

**ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ
ΚΑΤΟ ΑΠΟ ΤΗΝ
ΕΛΙΑ**

**ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΑ
ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ ΤΗΣ ΛΕΣΒΟΥ**

Μια φορά κι έναν καιρό είχα μια γιαγιά, που έλεγε τα καλύτερα παραμύθια του κόσμου...

Σε μια κρίσιμη καμπή της ιστορίας, παρατηρώντας τη σταδιακή εξαφάνιση του παραμυθιού και την καταστροφή που προκαλεί η τηλεόραση στον πολιτισμό μας, καταγράψαμε τα τελευταία σπαράγματα μιας άλλης εποχής. Επιβεβαιώσαμε ότι μέσα από την σπουδαία αυτή προφορική παράδοση αποτυπώνεται ο καημός, ο ξεριζωμός, η βιοπάλη, η φαντασία και οι επιθυμίες των ανθρώπων που γίνονται παραμύθι, η αγνότητα, η ειλικρίνεια. Κι ακόμη πόσο κατατρεγμένος και απομονωμένος αλλά ταυτόχρονα και πόσο ευλογημένος είναι αυτός ο τόπος.

Μια φορά κι έναν καιρό είχα μια γιαγιά, που έλεγε τα καλύτερα παραμύθια του κόσμου... αλλά έφυγε νωρίς...

Εύχομαι αυτή η παραμυθένια σοφία, η εμπειρία ζωής, που προσφέρει αυτό εδώ το βιβλίο να συνοδεύει πάντα με αγάπη, να καθοδηγεί, να υπενθυμίζει και να μας συνδέει με τις ρίζες μας, την ιστορία, τους προγόνους μας.

Μιχαήλ Δουκάκης

Πρόεδρος της Α.Μ.Κ.Ε. <<ΘΕΑΤΡΟ Η ΖΩΗ ΜΟΥ>>

ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ ΚΑΤΩ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΙΑ

ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ ΚΑΤΩ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΙΑ

ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ:

ΤΑΞΙΑΡΧΗΣ ΜΠΕΛΗΓΙΑΝΝΗΣ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Το παραδοσιακό παραμύθι περιέχει τη σοφία όλου του κόσμου. Από τότε που ο άνθρωπος άρθρωσε λόγο, άρχισε να λέει και ιστορίες.

Στο πλαίσιο του φεστιβάλ αφήγησης «Παραμύθια κάτω από την ελιά» μάς ανατέθηκε από την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου και την Α. Μ. Κ. Ε. «ΘΕΑΤΡΟ Η ΖΩΗ ΜΟΥ» να γυρίσουμε το όμορφο νησί της Λέσβου και να καταγράψουμε παραμύθια από όσους ήταν πρόθυμοι να μας πούνε. Στο μικρό χρονικά περιθώριο που είχαμε για αυτή τη δουλειά, γνωρίσαμε ανθρώπους ανοιχτούς, φιλόξενους και ζεστούς, που μας χάρισαν παραμύθια, αινίγματα, στίχους και ιστορίες. Τους ευχαριστούμε όλους από την καρδιά μας.

Στο βιβλίο αυτό παρουσιάζουμε όσα περισσότερα από τα παραμύθια που καταγράψαμε ήταν εφικτό να απομαγνητοφωνηθούν. Αποφασίσαμε να βάλουμε και τα παραμύθια αυτά που για διάφορους λόγους (δεν ήθελαν οι αφηγητές ή

η καταγραφή γινόταν κάτω από πολύ δύσκολες ακουστικά συνθήκες) δεν υπάρχουν τα ονόματα των αφηγητών. Σε κάποια, λίγα, σημεία, που δεν ακούγονται καλά τα λόγια του αφηγητή, έχουμε μέσα σε αγκύλες [] συμπληρώσει κάποιες λέξεις για τη συνέχεια του παραμυθιού. Οι τίτλοι των παραμυθιών είναι, στα περισσότερα παραμύθια επίσης δικοί μας. Στη διάταξη της ύλης καταβάλαμε προσπάθεια να αναδειχθούν αναλογίες και αποκλίσεις μεταξύ των αφηγημάτων. Επίσης υπάρχουν και κάποια παραμύθια που μας τα έδωσαν άνθρωποι που τα είχαν καταγράψει οι ίδιοι και τα συμπεριλάβαμε και αυτά.

Είναι πολύ δύσκολο να αποδοθεί σε χαρτί η ζωντανή γλώσσα του παραμυθιού. Η σχέση που δημιουργείται μεταξύ παραμυθά και ακροατή είναι ζωντανή και ανθρώπινη, και αυτό δεν είναι δυνατόν να μεταφερθεί μέσα από το διάβασμα ενός βιβλίου. Γι' αυτό και σας προτείνουμε να διαβάζετε δυνατά τα παραμύθια, έτσι ώστε να τα ακούτε και να βρίσκετε τη μουσικότητα που περιέχουν.

Ταξίαρχης Μπεληγιάννης

**Αρχή των παραμυθιών,
καλησπέρα της αφεντιάς σας!**

ΑΧΛΙΑ ΚΑΙ ΥΠΟΜΟΝΗ

Η φτωχιά κόρη με τη χρυσή μοίρα

Μια φορά κι έναν καιρό σε μια φτωχογειτονιά, ζούσε μια πολύ φτωχιά κοπέλα, η οποία δεν είχε στον κόσμο κανέναν άλλον. Όλη τη μέρα η καημένη έκανε ξένες δουλειές για να μπορεί να βγάζει τα απαραίτητα για να ζήσει. Παραδείγματος χάριν, της έφερναν μαλλιά και αναγκαζόταν να τα γνέθει και να τα κάνει κλωστή. Μέχρι αργά τη νύχτα η κακομοίρα ήταν αναγκασμένη να δουλεύει. Από το πρωί μέχρι αργά τη νύχτα.

Όταν πια την έπαιρνε ο ύπνος και είχε λίγη δουλειά μπροστά της και έπρεπε να την τελειώσει, μονολογούσε ένα στιχάκι, ένα τραγουδάκι, μόνη της για να περνάει η νύστα της. Όταν ερχόταν ο πρώτος χασμουρητός έλεγε:

–Καλώς τον ύπνο τον καλό.

Πάρε σκαμνί και κάθισε,

πάρε κουκκιά ξεμάτισε,

να γνέσω να ξεγνέσω,

να σε πάρω αγκαλιά να πέσω.

Είχε όμως η καημένη πολύ κακές γειτόνισσες και περίεργες και κουτσομπόλες, οι οποίες ακούγανε κάθε βράδυ το ίδιο στιχάκι.

Παραφύλαγαν έξω από το καμαράκι της και ακούγανε το στιχάκι αυτό.

Έλα ντε, όμως, που ο γιος της βασίλισσας λεγόταν Ύπνος τ' όνομά του. Αυτές οι κουτσομπόλες μια και δυο σηκωθήκαν και φύγαν και πήγαν στη βασίλισσα. Ζητήσαν να δουν τη βασίλισσα και της πήγαν τα μαντάτα ότι ο γιος της, ο διάδοχος του θρόνου, κάθε βράδυ επισκέπτεται μια πάμφτωχη, σε μια πολύ φτωχή γειτονιά, κοπέλα, η οποία, να φανταστείς, βασίλισσά μου, δεν έχει ούτε καρέκλα να τον βάλει να κάτσει. Τον βάζει πάνω σ' ένα σκαμνί και τον βάζει και της ξεματάει και κουκκιά! Όσο την περιμένει να τελειώσει τη δουλειά της, τον βάζει και ξεματάει και κουκκιά!

Η βασίλισσα όμως ήταν πάρα πολύ καλή γυναίκα και δημοκρατική κι έτσι δεν την πείραξε η πληροφορία που πήρε. Μόνο ζήτησε πληροφορίες από τις γυναίκες αυτές, πού είναι το καμαράκι αυτής της κοπέλας. Αυτές φυσικά το είπανε, γιατί περίμεναν ότι

θα την τιμωρήσει η βασίλισσα, κι έτσι της δώσαν τη διεύθυνση.

Η βασίλισσα εντωμεταξύ, ακούγοντας ότι η κοπέλα είναι τόσο φτωχιά, φόρτωσε ένα κάρο με διάφορα έπιπλα, καρέκλες, ένα ωραίο κρεβάτι, και της τα 'στειλε. Όταν χτύπησαν την πόρτα της και της τα πήγαν, η κοπέλα έμεινε έκπληκτη. Της είπαν ότι αυτά σου τα στέλνει η βασίλισσα.

—Μα, λέει, δε μπορεί να μου τα 'στειλε σε μένα, αφού ούτε καν με ξέρει. Κάποιο λάθος έχει γίνει.

—Όχι, όχι, λέει, δεν έγινε λάθος. Αυτή είναι η διεύθυνση, ήρθαμε σωστά. Σε σένα τα στέλνει.

Η κοπέλα τα δέχτηκε. Μη έχοντας άλλη επιλογή, τα δέχτηκε. Τα 'βαλε στο δωμάτιό της, εντωμεταξύ συνέχιζε τη δουλειά της και συνέχιζε το στιχάκι αυτό. Κάθε βράδυ να το λέει όταν χασμουριώταν, όταν της ερχόταν ο ύπνος.

Οι κακές γειτόνισσες εντωμεταξύ, ενώ περίμεναν ότι θα έχει κάποια τιμωρία από τη βασίλισσα και είδαν ότι δεν έγινε τίποτα, σηκώθηκαν και πήγαν πάλι στη βασίλισσα, λέγοντας αυτή τη φορά ότι η κοπέλα αυτή,

που της έστειλες τα πράγματα, που ήρθαμε και σου είπαμε έτσι κι έτσι, ότι την επισκέπτεται ο γιος σου, είναι έγκυος. Εμείς την είδαμε κι είναι έγκυος απ' το γιο σου.

Η βασίλισσα πάλι δεν είπε τίποτα, πάλι δεν θύμωσε. Απλά κατέγραψε την ημερομηνία και άρχισε να μετράει τους μήνες. Όταν πίστεψε ότι η κοπέλα θα κόντευε να γεννήσει, έστειλε πάλι τους ανθρώπους της και την πήγαν μπόγους με ρούχα. Χτύπησαν την πόρτα, άνοιξε πάλι η κοπέλα, της είπαν, αυτά σου τα στέλνει η βασίλισσα.

Αυτή τα πήρε, τα άνοιξε και, όταν είδε ότι τα περισσότερα ήταν μωρουδιακά, απόρησε και είπε: Αυτά τι να τα κάνω εγώ; Δε μου χρειάζονται, δεν έχω μωρό παιδί.

Οι άλλοι είπαν, εμείς δεν ξέρουμε τίποτα, εμάς μας είπε να σου τα φέρουμε.

Όταν πέρασε πάλι λίγο διάστημα, η βασίλισσα υπολόγισε ότι η κοπέλα θα έχει γεννήσει, θα έχει γεννηθεί πια το παιδί του γιου της, και στέλνει ξανά τους έμπιστούς της να παν να φέρουν στο παλάτι την ίδια την κοπέλα μαζί με το μωρό.

Πήγαν αυτοί και της είπαν, έχουμε εντολή απ' τη βασίλισσα να σε πάμε στο σπίτι μαζί με το παιδί σου.

–Μα εγώ, λέει, δεν έχω κανένα παιδί.

–Α, αυτό η βασίλισσα δεν το δέχεται, εμείς δεν ξέρουμε τίποτα, εμάς η βασίλισσα μάς είπε να σε πάμε μαζί με το μωρό κι εμείς θα σε πάμε μαζί με το μωρό.

Τι να κάνει λοιπόν η καημένη, τους έβγαλε έξω να περιμένουν, κι άρχισε, δεν ήξερε τι να κάνει, φτιάχνει μια κούκλα με τα πανιά και με ό,τι διέθετε μέσα στο φτωχικό δωμάτιο, με το μαλλί που έγνεθε· τη στολίζει από πάνω, της φοράει τα ωραία μωρουδιακά που της είχε στείλει η βασίλισσα, το παίρνει στην αγκαλιά της περίλυπη και ξεκίνησε μαζί με τους ανθρώπους της βασίλισσας για το παλάτι.

Όταν πλησίαζαν το παλάτι την είχε κόψει ψιλός ιδρώτας την καημένη απ' το φόβο της. Τι θα 'κανε, πού θα πήγαινε με την κούκλα αυτή στη βασίλισσα; Αλλά, έλα ντε που η χρυσή της μοίρα δούλευε υπέρ της. Και όταν μπήκαν μέσα στο δωμάτιο της βασίλισσας, λέει, το πάνινο μωρό που κρατούσε στα χέρια της έγινε αληθινό.

Κι όχι μόνο έγινε αληθινό αλλά ήταν και φτυστός ο Ύπνος, ο γιος της βασίλισσας, ο διάδοχος. Η βασίλισσα έμεινε βαθιά συγκινημένη, έμεινε άφωνη βλέποντας το εγγόνι και αποφάσισε να την κρατήσει τη φτωχιά κοπέλα στο παλάτι και να την παντρέψει με τον γιο της.

Κι έτσι, παρά την κακία των γειτόνων της, η μοίρα της φτωχιάς κοπέλας ήταν τέτοια, που οι κακίες του κόσμου τής βγήκαν σε καλό κι έγινε βασίλισσα κι έζησε αυτή καλά κι εμείς καλύτερα.

Ειρήνη Καμπάνη – Λουτρόπολη Θερμής

***Από τους γονείς της, Παναγιώτη και Μαρία
Καρανικόλα***

Νταχιρντί το λέγανε
νύχτα το παντρεύανε.

Να το δείρω θέλω εγώ
με της μύγιας το φτερό.
Να το δείρω θέλω πάλι
με της μύγιας το ποδάρι.

***Φωτεινή-Μαλβίνα Κατραμάδου-Χιώτη,
Μυτιλήνη***

Γη αχλιουπίτς

Μια φορά ήταν μια γυναίκα και κάνει ένα παιδί και κάθονταν όλο μέσα στη γωνιά. Στο τζάκι, που λέγαμε παλιά.

–Έβγα, γιε μ', να φας. Έβγα, γιε μ', δεν ξέρω τι...

Δεν έβγαине όξω. Δεν έβγαине απ' το τζάκι. Τον έκανε σαράντα λουκουμάδες με το μέλι. Τς έβγαλε μπροστά του. Έφαγε, δεν ξέρω τι... Καμιά φορά τ' αχλιοπτάρ ίβγι να φάει τσ' λουκουμάδς. Άμα έφαγε τσ' λουκουμάδς, λέει τ' μάνα τ':

–Εγώ τώρα παλικάρεύτκα.

–Τι λες, βρε γιε μου; τον λέει η μάνα τ'.

–Θα πας να μου κάνεις ένα σπαθί και θα γράψεις απάνω: Σαράντα κοιμιστός, αλίμονο κι αν σηκωθώ. Πάει η μάνα του, τον κάνει το σπαθί. Το παίρνει αυτός το σπαθί, πήρε δρόμο, άφησε δρόμο, βρίσκει μια βρύση, έναν πλάτανο μιγάλου, να πέσει να κοιμηθεί.

Πιο πάνω ψηλά στο βουνό, ήταν σαράντα δράκοι, με τον αρχηγό τους, το πιο παλικάρι,

να πούμε. Κατιβαίνουν να πάριν νερό. Μόλις κατεβήκαν, βλέπιν απάνω στον πλάτανο, που κοιμούταν από κάτω, διαβάζιν το σπαθί, σαράντα καθιστός, αλίμονο κι αν σηκουθώ:

–Αδερφέ! Να τον κάνουμε αδερφό.

Απ’ τη μια τον είχαν, πετάγεται αυτός απάνω, τραβάει το σπαθί, απομείναν αυτοί. Ε, πήραν τα βαρέλια το νερό και πήγαν απάνω στον πύργο που ήταν ο βασιλιάς των, δηλαδή η μεγάλους η δράκους. Άμα τον πήγαν εκεί, ήρθ’ η ώρα, σαν αύριο το πρωί:

–Να κατιβούμε, να παρς κι συ ένα βαρέλι νιρό και να πάμε να γεμώσουμε ν’ ανεβάσουμε νιρό.

–Δεν θέλω βαρέλι, λέει αυτός, έχετε σκοινί; Λέει, έχουμε,

–Φέρε μου ένα σκοινί μεγάλο.

Δεν ήταν σκοινί αυτό, αλυσίδα ήταν. Μόλις κατιβαίνουν κάτω, παγαίνει ζώνει τη βρύς’ αυτός, άντε να πάρουμε τη βρύση απάνω να έχιτ’ νιρό κάθε μέρα.

–Όχι, όχι, όχι, όχι, ανέβα να σι κάνουμε αδερφό.

Πράγματι, τον πήγαν, τον είχαν στα ώπα, τον

αδερφό τους, που ήταν το πιο παλικάρι πια.
Τον λένε, αύριο θα πάμε στο κυνήγ' .
Πράγματι κατεβήκαν κάτω στον ποταμό.
Αυτός πήγε να κοιμηθεί σε μια αγλαδιά
πάνω, σε μια απιδιά που λέμε. Προτού να
ανεβεί στην απιδιά τον κυνηγά μια αρκούδα,
ανεβαίνει αυτός πάνω στην απιδιά, η
αρκούδα σαλτάρ', είχε ένα καζικλαμάκ
[μυτερό κλαρί], κρεμάστηκε η αρκούδα.
Κατεβαίνει το αχλιοπτάρ'. Μόλις κατέβηκε
κάτου, είχε κι ένα δίχτυ μαζί του τ'
αχλιοπτάρ', πετάγεται ένα κουπάδ' πέρδικες,
κάνει έτσ' τις πιάνει όλες ζωντανές. Λοιπόν,
άμα κατεβήκαν κι οι σαράντα δράκοι, άλλος
είχε μια πέρδικα, άλλος είχε ένα λαγό.

–Μόλις κατέβκα, πλαλά η αρκούδα να με
σκοτώσ' αλλά εγώ την κρεμάζω στο δέντρο.
Κάν' έτσι', πιάνω και σαράντα πέρδικες από
κάτου.

Με την αρκούδα τον πήγαν πάλι στο
αφεντικό. Του λέει, αύριο, θα κάνουμε
αγώνες στο τόπι, την μπάλα που λέμε τώρα,
να ρίξουν. Αραδιαστήκαν ούλοι, ρίχταν
ούλοι, μόλις πήρε το τόπι να ρίξει το
αχλιοπτάρ' :

–Βάρδα, Σμύρνη, βάρδα, Πόλη, γη
αχλιουπίτς θα ρίξ' του βόλι.

–Ου, σταμάτα, γιατί στη Σμύρνη έχουμε
αδέρφια.

Τον πήραν πίσου και τον δώσαν δώρα και
λοιπά, κι έφκι και πήγι στ' μάνα τ'.

Παναγής Κουνέλλης, Θερμή

Η χωριάτισσα που έγινε βασίλισσα

Μια φορά κι έναν καιρό ήταν δύο πολύ φτωχές αδερφές που ζούσαν σ' ένα πολύ απομονωμένο χωριό. Είχαν φύγει από τη ζωή οι γονείς τους και δεν είχαν πόρους για να ζήσουν. Δεν μπορούσαν να τα βγάλουν πέρα μόνες τους.

Η μία η αδερφή λοιπόν αποφάσισε μ' έναν τρόπο να βρει κάποια τρόφιμα για να μπορέσουν να περάσουν. Πήρε μια γαλιά, ή αλλιώς μια διακοσμητική κολοκύθα, πήρε ρούχα μωρουδιακά και την έντυσε, την έκανε σαν παιδάκι, σαν μωρό. Την τύλιξε μέσα στις κουβέρτες καλά καλά, την πήρε αγκαλιά και κατέβηκε στην αγορά του χωριού.

Αγνάντεψε απ' έξω και φρόντισε να έχει πολλή φούρια ο ψωμάς. (Πήγε στον ψωμά πρώτα.) Είδε να έχει πολλή φούρια ο ψωμάς, να έχει πελάτες, να φουρνίζει, να ξεφουρνίζει, μπαίναν, βγαίναν, τέλος πάντων να είναι πολύ απασχολημένος. Και μπήκε κι αυτή μέσα με το μωρό στην αγκαλιά και

άρχισε να ζητιανεύει, να τον απασχολεί λέγοντας:

–Δώσε μου λίγο ψωμί, δώσε μου λίγο αλεύρι να πάω να φτιάξω λίγο ψωμί στο σπίτι μου, δώσε μου κάτι, δώσε μου κάτι, δώσε μου κάτι.

–Άσε με, βρε γυναίκα, α στο καλό σου, φύγε μες στις φούριες μου! Άει σιχτίρ!

Αυτή να επιμένει, δίνει μια ξεκουντιά ο ψωμάς, πετάει αυτή το παιδί που είχε φτιάξει με τη γαλιά κάτω κι άρχισε να κλαίει και να ωρύεται:

–Αχ, τι μου 'κανες, δες τι μου 'κανες, τώρα θα πάω στην αστυνομία, θα σε κάνω μήνυση, που για λίγο ψωμί που σου ζήτησα και για λίγο αλεύρι μού σκότωσες το μωρό μου, μου σκότωσες το μωρό! Τώρα να δεις τι έχεις να πάθεις.

Ο δε πανικόβλητος ψωμάς, μη θέλοντας να μπλέξει, άρχισε να την παρακαλεί, σώπα, σώπα, μην κάνεις τίποτα, μην πεις τίποτα σε κανένα και θα σου δώσω ό,τι θες, ό,τι μου ζητήσεις, νά κι αλεύρι, θα σ' τα στείλω εγώ με τον παραγιά μου στο σπίτι σου, νά και ψωμιά, νά και λεφτά, πάρε ό,τι θες, μόνο μη δώσεις έκταση στο θέμα.

Λοιπόν, αυτή, άλλο που δεν ήθελε,
σηκώνεται φεύγει, χαρά χαρούμενη ότι βρήκε
επιτέλους κάποια τρόφιμα μαζί και λεφτά.
Παίρνει ξανά το υποτιθέμενο μωρό, αυτό με
τη γαλιά που είχε φτιάξει, και πάει μετά στο
μπακάλη. Άρχισε πάλι να παραμονεύει
απέξω να βρει τον μπακάλη στη μεγάλη του
φούρια. Τρυπώνει πάλι μέσα στο μπακάλικο
κι αρχίζει να τον παρακαλάει:

–Δώσε μου, βρε, λίγη ζάχαρη να φτιάξω ένα
τσάι, που δεν έχω, δώσε μου λίγο αλεύρι,
δώσε μου λίγα όσπρια, δώσε μου κάτι, που
πεινάω, δώσε μου, δώσε μου, ώσπου
εκνευρίζεται κι αυτός πάλι, τη δίνει μια
σπρωξιά, αφήνει πάλι το μωρό της κάτω
αυτή κι άρχισε να φωνάζει και να οδύρεται,
αχ που με σκοτώσατε, το μωρό μου, τώρα να
δεις τι έχεις να πάθεις.

Έντρομος κι ο μπακάλης, σώπα, σώπα,
χριστιανή μου, μη φωνάζεις, σώπα, εγώ θα
σου δώσω ό,τι θες, θα σου δώσω τρόφιμα, θα
σου δώσω χρήματα, μη, μην κάνεις τίποτα,
μη φωνάζεις, μη μας πάρει είδηση η
αστυνομία.

Πράγματι κι αυτός, για να κλείσει το στόμα
της, της δίνει πολλά τρόφιμα, της δίνει και
χρήματα και τα πήρε αυτή κατενθουσιασμένη
και πάει στην αδερφή της. Και της είπε,

αδερφούλα μου, όπως βλέπεις, σού 'φερα αρκετά, και τρόφιμα και χρήματα, έχεις να περάσεις για αρκετό καιρό. Όσο για μένα, εδώ δε με σηκώνει ο τόπος, θα σηκωθώ να πάρω τα μάτια μου να φύγω.

Πράγματι έτσι κι έγινε. Σηκώθηκε η παμπόνηρη η αδερφή και έφυγε, δρόμο πήρε, δρόμο άφησε και πήγε σ' έναν άλλο μακρινό τόπο, ντύθηκε άντρας και πήγε στην αγορά, στα καφενεία, να ζητήσει δουλειά. Τους ρώτησε, τον κόσμο που ήταν εκεί, αν ξέρουν κάποιον που να θέλει εργάτη.

Ένας γέρος της είπε ότι, ναι, θέλω έναν άνθρωπο να μου φυλάει το τσιφλίκι μου. Την πήρε λοιπόν και την πήγε πάνω στο βουνό σ' ένα τσιφλίκι που είχε με ζώα πολλά, κότες, κοκόρια και άλλα διάφορα, της πήγε τρόφιμα, να έχει για να περάσει, προμήθειες, και της είπε –τον είπε, γιατί ως άνδρας εμφανίστηκε–, εγώ θα έρθω να σ' αναγορέψω σ' ένα μήνα. Για ένα μήνα σε φτάνουν αυτά τα τρόφιμα που έχω φέρει να περάσεις.

Άλλο που δεν ήθελε αυτή, να μείνει μόνη της πάνω στο βουνό, στον καθαρό αέρα, έσφαζε και κάθε μέρα κι από ένα τρυφερούδι ζωντανό, συνήθως πετειναράκια, τα έκανε σούπα, τα 'τρωγε, κι έκανε ένα δέρμα κι

έγινε, εκεί που δεν είχαν να φάνε, μια χαρά.
Όσο για τα φτερά, τα κοκόρια που τα έσφαζε
και τα μάδαγε, τα μάζευε μέσα σ' ένα σακκί.

Όταν κατάλαβε ότι ο μήνας κόντευε να
περάσει και θα 'ρχόταν ο γέρος να
αναγορέψει τα ζωντανά του, βουτάει το
τσουβάλι αυτή με τα φτερά που μάζευε κι
εξαφανίζεται. Έφυγε πάλι από κει, απ' το
τσιφλίκι. Έφυγε, περπάτησε, περπάτησε
μέρες και κατέβηκε στη μεγάλη πολιτεία.

Όταν κατέβηκε στη μεγάλη πολιτεία, είδε
κόσμο στους δρόμους, φασαρία, γινόταν ένας
χαμός. Ρώτησε τότε τους γύρω της, τι
συμβαίνει, και της είπανε ότι, άσ' τα, έχει
πεθάνει η βασίλισσα και γι' αυτό γίνεται
όλος αυτός ο χαμός. Τότε αυτή άρχισε να
τσιρίζει, να φωνάζει και να σπρώχνει, αφήστε
με, αφήστε με να περάσω, κάντε τόπο να
περάσω.

Ο κόσμος, ξαφνιασμένος, πράγματι
υποχωρούσε για να περάσει, που την έβλεπε
να τρέχει με μανία. Ωσπου έφτασε κοντά
στην πομπή και στο φέρετρο της βασίλισσας.
Επήγε κι έπεσε πάνω στο φέρετρο κι άρχισε
να τσιρίζει και να φωνάζει:

–Αδερφούλα, αδερφούλα! Που δε σε πρόλαβα, αδερφούλα μου, που δε σε πρόλαβα ζωντανή.

Και να κλαίει και να οδύρεται. Ως κι ο βασιλιάς ο ίδιος τα 'χασε σ' αυτή τη σκηνή. Είπε, πράγματι θα είχε καμιά αδερφή η γυναίκα μου και δε μου το 'χε πει, και δεν το είχα μάθει εγώ.

Τέλος πάντων, αφού έγινε η κηδεία της βασίλισσας, αναγκάστηκαν να πάρουν την αδερφή στο παλάτι, έτσι που την είδανε να κλαίει και να οδύρεται και να σκοτώνεται φυσικά, αφού ήταν αδερφή της βασίλισσας, την πήραν στο παλάτι και τη φιλοξενήσαν.

Της πήγαιναν κάθε πρωί το δίσκο με το πρωινό της στο δωμάτιό της, αυτή έκανε τα νάζια της, έκανε ότι δεν πεινούσε, ότι ήταν πάρα πολύ στενοχωρημένη που είχε χάσει την αδερφή της τη βασίλισσα· όταν φεύγανε καθόταν και τα χλαπάκιαζε στα κρυφά, ώσπου μετά από κάποιον καιρό, έβγαλε από την ντουλάπα το τσουβάλι που είχε φυλάξει με τα φτερά, το 'ριξε στο δωμάτιο, ξεγυμνώθηκε κι η ίδια, αλείφτηκε με μέλι, τυλίχτηκε πάνω στα φτερά και μια νύχτα επισκέφτηκε στο δωμάτιο του βασιλιά το βασιλιά και του είπε:

–Είμαι αρχάγγελος Κυρίου. Διαταγή απ’ τον Κύριο να κάνεις την κουνιάδα σου βασίλισσα.

Αυτό το ’κανε τρία βράδια συνέχεια. Ο βασιλιάς ήρθε σε πολύ δύσκολη θέση. Πώς να έλεγε στην κουνιάδα του, που έδειχνε τόσο θλιμμένη, τόσο στενοχωρημένη, πώς να της κάνει μια τέτοια πρόταση, να πάρει τη θέση της γυναίκας του.

Ήταν πολύ προβληματισμένος για μέρες, ώσπου αναγκάστηκε να της το πει, να της το προτείνει, ότι έτσι κι έτσι, έβλεπε αυτό στον ύπνο του, που δεν ήταν στον ύπνο του, αυτή παρουσιαζόταν στον ξύπνιο του. Αυτή έκανε πάλι τα νάζια της, άχ, που θα πάρω τη θέση της αδερφούλας μου, και τα λοιπά, έκανε στην αρχή τα νάζια της και φυσικά, άλλο που δεν ήθελε, να παντρευτεί το βασιλιά, ώσπου τον παντρεύτηκε, γίναν οι γάμοι.

Αλλά, όταν έμεινε μόνη της στο δωμάτιο, βασίλισσα πια, τα πρωινά, που σηκωνόταν και πήγαινε στον καθρέφτη της απέναντι να περιποιηθεί τον εαυτό της, απορούσε κι η ίδια. Όταν θυμόταν το χωριό της και τη φτώχεια της και πού κατέληξε εδώ, μιλούσε με τον καθρέφτη της και έλεγε:

–Καθρέφτη μου, καθρεφτέλι μου, εγώ ήμουν, που δεν είχα να φάω, που γέλασα τον ψωμά και τον μπακάλη, και τώρα είμαι βασίλισσα; Καθρέφτη μ', καθρεφτάκι μ', εγώ είμαι αυτή που δεν είχα να φάω και γέλασα τον ψωμά και τον μπακάλη και τώρα είμαι βασίλισσα;

Αυτό το 'λεγε σχεδόν κάθε πρωί στον καθρέφτη της. Η ακολουθία του βασιλιά, που περιόδευε απέξω στους διαδρόμους του παλατιού και τα δωμάτια, κάποια στιγμή την άκουσε. Αποφάσισε λοιπόν να πιάσει το βασιλιά να του τα πει, ότι κάθε μέρα η βασίλισσα μονολογεί στον καθρέφτη της και λέει αυτά τα πράγματα. Ο βασιλιάς μπήκε τότε σε σκέψεις και αποφάσισε να της κάνει ένα είδος ανάκριση.

–Έλα τώρα να μας πεις από πού μας ήρθες, ποια ήσουν;

Αυτή τότε τον καθησύχασε, τον είπε:

–Ωραία, βασιλιά μου, εγώ θα σε πω, θα σε πω. Αλλά πριν σου πω από πού έρχομαι και ποια είμαι, θα σε ρωτήσω κάτι. Εσύ, για να κερδίσεις ένα βασίλειο, χάνεις στρατό, χάνεις χρήμα, χάνεις πολεμοφόδια, χάνεις όλα αυτά. Έτσι δεν είναι;

Ο βασιλιάς απάντησε, ναι, έτσι είναι.

–Είδες, του λέει. Ενώ εγώ, μόνο με την εξυπνάδα μου, κέρδισα εσένα, το βασιλιά. Άρα λοιπόν, άμα δε με χωρίσεις και με κρατήσεις, από δω και στο εξής με την εξυπνάδα μου θα κερδίζεις τα βασίλεια. Δε θα χρειάζεται τίποτα άλλο.

Ο βασιλιάς το σκέφτηκε και κατέληξε ότι όντως, έτσι που ήρθαν τα πράγματα, η γυναίκα του είχε δίκιο. Κι έτσι αποφάσισε να μην τη χωρίσει, να τη συγχωρήσει τα ψέματα και να την κρατήσει μόνιμα κοντά του για βασίλισσα.

Ειρήνη Καμπάνη – Λουτρόπολη Θερμής

*Από τους γονείς της, Παναγιώτη και Μαρία
Καρανικόλα*

Ζαλταμπέλα

Κάποτε ήταν ένας βασιλιάς και είχε ένα παλάτι. Εκεί ήταν ένας κήπος κι ένα φτωχό σπιτάκι και ήταν μέσα μια κοπελίτσα εργάτρια. Τη λέγαν Ζαλταμπέλα. Αυτή η κοπέλα είχε κήπο και έβγαινε όλη μέρα και σκάλιζε τον κήπο. Το βασιλόπουλο από πάνω έβγαινε και έλεγε:

–Ζαλταμπέλα, Ζαλταμπέλα, ποτίζεις, γοργορώνεις, πόσα φύλλα έχει ο βασιλικός;

Η Ζαλταμπέλα απαντούσε: Εσύ είσαι του βασιλιά παιδί. Γράφεις κι ανεγράφεις. Πόσα άστρα έχει ο ουρανός;

Δε μιλούσε αυτός. Την άλλη μέρα, ντύθηκε έτσι με μια κουβέρτα, και πήγε στο φράχτη της κοπέλας, της Ζαλταμπέλας, και τσιμπά το πόδι της.

–Ψιτ, παλιοπουλί!

Έφυγε. Το βράδυ, ανεβαίνει πάλι στο παλάτ' και φωνάζει:

–Ζαλταμπέλα, Ζαλταμπέλα, πόσα φύλλα έχει ο βασιλικός;

–Εσύ είσαι του βασιλιά παιδί. Γράφεις κι αναγνώνεις. Πόσα άστρα έχει ο ουρανός;

–Πουλί δεν ήμουνα, πουλί γίνηκα.
Ζαλταμπέλας το ποδαράκι εγώ το τσίμπησα.

–Αα, αυτός ήτανε! Νάα, παλιοκεφάλι! Δεν έμαθες γράμματα, τι να σου κάνω! Θα ιδείς τι θα τον κάνω.

Αυτή μια βδομάδα δεν εβγήκε στο περιβόλι. Αυτός έβγαινε. Τίποτα. Αρρώστησε το βασιλόπουλο. Όλοι οι γιατροί πήγανε, δεν μπορούσαν να τον κάνουνε καλά. Έβγαινε στο παράθυρο η Ζαλταμπέλα δεν μπορούσε να τον δει.

Κάνει και η Ζαλταμπέλα μια μέρα, βάζει ένα κουστουμάκι αντρικό, παίρνει και μια τσάντα στον ώμο, πήγαν όλοι οι γιατροί, δεν μπορούσαν να τον κάνουν καλά, βγαίνει στο δρόμο και φώναζε: Γιατρός καλά, γιατρός καλά, γιατρικά καλά! Βγήκε η μάνα.

–Κι ένας ψευτογιατρός απ’ έξω. Ε, τώρα ήρθαν όλοι οι καλοί γιατροί, να πάρουμε και τον ψευτογιατρό;

–Να τον πάρουμε και δεν ξέρεις τι γίνεται.

Τον πήραν τον γιατρό μέσα. Λέει, θα φύγετε όλοι έξω γιατί έχει κοιλιακά ο γιος σας. Δεν

έχει απ' αυτά, τσ' καρδιές. Έχει κοιλιακά. Θα βγήτε όλοι.

–Από πού πονάς, κύριε; λέει η Ζαλταμπέλα.

Λέει, δε ξέρω τι έχω. Δε ξέρω τι με βασανίζει.

–Πέσε μπρούμυτα, να δω την κοιλιά σου.

Πέφτει μπρούμυτα, βγάζει από την τσάντα της αυτή ένα ριπανάκι, το βάζει στον κόλο του.

–Πήγαινε, λέει, τώρα να ενεργηθείς κι αμέσως θα γίνεις καλά.

Και κείνη την ώρα αυτή, ντύνεται γρήγορα και φεύγει. Αυτός πήγε, έβγαλε το ριπανάκι, του φάνηκε πως γίνηκε κάπως καλά.

–Μάνα, μπαμπά. Ελάτε δω, να πληρώσομε.

–Πού 'ναι ο γιατρός, πού 'ναι ο γιατρός;

Έφυγε ο γιατρός. Χάθκι ο γιατρός.

–Τι να κάνομε τώρα;

Λέει, μαμά, εγώ γιατρεύκα μ' ένα ριπανάκι στον κόλο μου, που μ' έβαλε αυτός ο γιατρός.

Η κοπέλα έφυγε. Αυτός αμέσως γίνηκε καλά μέσα σε μια βδομάδα. Σε μια βδομάδα βγήκε η Ζαλταμπέλα κι άρχισε.

–Α, να την, λέει αυτός, σήμερα, Ζαλταμπέλα έγινα καλά. Τώρα, θα μου πεις λέει, το αίτιγμα.

–Θα σ’ το πω, λέει. Τι θέλεις;

Λέει: Ποτίζεις βορβορώνεις, πόσα φύλλα έχει ο βασιλικός;

–Καλά, εσύ ’σαι του βασιλιά παιδί, γράφεις κι ανεγνώνεις, πόσα άστρα έχει ο ουρανός;

Λέει αυτός: Πουλί δεν ήμουνα, πουλί γίνηκα, της Ζαλταμπέλας το ποδαράκι εγώ το τσίμπησα.

Λέει κι η Ζαλταμπέλα: Γιατρός δεν ήμουνα, γιατρός γίνηκα, στου βασιλιά τον κόλο ρεπάνι φύτρωσα.

Και κρύφτηκε.

–Ιι, μάνα.

–Τι λες, λέει, παιδί μου;

–Αυτή θα πάρω κι αυτή θα κυβερνά.

Και πήγαν και την πήραν και τη στολίσαν και
την παντρέψαν και κυβερνούσε η
Ζαλταμπέλα, που ήταν κι αμόρφωτη. Και
ήταν αυτοί καλά κι εμείς πιο καλά.

Βασιλική Κατσιάνου, Πάμφυλλα

Η κοταρού

Aυτό το κορίτσ', η πατέρας ιτ χήρεψε. Και ξαναπαντρεύεται η πατέρας τ' και παίρνει μια κουπέλα κι είχε δυο κόρις. Αυτό το είχαν ίσα ίσα να φλάει τσ' κότις, τσ' πάπις μι τσ' ποδιές, ενώ οι άλλες, κυρίες, τσ' κόρις ιτσ, αυτή. Σκωνόταν αυτές, πηγαίναν τ' Κυριακή στην εκκλησία κι αυτήν την πλαντάζανε:

–Ισύ θα κάτσ' τσ' κότις, θα φλάς τσ' κότις, ιμείς θα πάμε στν εκκλησία.

Πηγαίναν στην εκκλησία, γυρίζαν. Καμιά φορά, παραπονέθηκε αυτό. Φεύγαν κι δεν το καλούσαν κι αυτό να το πάριν... Κι βγαίνει η μοίρα τ' και λέει:

–Μη στενοχωριέσαι, θα σε βοηθήσω εγώ γι' αυτές. Ισύ θα παρς αυτό το καρύδ', μόλις θα σκοτνιασ' να φύγιν αυτές, ισύ θα το σπάχς αυτό κι θα σι βγει ωραίο φόρεμα, θα το φορέεις, τα γοβάκια σου, εντάξει. Και να μην αργείς, αλλά θα προσέχς μέχρι τα μεσάνυχτα να φέβγς.

Το 'κανε η κουπέλα. Πριν τα μεσάνυχτα πήγι στς κότις. Νά, αυτές και παγαίνιν.

–Α, σήμερα είμαστε στην εκκλησία και γίνκε μια γιουρτή πολύ μεγάλη.

–Ε, τι να κάνω, λέει, εγώ, κάθομαι στς κότις σας και φυλάγω.

Πέρασε αυτό. Ύστερα είχε έρτ' η βασιλιάς και διάταξε όλα τα κουρίτσια να είνι στυν εκκλησία απέξω, να μπουν μέσα, για να γνωρίσ', να πάρει μια κουπέλα ήθελε αυτός. Επήγαν. Σηκωθήκαν αυτές, ντυθούκαν τα επίσημά τους, πάνε, δεν τν παίρνιν πάλι αυτήνε. Πάει η μοίρα πάλι και τη δίνει άλλο: –Θα το σπάεις τούτο αλλά τα μάτια σου δέκα. Τα μεσάνυχτα ισύ πρέπει να φυγς απ' του χουρό που γίνεται.

Την ώρα που χτύπσε του ρουλόι, ιχ, λέει, ξεχάστκα. Δίνει τρεχάλις να φύγ', πέφτει το γοβάκι τσ' στη σκάλα απάνω. Το 'χασε. Δίν' τριχάλις να φύγ' γρήγορα, να πάει να κάτσει στ' θέση τσ' να μην πιράσουν αυτές και τ' μαλών'νε κι τη δουν πού ήταν.

Ε, πήγε, το γοβάκι όμως έμεινε. Ύστερα η βασιλιάς γύρζε το χουριό να δει ποιανής ήταν το γουβάκι αυτό. Σι ποιανής ποδάρι θα χουρέσ'. Γύρζε, γύρζε, πήγε και σ' αυτές, αυτήνη την είχαν κρυμμένη όμως. Τν είχαν από κάτω από ένα κοφίν' βαλμένη κι από πάνου καθήσαν αυτές. Μην και παρουσιαστεί

και βάλει το γουβάκι. Το βάλαν κι αυτές, δεν ταίριαζε. Σε καμιά δεν ταίριαζε.

Καμιά φουρά, αυτή, καθώς ήταν το κουφίνι, το χτύπησε μια το κουφίν', λέει, τι έχετε εκεί από κάτω;

–Δεν έχουμε τίποτα, λέει, μοναχό τ'.

–Μοναχό τ' λέει δε χτύπησε το κουφίν'. Κάποιο άλλο κουρίτσ' έχετε από κάτω.

Σκώνει η βασιλιάς, βλέπει από κάτω, ετούτη, λέει, γιατί δε μου τη βγάζετε; Βάζει το γουβάκ', ήταν ίσα ίσα.

–Νά, λέει, ήταν το γουβάκι να το βάλω και μ' έχιτι τόση ώρα και με πιδεύητι;

Και τ' παίρνει η βασιλιάς κι απομείναν οι κόρις ξερές. Κι αυτός παντρεύητι και τ' παίρνει γυναίκα. Το κορίτσι γλίτωσε πια απ' αυτή την τυραννίδα και τα βάσανα.

Χριστίνα Καραδημητράκη, Θερμή

Τα γραμμένα λιώνιν;

[Μια φορά κι έναν καιρό ήταν ένας βασιλέας που είχε μια μικρή κόρη. Η βασιλοπούλα μεγάλωσε παρέα με ένα αραπάκι. Όταν μεγάλωσαν, αυτό] πήγε σ' άλλο κράτος και έγινε αξιωματικός. Μεγάλος και τρανός. Και πήγε και ζήτησε την κόρη του.

–Για να σ' δώσω, λέει, την κόρη μου, θα πας και θα ρωτήσεις το Θιό. Να τον ρωτήσεις, τα γραμμένα λιώνιν ή δε λιώνιν;

Έφυγ' η άλλους... στο δρόμο που πάγαινε, βρίσκει έναν μέσα σ' ένα βούρκο. Του λέει, πού πας, ρε παλικάρι; Λέει, πάω να βρω το Θιό να τον ρωτήσω. Λέει, άμα τον βρεις τον πούστη, ρώτα τον και για μένα, θα βγω απ' το βούρκο, καμιά φορά; Έφυγε.

[Παρακάτω βρήκε έναν γέρο τυφλό, που ήξερε τον δρόμο για τον Θεό.]

–Θα πας πάνω στο βουνό. Το βλέπεις; Και θα φωνάξεις τρεις φορές: Τα γραμμένα λιώνιν ή δε λιώνιν; Και θα σ' απαντήσει ο Θιός από κει. Και ρώτα, λέει, το Θιό, μωρέλι μ', θα δω καμιά φορά;

Ρώτησε: Τα γραμμένα λιώνιν ή δε λιώνιν;
Και τ' απάντησε ο Θιός: Ό,τι γράφ' δεν
ξεγράφ'. Τα γραμμένα δεν λιώνουν. Λέει, την
ώρα που θα περάσεις, πάρε νερό απ' τη
βρύση και πλύν' τον, τον γέρο.

Κίνσε στο δρόμο του...

Παίρνει νερό, πλύν' το γέρο, μόλις τον
έπλυνε το γέρο, είδι ο γέρους. Αλλά την ώρα
που έπλυνε το γέρο, βλέπει τα χέρια του
ασπρίσαν. Από μαύρος, που ήταν. Βγάζει ένα
ζουνάρι που είχε, το τυλίγει στη μέση του
καλά κι έπιασε όλο το σώμα του και το
'τριψε με το νερό και από μαύρος έγινε
λευκός.

Και πάει στο βασιλέα. Ο βασιλέας δεν τον
γνώρισε. Πού να τον γνωρίσει, αφού ήταν
άσπρος τώρα.

–Βασιλέα, λέει, ήρθα για την κόρη σ'.

Αλλά η κόρη ήθελε το μαύρο. Τον είχε
ερωτευτεί το μαύρο, τσ' άρεσε. Λέει, νά
γαμπρός. Εν τέλει λέει, εντάξει.
Αρραβωνιαστήκαν. [Λέει στην κόρη:]

–Εγώ είμαι ο μαύρος. Έτσι κι έτσι κι έτσι κι
έτσι.

Άμα άρχισε το γλέντι, σηκώθηκε, λέει:

Βασιλέα, ξέρεις ποιος είμαι;

Λέει, ποιος;

Λέει, αυτός που γύρεψε την κόρη σου, ο μαύρος. Πήγα και τον βρήκα το Θιό. Και τον ρώτησα: τα γραμμένα λιώνιν ή δε λιώνιν; Και ξέρεις τι μου απήντησε; Ό,τι γράφει δεν ξεγράφ'. Εγώ, λέει, είμαι ο μαύρος.

Και είπε όλη την ιστορία.

Μιχαήλ Βίγλατζης, Αγιάσος

Η έξυπνη κόρη

Μια φορά κι έναν καιρό ήταν δύο αδέρφια. Ο ένας ήταν πλούσιος, ο άλλος ήταν φτωχός. Δηλαδή έτυχε να παντρευτεί μια κυρία πλούσια και έγινε πλούσιος και ο άλλος παντρεύτηκε μια φτωχιά και έμεινε φτωχός. Κάνανε ένα κορίτσι. Ο φτωχός ήταν ζευγάς. Είχε δύο βόδια κι έβγαζε το μεροκάματό του. Η γυναίκα του είχε πεθάνει και είχε την κόρη του, η οποία ήταν πολύ νοικοκυρά, πολύ ωραία και πολύ έξυπνη.

Μια μέρα, εκεί που ζευγάριζε, ψόφησε το ένα το βόδι. Πήγε στο σπίτι, τι να κάνω, κόρη μου, πώς θα δουλέψω να ζήσουμε;

Απεφάσισαν να πάει στον αδερφό του να ζητήσει χίλια ευρώ, να πάρουν ένα βόδι για να συνεχίσει τη δουλειά του. Και κάναν συμφωνία, του χρόνου θα σ' τα δώσω. Θα τα μαζεύω λίγα λίγα και θα σ' τα δώσω.

Αλλά οι συνθήκες δεν τον βοήθησαν, δεν είχε πολλή δουλειά, πώς πήγαν τα πράγματα, δεν μπόρεσε να τα δώσει. Αλλά σ' αυτό το

διάστημα ψόφησε και το άλλο το βόδι, ήταν γέρικο κι αυτό. Και ξαναπήγε.

–Δεν μπόρεσα να σ’ τα δώσω λέει, γιατί ψόφησε και τ’ άλλο το βόδι, αλλά θέλω να με δώσεις κι άλλα λεφτά για να πάρω, κι εγώ στο χρόνο θα σ’ τα δώσω.

Λέει, θα μου τα δώσεις, γιατί εγώ σ’ τα έδωσα δανεικά. Τα δανεικά πρέπει να δίνονται. Δεν έχει σημασία αν είμαστε αδέρφια.

Τότε ήταν έτσι. Ε, πέρασε κι ο χρόνος ο άλλος αλλά δεν μπόρεσε να τα δώσει. Ήταν τα λεφτά πολλά. Κάποια στιγμή τού λέει, θα σε πάω στο βασιλιά. Λέει, δεν έχω. Λέει, θα πάμε στο βασιλιά κι ό,τι μάς πει εκείνος θα κάνουμε. Τότε δίκαιζε ο βασιλιάς. Ήταν δικαστής. Πήγαν στο βασιλιά. Λέει:

–Θα σας πω τρία αινίγματα. Και σε τρεις μέρες θα ’ρθείτε να τα ξεδιαλύσετε. Τι σημαίνουν αυτά τα αινίγματα. Αν τα βρει ο φτωχός, δεν θα τα δώσει τα λεφτά στον πλούσιο. Αν όμως δεν τα βρει και τα βρει ο πλούσιος, θα πουλήσει τα βόδια αυτά που είχε δανειστεί και τα πήρε και θα τα δώσει τα λεφτά.

–Εντάξει.

Φύγανε. Ο πλούσιος ήταν τόσο πολύ χαρούμενος και τόσο αισιόδοξος, που λέει, εγώ τα βρήκα, χαρά στα αινίγματα.

Λέει, θα μου πείτε ποιο είναι το πιο βαρύ στον κόσμο, ποιο είναι το πιο γρήγορο και πιο είναι το πιο παχύ. Ε, ο πλούσιος τα βρήκε στα τσάκα τσάκα, δεν έδωσε σημασία. Ο φτωχός όμως δεν ήξερε. Δεν μιλούσε στην κόρη του. Ούτε την πρώτη μέρα, σκεπτόταν μήπως καταλάβει, μήπως τα νιώσει, δεν έλεγε στο παιδί του.

–Τι έχεις, μπαμπά;

–Τίποτα, κόρη μου.

Είπε όμως ότι σε τρεις μέρες θα πάμε στο δικαστή να μας δικάσει, στο βασιλιά. Λέει:

–Πες μου τι έχεις, μπορεί να μπορώ να σε βοηθήσω.

Λέει, μας είπε ο βασιλιάς τρία αινίγματα, εγώ δεν τα ξέρω.

–Και ποια είναι αυτά τα αινίγματα;

Λέει αυτά: ποιο είναι το πιο βαρύ, ποιο είναι το πιο γρήγορο και ποιο είναι το πιο παχύ στον κόσμο.

–Καλέ μπαμπά, τόσες μέρες είσαι στεναχωρημένος και δε μου είπες; Εγώ λέει, τα ξέρω.

Λέει είναι δυνατόν παιδάκι μου, να τα ξέρεις εσύ αυτά τα πράματα;

Λέει, τα ξέρω...

Ήρθε η ώρα, τους κάλεσε μέσα, πες μου, λέει, εσύ πρώτα, τον πλούσιο.

–Α, λέγει, το πιο γρήγορο είναι το μπιστόλι, κάνεις μια πιστολιά έτσι και φεύγει.

Γελούσε ο βασιλιάς. Λέει, μπράβο, το βρήκες.

–Το πιο παχύ, λέει, είναι τ' αρνιού η ουρά, εκεί είναι όλο το λίπος, όλο το πάχος, και το πιο βαρύ είναι, λέει, το σίδερο.

–Εντάξει, λέει, κάθισε. Πες μου, λέει, τώρα εσύ, κύριε, τι ξέρεις γι' αυτά;

Ε, ο καγημένος δεν ήταν σίγουρος αλλά δεν ήξερε και τι άλλο να πει. Λέγει, το πιο βαρύ, βασιλέα μου, είναι η φωτιά. Ένα σίδερο μπορείς να το σηκώσεις, έστω να το κινήσεις, αλλά ένα καρβουνάκι γιαναμένο, μπορείς να το σηκώσεις στο χέρι σου; Θα καείς και θα το αφήσεις.

Γέλασε ο βασιλιάς. Λέει, μπράβο, μπράβο.
Λέει το πιο γρήγορο;

–Το πιο γρήγορο είναι ο νους. Τώρα, με το
νου πηγαίνουμε όπου θες.

–Και το πιο παχύ;

Λέει, το πιο παχύ είναι η γη. Ό,τι φυτέψουμε
μάς το δίνει, τα ζώα, τα πάντα από τη γη
γίνονται. Ακόμα και τα ρούχα μας, τα πάντα.

Λέει, τα αινίγματα του αδερφού σας είναι τα
σωστά. Οπότε δεν σας χρωστάει τίποτα.
Φεύγετε, πηγαίνετε στα σπίτια σας και ούτε
θα τον ενοχλήσεις, ούτε τίποτα. Αν τα
'βρισκες εσύ, θα σ' τα έδινε.

Βασιλικιά διαταγή και τα σκυλιά δεμένα,
λέγαν τότε. Φύγανε στο σπίτι. Μόλις φύγανε,
φωνάζει ο βασιλιάς (ήταν λεύτερος τότε),
φωνάζει τον φτωχό, του λέει, έλα, σε θέλω.
Λέει ο φτωχός, ωχ, την πατήσαμε. Δεν είναι
σωστά και κάτι θα μου πει. Λέει, θέλω να
μου πεις ποιος σού τα είπε αυτά τα
αινίγματα. Λέει, εγώ, βασιλέα μου, εγώ.
Λέγει, αποκλείεται, θέλω να μου πεις την
αλήθεια. Και αναγκάζεται να πει ότι η κόρη
μου.

Λέει, θα πάρεις αυτά τα τρία τα αυγά. Θα πας στην κόρη σου να τα κλωσήσει, σε τρεις μέρες να μου τα φέρεις πουλάκια.

Ο άνθρωπος ήξερε ότι εικοσιδυό μέρες τα κλωσάει η κότα για να βγουν τα πουλάκια απ' τ' αυγά. Τα παίρνει, στο δρόμο έκλαιγε και πήγαινε. Πάει στο σπίτι, λέει, τι έγινε, μπαμπά, τα αινίγματά ήταν σωστά;

—Τώρα, λέει, τι γίνεται; Μ' έδωσε γιαυτό τα αυγά να τα βάλεις να κλωσήσουν και να βγουν σε τρεις μέρες πουλάκια.

—Πολύ, λέει, εύκολο, πατέρα, και τι σε νοιάζει εσένα;

Λέει, γίνονται, κόρη μου, αυτά τα πράματα;

Λέει, πώς δεν γίνονται. Πάρε, λέει, αυτό το σουσαμάκι —του βάζει σε χαρτί λίγο σουσάμι— θα το πας να του πεις ότι τα πουλάκια που θα βγουν σε τρεις μέρες πρέπει να έχουν σουσάμι να φάνε. Λοιπόν να το σπείρει, να φυτρώσει να είναι έτοιμο, που θα βγουν τα πουλάκια σε τρεις μέρες να φάνε το σουσάμι.

Λέει, δεν μπορώ, κόρη μου, να πάω. Θα μι βάλει φυλακή, θα μι κάνει κακό. Λέει, όχι θα πας. Πήγε λοιπόν. Λέει, η κόρη μου μου είπε να σπείρεις το σουσάμι γιατί σε τρεις μέρες

που θα βγουν τα πουλάκια πρέπει να έχουν τροφή να φάνε. Και να μου το δώσεις για να φάνε τα πουλάκια. Λέει, αυτός, α, δεν πάμε καλά. Λέει, πες την κόρη σου να 'ρθει εδώ που τη θέλω. Να πας να μου τη φέρεις.

Σηκώνεται ο καημένος, πηγαίνει, αχ, φουρτούνες μ' άναψες, κόρη μου, τι θα γίνει τώρα;

–Γιατί, μπαμπά;

Λέει, είπε να πάμε στο παλάτι. Λέει, να πας να τον πεις, όποιος πονάει πηγαίνει στο γιατρό. Αν θέλει εκείνος κάτι, θα 'ρθει εκείνος εδώ. Εγώ δεν πρόκειται να πάω.

Πηγαίνει λοιπόν, λέει, α, δεν γίνεται τούτο το πράμα. Αναγκάζεται ο βασιλιάς, διέταξε να του ετοιμάσουν την άμαξα, και σηκώνεται και πάει στου φτωχού το σπίτι. Ε, μπήκαν μέσα, την είδε, ήταν ωραία, ήταν φτωχούλα αλλά ήταν άγγελος. Εκείνος είδε την εξυπνάδα της, σου λέει, ό,τι και να είναι, αυτή κάνει για μένα. Λέει, ζητώ το χέρι της κόρης σου, θα την παντρευτώ, θα την κάνω γυναίκα μου. Θα την κάνω βασίλισσα.

Πριν όμως να πουν το οκεί και να γίνει ο γάμος, λέει θα κάνουμε μία συμφωνία. Στις δικές μου τις δουλειές δεν θα επεμβείς, να

λύσεις κανένα πρόβλημα. Να 'ρθεις στο γραφείο μου να λύσεις τα προβλήματα των ανθρώπων που θα έρχονται. Εσύ θα είσαι βασίλισσα.

–Εντάξει.

Παντρέφτηκαν με δόξια και τιμές, την πήρε στο παλάτι, έφτιαξε και το σπίτι το πατρικό της, που έμενε ο πατέρας της και τα λοιπά, και ήταν ευτυχισμένοι. Πέρασε αρκετός καιρός, κάποια μέρα το μεσημέρι κοιμόταν ο βασιλιάς. Δύο συνέταιροι, ο ένας είχε το σαμάρι και ο άλλος είχε ένα γαϊδούρι. Έβαλε ο ένας το σαμάρι και ο άλλος το γαϊδούρι και κάνανε δουλίτσες, μεταφέρονε πράματα, ψάρια, μαναβικής και οτιδήποτε βρρίσκανε.

Λοιπόν κάποια μέρα γέννησε η γαϊδουρίτσα και έκανε ένα γαϊδουράκι. Αυτός που είχε το σαμάρι, ζητούσε να πάρει το γαϊδουράκι. Λέει, έχω το σαμάρι, να πάρω και το γαϊδουράκι. Ο άλλος όμως λέει, ναι, αλλά δεν γέννησε το σαμάρι, να κάνει το γαϊδουράκι, η γαϊδουρίτσα το έκανε, οπότε είναι δικό μου το γαϊδουράκι.

–Όχι, λέει, πάμε στο βασιλιά να μας λύσει το πρόβλημά μας.

Σηκώθηκαν, πήγαν, χτυπήσανε το κουδούνι,
ο βασιλιάς κοιμότανε, άνοιξε εκείνη την
πόρτα.

–Τι θέλετε;

Λέει, θέλουμε το βασιλιά.

Λέει, ο βασιλιάς κοιμάται, να 'ρθείτε
αργότερα. Αλλά τι θέλατε;

Λέει, ο ένας έχει τη γαϊδουρίτσα, ο άλλος
έχει το σαμάρι. Αλλά η γαϊδουρίτσα γέννησε
και ο ένας θέλει να πάρει το γαϊδουράκι, που
έχει και το σαμάρι, αλλά δεν είναι σωστό και
ήρθαμε να μας λύσει το πρόβλημα ο
βασιλιάς.

Λέει, ο βασιλιάς κοιμάται τώρα, αλλά επειδή
βγήκαν τα ψάρια από τη θάλασσα και πάει ο
κόσμος και παίρνει, πηγαίνετε να κάνετε
κανένα αγωγή μέχρι να ξυπνήσει ο βασιλιάς,
κι άμα 'ρθεί, να 'ρθείτε να σας λύσει το
πρόβλημά σας.

Βγαίνουν ποτέ τα ψάρια από τη θάλασσα;
Πήγαν αυτοί οι χαζοί, όπως ήτανε, και στο
μισό το δρόμο λέει αυτός που είχε το σαμάρι,
βρε, μας κορόιδεψε η βασίλισσα, βγαίνουν
ποτέ τα ψάρια από τη θάλασσα; Πάμε, λέει,
να γυρίσουμε πίσω.

Σ' αυτό το διάστημα ο βασιλιάς ξύπνησε με τις ομιλίες με τη φασαρία που γινόταν και, όταν πήγανε, τι συμβαίνει; είπε η βασίλισσα. Λέει, αυτοί οι άνθρωποι ήρθαν έτσι κι έτσι και τους έστειλα να πάνε να πάρουν κανένα ψάρι, που βγήκαν απ' τη θάλασσα, να κάνουν τη δουλειά τους μέχρι να ξυπνήσεις. Λέει, εντάξει, το γαϊδουράκι είναι του κυρίου που έχει τη γαϊδουρίτσα, εσύ θα πάρεις το σαμάρι σου και θα φύγετε, και τέλειωσε.

Όταν μπήκαν μέσα, της λέει, είχαμε κάνει μια συμφωνία, ότι δεν θα ανακατευτείς ποτέ στα δικά μου καθήκοντα, εσύ όμως δεν με άκουσες κι εγώ θα πάω να συνεχίσω τον ύπνο μου γιατί με ξύπνησες· θα πάρεις, λέει, ό,τι σ' αρέσει μέσα απ' το παλάτι και τα παιδιά με την άμαξα θα σε πάνε στο μπαμπά σου και τελειώσαμε. Λέει, εντάξει. Πήγε αυτός και κοιμήθηκε.

Διατάζει τους υπηρέτες: Φτιάξτε, λέει, την άμαξα, βάλτε τα πουπουλένια, ό,τι έχει απάνω να είναι τόσο μαλακά και θα τον πάρετε, έτσι που κοιμάται ο βασιλιάς, χωρίς να τον ξυπνήσετε, και θα τον βάλτε στην άμαξα και εγώ μαζί και θα πάμε στο σπίτι μου.

Όταν πήγαν ο βασιλιάς δεν ξύπνησε, γιατί ήταν ναρκωμένος πια από τον θυμό του, από

τον ύπνο του· όπως ήταν έτσι θυμωμένος δεν ξύπνησε. Όταν πήγαν στο σπίτι και πήγαν να τον σηκώσουν να τον βάλουν μέσα στο σπίτι της βασίλισσας το φτωχικό, άνοιξε τα μάτια, λέει: Πού με φέρατε;

–Α, λέει, βασιλέα μου, μου είπες, πριν κοιμηθείς, να πάρω ό,τι θέλω απ’ το παλάτι και να φύγω και όταν ξυπνήσεις να μην είμαι εδώ. Εγώ, λέει, δεν ήθελα τίποτα, ήθελα εσένα, κι εσένα, λέει, πήρα.

–Εσύ, λέει, δεν είσαι πια... Από σήμερα εσύ θα λύνεις, εσύ θα δένεις, εσύ θα είσαι η βασίλισσα σε όλα κι η δικαστίνα.

Και ζήσαν καλά κι εμείς καλύτερα.

Μαρικούλα Σαλαβού, Παναγιούδα

Το γινάτι βγάζει μάτι

Μια φορά ήταν δύο αδελφές. Η μία ήταν πλούσια και η άλλη ήταν φτωχιά. Η πλούσια είχε μια κόρη η οποία ήταν πολύ άσχημη. Η φτωχιά είχε μια κόρη που ήταν πολύ ωραία. Νεράιδα στην ομορφιά. Η πλούσια όμως, παρότι είχε πλούτη, είχε ν' αγοράσει φορέματα στο κορίτσι της, να το περιποιηθεί, ζήλευε την ανιψιά της. Και μια μέρα λέει στην αδερφή της:

—Θα πάμε μια εκδρομή. Να μας δώσεις την ανιψιά μου, να την πάρουμε κι αυτή μαζί. Κρίμα είναι.

Πού να υποψιαστεί η αδελφή ότι θα κάνουν κακό στο κορίτσι. Λέει, ναι, αφού θα το πάρετε να πάει κι αυτό να δει τον κόσμο. Σε ένα άλλο χωριό, σε ένα άλλο μέρος. Τότε, είπαμε, ήταν βουνά και πήγαν με ένα κάρο, με έναν αραμπά που λέμε.

Κάποια στιγμή στο δρόμο, δεν ήξερε πώς να το καταστρέψει το κορίτσι, να το κάνει άσχημο. Της έδωσε και έφαγε σαρδέλες οι οποίες ήταν λύσσα. Κάποια στιγμή το

κορίτσι λέει, θεία, δώσ' μου λίγο νεράκι.
Λέει, άμα καθίσεις να σου βγάλω το ένα σου
το μάτι, θα σου δώσω να πεις νεράκι. Λέει,
θεία, γιατί να μου βγάλεις το μάτι μου; Τι
έκανα εγώ; Μ' έδωσες κι έφαγα σαρδέλες,
ήταν αρμυρές και θέλω νερό να πιω.

Λέει, άμα θέλεις νερό, θα σου βγάλω το μάτι.
Αν δεν θες να σου βγάλω το μάτι, δεν θα
πεις νερό.

Ήταν τόσο πολλή η δίψα στο κορίτσι, γιατί
του 'δωσε κι έφαγε πολλές σαρδέλες, σκέτες.
Τη λέει, εντάξει.

Τη βγάζει με το μαχαίρι, με το πιρούνι, τώρα
πώς το βγαλε, το βγαλε το μάτι του και
κάπου το έβαλε. Πήγαν πιο πέρα, αλλά μόλις
το έβγαλε το μάτι του, ίσα ίσα που
ακούμπησε το νεράκι στα χείλη του. Λέει,
θεία, δώσ' μου να πιω νερό.

Λέει, θα καθίσεις να σου βγάλω και το άλλο
σου το ματάκι, και θα σου δώσω να πεις όσο
νερό θέλεις.

–Βρε θεία, βρε...

Τίποτα. Αναγκάστηκε το κορίτσι να δεχτεί,
δεν άντεχε τη δίψα. Κι έβγαλε και τα δυό του
τα μάτια, και το αποτέλεσμα, το 'δωσε κι
ήπιε νερό, το παίρνει κι απ' το κάρο, το

αφήνει μέσα στο δρόμο, στο δάσος που ήταν εκεί, μάλλον ήταν ένας λάκκος και το έριξε μέσα και έφυγε. Έκλαιγε το μωρό, έκλαιγε το μωρό, απ' τα δάκρυα κι απ' το στόμα βγαίνανε λουλούδια και μαργαριτάρια. Τρέχανε. Κάποια στιγμή, αυτό το κλάμα μέσα στη νύχτα, στη σιωπή... κάποιος βοσκός άκουσε και έτρεξε να δει ποιος είναι, ποιος κλαίει. Ακόμα και το κλάμα του ήταν αγγελικό. Πηγαίνει λοιπόν κοντά, φώναζε:

–Ποια είσαι; Έρχομαι για βοήθεια.

Φώναζε το κορίτσι. Πάει λοιπόν και βλέπει ένα κοριτσάκι πεντάμορφο, από μαλλάκια, από προσωπάκι, και ήταν τυφλό. Και έτρεχαν τα αίματα και τα δάκρυα. Και το έβγαλε από κει και του λέει, τι έπαθες, παιδάκι μου; Λέει, η θεία μου με πήραν να με πάνε στο πανηγύρι, να με διασκεδάσουν, μ' έδωσε η μανούλα μου, και η θεία μου μ' έδωσε κι έφαγα παστά, δε μ' έδωσε νερό και μου ζητούσε να βγάλει τα μάτια μου για να μου δώσει να πιω νερό. Τώρα τι να κάνω;

Το παίρνει το παιδάκι στη στάνη του εκεί όπου ήταν. Τότε υπήρχε το αθάνατο νερό, που λέγαν. Λέει, εγώ θα σε γιατρέψω. Θα πάω να βρω το αθάνατο νερό.

Ήξερε το κοριτσάκι, αν ήταν δέκα-δώδεκα χρονώ, δεκαπέντε, πόσο ήταν το παιδί, δεν θυμάμαι, δεν ήμουν εκεί να το δω, λέω περίπου, έδωσε πληροφορίες το παιδάκι στον άνθρωπο και πήρε τα λουλούδια, πήρε και τα μαργαριτάρια και είπε πού μένει η θεία του, από ποιο χωριό ήταν, ήταν πολύ μακριά, το μωρό δεν ήξερε να πάει, αλλά είπε περίπου και κατάλαβε αυτός, και πήρε ένα γαϊδουράκι και έβαλε απάνω τα λουλούδια και τα μαργαριτάρια, και πήγε κάτω απ' το σπίτι της θείας της, και φώναζε πουλάω λουλούδια.

–Αυτή, λέει, θα βγει να πάρει λουλούδια, να πάρει μαργαριτάρια, αλλά θα την πεις δεν τα παίρνουν με λεφτά. Τα παίρνουν με μάτια. Ανταλλαγή.

Κάποια στιγμή αυτή θυμήθηκε ότι έχει τα μάτια της και λέει στην κόρη της, α, φέρε το ένα το μάτι να το δώσουμε να πάρουμε.

Το πήρε αυτός και περάσαν λίγες μέρες, ξαναπάει και πήρε και το άλλο το μάτι. Έδωσε αυτή και τα δύο τα μάτια, τα πήρε ο άνθρωπος και τα πήγε στο κοριτσάκι. Εκείνος το περιποιόταν όσο μπορούσε ο άνθρωπος, δεν είχε οικογένεια, δεν θυμάμαι, δεν ξέρω, και κάποια στιγμή λέει, για να τα κολλήσουμε αυτά τα μάτια, πρέπει να βρούμε το αθάνατο νερό.

Το αθάνατο νερό, όμως, ήταν κάποιος δράκος που το φύλαγε σ' ένα πολύ ψηλό βουνό. Και είπανε ότι, όταν είναι κλειστά τα μάτια του, είναι ξύπνιος. Όταν είναι ανοιχτά, κοιμάται. Σηκώθηκε ο άνθρωπος και πήγε και παραφύλαξε. Κάποια στιγμή που τον είδε με ανοιχτά τα μάτια, ήταν μια βρυσούλα που έτρεχε αυτό το νερό, είχε πάρει ένα μπουκαλάκι και πρόλαβε και το γέμισε, ενώ κοιμόταν ο δράκος με ανοιχτά μάτια. Το πήρε κι έφυγε.

Πάει στο σπίτι, βάζει το αθάνατο νερό και κόλλησε τα ματάκια του κοριτσιού. Λέμε παραμύθια, έτσι; Όταν άνοιξε το κορίτσι τα μάτια του, λέει, πρέπει να φύγω. Να πάω στη μανούλα μου να με δει. Τον ευχαρίστησε τον άνθρωπο, τον άφησε τόσα πολλά από τα γέλια της και την ομιλία της λουλούδια, χρυσαφικά, μαργαριτάρια, που έγινε πλούσιος ο άνθρωπος. Τον χαιρέτησε, τον ευχαρίστησε κι έφυγε.

Καθώς βάδιζε, βρέθηκε μπροστά σε έναν πύργο. Τρύπωσε μέσα γιατί ήταν βράδυ και φοβόταν μην την φαν τα θηρία. Μπήκε μέσα στον πύργο και είδε ακαταστασία. Έπιασε αυτή, σαν κορίτσι, που ήταν, και τα καθάρισε όλα. Έβαλε και αναμμένα φώτα. Καντηλάκια, κεράκια, διάφορα.

Ακούει ξαφνικά να τρίζει ο πύργος. Και όσο
ερχόταν ο θόρυβος πιο κοντινά, το τρίξιμο
πιο δυνατό. Δεν ξέρω, λέει, τι είναι, πρέπει
να κρυφτώ. Άνοιξε ένα ντουλάπι που ήταν
εκεί και κρύφτηκε. Μπήκαν ένας ένας οι
δράκοι. Ήταν σαράντα αδέρφια. Μπαίνουν
μέσα και βλέπουν λοιπόν τακτοποιημένα, τα
κρεβάτια, όλα ήταν καθαρά.

–Τι συμβαίνει; Ποιος είναι;

Αυτή φοβήθηκε και κρύφτηκε.

–Όποιος είναι, είπαν, να βγει, δε θα τον
πειράζουμε. Αν είναι μεγάλος, θα τον
κάνουμε πατέρα μας. Αν είναι νέος, θα τον
κάνουμε αδερφό μας. Αν είναι γυναίκα, μάνα
μας, αδελφή μας. Δε θα σε πειράζουμε.

Αυτή όμως φοβόταν και δεν έβγαινε. Λένε,
θα μείνει ένας το πρωί, να κρυφτεί, για να δει
ποιος είναι μέσα και αν θα βγει, γιατί, όταν
μπήκαν αυτοί, λέει, ανθρώπινο κρέας μυρίζει.

Φύγαν οι άλλοι. Αυτός έφαγε,
τακτοποιήθηκε, τον πήρε ο ύπνος,
κοιμήθηκε. Μόλις κοιμήθηκε, βγήκε αυτή,
έκανε πάλι όλες τις δουλειές και
ξανακρύφτηκε. Το βράδυ ήρθαν οι δράκοι,
λέει, τι έγινε; Λέει, δεν είδα, κοιμήθηκα. Τη

δεύτερη μέρα μένει ένας άλλος. Τα ίδια κι αυτός. Κοιμήθηκε, δεν είδε ποιος ήταν.

Την τρίτη μέρα έμεινε ο μικρός. Έκανε πως κοιμάται και την ώρα που βγήκε η κοπέλα, την είδε. Λέει, γιατί δε μας μίλησες και τόσες μέρες μάς ταλαιπωρείς; Εμείς, λέει, δεν πρόκειται να σε κάνουμε κακό, θα σε κάνουμε αδελφή μας.

Το βράδυ, που ήρθαν οι άλλοι, την δέχτηκαν και την είχαν πια σαν βασίλισσα. Οι σαράντα δράκοι. Αφού το κορίτσι, του είπαν να μη φύγει, να καθίσει εκεί και μπορεί να βρίσκαν και τη μητέρα της να τη φέρουν εκεί, τους έδωσε εμπιστοσύνη, τους αγάπησε, και δε φοβότανε.

Κάποια μέρα λοιπόν η θεία θυμήθηκε την ανιψιά. Άραγε, λέει, τι να γίνεται; Και πάει στον καθρέφτη και λέει, καθρέφτη, καθρεφτάκι μου, ποια είναι η πιο όμορφη; Εγώ, η κόρη μου ή η ανιψιά μου; Λέει, η ανιψιά σου. Λέει αυτή, ζη; Λέει, ζη και βασιλεύει και σαράντα δράκους λατρεύει.

Ακούει αυτή –είχε υπόψη της ότι υπήρχαν σε ένα μέρος σαράντα δράκοι, που ήταν ο πύργος– και βάζει λοιπόνπραμάτειες σε ένα γαϊδουράκι, διάφορα, τα οποία ήταν όλα μαγεμένα, και σηκώθηκε και πήγε στον

πύργο αποκάτω και πουλούσε. Αρώματα, χρυσαφιά, φορέματα, και βγήκε το κορίτσι απ' το παράθυρο, δεν ήξερε ποια είναι, και λέει, περίμενε, περίμενε. Κατιβαίνει κάτω και πήρε ένα δαχτυλίδι. Μόλις πήγε πάνω και το έβαλε στο χέρι της, κοιμήθηκε. Ήταν μαγικό.

Βράδιασε η μέρα, κατεβαίνουν οι δράκοι, δεν είδαν ούτε φώτα, σιωπή, μπαίνουν μέσα, βρήκαν την κοπέλα να κοιμάται.

–Τι συμβαίνει;

Προσπαθούσαν να τη συνεφέρουν, μιλούσαν, τίποτα. Κάποια στιγμή είδε ένας ότι φορούσε δαχτυλίδι, γιατί, τόσο καιρό που ήταν μαζί τους είχαν παρατηρήσει ότι δε φορούσε τίποτα. Τραβά,βγάζει το δαχτυλίδι και ξύπνησε η κοπέλα.

–Τι συμβαίνει; Πού βρέθηκε αυτό το δαχτυλίδι;

Λέει, πέρασε μια κυρία και πουλούσε διάφορα, και είπα, λέει, κι εγώ να πάρω ένα δαχτυλιδάκι. Το έβαλα στο χέρι μου αλλά δεν κατάλαβα τι έγινε μετά.

Λέει, πρόσεξε καλά, αν ξαναπεράσει αυτή η κυρία, να μην πάρεις τίποτα γιατί δεν ξέρουμε ποια είναι. Λέει, εντάξει.

Την άλλη μέρα, η θεία ξαναπήγε στον καθρέφτη: Καθρέφτη, καθρεφτάκι μου, εσύ που τα ξέρεις όλα, ποια είναι η πιο όμορφη; Εγώ, η κόρη μου ή η πεντάμορφη;

Λέει, κι εσύ είσαι όμορφη, κι η κόρη σου είναι όμορφη, αλλά η πεντάμορφη είναι πιο όμορφη. Λέει, ζη; Λέει, ζη και βασιλεύει και σαράντα δράκους λατρεύει.

Σηκώνεται αυτή, ξαναπηγαίνει. Α, λέει, τούτο δε γίνεται, πρέπει να τη δώσω κάτι που να μην ξαναξυπνήσει. Και της έδωσε ένα μήλο να το φάει. Και καθώς πήγε να το δαγκώσει, κοιμήθηκε. Το βρήκανε στα χείλη της, το βγάλανε και ξύπνησε.

Λέει, πρέπει να καθίσουμε να παραφυλάξουμε ποια είναι αυτή. Λέει ο μικρός, εγώ θα καθίσω να δω ποια είναι, την επόμενη φορά. Αφού λοιπόν πήγε ξανά αυτή στον καθρέφτη και ρώτησε και λέει, ζη και βασιλεύει και σαράντα δράκους λατρεύει, ξαναπήγε. Αλλά τότε ήταν ο μικρός αδερφός εκεί, και την πήρανε, τη σκότωσαν και τη βάλανε πάνω στο γαϊδουράκι και τη στείλανε πίσω να πάει.

Και τότε οι δράκοι την είχανε μη στάξει και μη βρέξει και το αποτέλεσμα ήταν ότι φέραν

και τη μητέρα της και ζήσαν εκεί όμορφα,
καλά και ευτυχισμένοι.

Μαρικούλα Σαλαβού, Παναγιούδα

Μάλμαλο τυλί

ταν ένα πολύ καλό παλικάρι.
Η Αγάπησε μια γυναίκα την οποία
δεν είχε ακούσει ποτέ τη φωνή της.
–Εγώ, λέει, αυτή θα την πάρω.

Πάει στον πατέρα της και λέει:

–Εγώ τη θέλω την κόρη σου.

–Παιδάκι μου, λέει, να σ' τη δώσω,
νοικοκυρά, καλή, ηθική, αλλά τραυλίζει.

–Ε, λέει, δε με πειράζ' εμένα αυτό, γιατί η
κοπέλα έχει άλλα χαρίσματα.

Την πήρε αυτός, παντρευτήκανε, αυτή
τσιμουδιά.

–Βρε γυναίκα, μίλα! Δε με πειράζει. Εγώ σ'
αγαπώ, σε θέλω.

Αυτή τίποτα. Κάποια μέρα, κατέβκι το πρωί
στην αγορά, γυναίκα, λέει, εγώ θα σ' πάρω
παπούτσια. Κατέβκε στην αγορά, ανεβαίνει
απάνω, αντί για τριανταεννιά, ας πούμε, πήρε
τριανταπέντε. Βάζει αυτή τα παπούτσια,
βλέπει ότι δεν έρχονταν στο πόδι της, ήταν

στενά, τσιμουδιά δεν έβγαλε, τα 'βαλε στην άκρη, τίποτα.

–Τι να κάνω, λέει, τώρα; Θα κατβώ στην αγορά και αντί για τυρί θα τ' πάρω μάρμαρο.

Πραγματικά, κόβει ένα κομμάτι μάρμαρο σαν τυρί, τσ' το πάει. Λέγ' έφερα τυρί. Το παίρνει αυτή, βλέπει ότι ήταν μάρμαρο, τίποτα. Ούτε μίλησε, ούτε τίποτα.

Πέρασε ένα χρονικό διάστημα, τι θα γίνει τούτη η δλειά να μη μιλά; Κρύβεται πίσω απ' ντ' πόρτα, κάνει αυτή να μπει μέσα την κάνει, μπαμ, τσιμουδιά αυτή. Πάλι δεν έκανε τίποτα.

–Τη ρουφιάνα, λέει, να δεις τι θα κάνω.

Πέρασε λίγο διάστημα, πέφτει αυτός ανάσκελα, έκανε τον πεθαμένο. Μόλις βλέπει αυτή, που τον έσπρωχνε να σηκωθεί, τίποτα, έγινε πεθαμένος, σκέφκε, έπιασε:

–Αχ, άντλα μου καλέ, τι να πλωτοθυμηθώ... τα παπούτσια τα τενά, το μάλμαλο το τυλί, γη πίσ από τη πόλτα μπαμ.

Κείνη την ώρα αυτός πετιέται απάνω, λέει:

–Μωρή κοπελούδα μ', αφού σ' το λέω και σ'
το ξαναλέω, όπως είσαι έτσι σε θέλω, σε
παρακαλώ.

Και μονιάσανε πια από τότε.

***Φωτεινή-Μαλβίνα Κατραμάδου-Χιώτη,
Πηγή***

Η γριά κι ο αράπης

Ηταν μια φορά ένας αράπης, ένα πολύ μεγάλο πρόσωπο, αψηλό, κι έμπαινε το βράδυ κι έτρωγε ανθρώπους. Λέγανε ότι έτρωγε ανθρώπους. Φοβόταν. Έλεγε ο ένας στον άλλο, μη βγαίνεις το βράδ', μη βγαίνεις του βράδ'.

Ήταν και μια γριά που ζούσε με τη γάτα της σ' ένα σπιτάκι. Πήγε μια βραδιά στο σπίτι της να καθίσει, πάνω στο ταβάνι είδε τον αράπ'. Και καθόταν ο αράπς και λέει η γριά, ωχ, απόψε θα με φάει εμένα η αράπς. Πώς τώρα να ειδοποιήσει ότι ο αράπς είναι στο σπίτι τσ';

Άνοιξε το παράθυρο, φώναξε τη γάτα τσ' και είπε, έλα, γατούλα μ', να σε πω ένα παραμύθι. Πήρε λοιπόν τη γάτα την έβαλε στην αγκαλιά, τη χάιδευε και λέει, κάτσε να σι πω το παραμύθι'. Μια φορά έβγαλα ένα σπυρί και με πονούσε πάρα πολύ. Με πονούσε, με πονούσε, πρήσκα και φώναζα: Πλαλείτε, γειτόν', κι απόψε δε γλιτών'.

Το φώναξε πολλές φορές η γριά, ακούσαν οι γείτονες και λεν, τι έχει αυτή και φωνάζ'

πλαλείτε γειτόν', νομίσανε ότι το 'λεγε
αλήθεια. Τρέξανε όλοι στο σπίτι τσ', γέμισε
το χωριό, να δούμε τι έχει η γριά. Πήγαν,
λέει, τίποτα, για δε τος, πού είναι;

–Έτσι είναι; Τώρα θα δεις τι θα κάνουμε.

Πήγαν πήραν ξύλα, τι είχαν, χαλάσαν τη
σκεπή, βρήκαν τον αράπη μέσα, τον πετάξαν
κι από τότε δεν τους ξαναενόχλησε πια ο
αράπης.

Μαρία Δεδούση, Βαρειά

Θόδωρος Θοδώρα μοιάζει

Σ’ ένα χωριό, σε μια πόλη, ήταν δυο σπίτια και ήταν και οι δυο σπουδασμένοι. Ο ένας είχε πέντε γιοι. Ο άλλος είχε πέντε κόρες. Βγήκε ένα πρόγραμμα να παν φαντάροι, στρατιώτες, για να είναι έτοιμοι μη γίνει κανένας πόλεμος. Ο ένας που είχε τσ’ κόρες πήγε στο καφενείο, μόνο που δεν έκλαιγε. Λέει, να μην έχω ένα γιο, και ο συνάδελφός μου να με γελά, που έχει πέντε γιοι; Λέει η κόρη του η Θοδώρα:

–Μπαμπά, λέει, μη στεναχωριέσαι, γιατί εσύ θα μου δώσεις μια στρατιωτική στολή.

Πήγε ο πατέρας, αγόρασε μια στρατιωτική στολή και τν έφερε.

–Μη στεναχωριέσαι. Το Σαββάτο θα με παρουσιάσεις στο στρατιωτικό.

Ντύνεται φαντάρος η Θοδωρούλα. Λέει, είναι ο γιος μου ο Θόδωρος, ο τελευταίος, ο πατέρας. Και τον πήραν. Ο άλλος, ο γείτονας, δεν ήξερε πως είχε και γιο.

–Θα είμαστε μαζί στο δωμάτιο.

Και όχι μόνο αυτός, πολλά φανταράκια.
Πηγαίνουν. Αλλά την ώρα που κάναν τις
ασκήσεις, έλεγε ο αυτός στο φίλο του.

–Αυτός, Θόδωρος Θοδώρα μοιάζει,
Θοδωρούλα παραμοιάζει.

Και τον ρωτούσαν: Τι σε λεν;

–Θόδωρε.

–Πόσω χρονώ είσαι;

–Όσο φαίνομαι. Και δυο αδελφάδης ακόμη
και δυο αδέλφια έχω.

Με τον Θόδωρο πια τον γείτονά της πήγαν
στο δωμάτιό τους, όχι μόνο αυτός, και οι
άλλοι φαντάροι. Αυτός άμα ξυπνούσε και
κοιμόταν αυτή έλεγε:

–Θόδωρος Θοδώρα μοιάζει, Θοδωρούλα
παραμοιάζει.

Πέρασε καιρός, αναστατωνόταν αυτός.
Φώναζε τσ' φίλοι τ'.

–Άντε, πλια, το λες, κάνε ένα πονηρό ν'
ανακαλύψεις, κόρη είναι για γιος.
Θοδωρούλα ή Θόδωρος.

–Καλά.

Λέει: Θόδωρε, κοιμήσου εσύ, γιατί εγώ
απόψε δεν θέλω να κοιμηθώ...

–Θα μ’ αφήσεις μόνο μου; λέει η
Θοδωρούλα.

Αυτός λοιπόν κρύφτηκε μες στην ντουλάπα,
στην κρεβατοκάμαρα. Δεν έφυγε. Αυτή
καθόταν να πέσουν, βράδιασε, έκανε το
σταυρό της, άντε, λέει, ας τα βγάλω σήμερα
τα ρούχα μου, τα βαρέθκα, να βάλω ένα
νυχτικό να πέσω σαν άνθρωπος. Μόλις έβαζε
το νυχτικό αυτή και φανήκαν τα βυζάκια της,
πετιέται αυτός.

–Θόδωρος Θοδώρα μοιάζει, Θοδωρούλα
παραμοιάζει.

Και την αγκάλιασε και την πήγε του πατέρα
της και της μάνας της, και λέει, πατέρα,
βρήκα γυναίκα να πάρω. Λέει, πώς βρήκες
γυναίκα; Φωνάξαν όλους τους γονείς,
τέλειωσε το στρατό και παντρεύτηκε τη
Θοδωρούλα.

Βασιλική Κατσιάνου, Πάμφυλλα

Αχλιοπταρούδα

Ηταν μια γυναίκα με τρεις κόρες και γνέθανε ξένα βαμβάκια. Μια μέρα λέει η μεγάλη να σφάξουν τη μάνα τους να τη φάνε. Δίχως τη συγκατάθεση της μικρής τη σφάζανε. Μάζευε τα κόκκαλα της μάνας της η μικρή, τα έβαλε σ' ένα λάκκο και τα θύμιαζε κάθε μέρα τη μεγάλη σαρακοστή. Ήρθε και η Λαμπρή και η μικρή δεν ήθελε να πάει στην εκκλησία.

Η μικρή την Ανάσταση ανοίγει το λάκκο της μάνας της και βρίσκει μέσα τρεις φορεσιές. Τον ουρανό με τ' άστρα, τη θάλασσα με τα ψάρια, τη γη με τα λουλούδια, και ένα άλογο και χρυσά μήλα. Το άλογο έκανε χρυσές καβαλίνες. Πάει με το άλογο στην εκκλησία και μοιράζει τα μήλα και τις καβαλίνες στις αδερφές της. Αυτές της εξηγούν τι έγινε στο σπίτι δίχως η μικρή να φανερωθεί. Την Κυριακή του Πάσχα γίνεται το ίδιο.

Έβαλε μέλι το βασιλόπουλο. Καθώς πάει να ανέβει στο άλογο, αφήνει το παπούτσι της. Το βασιλόπουλο παίρνει το παπούτσι και βγάζει ανακοίνωση να πάνε όλες οι κοπέλες να δοκιμάσουν το παπούτσι. Δεν έκανε σε καμιά. Φωνάζουν και τη μικρή, η οποία δεν

δεχόταν. Με πολλές πιέσεις το δοκίμασε και της έκανε.

Οι αδερφές της ζήλεψαν. Την ντύσανε και την αρραβωνιάσανε με το βασιλόπουλο. Οι αδερφές της πήγαιναν κάθε μέρα και τη βλέπανε. Μια μέρα η μεγάλη τής έχωσε ένα βελόνι στο κεφάλι της και τη ρίχνει στο κατώγι και παίρνει αυτή τη θέση της. Ο βασιλιάς δεν τη γνώρισε. Η μικρή φώναζε συνέχεια και τέλος την ανακάλυψε ο βασιλιάς.

Την αδερφή της την κομματιάσανε και την πετάξανε στα σκουπίδια.

***Ελένη Ματζουράνη-Τσουκαλά / Στυλιανή
Κυπραίου-Τσουκαλά, Μανταμάδος
Καταγραφή, Άννα Τσουκαλά***

Πεντάμορφη

Μια φορά ήταν ένας βασιλιάς με τη γυναίκα του, τη βασίλισσα, και είχαν ένα κοριτσάκι. Ένα πάρα πολύ ωραίο κοριτσάκι, που το λεγαν πεντάμορφη, γιατί ήταν πολύ όμορφη. Το είχαν πια μη στάξει και μη βρέξ' το κοριτσάκι, η μαμά τ'. Καμιά φορά, η βασίλισσα αρρώστησε. Φωνάζαν γιατρούς, από δω από κει, δεν μπορέσαν να τη σώσουν και πέθανε η βασίλισσα. Κι έμεινε το κοριτσάκι μοναχό.

Ε, σκέφτηκε ο βασιλιάς να πάρει μιαν άλλη γυναίκα, να το προσέχει το κοριτσάκι, να μην είναι μοναχό τ'. Βρήκε μια γυναίκα, επήρε· αυτή ήταν πάρα πολύ όμορφη και με χρήματα πολλά αλλά ήταν κακιά γυναίκα. Απ' την πρώτη στιγμή δεν το αγάπησε το κοριτσάκι. Αυτή ήξερε να κάνει και μάγια και είχε κι ένα μαγικό καθρέφτη. Και τον έβαζε τον καθρέφτη κάθε τόσο και έλεγε:

–Καθρέφτη, καθρεφτάκι μου, για δες με, υπάρχει στον κόσμο άλλη πιο όμορφη από μένα;

Και την έλεγε ο καθρέφτης:

–Όχι· εσύ είσαι η ομορφότερη του κόσμου.

Εκείνη ησύχαζε. Όταν παντρεύτηκε το βασιλιά και πήρε το κοριτσάκι, θεώρησε καλό να ξαναρωτήσει τον καθρέφτη. Τον ρώτησε: καθρέφτη, καθρεφτάκι μου, υπάρχει ομορφότερη γυναίκα από μένα στον κόσμο; και την είπε ο μαγικός ο καθρέφτης:

–Όμορφη είσαι και καλή είσαι, μα πεντάμορφη δεν είσαι.

Ήταν το κοριτσάκι πιο ωραίο. Αυτή να σκάσ'. Τι να κάνει για να βγάλει απ' τη μέση το κοριτσάκι; Έπιασε και έλεγε διάφορα, η κόρη σου είναι έτσι, είναι αλλιώς, εν τέλει δεν έκανε τίποτα, ο βασιλιάς το αγαπούσε το κοριτσάκι. Σκέφτηκε λοιπόν και πλήρωσε έναν έμπιστό της και λέει, θα την πας στο δάσος και θα τ' αφήσεις μέσα και να προσέξεις να είναι μακριά, να μην το πάρει κανείς είδησ'.

Ε, το πήρε αυτός το κοριτσάκι, το πήγε στο δάσος, το άφησε και γύρισε πίσω, αυτή ησύχασε. Το κοριτσάκι το βράδ' φοβήθηκε. Πήρε δρόμο μέσα στο δάσος, δεν ήξερε πού να πάει, πήγε και βρήκε ένα σπίτι και χώθηκε μέσα. Σ' αυτό το σπίτι κατοικούσε ένας πρίγκιπας, ο οποίος πήγαινε στο κυνήγι. Είχε τα σύνεργά του, τα σκυλιά του και πήγαινε

στο κυνήγι. Έκατσε μέσα, ο πρίγκιπας έλειπε,
βρήκε φαγητό έφαγε κι έπεσε να κοιμηθεί.
Πήγε ο πρίγκιπας, τη βρήκε.

–Τι είναι, λέει, τούτο το κοριτσάκι το
πεντάμορφο;

Είπε το κοριτσάκι ότι έτσι κι έτσι, με
διώξανε· να καθήσεις εδώ.

Αυτή λοιπόν ρώτησε στον καθρέφτη της:

–Καθρέφτη, καθρεφτάκι μου, υπάρχει στον
κόσμο άλλη γυναίκα πιο όμορφη;

Λέει: Όμορφή είσαι και καλή 'σαι, μα
πεντάμορφη δεν είσαι.

–Α, λέει, η πεντάμορφη ζη. Τώρα τι να κάνω;

Δεν εμπιστεύτηκε κανέναν. Ντύθηκε αυτή
μάγισσα και μάγεψε μερικά μήλα μέσα σ'
ένα καλάθι και τα πήγε, έβαλε κι ένα μαύρο
πανί στο κεφάλι τσ', γύρσε από δω γύρσε
από κει, πέρασε κι από αυτό το σπίτι'. Και
φώναζε, εδώ τα καλά μήλα, εδώ τα καλά
μήλα. Άκουσε η πεντάμορφη, βγήκε έξω, δεν
τη γνώρισε, λέει, έλα, κοριτσάκι μου, να
πάρεις. Λέει, δεν έχω χρήματα. Λέει, όχι θα
σε δώσω εγώ ένα μήλο να φας.

Το μήλο το είχε μαγέψει, όταν το βάλει το κοριτσάκι στο στόμα του να πεθάνει. Έφυγε αυτή πίσω, πήγε στο σπίτι, το κοριτσάκι είχε το μήλο, το έκοψε να φάει λιγάκι γιατί πείνασε. Μόλις το δάγκασε το μήλο, πέθανε με το μήλο δαγκαμένο στο στόμα. Πέθανε το κοριτσάκι. Πήγε ο πρίγκιπας τη βρήκε, τι να κάνει τώρα;

–Τι έπαθε, τι έπαθε;

Φώναξε τους υπηρέτες του, λέει, θέλω να με κάνετε ένα γυάλινο φέρετρο να το βάλετε μέσα, κι εγώ θα πηγαίνω στο βουνό να το επισκέπτομαι.

Σα ζωντανό το κοριτσάκι. Το πήγε πάνω στο βουνό αψηλά και το έστησε και πήγαινε και το έβλεπε κάθε τόσο, κάθε τόσο. Μια φορά θέλησε να το μετακινήσει το φέρετρο.

Φώναξε τους ανθρώπους του, μετακίνησε το φέρετρο, με το κούνημα που κάνανε πετάχτηκε το μήλο από το στόμα της πεντάμορφης, έφυγαν και τα μάγια που είχε απάνω, ρώτησε ο πρίγκιπας, τι έγινε βρε παιδί μου; Τι έγινε;

Έκατσε η πεντάμορφη και είπε την ιστορία.

–Γιέλα, λέει, εδώ, θα σε πάρω, μη φοβάσαι, πήγε λοιπόν εκείνος στο βασιλιά, λέει, έχω

την κόρη σου στο σπίτι, έτσι κι έτσι, αυτή η γυναίκα που έχεις στο σπίτι σου δεν είναι καλή, δε τι θα την κάνεις, γιατί θα σε κάνει περισσότερη ζημιά, είναι και μάγισσα.

Ο βασιλιάς την έδιωξε, φύγε από δω, και πήρε την πεντάμορφη πίσω, η οποία παντρεύτηκε τον πρίγκιπα αυτόνα και ζήσανε όλοι μαζί καλά.

Μαρία Δεδούση, Βαρεία

Το πάθημα του τεμπέλη

Ητανε δυο αδέρφια. Και είχανε μια αδερφή. Ε, όχι πολύ όμορφη, όχι πολύ πλούσια. Όταν μεγάλωσε, βρήκαν ένα, την παντρέψανε.

Μόλις παντρευτήκανε, τους δώσανε λίγα λεφτά. Μ' αυτά τα λεφτά, τρώγαν, πίνανε, αλλά τελειώσανε. Λέει η γυναίκα στον άντρα: Τα λεφτά τελειώσανε, αυτά που μας δώσανε. Ε, λέει, θα πάω να ξαναγυρέψω. Απ' τ' αδέρφια.

Ε, πήγε πάλι, τσ' δώσανε. Την τρίτη φορά, λέει, θα πας να τ' πεις, να πας να δουλέψεις. Γυρίζει κι εκείνη, λέει στον άντρα τσ', δε μ' δώσαν λεφτά. Είπαν να πας να δ'λέψεις.

–Α, λέει, άμα πάω να δουλέψω θα πεθάνω.

Γυρίζει πάλι πίσω, το λέει στ' αδέρφια τσ'. Λέει, του είπα και μ' είπε θα πεθάνω. Λέει, να πας να τ' πεις, πέθανε. Γυρίζει κι εκείνη, λέει, δε μ' δώσαν τ' αδέρφια μου.

–Δεν είπες, λέει, ότι θα πεθάνω;

Λέει, ναι, και μ' είπαν, πέθανε. Πέφτει κάτω, κάνει τον ξερό, τον πεθαμένο. Συνεννοούνται τ' αδέρφια τσ', πάνε, κάνουν ένα μπαούλο, τον

βάζιν μέσα, τον παν στο νεκροταφείο. Όταν σκοτεινίασε, τυλίγονται από ένα άσπρο σεντόνι τ' αδέρφια, παν στο νεκροταφείο, χτυπούν το μπαούλο.

–Σήκω, Γιάννη, γιατί από τώρα θα πρέπει να δουλέψεις.

Τσ' βλέπει, είχαν και κάτι φτερά βαλμένα, σηκώθηκε ο κακομοίρης. Βγαίνουν έξω απ' το νεκροταφείο. Λέει, το ζεμπίλι, αυτόν τον άμμο από δω θα τον μεταφέρεις να τον πας εκεί. Τι να κάνει; Πήρε το ζεμπίλι, πήγαινε ερχότανε, εκείνοι πήγαν σ' ένα βράχο και καθόταν και τον βλέπανε. Όλη τη νύχτα. Άμα πιάσε να ξημερώνει, άντε, Γιάννη, πήγαινε, μπες μες στο μπαούλο σου, αύριο βράδυ πάλι. Ν' ακούσει αύριο βράδυ πάλι, σηκώνεται, πάει στη γυναίκα του:

–Πού 'ναι η τσάπα κι η κασμάς;

Ε, περάσανε ένα-δυο χρόνια, πέθανε ένας στη γειτονιά και πήγανε να τον ξενοχτήσουν. Ε, πήγε και μιαν άλλη γειτόνισσα, αφού του έβαλε τα λουλούδια: Άντε, βρε Μιχάλη, ξεκουράσ' κε. Γυρίζει, λέει αυτός: Πού ξεκουράστ' κε, έχει να κ'βανήσει άμμο! Ακόμα το πίστευε.

Σουζάνα Λασκαρίδου, Ανεμώτια

Γράμμα στο Θεό

Pε γυναίκα, πώς θα τη βγάλουμε;
–Έχει ο Θεός, ρε Διονύσ’, έχει ο
Θεός, ρε Διονύσ’.

–Αφού έχει ο Θεός, να του γράψω ένα
γράμμα, να μας στείλει κάτι.

Του λέει ο προϊστάμενος του ταχυδρομείου:

–Έχεις επικοινωνία με το Θεό;

–Τι να κάνουμε, βρε παιδί μου, αυτός κάτι θα
μας βοηθήσ’, εγώ δεν είμαι για δουλειά.

Έγραψε το γράμμα, το σφράγισε, έφυγε. Το
πήρε ο προϊστάμενος κι έβαλε ένα δικό του
γράμμα. Ο Διονύσης έγραφε:

Πάτερ ημών ο εν τοις ουρανοίς,

στείλε χρήματα στο Διονύσ’

γρήγορα όσο μπορείς

και να μην τον λησμονείς.

Έγραφε η απάντηση:

Διονύση επί της γης,
πάγαινε να εργαστείς.
Κι αν δεν πας να εργαστείς,
πάνε πέσε να πνιγείς.

Πέραμα

Σωστή τακτική

Πάγαινε ένας κάτω από το παράθυρο μιανού πλούσιου κάθε μέρα, πρωί, και προσευχόταν κι έλεγε: Θέ μου, ρίψε εκατό λίρες, άμα είναι ενενήντα εννιά δε θα τις πάρω.

Μήνες. Ο πλούσιος αυτός στάθηκε από μέσα, τον έβλεπε. Αυτός συνέχεια. Ένα μήνα, δύο μήνες, πέντε μήνες, ένα χρόνο, συνεχούσε να το λέει. Καμιά φορά βαρέθηκε ο πλούσιος αυτός, δένει λοιπόν ενενήντα εννιά λίρες μες στο σακούλι, να τις ρίξω να δω αν θα τις παρ'. Ρίχνει λοιπόν το σακούλι την ώρα που προσευχότανε, ρίξε εκατό λίρες, θα 'ναι ενενήντα εννιά δε θα τις πάρω, τις αρπά λοιπόν και φεύγει. Φωνάζ' αυτός, βρε πού πας; Ενενήντα εννιά είναι.

—Ε, τσ' έριξε τσ' ενενήντα εννιά, θα τ' ρίξει και την άλλη, πού θα πάει.

Εφταλού

Η εξυπνούλα

Tο 1939-1940 όλοι οι άνθρωποι δεν είχανε να φάνε. Τρώγανε χελώνες και βγάζανε από τα κτήματα χόρτα. Μερικές οικογένειες είχανε απιδιά. Μια οικογένεια είχε μόνο έξι παιδιά, η πιο μικρή ήταν η Εξυπνούλα. Μια μέρα είπε στη μαμά της:

–Θα πάω να βγάλω χόρτα.

Πήρε το καλάθι της και το μαχαίρι της και πήγε στο κτήμα. Το μόνο που της είπε η μαμά της ήταν, να προσέχεις, Εξυπνούλα μου. Πήγε στο κτήμα, γέμισε το καλάθι της με χόρτα και κάθισε στον ήλιο να ξεκουραστεί. Από μακριά βλέπει ένα μεγάλο ραδίκι. Σηκώνεται και πηγαίνει να το βγάλει.

Όταν πήγε κοντά, είδε ότι το ραδίκι ήταν σε μια μεγάλη πλάκα. Βγάζοντας το ραδίκι κουνήθηκε η πλάκα, βάζει όλη την δύναμή της και σηκώνει την πλάκα. Βλέπει από κάτω σκαλοπάτια, παίρνει το καλάθι της και κατεβαίνει. Όταν κατέβηκε είδε μια μεγάλη

κάμαρα και στη μέση ένα τραπέζι, έξι πιάτα και μέσα ήτανε γεμάτα με πιλάφι. Παίρνει ένα πιάτο και βάζει από όλα τα πιάτα λίγο πιλάφι. Είδε μια μικρή πόρτα, ανοίγει σιγά σιγά και βλέπει ένα νάνο να τηγανίζει κάτι.

Κλείνει την πόρτα σιγά σιγά και παίρνει το καλάθι της με τα χόρτα και το πιλάφι και φεύγει. Πήγε στη μαμά της και στις πέντε αδερφάδες της. Μόλις το είδε η μητέρα της την μάλωσε, ότι μπορεί να είναι ένας κακός άνθρωπος και να της κάνει κακό. Αυτός ο νάνος, τον λέγανε Νίκο, αλλά επειδή ήτανε χοντρός τον φωνάζανε χοντρονικολό. Όταν πήγανε τ' αδέρφια του να φάνε είδανε ότι έλειπε φαγητό από τα πιάτα τους κι είπανε:

–Ποιός ήρθε στο σπίτι μας και πήρε λίγο φαγητό από όλα τα πιάτα;

–Δεν είδα κανέναν.

Την επόμενη μέρα η Εξυπνούλα παίρνει πάλι το καλάθι της και το πιάτο και πήγε πάλι στο σπίτι. Μόλις έφτασε κατεβαίνει τα σκαλοπάτια και βλέπει ότι το τραπέζι είναι άδειο, ανοίγει τη μικρή την πόρτα και βλέπει τον χοντρονικολό να μαγειρεύει. Με τον

θόρυβο που έκανε γύρισε ο χοντρονικολός και την είδε και της λέει:

–Εσύ ήρθες χτες και πήρες από όλων τα πιάτα λίγο φαΐ;

–Ναι, εγώ ήμουν.

–Πώς σε λένε;

–Με λένε Εξυπνούλα.

Κάθισε έφτιαξαν το φαΐ και μετά της λέει:

–Να φτιάξουμε λίγες τηγανίτες;

Χρειάστηκαν δύο υλικά, ζάχαρη και κανέλα.

Ο χοντρονικολός είπε στην Εξυπνούλα να ανέβει στο πατάρι να τα φέρει. Εκείνη την ώρα ο χοντρονικολός παίρνει τη σκάλα και αφήνει την Εξυπνούλα στο πατάρι. Η Εξυπνούλα άρχισε να κλαίει και να λέει στον χοντρονικολό:

–Κατέβασέ με γιατί θα ανησυχούν οι γονείς μου και οι αδερφάδες μου.

Σε λίγη ώρα ήρθαν τ' αδέρφια του. Μόλις τους άκουσε η Εξυπνούλα πήγε και κρύφτηκε

πίσω από τα βαρέλια. Τότε τα αδέρφια του τον ρώτησαν:

–Ποιος ήρθε χθες;

–Ήρθε μια κοπέλα που την λένε Εξυπνούλα.

Βάλανε τη σκάλα και φωνάξανε όλα τ' αδέρφια μαζί:

–Εξυπνούλα, κατέβα κάτω, εμείς δεν είμαστε κακοί άνθρωποι.

Τότε πήρε θάρρος η Εξυπνούλα και κατέβηκε και τους είπε:

–Είμαστε έξι αδερφάδες με μένα κι οι γονείς μου και είμαστε πάρα πολύ φτωχοί.

–Να πας στο σπίτι σου και να φέρεις τους γονείς σου και τις αδερφάδες σου.

Έφυγε και πήγε στο σπίτι της και πήρε την μαμά της, τον μπαμπά της και τις πέντε αδερφάδες της και τους πήγε στον χοντρονικολό και τ' αδέρφια του. Όταν έφτασαν στο σπίτι του χοντρονικολού, τ' αδέρφια του είπαν στους γονείς της:

–Θα παντρευτούμε από μια κόρη σας και ο χοντρονικολός επειδή είναι ο πιο μικρός θα παντρευτεί την Εξυπνούλα που είναι η πιο μικρή!

Και ζήσανε αυτοί καλά και πολύ ευτυχισμένα.

***Καταγραφή, Λεμονιά Πλωμαρίτου,
Λουτρόπολη Θερμής***

Δε χέζω πια

Ηταν ένα αντρόγυνο αλλά ο άντρας ήταν πολύ ακοινώνητος. Τους καλέσανε Απόκριες να πάνε στο τραπέζι τα πεθερικά, του λέει η γυναίκα του:

–Να σου πω. Άμα τρως και σε σπρώχνω να σταματάς.

Έβρεχε εκείνο το βράδυ, καθίσαν και στο σπίτι. Λέει, γυναίκα, πεινώ. Λέει, γιατί; Λέει, άμα πήγαινα να βάλω το κουτάλι στο στόμα, μ' έσπρωχνες. Λέει, α, το γιατί! Έχει ένα γιατί η μάνα μου.

–Τώρα, λέει, τι να κάνω;

–Μες στο ντουλάπι, λέει, έχει αλευριγιά, πάρε την αλευριά και φά' την.

Πήγε εκείνος, λυπήθηκε και τη γυναίκα του, λέει, ας πάρω να τσ' δώσω. Αλλά αντί να πάει –σκοτεινά, δεν είχε φώτα–, αντίς να πάει στη γυναίκα του, πήγε στον πεθερό του. Τον πασάλειψε τον άνθρωπο με την αλευριά. Ευπνάει, λέει, βρε γυναίκα, χέστηκα. Λέει, α, τούτη τη βραδιά, που είναι και ο γαμπρός μας εδώ!

Εντωμεταξύ λέει εκείνος, γυναίκα, δε
χόρτασα. Λέει, πήγαινε κι έχει ένα κιούπι
μικρό κι έχει καρύδια μέσα. Πάρε καρύδια
και φάε, τι να σι κάνω, δεν έχει τίποτα άλλο.

Βάζει τα χέρια, χουφτιάζει, δεν βγαίνουνε
ύστερα. Πήρε το κουτρούπι, πήγε στη
γυναίκα του.

–Γυναίκα, λέει, δε βγαίνουνε τα χέρια. Πήρα
τα καρύδια αλλά δεν μπορώ να τα βγάλω.

Λέει, πήγαινε κάτω, στην αυλή έχει ένα
άσπρο βράχο, πήγαινε χτύπσε και σπας' το.

Κείνη την ώρα καθαριζόταν ο πεθερός,
σηκώνει το κουτρούπ' το χτυπάει στον πωπό
τ',

–Αμάν, γαμπρέ, δε χέζω πια.

Σουζάνα Λασκαρίδου, Ανεμώτια

Ούξου, κατσιπουδιάρ'

Η ρθ' η ώρα και μοιράσανε τη σ'κιά με το καλύβ'. Πήρε η γέρουσ τ' σ'κιά, πήρε και του καλύβ' η γριγιά. Αυτό έγινε όταν τελείωσε η ζάχαρη, το σεξ. Αρχίσανε τσι' γρίνιες η γέρουσ μι τη γριγιά. Μοναδική τους περιουσία ήταν ένα καλύβ' και μια σ'κιά. Λοιπόν τα μοιράσανε. Πάαινε η γριγιά στου γέρου:

–Ε, γέρο, δώσ' μου ένα συκέλι.

–Νά το κουτσομλέλι. (Του κουτσομλέλι είναι το κάτω κάτω). Ήρτι η ώρα λοιπόν πιάσαν οι βροχές, απού 'βρεχε. Πήγ' η γέρουσ.

–Ουρέ, γριγιά, λέει, άνοιξέ μ', βρέχ'.

–Ούξου, κατσιπουδιάρ'.

–Ουρέ γριγιά, άνοιξέ μ' και κρυώνου, βρε.

–Ούξου, κατσιπουδιάρ'.

–Ουρέ γριγιά, άσι μι να βάλου το χερέλι μ' μέσα.

–Βάλ' του, του κατσιπουδιάρικό σ'.

–Ουρέ γριγιά, να βάλου και του ποδαρέλι μ’.

–Βάλ’ του του κατσιπουδιάρικό σ’.

–Ουρέ γριγιά, να βάλου κι του κιφαλέλι μ’.

–Βάλ’ του του κατσιπουδιάρικό σ’.

Ήμπε ούλους μέσα.

Άμαν ήμπε όλους μέσα, λέει:

–Ουρέ γριγιά, τώρα τι θα κάνουμι... Να πάρς
ισύ τη μσή τη σ’κιά, να μοιράσουμι τσι του
καλβέλ’.

Λέει: Α, κατσιπουδιάρ’ πονηρέ.

Πλωμάρι

Απροσδόκητη εξέλιξη

Σ καλίζαν την κοπριά. Πώς έτυχε να βρουν μια λίρα μέσα.

–Τι να την πάρουμε, τι να την πάρουμε, να την πάρουμε, λέει, καρπούζι, θα πετάξουμε τα φλούδια, να την πάρουμε σταφύλι θα πετάξουμε τα τσάμπουρα, τι να την πάρουμε, να την πάρουμε μέλι.

Την πήραν λοιπόν μέλ'. Είχανε ένα κιούπι, μια σφίδα, το ρίξαν μέσα. Λέει, τώρα να κάνουμε τηγανίτες. Κάναν λοιπόν τηγανίτες, λέει, να πάω να βγάλω μέλι. Πα λοιπόν η γριά να βγάλει μέλι, πώς τά 'κανε, μπρούμτα μες στη σφίδα το μέλι, κόλλασε, δεν μπορούσε να βγει. Φουνάζ', τρέχ' ο γέρος να βγάλει τη γριά, κολλάει κι αυτός μέσα. Τρέχει η εγγονή, άκσε που φωνάζαν, να τους βγάλει, λέει, τι έχετε; Λέει, κολλήσαμε. Λέει, α, κάνατε σεξ και κολλήσατε; Δεν σας βγάζω.

Και μείνανε, δεν προλάβανε να φαν τις τηγανίτες ο γέρος με τη γριά. Μείναν κολλημένοι στη σφίδα.

Μια γριγιά μπαμπόγριγια
λάχανα μαγίριβι.
Κει που τα μαγείριβι
παντρειγιά μάς γύριβι

Γύρανε του τζετζερέ,
φάτε κότις λάχανα,
σκύλοι πιείτε του ζουμί
κι η γριγιά θα παντευτεί.

Ξύπνησ' ένα μπρωινό
κι είπ' ιγώ θα παντριφτώ
κι θ' ανοίξου σπιτικό.

Πόπη Παπάνη, Αγιάσος

**ΣΗΜΑΔΙΑΚΟΙ ΚΙ
ΑΤΑΙΡΙΑΣΤΟΙ
Κ'ΣΟΙ ΚΑΙ
Κ'ΣΟΜΗΛΙΓΓΑΤΟΙ
ΚΙ ΣΤΗΝ ΚΟΥΡΦΗ
ΑΣΤΕΡΑΤΟΙ**

Το παλικάρι και οι λησταί

Καλησπέρα σας.
Κόκκινη κλωστή δεμένη
στην ανέμη τυλιμένη.

Δώσ' τη κλότσο να γυρίσει
παραμύθι ν' αρχινίσει.

Μια φορά κι έναν καιρό ήταν μια μάνα που έμεινε χήρα, και είχε ένα αγοράκι να το μεγαλώσ'. Ξενοδούλευε για να το κάνει μεγάλο. Άμα έγινε το αγοράκι της μεγάλο, αυτό μέσα από τη γωνιά δεν έβγαινε. Καθόταν και σκάλιζε τη στάχτη. Λέει μια μέρα, παιδί μου κουράστηκα πια, δεν μπορώ να δουλεύω για να σε ταΐζω. Κοίτα να πας να δουλέψεις, να φάμε ένα κομμάτι ψωμί.

Το 'λεγε μια, το 'λεγε δυο, δεν άκουγε. Ε, μια μέρα βαζιέστησε, λέει, εντάξει, μάνα, κάνε μου τηγανήτες. Έπιασε και τον έκανε τηγανίτες κι έβαλε μέλι. Πάει κάτω από ένα δέντρο, έφαγε τις τηγανίτες, πασαλείφτηκαν

τα χέρια του με μέλι. Πήγαν οι μύγες και τον τσιμπούσανε. Σκώνει τ' άλλο χέρι, χτυπάει. Σκώνεται, κοιτάει, θα 'τανε σαράντα σκοτωμένες. Γράφει στο χέρι του: Κοιμούμενος σκότωσα σαράντα. Άμα σκωθώ, τα πήρα και τα σήκωσα.

Σε κείνη τ' περιοχή, ήταν κάτι λησταί. Σαράντα λησταί. Όλοι ήταν αγράμματοι. Ο αρχηγός όμως ήξερε γράμματα.

–Σταθείτε, λέει, τι πολεμάτε να τον κάνετε; Να τον σκοτώσετε; Αυτός κοιμούμενος σκότωσε σαράντα. Άμα σκωθεί, λέει, τα πήρε και τα σήκωσε. Δεν θα μας αφήσει, λέει, θα μας κάνει στάχτη.

Πάει ένας με τρόπο, τον σκουντάει. Λέει, σήκω. Λέει, με ποιο δικαίωμα με ξυπνήσατε; Λέει, νά, ήμαστε εδώ στην περιοχή και καθόμαστε και σ' είδαμε και άμα θέλεις να 'ρθεις κι εσύ να γίνουμε πολλοί. Ήτανε σαράντα, να γίνουμε σαρανταένας. Λέει, θα 'ρθω.

Λοιπόν ο καπετάνιος δεν τον έβλεπε με καλό μάτι. Ετούτος δεν είναι, λέει, πολύ παλικάρας, για να γράφει σαράντα κοιμούμενος, άμα σκωθεί τα πήρε και τα σήκωσε, να τον στείλουμε, λέει, να μας φέρει αστοιβές απ' το λιβάδι. Του δώσανε μίαν

αλυσίδα. Την αλυσίδα δεν μπορούσε να τη σκώσ', την έπαιζε και την έκανε σα φίδ'. Λέει, γιατί δεν τη σηκώνεις την αλυσίδα, μόνο την κάνεις έτσ'; Μ' αρέσει, λέει, να την παίζω να γίνεται φίδ'. Πάει λοιπόν σ' ένα βουνό, βάζει τη μian άκρια της αλυσίδας, πάηνι κι απ' την άλλη, περικυκλώνει το βουνό. Οι άλλοι όμως τον κοιτάζαν και τον παρακολουθούσαν, να δούνε τι θα κάνει.

–Βρε αδελφέ, λέει, τι κάνεις εκεί;

Λέει, τι, κάθε μέρα θα με στέλνετε να φέρνω ξύλα; Θα φέρω, λέει, όλο το βουνό στη σπηλιά να έχουμε κάθε μέρα.

–Όχι, όχι, λέει, να μη φέρς το βουνό. Κάτσε, λέει, γιάσ' το θα φέρουμε εμείς ξύλα.

Τη γλίτωσε. Εκεί λοιπόν μια μέρα του λεν: Σε κάποιο χωράφι υπάρχει ένα λιοντάρ'. Θα πας, λέει, να το σκοτώσεις να μας το φερς.

Γιατί ο καπετάνιος δεν τον έβλεπε με καλό μάτ', γιατί ο μικρός ήθελε να τον κάνει καπετάνιο, επειδής ήτανε πολύ δυνατός. Πήγε λοιπόν και ανεβαίνει πάνω σ' ένα δέντρο. Το λιοντάρι όταν αισθάνθηκε ανθρώπινη μυρωδιά, πήγε κι αυτό, σκαρφαλώνει πάνω στο δέντρο. Με το που πήγε να σκαρφαλώσει, όμως, αυτός είχε

κόψει ένα κλαδί και το είχε σαν σούβλα. Την ώρα που ανεβαίνει το λιοντάρι, μπαίνει η σούβλα μέσα του. Κατεβάζει το λιοντάρ'. Το πήγε στους ληστές, στη σπηλιά. Εσείς, λέει, γιατί δεν το σκοτώσατε;

–Εντάξει, λέει, αδερφέ, καταλάβαμε.

Πάει μια μέρα, παίρνει ένα κουτάλι και αλάτι χοντρό. Λέει, τι κάνεις, αδερφέ, εκεί; Λέει, σας βαρέθηκα. Είμαι τόσο καιρό εδώ και δεν με κάνατε καπετάνιο. Λοιπόν κι εγώ αποφάσισα να σας σκοτώσω, να σας παστώσω και να τρώγω έναν έναν. Λέει, μη μας το κάνεις αυτό. Ό,τι θέλεις, να σου κάνουμε, φτάνει να μη μας κάνεις κακό. Λέει, θα μου δώσετε όσο χρήμα μπορώ και σηκώνω. Τότε δεν υπήρχαν χαρτονομίσματα, υπήρχαν οι λίρες. Του δώσαν ένα τσουβάλι λίρες και τον ακολουθούσαν, που πήγαινε στη μάνα του. Πάλι δεν τον εμπιστευτήκανε, ότι είναι δυνατό και καλό παιδί. Μόλις πάει, χτυπάει την πόρτα.

–Έλα, μάνα, λέει, ήρθα. Έφερα χρήμα για να τρώμε.

Άκουσαν, λέει, μας κοροϊδεύει. Λέει αυτός: Σάλτα, Κατερίνα.

Με το, σάλτα, Κατερίνα, νομίζανε αυτοί ότι είναι [σύνθημα] και θα τους σκότωνε. Λοιπόν, και σκωθήκανε και φύγανε οι λησταί, κι έμεινε με τη μάνα του κι έτρωγε καλά κι εμείς καλύτερα.

Δέσποινα Μοσχονησιώτου, από το Αϊβαλί και τη Μαύρη Θάλασσα, Σίγρι

Περίεργεια

Ενας άλλος πάλι ήτανε στα καράβια, ναυτικός. Και όπως γύριζε όλον τον κόσμο, μια νύχτα μετά από μεγάλη θαλασσοταραχή, σηκώθηκε το πρωί να κάνει τη βόλτα του στην ακρογιαλιά και βλέπει ένα κρανίο ανθρώπινο.

–Για να δούμε, λέει, τι είναι αυτό;

Το πιάνει, το κοιτάζει, έγγραφε απάνω: Δεν έκλαιγα τι έπαθα, μόν’ κλαίω τι θα πάθω.

–Τι είναι τούτο, λέει, το πράμα που γράφει το κρανίο; Είμαι περίεργος να δω.

Το πήρε, πάει στην αγορά, παίρνει ένα κασελέλ’, το κλειδώνει, το πάει στο σπίτι. Δε λέει κουβέντα στη γυναίκα του, το πάει πάνω στην κάμαρά του, κλειδωμένο τ’ αφήνει. Χωρίς να πει τίποτα στη γυναίκα του.

Αυτός, κάθε φορά που γύριζε απ’ τα καΐκια, απ’ το καράβι, τακ τακ τακ απάνω, άνοιγε το κασελέλι, έβλεπε, ήταν μέσα το κρανίο. Μια, δυο, τρεις, πέντε, δέκα, λέει η γυναίκα του, τι γίνεται, αυτός έρχεται, πάγει απάνω, τι κάνει ο χριστιανός; Κάτσε, θα σ’ τον φτιάξω εγώ.

Πραγματικά, φεύγει, ανεβαίνει απάνω αυτή, σπα την κλειδαριά, βλέπει το κρανίο.

–Α, η τύχη μ', λέει. Είχε γκόμενα και πέθανε και μ' έφερε το κεφάλι της μέσα στο σπίτι. Τώρα να δεις εγώ τι θα του κάνω.

Κατεβαίνει κάτω ανάβει το καζάνι, βάζει το νερό, το πετά στη φωτιά, το 'κανε θρύψαλα το τσιφάλ'. Πέρασε καιρός, νά ο άντρας της, τακ τακ απάνω, βρίσκει το κασελάκι, βρε γυναίκα, λέει, είχα το κασελάκι με ένα κρανίο κι έγγραφε αυτό το πράμα.

–Βρε, λέει, δε ντρέπεσαι, είχες γκόμενα, και πέθανε και μ' έφερες το τσιφάλ' να το 'χω μες στο σπίτι; Άναψα το καζάνι και το 'καμα.

–Γι' αυτό, λέει, έλεγε, δεν έκλαιγα τι έπαθα, μόν' κλαίω τι θα πάθω.

***Φωτεινή-Μαλβίνα Κατραμάδου-Χιώτη,
Μυτιλήνη***

Οι τρεις συμβουλές

Ηταν ένας πάρα πολύ φτωχός άνθρωπος. Είχαν ένα αγόρι. Δεν είχε δουλειά. Ήταν απελπισμένος. Και λέει μια μέρα στη γυναίκα του —το μωρό ήταν μικρό— της λέει, θα φύγω, θα πάρω τα μάτια μου και θα φύγω.

—Πού θα πας, άντρα μου;

Λέει, όπου με βγάλει η άκρια.

Τότε ήταν διαφορετικά. Βουνά, δεν είχε δρόμους. Πήρε τα μάτια του, μπήκε μέσα στα βουνά και προχωρούσε, προχωρούσε, προχωρούσε, όπου με βγάλει η άκρια και, αν θέλει ο Θεός και είμαστε καλά, θα ξανανταμώσουμε, αλλιώς, λέει, μπορεί να με φαν και τ' άγρια θηρία. Ούτε αλληλογραφία υπήρχε τότε ούτε τίποτα. Λοιπόν, πήρε τα μάτια του, περπατούσε, περπατούσε μέρα-νύχτα, μέρα-νύχτα, πήγαινε, πήγαινε, πήγαινε, κάποτε βρήκε ένα σπίτι μεγάλο.

Ήταν ένας πλούσιος εκεί που είχε τα χωράφια του, είχε τα ζώα του, του λέει, πού βρέθηκες εσύ; Λέει, πήρα τα μάτια μου, αν υπάρχει καμιά δουλειά να δουλέψω,

οτιδήποτε, φτάνει να μπορέσω να ζήσω κι εγώ σαν άνθρωπος. Λέει, εντάξει.

Τον πήρανε εκεί, προσωπικό πολύ, υπηρέτες, δούλευε, έτρωγε, κοιμότανε, ρούχα, αλλά καμία επαφή με την οικογένειά του.

Περνούσαν τα χρόνια. Αυτός αφοσιωμένος εκεί, να είναι τίμιος, εργατικός, αλλά κάποια στιγμή περάσαν τα χρόνια, μέτρησε, είδε τα μαλλιά του, που άσπρισαν, άλλαξε κι αυτός και θυμήθηκε ότι έχει μια γυναίκα κι ένα γιο. Πρέπει, λέει, να σηκωθώ να φύγω, να πάω να δω, ζουν, πέθαναν; Θα τους βρω; Ούτε αυτοί ξέρουν για μένα ούτε εγώ για κείνους.

Λέει μια μέρα στο αφεντικό του, αφεντικό, απεφάσισα να γυρίσω στο σπίτι μου, γιατί είχα μια γυναίκα, είχα κι ένα γιο, να πάω να δω τι γίνονται. Λέει, να πας, άνθρωπέ μου, καμία αντίρρηση.

–Ε, να με λογαριάσεις τόσα χρόνια που δούλεψα εδώ, τι θα μου δώσεις, λέει, να φύγω.

–Εντάξει.

Του ετοίμασε ένα τσαντάκι για να φάει μέχρι να πάει στο σπίτι και βγάζει και του δίνει τρία φλουριά. Λέει ο άνθρωπος, αφεντικό, τόσα χρόνια, τρία φλουριά;

–Ε, λέει, αυτά είναι. Άμα θες πάρ’ τα, άμα δεν θες μην τα πάρεις.

–Ε, λέει, ο άνθρωπος, τι είχα, τι έχασα. Τρία; Τρία. Ας τα πάρω κι ας φύγω.

Άμα πήγε μερικά βήματα, του λέει, έλα να σου πω (το αφεντικό τον υπηρέτη). Γυρίζει πίσω. Του λέει, θα μου δώσεις το ένα το φλουρί να σου πω μια συμβουλή. Λέει, αφεντικό, τρία φλουριά μ’ έδωσες, θα με πάρεις το ένα; Τι θα μου μείνουν;

Λέει, εγώ οφείλω να σ’ το πω. Άμα θες. Άμα δε θες, λέει, δε σου λέω τη συμβουλή. Λέει, τι δυό, τι τρία, πες μου. Λέει, το δε σε μέλει μη ρωτάς, ποτέ κακό μην πάθεις.

Ήταν η συμβουλή η πρώτη. Λέει, ευχαριστώ, δίνει το φλουρί, φεύγει. Πάει πιο κάτω, τον ξαναγυρίζει πίσω. Λέει, γιέλα να σου πω ακόμη μία συμβουλή να μου δώσεις ακόμα ένα φλουρί. Ο άνθρωπος έμεινε εκστατικός, λέει, θα μου τα πάρεις όλα; Λέει, άμα θες.

–Ε, πες το.

Λέει, το δρόμο που χαράζεις, να πας κάπου, να μην τον αλλάζεις. (Λέμε καμιά φορά, να βγω από κει για να πάω πιο γρήγορα. Έτσι;) Όχι. Θα τραβάς το δρόμο που χάραξες να πας. Ας είναι. Ίσιος δρόμος, που λέμε.

Παίρνει και τ' άλλο το φλουρί, πάει να φύγει, τον ξαναγυρίζει πίσω, λέει, ακόμα μια συμβουλή. Λέει, όλα θα τα παρς; Λέει, άμα θες. Λέει, τι είχα; Δεν είχα τίποτα, έτσι ήρθα, έτσι φεύγω. Τουλάχιστον πήρα τις συμβουλές. Λέει, το θυμό το βραδινό, φύλαγέ τον το πουρνό. Έδωσε και τ' άλλο το φλουρί, και έφυγε.

Προχωρούσε, προχωρούσε, προχωρούσε, κάποια στιγμή, εκεί που κατέβαινε, βλέπει ένα πανύψηλο πεύκο. Πάνω στο πεύκο καθόταν ένας μαύρος αράπης, είχε ένα μεγάλο τάσι, που βάζουμε τους μπακλαβάδες, αλλά μεγάλο πολύ, το οποίο ήταν γεμάτο φλουριά. Κι έπαιρνε ο αράπης έτσι και τα έριχνε κάτω. Έπαιρνε ο αράπης, τα έριχνε κάτω και κάτω ήταν γεμάτο φλουριά. Νόμιζες ότι βράζανε και ξεχειλίζει το τάσι αυτό. Απέναντι όμως, δίπλα του, είδε έναν πύργο χτισμένο με ανθρώπινα κεφάλια.

Κάποια στιγμή σκέφτηκε: να τον ρωτήσω να πάρω μερικά, γιατί τα ρίχνει κάτω; Είδε και τον πύργο με τα κεφάλια και συνήλθε και άκουσε, θυμήθηκε, το δε σε μέλει μη ρωτάς, ποτέ κακό μην πάθεις. Και βάζει το κεφάλι κάτω και προχωράει. Μόλις έφυγε λίγο, φωνάζει ο αράπης από πάνω: Έι, άνθρωπε! Γυρίζει αυτός, λέει, εμένα λες; Λέει, ναι.

Λέει, γιατί δε με ρώτησες τι κάνω; Λέει, γιατί να σε ρωτήσω; Δικά σου είναι, ό,τι θέλεις κάνεις. Εγώ γιατί να σε ρωτήσω, τι με μέλει εμένα;

Μόλις είπε αυτό ο άνθρωπος, λέει, βλέπεις αυτόν τον πύργο; Ένα κεφάλι ήθελα να κόψω και να τον τελειώσω. Κι εσύ δεν με ρώτησες.

Και κάνει μια, μπαμ, και έσκασε ο αράπης. Ένα μπαμ άκουσε και διαλύθηκε. Ο άνθρωπος έβλεπε δεξιά αριστερά, δεν έβλεπε κανέναν, δεν έβλεπε τίποτα, ο αράπης είχε καεί, είχε εξαφανιστεί, ορίστε, λέει, τώρα. Τι να κάνει; Έβγαλε τα κορδόνια από τα παπούτσια του, έδεσε τα μανίκια του, έδεσε τα παντελόνια του, γέμωσε το παντελόνι του, γέμωσε το σακάκι του, τις τσέπες του, δεν μπορούσε, δεν είχε τίποτα άλλο, και έγινε ένας βαρύς κι ασήκωτος και έφυγε.

Στο δρόμο λοιπόν που πήγαινε, νύχτωνε, συναντήθηκε με τρεις αγωγιάτες, οι οποίοι φύγανε απ' το χωριό τους με τα άλογά τους και πήγαν να αγοράσουν τρόφιμα, όσπρια, ό,τι ήθελες. Τα φορτώσανε στα άλογά τους και πηγαίνανε. Αλλά, επειδή νύχτωσε, υπήρχε ένα χάνι –τα λέγανε χάνια τότε–, λένε οι αγωγιάτες, παιδιά, νύχτωσε, δε θα βλέπουμε. Να ξεζέψουμε τα ζώα, να τα βάλουμε να φάνε, να ξεκουραστούνε, να

βγάλουμε τα σαμάρια, να μπούμε κι εμείς μέσα στο χάνι να φάμε, να ξαποστάσουμε, και το πρωί να συνεχίσουμε.

Ο άνθρωπος όμως θυμήθηκε τη δεύτερη συμβουλή που του είπε, το δρόμο που χαράζεις να μην τον αλλάζεις, και λέει στους ανθρώπους, πηγαίνετε γιεςείς μέσα, καθίστε, κάνετε ό,τι θέλετε, εγώ θα καθίσω να φυλάω και τα πράματά σας, θα καθίσω πάνω σ' ένα σαμάρια να ξεκουραστώ και το πρωί φεύγουμε. Γιατί κι αυτός πώς θα μπορούσε να πάει μέσα να ξεντυθεί, που ήταν φορτωμένος; Ε, αυτοί δεν τον είδανε, νύχτα ήταν.

—Εντάξει.

Αφού φάγανε, διασκέδασαν και έπεσαν να κοιμηθούν, γίνεται ένας μεγάλος σεισμός και γκρεμίζεται το χάνι, και πάνε οι άνθρωποι, παν όλα. Κι έμεινε αυτός έξω με τα ζώα, με τα τρόφιμα και είπε, άρα δίκιο είχε ο άνθρωπος αυτός που με είπε τις συμβουλές, γιατί όλα αυτά τώρα είναι δικά μου. Κι απ' την πρώτη συμβουλή και η δεύτερη.

Σηκώθηκε, φόρτωσε τα πράματα στα ζώα, φορτωμένος κι αυτός όπως ήταν και ξεκίνησε για να πάει στο χωριό του και στο σπίτι του. Σας νύσταξα; Κάποια στιγμή λοιπόν έφτασε

αλλά ήταν βράδυ, στο σπίτι του. Χτυπάει την πόρτα, αλλά η πόρτα δεν άνοιξε.

Ξαναχτυπάει, ακούει από μέσα, ποιος είναι; Λέγει, είμαι εγώ, ο Γιώργος. Λέει, ποιος Γιώργος; Λέει, ο άντρας σου. Εσύ είσαι η Μαρία, η γυναίκα μου. Δεν είσαι;

Λέει, εγώ είμαι η Μαρία κι ο Γιώργος ήταν ο άντρας μου, αλλά ο Γιώργος λείπει πάρα πολλά χρόνια, και δεν ξέρω αν ζη ή πέθανε.

Λέει, είμαι εγώ και γύρισα. Άνοιξέ μου.

Είμαι ταλαιπωρημένος, κουρασμένος, αγρυπνισμένος... Λέει, δεν μπορώ να ανοίξω, γιατί δεν ξέρω αν μου λες αλήθεια.

Περίμενε έξω, και το πρωί, που θα ξημερώσει η μέρα, θα σε δω, και, αν είσαι εσύ, θα σε βάλω μέσα.

Ξέζεψε τα ζώα, έκατσε στο σαμάρι ο καημένος, κι εκεί που ήταν έτοιμος να τον πάρει ο ύπνος, αφού του είπε να περιμένει, βλέπει ένα παλικάρι μέχρι εκεί πάνω και πάει και βάζει το κλειδί στην πόρτα και ανοίγει και μπαίνει μέσα. Ξύπνησε αυτός, α, είδες, λέει, αυτή είχε άλλον άντρα και γι' αυτό δε με άνοιξε. Τώρα, λέει, θα μπω να τους σκοτώσω και τους δυο. Θα σπάσω, λέει, την πόρτα, να μπω μέσα. Θυμήθηκε όμως που λέει, το θυμό το βραδινό, φύλαγέ τον το πουρνό, και λέει, αφού οι δυο οι συμβουλές

βγήκαν καλές, άρα κι αυτή ισχύει. Θα περιμένω. Γι' αυτό λέει, πρέπει να έχουμε και μεγάλη υπομονή. Περιμένει, ξημερώνει η μέρα, βγαίνει η γυναίκα του μ' ένα μαστραπά– ξέρεις, τότε δεν είχε βρύσες μες στα σπίτια, και με την πετσέτα στο χέρι– κι έριχνε στο παλικάρι να πλυθεί και να σκουπιστεί.

Αυτός σηκώθηκε, πηγαίνει κοντά, λέει, ποιος είναι αυτός; Εγώ, λέει, με γνώρισες; Στη γυναίκα του. Λέει, σε γνώρισα, είσαι ο άντρας μου, είσαι ο Γιώργος.

–Αυτός ποιος είναι;

Λέει, είναι ο γιος μας.

Αυτός πού να ξέρει –άφησε ένα παιδάκι– ότι έγινε ένα παλικάρι.

–Αχ, λέει, γυναίκα μου, τι ήθελα να κάνω, ήθελα να σας σκοτώσω και τους δυο.

Αγκαλιάστηκαν, φύγαν και τα καλύβια με τα πλούτη που είχε, έκανε σπίτια, έκανε πράματα πολλά, και ζήσαν καλά, ευτυχισμένοι, κι εμείς πιο καλά.

Μαρικούλα Σαλαβού, Παναγιούδα

Ο χρυσός αητός

Μια φορά κι έναν καιρό ζούσε ένας πατέρας που είχε τρεις κόρες. Ήταν φτωχός και για να ζήσει τις κόρες του πήγαινε στη θάλασσα, μάζευε κοχύλια και τα πουλούσε. Μια μέρα κάθισε σ' ένα βράχο στην άκρη της θάλασσας, αναστέναξε και φώναξε «ωχ». Τότε πετάχτηκε ένας αράπης και τον ρώτησε τι θέλει. Του εξήγησε ότι «ωχ» είναι το όνομά του και τον ρώτησε να του πει τα βάσανά του. Έτσι ο πατέρας τού μίλησε για τις τρεις κόρες του και για τη φτώχεια του και ο αράπης του είπε ότι θα του δώσει λίρες για να παντρέψει τις κόρες του αλλά του ζήτησε να του πάει τη μία κόρη για αντάλλαγμα.

Ο πατέρας επέστρεψε στο σπίτι του στεναχωρημένος. Όταν τον είδε η μεγάλη κόρη τον ρώτησε τι έχει και αυτός της αφηγήθηκε το περιστατικό με τον αράπη. Η μεγάλη κόρη άκουσε τον πατέρα της αλλά αρνήθηκε να κάνει το θέλημά του και να πάει να ζήσει με τον αράπη και τον χτύπησε. Πάει μετά η μεσαία κόρη και ρωτάει κι αυτή με τη σειρά της τον πατέρα τους γιατί είναι στεναχωρημένος. Ο πατέρας εξήγησε και σ' αυτή τι είχε συμβεί αλλά και η μεσαία κόρη

αρνήθηκε να κάνει το χατίρι του πατέρα για να σωθούν οι άλλες και τον χτύπησε κι αυτή. Στο τέλος πάει η μικρή κόρη στον πατέρα της και τον ρωτάει τι έχει και ο πατέρας εξηγεί και σ' αυτήν τι είχε συμβεί στην ακροθαλασσιά. Η μικρή κόρη άκουσε προσεχτικά τον πατέρα της και δέχτηκε να πάει να μείνει με τον αράπη.

Έτσι την άλλη μέρα το πρωί, ο πατέρας με τη μικρή του κόρη πήγαν στην ακροθαλασσιά. Ο πατέρας στάθηκε δίπλα στο βράχο και φώναξε «ωχ». Αμέσως εμφανίστηκε ο αράπης και βλέποντας ότι ο πατέρας επέστρεψε με τη μια του κόρη, κράτησε κι αυτός την υπόσχεσή του και του έδωσε πολλές λίρες. Ο πατέρας έφυγε με τις λίρες ενώ ο αράπης πήρε τη κόρη και την οδήγησε κάτω από το βράχο όπου υπήρχε ένα σπίτι. Σ' αυτό το σπίτι ζούσε ο αράπης μαζί με ένα όμορφο παλικάρι.

Η κόρη περνούσε τις μέρες της στο σπίτι κάτω από το βράχο μαζί με τον αράπη και το παλικάρι. Κάθε βράδυ όμως, ο αράπης και το παλικάρι της δίνανε να πει γάλα με υπνωτικό για να κοιμάται βαθιά και να μη ξέρει τι γίνεται μέσα στο σπίτι. Μια μέρα η κοπέλα πονηρεύτηκε και δεν ήπια το γάλα. Όταν ο αράπης και το παλικάρι κοιμήθηκαν, αυτή

πήρε ένα κερι, πήγε πάνω από το παλικάρι και το χάζευε την ώρα που κοιμόταν. Το παλικάρι ξύπνησε και την είδε να τον παρακολουθεί. Θύμωσε μ' αυτό που έκανε και της είπε ότι θα φύγει από το σπίτι και θα την αφήσει μόνη με τον αράπη να τη φάει.

Κι έτσι έκανε, σηκώθηκε και έφυγε. Πίσω όμως από το παλικάρι έφυγε και η κοπέλα και το ακολούθησε. Το παλικάρι ήταν χρυσός αητός και η μητέρα του δράκαινα. Η κοπέλα το ακολούθησε, έμαθε το σπίτι του και πήγε και κάθισε απ' έξω. Την άλλη μέρα το πρωί βγήκε το παλικάρι να φύγει και την είδε να κάθεται έξω από το σπίτι. Της είπε τότε ότι έπρεπε να φύγει γρήγορα γιατί αν την έβλεπε η μάνα του η δράκαινα θα την έτρωγε. Η κοπέλα αρνήθηκε να φύγει και το παλικάρι τη λυπήθηκε και τη συμβούλεψε. Της είπε να ακούει αυτά που θα της λέει η μάνα του και να κάνει τα ανάποδα. Πήγε και στη μάνα και την παρακάλεσε να την πάρουν στο σπίτι τους για υπηρέτρια και έτσι κι έγινε.

Ήταν μεγάλη σαρακοστή και η δράκαινα έφυγε να πάει στην εκκλησία και άφησε εντολή στην κοπέλα να σκουπίσει σκουπισμένα και ασκούπιστα. Η κοπέλα όταν έμεινε μόνη της, έβαλε τα κλάματα γιατί δεν ήξερε πώς να σκουπίσει σκουπισμένα και

ασκούπιστα. Το παλικάρι γύρισε στο σπίτι και τη βρήκε να κλαίει και της ζήτησε ένα φιλί για να τη βοηθήσει. Η κοπέλα αρνήθηκε να του δώσει το φιλί αλλά το παλικάρι τη συμβούλεψε. Της είπε πως έπρεπε να σκουπίσει και να τα ξανασκορπίσει. Της είπε ότι η μάνα του η δράκαινα θα τη ρωτήσει όταν γυρίσει: «Για μάνα μάγισσα, για μάγο κύρη, για ο γιος μου ο κακορίζικος σε συμβούλεψε;» Και αυτή θα απαντήσει: «Και μάνα μάγισσα και μάγο κύρη και ο γιος σου ο καλορίζικος με συμβούλεψε». Έτσι γλύτωσε η κοπέλα από τη δράκαινα και δεν την έφαγε.

Την επόμενη μέρα η δράκαινα της ζήτησε να μαγειρέψει, μαγειρεμένα και αμαγειρέυτα και έφυγε. Η κοπέλα έβαλε πάλι τα κλάματα μέχρι που πήγε το παλικάρι και τη συμβούλεψε ζητώντας της για αντάλλαγμα ένα φιλί. Η κοπέλα αρνήθηκε να του δώσει το φιλί αλλά αυτός τη συμβούλεψε. Της είπε να κόψει το κρέας στη μέση, να τσιγαρίσει το μισό και το άλλο μισό να το αφήσει ωμό. Όταν γυρίσει η μάνα του να τα ανακατέψει και να της τα δώσει. Η δράκαινα επέστρεψε στο σπίτι και τη ρώτησε πάλι: «Για μάνα μάγισσα, για μάγο κύρη, για ο γιος μου ο κακορίζικος σε συμβούλεψε;» Και αυτή απάντησε: «Και μάνα μάγισσα και μάγο κύρη

και ο γιος σου ο καλορίζικος με συμβούλεψε».

Ο γιος της δράκαινας, το παλικάρι, ήταν αρραβωνιασμένος και ετοιμάζανε γάμο. Έτσι η δράκαινα έστειλε την κοπέλα στην αδελφή της τη μάγισσα, για να πάρει το κόσκινο. Η κοπέλα φοβόταν να πάει και το παλικάρι προσφέρθηκε πάλι να τη βοηθήσει με αντάλλαγμα ένα φιλί. Η κοπέλα αρνήθηκε κι αυτή τη φορά να του δώσει το φιλί αλλά το παλικάρι τη συμβούλεψε. Της είπε ότι στο σπίτι της αδελφής της δράκαινας θα βρει μια πόρτα πεσμένη και θα τη σηκώσει. Στην αυλή θα βρει μια σκύλα και μια γουρούνα με ανακατεμένα τα παιδιά τους και θα πρέπει να τα ξεμπερδέψει. Η μάγισσα θα φωνάζει πρώτα στη σκύλα και μετά στη γουρούνα να την κυνηγήσουν και να την πιάσουν αλλά ούτε η σκύλα ούτε η γουρούνα θα την κυνηγήσουν.

Η κοπέλα ακολούθησε τις συμβουλές του παλικαριού, πήρε το κόσκινο και γύρισε στη δράκαινα, η οποία τη ρώτησε πάλι: «Για μάννα μάγισσα, για μάγο κύρη, για ο γιος μου ο καλορίζικος σε συμβούλεψε;» Και αυτή απάντησε: «Και μάννα μάγισσα και μάγο κύρη και ο γιος σου ο καλορίζικος με συμβούλεψε»

Την επόμενη μέρα η δράκαινα της έδωσε το στρώμα και την έστειλε να πάει να το πλύνει, να το στεγνώσει, να το γεμίσει και να το φέρει πίσω. Της έδωσε μαζί ένα κομμάτι ψωμί, ένα κομμάτι τυρί και ένα σκύλο και της είπε να γυρίσουν πίσω και οι δύο φαγωμένοι αλλά με απείραχτο το ψωμί και το τυρί. Η κοπέλα πάλι έβαλε τα κλάματα γιατί δεν ήξερε τι να κάνει και ο γιος της δράκαινας της ζήτησε ένα φιλί για να τη συμβουλέψει. Η κοπέλα αρνήθηκε να του δώσει το φιλί αλλά εκείνος τη συμβούλεψε. Της είπε να πάει στο ποτάμι και να πλύνει το στρώμα. Μετά να το απλώσει στον ήλιο να το στεγνώσει και να φωνάξει στα πουλιά: «Ελάτε πουλιά κι αηδόνια να γεμίσουμε το στρώμα για να παντρευτεί ο χρυσός αητός». Να μαζέψει το στρώμα όταν γεμίσει με πούπουλα και να γυρίσει πίσω. Στο δρόμο της επιστροφής της είπε ότι θα συναντήσει ένα κτήμα με βόδια και να ζητήσει από ένα βόδι να πέσει κάτω για να το φάει ο σκύλος και να χορτάσει. Η κοπέλα ακολούθησε τις συμβουλές του παλικαριού και γλύτωσε πάλι από τη μάνα του τη δράκαινα.

Την επόμενη μέρα ήτανε ο γάμος του παλικαριού. Η δράκαινα έβαλε μια λαμπάδα στο κεφάλι της κοπέλας και την άναψε για να την κάψει. Ο γιος της, πήγε κοντά στην

κοπέλα και της ζήτησε πάλι ένα φιλί για να της βγάλει τη λαμπάδα από το κεφάλι και να τη σώσει. Η κοπέλα όμως κι αυτή τη φορά αρνήθηκε. Την ακούει όμως η νύφη και της λέει ότι αυτή έδωσε ένα φίλημα για λίγο γάλα. Το παλικάρι ακούγοντας τη νύφη να λέει πόσο εύκολα έδωσε ένα φιλί την άφησε και πήρε την κοπέλα για γυναίκα του.

***Ελένη Ματζουράνη-Τσουκαλά / Στυλιανή
Κυπραίου-Τσουκαλά, Μανταμάδος***

Καταγραφή, Άννα Τσουκαλά

Βέρι-βέρι το πουλί

Μια φορά κι έναν καιρό ήταν τρεις ορφανές αδελφές που ζούσανε με τη μάνα τους και γνέθανε μαλλιά για να ζήσουνε. Την ώρα που γνέθανε οι τρεις αδελφές έλεγαν δυνατά τι ονειρεύονταν να κάνουν στη ζωή τους. Η μεγάλη αδελφή και η μεσαία ονειρεύονταν να ζούσαν στο παλάτι του βασιλιά. Η μικρή αδελφή, ονειρευόταν να παντρευτεί το γιο του βασιλιά και να κάνει μαζί του τρία παιδιά με χρυσά μαλλιά και ασημένιο σταυρό στο κούτελο (μέτωπο).

Μια μέρα πέρναγαν οι χωροφύλακες του βασιλιά έξω από το σπίτι τους, άκουσαν τη συζήτησή τους και τα μετέφεραν όλα στο βασιλιά. Ο βασιλιάς όταν τα άκουσε όλα αυτά, έστειλε τους χωροφύλακες και τις φώναξαν στο παλάτι για να δώσουν εξηγήσεις. Ο βασιλιάς τις άκουσε, κράτησε τη μεγάλη και τη μεσαία αδελφή στο παλάτι και τη μικρή την πάντρεψε με το βασιλόπουλο όπως αυτή ονειρευόταν.

Μετά το γάμο τους, η γυναίκα του βασιλόπουλου έμεινε έγκυος και γέννησε ένα πολύ όμορφο κοριτσάκι με χρυσά μαλλιά και

ασημένιο σταυρό στο κούτελο. Η μάνα του βασιλιά όμως δεν την ήθελε για νύφη και, όταν είδε το όμορφο κοριτσάκι που γέννησε η νύφη της, το πήρε από τη μάνα του, το πήγε σε μια σπηλιά στο δάσος και το άφησε. Στη θέση του έβαλε ένα σκύλο.

Η γυναίκα του βασιλιά στεναχωρήθηκε αλλά δεν είπε τίποτα. Έμεινε ξανά έγκυος και γέννησε ένα πολύ όμορφο αγοράκι με χρυσά μαλλιά και ασημένιο σταυρό στο κούτελο. Η κακιά βασίλισσα πήρε πάλι το νεογέννητο αγοράκι και το πήγε στη σπηλιά στο δάσος και στη μάνα άφησε μία γάτα.

Πέρασε ο καιρός και η γυναίκα του βασιλιά έμεινε πάλι έγκυος και γέννησε ξανά ένα όμορφο αγοράκι με ξανθά μαλλιά και ασημένιο σταυρό στο κούτελο. Η κακιά βασίλισσα έκανε το ίδιο και με το τρίτο παιδί, το έκλεψε και το πήγε στη σπηλιά στο δάσος και στη θέση του άφησε ένα γουρουνάκι.

Το βασιλόπουλο, αφού είδε ότι και την τρίτη φορά η γυναίκα του γέννησε ζώο αντί για παιδί, την έδιωξε και διέταξε να την πάνε στην πλύστρα να δουλεύει.

Τα τρία παιδιά που γέννησε η γυναίκα του βασιλόπουλου με τα χρυσά μαλλιά και τον

ασημένιο σταυρό στο μέτωπο, ζούσαν στην σπηλιά στο δάσος και μεγάλωσαν μαζί με την Παναγία, που τα πρόσεχε και τα ανέθρεψε. Μια γριά-πειρασμός όμως πήγαινε συνέχεια στη σπηλιά στο δάσος και τα «κεντούσε» (πείραζε). Μια μέρα που λείπανε τα δύο αδέρφια η γριά βρήκε μόνη της την κοπέλα και της μίλησε για τη χρυσή μηλιά του δράκου με τα μήλα που τραγουδούν και τα φύλλα που χορεύουν. Η κοπέλα ενθουσιάστηκε τόσο πολύ και όταν γύρισαν τα αδέρφια τους άρχισε να τους μιλά γι' αυτή την πανέμορφη χρυσή μηλιά του δράκου μέχρι που τους έπεισε να πάνε και να της τη φέρουν.

Τα αδέρφια, που δεν ήθελα να χαλάσουν το χατίρι της αδελφής τους, ξεκίνησαν την άλλη μέρα το πρωί για να βρουν τη χρυσή μηλιά του δράκου. Στο δρόμο που πηγαίνανε βρήκαν ένα γέρο και του είπαν ότι πήγαιναν να βρουν το σπίτι του δράκου και να πάρουν τη χρυσή μηλιά με τα μήλα που τραγουδούν και τα φύλλα που χορεύουν. Ο γέρος τούς συμβούλεψε να περάσουν από μια μάντρα και να πάρουν τρία αρνιά. Όταν θα φτάσουν στο σπίτι του δράκου θα ρίχνουν ένα-ένα τα αρνιά στο δράκο και μέχρι αυτός να τα φάει θα ξεριζώσουν τη μηλιά και θα φύγουν. Τα αδέρφια ακολούθησαν τη συμβουλή του

γέρου, πήραν τρία αρνιά από μια μάντρα, τα έριξαν ένα-ένα στο δράκο να τα φάει και αυτοί ξερίζωσαν τη χρυσή μηλιά και έφυγαν. Όταν γύρισαν πίσω στη σπηλιά στο δάσος, η αδελφή τους καταχάρηκε που είδε τη χρυσή μηλιά του δράκου που τραγουδούσαν τα μήλα και χόρευαν τα φύλλα.

Πέρασε λίγος καιρός και η γριά-πειρασμός εμφανίστηκε πάλι στην κοπέλα και της είπε: «Καλή είναι η χρυσή μηλιά του δράκου με τα μήλα που τραγουδούν και τα φύλλα που χορεύουν, αλλά καλό θα ήταν να είχες και το δαχτυλίδι του δράκου». Η κοπέλα ενθουσιάστηκε και έπεισε πάλι τ' αδέρφια της να πάνε να της φέρουν το δαχτυλίδι του δράκου. Τα δύο αδέρφια, για να μην της χαλάσουν πάλι το χατίρι, ξεκινήσανε την άλλη μέρα το πρωί για να πάνε στο σπίτι του δράκου και να πάρουν το δαχτυλίδι του. Στο δρόμο που πήγαιναν συνάντησαν πάλι το γέρο, του είπαν πού πήγαιναν και αυτός τούς είπε ότι ο δράκος έχει κρυμμένο το δαχτυλίδι στο στόμα του και όταν κοιμάται τα μάτια του είναι ανοιχτά. Τους συμβούλεψε να πάρουν έναν ποντικό μαζί τους, όταν θα δουν το δράκο με τα μάτια ανοιχτά θα βάλουν την ουρά του ποντικού στη μύτη του, ο δράκος θα φταρνιστεί και το δαχτυλίδι θα πεταχτεί

και θα το αρπάξουν τα δύο αδέρφια και θα φύγουν.

Πράγματι τα δύο αδέρφια άκουσαν τη συμβουλή του γέρου, πήραν μαζί τους έναν ποντικό και, όταν είδαν το δράκο με ανοιχτά τα μάτια, έβαλαν στη μύτη του την ουρά του ποντικού. Ο δράκος τότε φταρνίστηκε και το δαχτυλίδι πετάχτηκε από το στόμα του. Τα δύο αδέρφια το άρπαξαν, έφυγαν και γύρισαν χαρούμενοι στην αδελφή τους. Η κοπέλα τώρα ζούσε στη σπηλιά στο δάσος και είχε τη χρυσή μηλιά του δράκου με τα μήλα που τραγουδούσαν και τα φύλλα που χόρευαν αλλά και το δαχτυλίδι του δράκου και ήταν πολύ χαρούμενη.

Πέρασε όμως λίγος καιρός και η γριά-πειρασμός πήγε πάλι και της μίλησε για το βέρι-βέρι το πουλί, που θα βάλει πάνω στη χρυσή μηλιά και θα κελαηδάει. Η κοπέλα ενθουσιάστηκε τόσο πολύ και έπεισε τα αδέρφια της να πάνε να της φέρουν το βέρι-βέρι το πουλί. Τα αδέρφια της, που δεν της χαλούσαν χατίρι, ξεκινάνε την άλλη μέρα το πρωί να πάνε να βρουν το βέρι-βέρι το πουλί και να το φέρουν στην αδελφή τους. Στο δρόμο που πήγαιναν συνάντησαν μια γυναίκα που τους είπε ότι το βέρι-βέρι το πουλί βρίσκεται σ' ένα ξερονήσι στη μέση

της θάλασσας. Για να το πιάσουν τους συμβούλεψε να πάρουν βαμβάκι και, όταν φτάσουν στο ξερονήσι, να τυλιχτεί ο ένας με βαμβάκι, να βγάλει έξω το χέρι του και να λέει: «Βέρι-βέρι το πουλί, κατέβα να σε πιάσω». Αυτό θα απαντάει: «Γύρισε δεξ τον ουρανό και τότες θα κατεβώ κι εγώ». Τους είπε όμως ότι θα σκύβουν κάτω το κεφάλι και δε θα κοιτάζουν προς τον ουρανό γιατί θα μαρμαρώσουν. Πράγματι τα δύο αδέρφια βρήκαν το ξερονήσι και ο ένας αδελφός τυλίχτηκε στο βαμβάκι, έβγαλε το χέρι του και είπε: «Βέρι-βέρι το πουλί, κατέβα να σε πιάσω». Το πουλί απάντησε: «Γύρισε δεξ τον ουρανό να κατεβώ κι εγώ». Ο αδελφός, έσκυψε την πρώτη φορά, έσκυψε τη δεύτερη φορά, την τρίτη φορά όμως ξεγελάστηκε και γύρισε να δει τον ουρανό και μαρμάρωσε. Ο δεύτερος αδελφός τότε τυλίχτηκε με το βαμβάκι και έβγαλε το χέρι του και είπε με τη σειρά του: «Βέρι-βέρι το πουλί κατέβα να σε πιάσω». Το πουλί απάντησε με τη σειρά του: «Γύρισε δεξ τον ουρανό να κατεβώ κι εγώ». Ο δεύτερος αδελφός, έσκυψε την πρώτη φορά, έσκυψε τη δεύτερη φορά αλλά την τρίτη φορά ξεγελάστηκε, γύρισε κοίταξε τον ουρανό και μαρμάρωσε κι αυτός.

Η αδελφή τους, πίσω στη σπηλιά στο δάσος είδε ότι μαράθηκαν πρώτα τα μήλα στη

χρυσή μηλιά και μετά τα φύλλα της και κατάλαβε ότι κάτι έπαθαν τα αδέρφια της. Αποφάσισε λοιπόν να πάει να βρει τ' αδέρφια της και έτσι την άλλη μέρα πρωί πρωί ξεκίνησε. Στο δρόμο που πήγαινε βρίσκει μια γυναίκα και τη συμβούλεψε όπως και τα αδέρφια της. Της είπε ότι το βέρι-βέρι το πουλί βρίσκεται σ' ένα ξερονήσι στη μέση της θάλασσας. Όταν θα το βρει να τυλιχτεί με βαμβάκι και να πει: «Βέρι-βέρι το πουλί, κατέβα να σε πιάσω». Το πουλί θα απαντά: «Γύρισε δεξ τον ουρανό να κατεβώ κι εγώ», αλλά αυτή θα σκύβει κάτω το κεφάλι και δε θα κοιτά τον ουρανό, γιατί αλλιώς θα μαρμαρώσει. Όταν θα πιάσει το πουλί θα βγάλει ένα φτερό από την ουρά του και θα ακουμπήσει μ' αυτό τα αδέρφια της για να ζωντανέψουν ξανά.

Πράγματι, η αδελφή βρήκε το ξερονήσι με το βέρι-βέρι το πουλί, τυλίχτηκε στο βαμβάκι, έβγαλε το χέρι της και είπε: «Βέρι-βέρι το πουλί, κατέβα να σε πιάσω». Το πουλί απάντησε: «Γύρισε δεξ τον ουρανό να κατεβώ κι εγώ». Η κοπέλα έσκυψε το κεφάλι την πρώτη φορά, έσκυψε τη δεύτερη φορά, έσκυψε και την τρίτη φορά και δε γύρισε να κοιτάξει τον ουρανό. Έτσι το βέρι-βέρι το πουλί κατέβηκε και εκείνη το έπιασε. Αμέσως εκείνη έβγαλε ένα φτερό από την

ουρά του πουλιού, όπως την είχε συμβουλέψει η γυναίκα και ακούμπησε μ' αυτό τ' αδέρφια της και αυτά ζωντάνεψαν και όλοι μαζί χαρούμενοι και αγαπημένοι γύρισαν πίσω στη σπηλιά στο δάσος έχοντας μαζί τους και το βέρι-βέρι το πουλί.

Τα τρία αδέρφια ζούσαν στη σπηλιά στο δάσος έχοντας τη χρυσή μηλιά με τα μήλα που τραγουδούσαν και τα φύλλα που χόρευαν αλλά και το βέρι-βέρι το πουλί που καθόταν πάνω στη μηλιά και κελαηδούσε. Οι βασιλιάδες τούς καλούσαν στα παλάτια τους για να θαυμάσουν το ωραίο θέαμα. Έτσι μια μέρα τούς κάλεσε στο παλάτι του και ο πατέρας τους. Η μάνα του βασιλιά όταν είδε τα τρία αδέρφια με τα χρυσά μαλλιά και τους ασημένιους σταυρούς στα κούτελά τους πονηρεύτηκε και κατάλαβε ότι ήταν τα εγγόνια της που τα είχε πετάξει στη σπηλιά στο δάσος αλλά δε μπορούσε να κάνει κάτι για να τους διώξει. Για να μη φανερωθεί όμως και την τιμωρήσουν έβαλε δηλητήριο στο φαγητό και το γλυκό των παιδιών, να το φάνε και να πεθάνουν και να μη φανερωθεί αλήθεια.

Όταν κάθισαν τα τρία αδέρφια για να φάνε, το βέρι-βέρι το πουλί έλεγε πάνω από τη χρυσή μηλιά: «Μη φάτε το φαί αν δε

βγάλουν τη μάνα σας από την πλύστρα». Τα αδέρφια δεν έφαγαν το φαΐ και δεν έφαγαν το δηλητήριο. Όταν τους κέρασαν το γλυκό, το βέρι-βέρι το πουλί είπε πάλι: «Μη φάτε το γλυκό αν δε βγάλουν τη μάνα σας από την πλύστρα». Τα τρία αδέρφια άκουσαν πάλι το πουλί και δεν έφαγαν το γλυκό και ζήτησαν να βγάλουν τη μάνα τους από την πλύστρα. Το βασιλόπουλο που τα άκουσε όλα κατάλαβε ότι είχε μπροστά του τα τρία του παιδιά. Διέταξε τότε να βγάλουν τη γυναίκα του από την πλύστρα και να σφάξουν τη μάνα του και να την κομματιάσουν. Έτσι ενώθηκε η οικογένεια και έζησαν ευτυχισμένοι.

***Ελένη Ματζουράνη-Τσουκαλά / Στυλιανή
Κυπραίου-Τσουκαλά, Μανταμάδος***

Καταγραφή, Άννα Τσουκαλά

Ο Μίδας

Ηταν πλεονέκτς πολύ. Είχε μια γκόρ' που την αγάπαγε τόσο πολύ, που δεν μπορούσα να σας πω. Αφού τον ρώτησε ο Θιος, τι θες, λέει, να σ' κάνω; Λέει, ότι ακουμπώ να γίν'ται, λέει, μάλαμα. Πήγαινε στον κήπο, τα λουλούδια που ίπιανε να γινόταν χρυσάφ'.

–Να γίνει, λέει, αφού το θες αυτό.

Ακουμπάει τσ' την γκόρη τ', γίν'τσε μάλαμα η κόρη τ'. Τσ' μίλα, έκλαιγε, φώναζε τ' όνομά τσ'. Ύστερα τον λυπήσκε ο Θιος, τον λυπήσκε.

–Γιατί είσαι τόσο [λυπημένος];

–Την γκόρη μ', λέει.

–Εν είπες, ό,τι ακουμπώ να γίν'ται μάλαμα; Εγίν'τσε, λέει, η κόρη σ', αυτό πού 'θελες.

Λέει, γιόχι η κόρη μ', είπε. Θέλω, λέει, η κόρη μ' να γίν' όπως ήταν.

Τσ' τ' έκανε όπως ήταν. Λυπήσκε την κόρη τ'. Τσ' τν έκανε τν κόρη τ' καλή.

Κοραλλία Ρόδου, Χίδηρα

Το παπούτσι μ' θέλω

Ηταν μια φτωχιά. Και είχε δυο κόρες. Πέθανε η μία. Άμα τη θάψανε, λέει, γιατί δεν πήρα τα παπούτσια και τις κάλτσες τουλάχιστον, να τα φορέσει τούτο που δεν έχει. Πήγε, την ξέχωσε, πήρε τις κάλτσες. Παίρνοντας όμως τη μια την κάλτσα πήρε και το πόδι μαζί. Τα πήγε στο σπίτι. Καμιά φορά, ήταν του αγίου Ιγνατίου το μοναστήρι, που είναι εδώ, σηκώθηκε να πάει στο μοναστήρι, η νεκρή, κατέβηκε, πήγε, χτύπησε την πόρτα, της άνοιξε η αδερφή. Λέει, το κάλτσόν μου και το παπούτσι μ' θέλω. Από την τρομάρα της η άλλη έπεσε πέθανε η κοπέλα. Ήρθε, τις βρήκε. Και η πεθαμένη από την έξω μεριά της πόρτας και [άλλη από τη μέσα.]

Ήταν φτώχεια πολλή.

Σουζάνα Λασκαρίδου, Ανεμώτια

Φόνισσα μάνα

Ητανε μια γυναίκα και ήταν πολύ ανάποδη. Είχε ένα μοναχοπαίδι και ήταν στον πόλεμο. Αλλά ήτανε τόσο ανάποδη αυτή η γυναίκα, που δεν ήθελε να βοηθήσει κανέναν στη ζωή της. Κάθε βδομάδα γύριζε όλο το χωριό ένας κύριος επαίτης, τότε περνάγανε οι άνθρωποι, και δίνανε λάδια, φαγητά, ό,τι είχε ο καθένας. Στεκότανε στην πόρτα της πάντα και περίμενε να ανοίξει να του δώσει κάτι. Και της έλεγε: Καλό κάνεις, καλό βρίσκεις, κακό κάνεις, κακό βρίσκεις.

Αυτή ούτε άνοιγε, ούτε απαντούσε, τίποτα. Μια μέρα εκνευρίστηκε μαζί του, τον κερατά, λέει, άμα θα ρθει την άλλη φορά θα σ' τον φτιάξω εγώ. Πράγματι, πήρε αλεύρι και έπλασε μια πίτα, την έψησε, και περίμενε να ρθει ο γέροντας. Αυτός ήρθε πράγματι, έκατσε στα σκαλιά και λέει:

–Καλό κάνεις, καλό βρίσκεις, κακό κάνεις, κακό βρίσκεις.

Ανοίγει την πόρτα αυτή, νά, λέει, σού 'κανα μια πίτα σήμερα, πάρε να φας.

–Ευχαριστώ, λέει. Ο Θεός να σ’ το ανταποδώσει αυτό το καλό που μ’ έκανες τώρα.

–Εντάξει, λέει.

Πήρε αυτός το δρόμο, βγήκε έξω απ’ το χωριό, είχε μια βρυσούλα, έκατσε να ξεκουραστεί. Ήπιε το νεράκι του κι έκατσε. Πάνω που έκανε να βγάλει την πίτα, να τη φάει, βλέπει κι έρχεται ένας σίφουνας από μακριά. Ποδοβολητό αλόγου. Γύριζε ο γιος της γυναίκας. Στάθηκε στη βρύση, ωχ, λέει, γέροντα, να πιω λίγο νερό να σταθώ. Γύριζε από τον πόλεμο αυτό.

–Πιες, λέει, πιες.

–Είμαι, λέει, και ψόφιος από πείνα και κουρασμένος και νηστικός.

–Α, λέει, κάτσε, μια καλή κυριούλα μού έδωσε αυτή την πιτούλα, φά’ την.

Του δίνει την πίτα τώρα ο γέροντας χωρίς να ξέρει, έφαγε το μωρό την πίτα, ήπιε και το νερό, κάνει καβάλα στ’ άλογο, λέει, ευχαριστώ, γέροντα, ώσπου να πάει αυτός άρχισε να ζαλίζεται. Χτυπά την πόρτα, βγαίνει η μάνα, πέφτει αυτός μες στην αγκαλιά της μάνας, τι έπαθες, λέει, γιε μ’; τι

είναι αυτό; Πήγες στον πόλεμο, γύρισες
καλά, τι έπαθες;

–Τι να σε πω λέει, μάνα, έξω απ’ το χωριό
ήταν ένας γέροντας και μ’ έδωσε κι έφαγα
μια πίτα και ήπια και νερέλι.

–Άχ, λέει, γιε μ’, εγώ γίνομαι η φόνισσα.

Και θυμήθηκε τα λόγια του γέροντα, που
έλεγε: Καλό κάνεις, καλό βρίσκεις, κακό
κάνεις, κακό βρίσκεις.

***Φωτεινή-Μαλβίνα Κατραμάδου-Χιώτη,
Μυτιλήνη***

Οι μήνες

Ητανε μια γριούλα, πήρε ένα σακουλάκι κι ήθελε να πάει να μαζέψει χορταράκια να τα βράσει. Στο δρόμο που πήγαινε, βλέπει ένα σπίτ', λέει, ας μπω μέσα. Μπαίνει μέσα, βλέπει δώδεκα ποτήρια, δώδεκα πιάτα, τα πάντα. Πήρε η γριά απ' όλα τα πιάτα, έφαγε. Έφαγε, και την ώρα που έτρωγε η γριά, βλέπς και κατεβαίνουν δώδεκα περιστέρια. Ξεπλύννται μες στο νερό, γίνονται παλικάρια.

Λέει, γριούλα, εδώ που ήρθες, τι ζητάς; Λέει, θέλω να μαζέψω λίγα χόρτα και λίγα ξυλαράκια, να πάω το βράδ' στο σπίτι να τα μαγειρέψω. Λέει, ποιος μήνας είναι καλός; Λέει η γριούλα, όλς οι μήνες καλοί είναι. Λέει, έχεις κανά σακουλάκι; Λέει, έχω, αυτό που έχω το ψωμί. Λέει, φέρ' το, γιαγιά, εδώ. Τσ' βάλαν.

Τα σήκωνε η γριά, τα πήρε. Τα πήρε η γριά, πάει στο σπίτι τσ'. Πάει στο σπίτι τσ', δεν είχε η καημένη ρούχο να κοιμηθεί, μες στα κουρέλια ήταν. Ε, πήρε ένα πάπλωμα, ένα στρωματάκι, πήρε εκείνα που χρειαζόταν μέσα στο σπιτάκι τσ'.

Η άλλη η κακιά πήρε χαμπάρ', να πάω, λέει, να δω πώς αυτή τα βρήκε αυτά, που δεν είχε ψωμί να φάει. Λέει, πού τα βρήκες;

—Νά, λέει πήρα να πάγω να μαζέψω κι έτσι φανερωθήκανε.

Σκώνεται η κακούργα το πρωί, παίρνει ένα τσουβάλι και πάει. Άμα πήγε, είχε κι ένα σακουλάκι, το ψωμί της. Πα στο σπít' που 'ταν στην εξοχή. Μπαίνει μέσα. Μπαίνει μέσα, βλέπει στρωμένα τα τραπέζια, κάθετα τρώει. Βλέπει τα περιστέρια κι έρχονται, μπαίνουν στο νερό, γίνονται παλικάρια.

—Γιαγιά, λέει, έφαγες;

—Α, λέει, πήρα απ' όλα από λίγο κι έφαγα.

—Κάτσε, λέει, γιαγιά.

Λέει, θέλω λίγα ξυλαράκια να μαζέψω και κανά χορταράκι.

—Εμείς, λέει, θα σ' τα μαζέψουμε τα ξύλα.

Της κάνουν ένα δεματάκι ξύλα, έχεις λέει, ένα σακουλάκι;

—Έχω λέει ένα τσουβαλάκι καλό.

—Θα σε σιάξουμε τώρα. Λέει, ποιος μήνας είναι καλός;

–Ο Γενάρς, ο Φλεβάρς, να πρηστεί και να σκάσ', τσ κατηγορήσε όλοι.

–Πάρε, λέει, ετούτο το σακούλι, κι άμα θα πας στο σπίτι σου όσες τρύπες έχεις θα τις κλείσεις κι ύστερα θα τ' ανοίξεις.

Παίρνει το σακούλι αυτή, κλείνει όπου είχε τρύπα, αμολάει το σακούλι, βγαίνουν τα φίδια τη ζώσαν, λέει, καλά έπαθες.

Σοφία Παρασκευά, Σίγρι

Μισοκωλέλι

Ηταν μια μάνα που είχε πολλά παιδιά. Το τελευταίο ήταν και πολύ αδύνατο και το βγάλαν μισοκωλέλι. Μια μέρα που ζύμωνε, πήγαινε το 'να ζητούσε ζύμη, πήγαινε τ' άλλο, τους έδωσε από 'να, ξαναζητούσανε, παίρνει ένα μπαστούνι, τα χτύπησε, τα σκότωσε. Άμα φούρνισε κι έβγαλε την πίτα, λέει: Κοίτα 'σύ, μωρέ, δεν άφησα έναν να πα του γέρου την πίτα.

Το μισοκωλέλι, που ήταν μικρό, ήταν πίσω από τη σκούπα κρυμμένο. Λέει, μαμά, εμένα δε με σκότωσες.

—Άντε, έλα να πας την πίτα.

Την πήρε την πίτα, κατέφκε στον κάμπο, που ήταν ο μπαμπάς του και ζευγάριζε, φώναζε: Ω, μπαμπά, από πού είν' η γάστρα; Έλεγε, απ' τη μέσ'. Βγάν' απ' την πίτα απ' τη μέση.

—Ω, μπαμπά, πού 'ναι η γλάστρα;

Κείνο απ' την πείνα δεν έβλεπε, έφαγε την πίτα. Μπήκε μέσα, μπαμπά, λέει, την πίτα την έφαγα.

–Ε, άντε, δεν πειράζει, μωρό μου, θα πάω εγώ να φάω στο σπίτι'. Μονάχα, πεινάς ακόμα; Ανέβα πάνω στην αχλαδιά και φάε αχλάδια.

Ανεβαίν' το μισοκουλέλ' πάνω στην αχλαδιά, το βλέπει η αλεπού από μακριά, πήγε από κάτω. Του έλεγε:

–Ω, μισοκουλέλ', δώσε μ' ένα αχλαδέλ'.

Εκείνο τού πετούσε. Λέγει, όχι εγώ το θέλω απ' το χερέλι σ'.

Είδε κι αποείδε που δεν έδινε, λέει, ε, μισοκουλέλ' πώς ανέβηκες πάνω στην αχλαδιά; Λέει, πήρα πιάτα, πιάτα, πιάτα, τα έβαλα και σκαρφάλωσα πάνω. Πάει κι η αλεπού, παίρνει τα πιάτα, τα βάζ', πάει να σκαλώσει, πέφτουν σπουν τα πιάτα, πληγώθηκε κιόλα. Όμως το μισοκουλέλι το λαχταρούσε.

–Δε θα μ' πεις πώς να κάνω να ανεβώ απάν';

Λέει, εγώ πήρα αυγά.

Πάει κι εκείνη παίρνει αυγά τα βάζει στοίβα, πάει ν' ανέβει πάνω, σπουν τ' αυγά, μπήκαν και μες στα μάτια τσ', δεν έφευγε όμως. Το μισοκουλέλι καθόταν πάνω στην αχλαδιά.

–Δε μ’ λες, μισοκουλέλ’, πώς θε ν’ ανέβω;

–Να σου πω, πήγα, λέει, και πήρα μία
σούβλα. Και την πήγα στο σιδερά και την
πύρωσε και την έκανε κόκκινη. Ήρτα
εδωπέρα, την έμπηξα μες στη γη, σκάλωσα
πάν’ κι ανέβκα.

Το κάν’ κι εκείν’, ανέβκε πια, μπήκε μέσα
στον πωπό τσ’ η σούβλα και γλίτωσε το
μισοκουλέλι.

Σουζάνα Λασκαρίδου, Ανεμώτια

Τσ' γριάς το φιλί

Ηταν ένας γέρος και μια γριά και είχανε ένα γουρουνάκι και το θρέφανε. Η γριά όλο το λιμπιζόταν κι έλεε, πότε θα το σφάξουμε.

Έλεγε ο γέρος, θα το σφάξουμε όταν βγαίνουνε τα ζύγκια απ' τη μύτη τ' και από τον πωπό τ'.

Βρε, περίμενε, το τσίζε, περίμενε, δε γινόταν. Παίρνει κι εκείνη ένα καλάμ' το βάζει στα ρουθούνια τ', το βάζει και στον πωπό τ', τρέχαν τα συναίματα. Τρέχει γρήγορα στο καφενείο, έλα, γέρο, και τρέχιν οι γλήνες από τη μύτη τ'. Ε, πήγε, το είδε κι ο γέρος, λέει, άρα πια είναι η ώρα τ'. Το έσφαξε, πήρε η γριά τα έντερα να πάει στη βρύση να τα πλύνει. Τα πάει στη βρύση, κει που τα έπλυνε, κατιβαίνει ένας αϊτός, τα παίρνει. Έχετε ακούσει «γίνηκαν του αϊτού τ' άντερα», όταν μπλέξουν πολλά πράματα; Πιάσε η γριά και παρακαλούσε τον αϊτό.

–Δώσε μου τα έντερα, να τα πάω στο γέρο, γιατί άμα πάω χωρίς τα έντερα θα με δείρει

απ' το χσό τον κόπανο κι απ' τη χσή την
κουπανίδα.

Λέει, θα σου τα δώσω όταν με φέρς
κλωσσόπουλα.

Τι να κάνει η γριά; Πα βρίσκει μια κλώσα,
λέει, δώσ' μου τα πουλάκια σ' να τα πάω
στον αϊτό, κι ο αϊτός να μου δώσει τα έντερα
να τα πάω στο γέρο, μη με δείρει απ' τον
κόπανο κι απ' την κουπανίδα. Λέει, άμα μού
φερς σιτάρι να φάω.

Πηγαίνει σ' ένα αλώνι, εκεί που βάζαμε εμείς
το σιτάρι. Παρακαλεί το αλώνι, δώσε μου
λίγο σιτάρι να το πάω στην κλώσα, κι η
κλώσα να μου δώσει τα πουλιά, να τα δώσω
στον αϊτό κι ο αϊτός να μου δώσει τα έντερα,
να μη με δείρει ο γέρος απ' τον κόπανο κι
απ' την κουπανίδα. Λέει, άμα με σκουπίεις.

Σηκώνεται και πήγε και βρίσκει μια βρουλιά.
Ε, την παρακάλεσε και τη βρουλιά, δώσ' μου
λίγα βρούλα, να κάνω μια σκούπα, να
σκουπίσω το αλώνι, να μου δώσει το σιτάρ'
να το πάω στην κλώσα να μου δώσει τα
κλωσσόπουλα, να τα πάω στον αϊτό να μου
δώσει τα έντερα να τα πάω στο γέρο να μη με

δείρει απ' τον κόπανο και την κουπανίδα.
Λέει, άμα με ποτίεις.

Πηγαίνει σε μια βρύση. Λέει, άμα με
θυμιάσεις. Ε, πηγαίνει σ' ένα μπακάλη,
ζήτησε λιβάνι, δώσε μου λιβάνι να πάω να
θυμιάσω τη βρύση, να μου δώσει το νερό, να
πάω στ' αλώνι να το σκουπίσω, να μου δώσει
το σιτάρ' να το πάω στην κλώσα, να μου
δώσει τα κλωσόπουλα, να τα δώσω στον αϊτό
να μου δώσει τα έντερα, να τα δώσω στο
γέρο να μη με δείρει απ' το χ'σο τον κόπανο
και την χ'σή την κουπανίδα. Λέει, άμα
καθίσεις και σε φ'λήσω, θα σου δώσω.

Τι να κάνει η γριά, κάθετα τη φίλ'σε, πήρε
το λιβάνι, πήγε λιβάνισε τη βρύση, η βρύση
τσ' έδωσε νερό, πήγε πότισε τη βρουλιά,
έδωσε τα βρούλα, έκανε τη σκούπα,
σκούπισε το αλωνάκι, έδωσε το σιτάρ', πήγε
στην κλώσα, έδωσε πια η κλώσα τα
κλωσόπουλα, τα έδωσε στον αϊτό και πήρε
τα έντερα.

Σουζάνα Λασκαρίδου, Ανεμώτια

**ΣΥΝΤΑΓΕΣ ΓΙΑ
ΗΡΩΕΣ
ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΕΡΑΤΑ**

Ατσ, καπιού

Μια φορά ήταν δυο αδρέφια, ο ένας πλούσιος, ο ένας φτωχός. Ο φτωχός είχε τρία παιδιά. Ο πλούσιος δεν είχε κανένα. Ο καημένος ο φτωχός λέει τη γυναίκα του: Δεν έχουμε να φάμε [θα πάω και] ό,τι μαζέψομε.

Εκεί που πήγαινε στο δρόμο, βλέπει ένα μέρος και κάθεται να ξεκουραστεί. Ακούει και λένε, ατσ καπιού [άνοιξε, πόρτα], μετράει τριάντα εννιά δράκοι. Φεύγουν οι δράκοι. Μπαίνει αυτός μέσα. Μπαίνει μέσα, πάει, βλέπει ένα γέρο, στραβός ήτανε. Άμα είναι τα μάτια ανοιχτά, κοιμάται, κι άμα είναι κλειστά, είναι ξύπνιος. Τον είδε που ήταν με τα μάτια ανοιχτά, πάει, παίρνει φλουριά, όσα μπορούσε και σήκωνε. Βγαίνει έξω, άτσ καπού, καπάκ καπού, σφάλιξε. Πάει στο σπίτι. Πήρε μια τηλεόρασ', πήρε ένα ψυγείο, ό,τι χρειαζόταν και δεν είχε ο καημένος, να βάλει τα παιδάκια του να φάνε.

Παίρνει χαμπάρ' ο πλούσιος, λέει, σήκω να πάμε να δούμε τι συμβαίνει. Πάει στον αδερφό του: Πού τα βρήκες; Λέει, φάε και μη μιλάς.

–Πού τα βρήκες;

Λέει, έτσι κι έτσι.

Σκώνεται το πρωί αυτός παίρνει ένα τσουβάλι, παίρνει και ψωμάκι για να φα και τραβά. Μόλις πήγε εκεί, άτσ καπιού, τσ' μέτρησε, φύγαν, μπαίνει μέσα, φορτώθηκε πολύ χρυσό. Τι να κάνει τώρα; Πάει στην πόρτα και έλεγε: Άνοιξε, πορτίτσα μου, να σε μαλαματώσω, άνοιξε. (Έπρεπε να πει, ατσ καπού, ν' ανοίξει, καπ καπού, να σφαλίξει.) Με κανένα τρόπο. Έκατσε κι αυτός εκεί το βράδυ, έρχονται το βράδυ οι δράκοι μέσα, ψάξαν, τον βρήκαν στη σκάλα. Τον πιάνουν, τον κομματιάζουν, τον κάναν κομμάτια, τον σφάξαν και τον βγάλαν απόζω και τον βάλαν στα τσιγκέλια. Κάθονταν κρεμασμένος απάνω, η γυναίκα τ' έλεγε στον αδερφό του, η άντρας μου έχει τρεις μέρες να έρθει.

–Δώσε μου ένα τσουβάλι, λέει αυτός.

Παίρνει το τσουβάλι, πάει, τον βλέπει κρεμασμένο απόζω. Τον μάζεψε και τον πήγε. Και ζήσανε αυτοί καλά και μεις καλύτερα.

Σοφία Παρασκευά, Σίγρι

Ο Γιάννης και το φίδι

Ητανε μια μάνα κι είχε ένα γιο που τον λέγαν Γιάννη. Κι εκεί που καθόταν αυτός βλέπει δυο φίδια και μαλώναν. Λέει, θα χτυπήσω το ένα να μη φάει το άλλο. Χτύπησε και σκότωσε το ένα.

–Έλα, λέει, να πάμε στη μάνα μου, εμένα μ' έχει καταραστεί η μοίρα να 'μαι φίδι. Δεν είμαι φίδι λέει, είμαι άνθρωπος.

Η μάνα, άμαν είδε και πήγε ο γιος, η χαρά, κι εγώ δεν ξέρω. Λέει, ακ' να σε πω, έχει ένα δαχτυλίδι και να τη γυρέψεις, τη μάνα. Ε, άμα πήγαν στο σπίτι το γύρεψε. Πήγαν στο σπίτι τούς έκανε τραπέζια, φάγανε, ήρθ' η ώρα να φύγει, λέει, θα σ' αφήσω γεια, να πάω στον τόπο μου. Λέει, το δαχτυλίδ'; (Είπε αυτή, τι να σε χαρίσω, λέει, το δαχτυλίδι της κόρης σου.) Ε, αυτή είδε ότι [το φίδι] ήθελε να φύγει πίσω. Το δίνει η μάνα και φεύγει αυτός. Λέει, τώρα εγώ φεύγω. Άμα πήγε δέκα βήματα, σφυρίζ' το φίδι.

–Τώρα, λέει, θα με φας.

–Το δαχτυλίδι, λέει, σ' το 'δωσα, αλλά ξέρς τι χάρεις έχει;

Λέει, όχι. Λέει, όπου να πας να σταθείς, θα πεις, δαχτυλιδάκι μ', στη χάρη σου, στήσε ένα τραπέζι, θα σ' το στήσ'. Πήρε αυτός το δαχτυλίδι και πήγαινε στη μάνα του χαρά χαρούμενος. Φλουριά, να πεις, δαχτυλιδάκι μου, στη χάρη σου. Λέει στη μάνα του, να πας στο βασιλέα να γυρέψεις την κόρη τ'. Λέει, αχ βρε παιδί μου, εμείς δεν έχουμε σπίτι να κοιμηθούμε, μια μαντρίτσα μέσα είμαστε.

–Ένα νταμέλ', λέει, να τη γυρέψεις και να γυρέψεις και το μισοκοίλ.

Πάει αυτή –τότε ήταν τα κωνσταντινάτα τα φλουριά, τα λακκωτά– το γέμισε φλουριά, μείναν καμιά δεκαριά. Άμα τα πήγε η μάνα πίσω και τα είδε [ο βασιλιάς], λέει, ποπο αυτός είναι ανώτερος από μας, τέτοια φλουριά δεν έχουμε εμείς.

Ύστερα γύρευε την κόρη του βασιλιά. Λέει, άμα κάνει ένα παλάτι πιο ανώτερο από το δικό μου, θα τον κάνω γαμπρό. Κάνει ένα παλάτι, το πρωί ήταν έτοιμο, έστριβες τα μάτια σου. Λέει ο βασιλιάς, τι να κάνω; Τον κάνει γαμπρό. Τον κάνει γαμπρό – η κόρη του τα 'χε μ' ένα αράπη (είχανε ένα δούλο αράπη). Το δαχτυλίδι αυτός ο καημένος το 'κρυψε να μη το βρει κανείς. Λέει, το δράκο θα πάρω άντρα, δεν ήθελε αυτόν, τον δράκο

πήρε. Τον πήρε κι έφυγε. Αυτός ο Γιάννης έμεινε στην κοπριά. Δεν είχε το δαχτυλίδι να τους φέρει πίσω. Πάει στο βασιλιά, λέει, η κόρη σου αυτό και αυτό μ' έκανε. Η χάρη που είχα εγώ ήταν το δαχτυλίδι αυτό. Τώρα δεν έχω πια φτερά.

Εκεί που καθόταν ο αράπης, ο δράκος, φτερνίστηκε, το αρπάει το δαχτυλίδι η γάτα, κι ερχότανε. Στο δρόμο που ερχότανε έπεσε το δαχτυλίδι στη θάλασσα –παραμύθια τα είπανε– έπεσε μες στη θάλασσα το δαχτυλίδι. Αυτός καθότανε στη θάλασσα και περίμενε τη γάτα.

Βγάλανε γούπες και μια γούπα μεγάλη την πήρε ένας και την ζούσε. Εκεί που την ζούσε πετιέται το δαχτυλίδι. Το αρπάει αυτός. Το αρπάει, τσ' ήφερε όπως ήτανε. Λέει, έλα να δεις την κόρη σ' και τον γαμπρό που είχε.

Και ύστερα τελείωσε το πανηγύρ', χωρίσαν και ζήσαν αυτοί καλά κι εμείς καλύτερα.

Σοφία Παρασκευά, Σίγρι

Ο Τσάκωνας

Μια φορά κι έναν καιρό ήταν τρία αδέρφια σκνηρά. Το μικρότερο από τα αδέρφια το λέγανε Τσάκωνα. Μια μέρα δεν είχαν καθόλου φαΐ να φάνε και πεινάσανε. Έτσι πήραν τα δρεπάνια τους και πήγανε σ' ένα χωράφι και θερίσανε. Το χωράφι που πήγαν και θερίσανε ήταν του δράκου. Ο δράκος τούς έδωσε ένα γράμμα να πάνε στη δράκαινα και να πάρουν φαΐ για αντάλλαγμα. Τα αδέρφια θέλανε το φαΐ αλλά φοβότανε να πάνε στο σπίτι του δράκου. Έριξαν κλήρο και ο κλήρος έπεσε στο μικρότερο, στον Τσάκωνα.

Έτσι ο Τσάκωνας πήρε το γράμμα και ξεκίνησε για το σπίτι του δράκου. Στο δρόμο που πήγαινε συνάντησε ένα γέρο. Ο γέρος τον ρώτησε πού πάει και ο Τσάκωνας του είπε για το δράκο και το γράμμα. Ο γέρος τού ζήτησε να δει το γράμμα. Το γράμμα έγραφε να φάει η δράκαινα αυτόν που θα το πήγαινε. Ο γέρος έδωσε στον Τσάκωνα ένα άλλο γράμμα και του είπε να πάει αυτό στη δράκαινα.

Έτσι ο Τσάκωνας συνέχισε το δρόμο του για το σπίτι του δράκου. Χτύπησε την πόρτα και του άνοιξε η δράκαινα. Της έδωσε το γράμμα και της είπε να κάνει γρήγορα. Το γράμμα έγραφε να δώσει ένα τσουκάλι φαΐ σ' αυτόν που θα το πάει. Η δράκαινα μπήκε στο σπίτι να ετοιμάσει το φαγητό. Ο Τσάκωνας την ώρα που περίμενε έκοψε τρία χρυσά μήλα από τη μηλιά του δράκου και τα έκρυψε στην τσέπη του. Βγήκε η δράκαινα με το φαΐ, το πήρε το Τσάκωνας και έφυγε. Γύρισε πίσω στα αδέρφια του, απομακρύνθηκαν από το χωράφι και έφαγαν το φαΐ.

Τα τρία αδέρφια γύρισαν πίσω στο χωριό τους. Διάλεξαν το πιο καλό σπίτι και κάθισαν απέξω. Το σπίτι ήταν του βασιλιά. Βγήκαν έξω οι υπηρέτες του και είδαν τα τρία αδέρφια. Αμέσως πήγαν στο βασιλιά και το είπαν. Ο βασιλιάς τούς κάλεσε μέσα και τους ρώτησε γιατί κάθονται στην πόρτα του. Τα τρία αδέρφια ζήτησαν από το βασιλιά δουλειά. Ο βασιλιάς έδωσε εργαλεία στους δύο μεγάλους και τους έστειλε στα χωράφια. Τον Τσάκωνα τον κράτησε στο παλάτι.

Ο Τσάκωνας, την πρώτη μέρα στο σπίτι του βασιλιά έβγαλε ένα χρυσό μήλο να παίξει στην αυλή. Η μεγάλη βασιλοπούλα είδε το μήλο και το ζήτησε. Ο Τσάκωνας της έδωσε

το χρυσό μήλο με αντάλλαγμα λίρες και ένα κοστούμι. Τα αδέρφια του γύρισαν το βράδυ από τα χωράφια κουρασμένα. Είδαν τον Τσάκωνα με το κουστούμι και τις λίρες και ζήλεψαν.

Τη δεύτερη μέρα ο Τσάκωνας έβγαλε το άλλο μήλο να παίξει στην αυλή. Τον είδε η μεσαία βασιλοπούλα και του το ζήτησε. Ο Τσάκωνας της έδωσε το χρυσό μήλο με αντάλλαγμα λίρες και ένα κοστούμι. Τα αδέρφια του γύρισαν το βράδυ από τα χωράφια κουρασμένα. Είδαν τον Τσάκωνα με το κουστούμι και τις λίρες και ζήλεψαν.

Την τρίτη μέρα ο Τσάκωνας έβγαλε και το άλλο μήλο να παίξει στην αυλή. Τον είδε και η μικρότερη βασιλοπούλα και του το ζήτησε. Ο Τσάκωνας της έδωσε το χρυσό μήλο με αντάλλαγμα λίρες και ένα κοστούμι. Τα αδέρφια του γύρισαν το βράδυ από τα χωράφια κουρασμένα. Είδαν τον Τσάκωνα με το κουστούμι και τις λίρες και ζήλεψαν.

Πήγαν λοιπόν στο βασιλιά και του είπαν να στείλει τον Τσάκωνα να φέρει τη μηλιά του δράκου που κάνει τα χρυσά μήλα. Ο βασιλιάς φώναξε τον Τσάκωνα και του ζήτησε να φέρει τη μηλιά του δράκου που κάνει τα χρυσά μήλα. Ο Τσάκωνας αρνήθηκε να πάει. Ο βασιλιάς τον απείλησε. Έτσι ο Τσάκωνας

ξεκίνησε για να φέρει τη μηλιά του δράκου. Στο δρόμο που πήγαινε συνάντησε πάλι το γέρο. Ο Τσάκωνας του είπε ότι πάει να πάρει τη μηλιά του δράκου που κάνει τα χρυσά μήλα. Ο γέρος τον συμβούλεψε τι θα πει στο δράκο για να μην τον φάει.

Πήγε ο Τσάκωνας στο σπίτι του δράκου και άρχισε να ξεριζώνει τη μηλιά που έκανε τα χρυσά μήλα. Ο δράκος άκουσε το θόρυβο, βγήκε έξω και είδε τον Τσάκωνα να ξεριζώνει τη μηλιά. Ο δράκος θύμωσε και όρμησε να τον φάει. Ο Τσάκωνας τότε του είπε ότι ήταν άγγελος Κυρίου, όπως τον είχε συμβουλέψει ο γέρος. Αν δεν έπαιρνε τη μηλιά θα έπαιρνε τη ψυχή του δράκου. Ο δράκος φοβήθηκε και τον άφησε να ξεριζώσει τη μηλιά. Έτσι ο Τσάκωνας γύρισε πίσω με τη μηλιά του δράκου που έκανε τα χρυσά μήλα. Ο βασιλιάς και οι βασιλοπούλες χάρηκαν πολύ που είδαν τη μηλιά. Τα αδέρφια του όμως δεν περίμεναν να ξαναδούν τον Τσάκωνα ζωντανό.

Την άλλη μέρα πήγαν στο βασιλιά και του μίλησαν για το δαχτυλίδι της δράκαινας. Του είπαν να στείλει τον Τσάκωνα να τη σκοτώσει και να φέρει το δαχτυλίδι της. Ο βασιλιάς φώναξε τον Τσάκωνα και του ζήτησε να σκοτώσει τη δράκαινα και να

φέρει το δαχτυλίδι της. Ο Τσάκωνας αρνήθηκε να πάει. Ο βασιλιάς όμως τον απείλησε. Έτσι ο Τσάκωνας ξεκίνησε για να σκοτώσει τη δράκαινα και να πάρει το δαχτυλίδι της. Στο δρόμο που πήγαινε συνάντησε πάλι το γέρο. Ο Τσάκωνας του είπε ότι πάει να σκοτώσει τη δράκαινα και να πάρει το δαχτυλίδι της. Ο γέρος τον συμβούλεψε πώς θα τα καταφέρει. Έτσι ο Τσάκωνας με τη βοήθεια του γέρου κατάφερε να πάρει το δαχτυλίδι της δράκαινας. Γύρισε πίσω στο παλάτι με το δαχτυλίδι της δράκαινας. Ο βασιλιάς και οι βασιλοπούλες χάρηκαν πολύ. Τα αδέλφια του δεν περίμεναν να τα καταφέρει και αυτή τη φορά ο Τσάκωνας.

Για να καταφέρουν να τον εξοντώσουν είπαν στο βασιλιά να στείλει τον Τσάκωνα να φέρει το δράκο ζωντανό. Ο βασιλιάς φώναξε τον Τσάκωνα και του ζήτησε να φέρει το δράκο ζωντανό. Ο Τσάκωνας ζήτησε από το βασιλιά έξι παλικάρια και δύο βόδια για να πάει. Όταν θα γύριζε με το δράκο ζήτησε για αντάλλαγμα το σπαθί του βασιλιά και τη μικρή του κόρη για νύφη. Ο βασιλιάς τού έδωσε τα παλικάρια και τα βόδια και του υποσχέθηκε το σπαθί του και την κόρη του όταν θα έφερνε το δράκο ζωντανό. Έτσι την άλλη μέρα ο Τσάκωνας ξεκίνησε με τα έξι

παλικάρια και τα δύο βόδια. Φτάσανε σ' ένα δάσος και είπε στα παλικάρια να κόψουν ένα μεγάλο δέντρο για να κάνουν μια κάσα. Να διαλαλούν στον κόσμο ότι φτιάχνουν την κάσα για να βάλουν τον Τσάκωνα. Το νέο έφτασε και στα αυτιά του δράκου και πήγε να βοηθήσει. Ο Τσάκωνας ζήτησε από το δράκο να μπει μέσα στην κάσα για να τη δοκιμάσουν. Ο δράκος μπήκε και αμέσως ο Τσάκωνας κάρφωσε την κάσα και έκλεισε μέσα το δράκο. Έβαλε τα βόδια να σέρνουν την κάσα με το δράκο και γύρισαν όλοι μαζί στο παλάτι.

Ο Τσάκωνας παρέδωσε την κάσα στο βασιλιά και πήρε το σπαθί του και τη μικρή του κόρη. Ζήτησε από το βασιλιά να βάλει τα δυο του αδέλφια να ανοίξουν την κάσα. Ο Τσάκωνας πήρε τη μικρή βασιλοπούλα και το σπαθί, ανέβηκαν στο πάνω πάτωμα και κλείστηκαν σ' ένα δωμάτιο. Ο βασιλιάς φώναξε τ' αδέλφια του Τσάκωνα και τους ζήτησε να ανοίξουν την κάσα. Ο δράκος μόλις άνοιξε η κάσα έφαγε τ' αδέλφια του Τσάκωνα. Έφαγε και πολύ κόσμο ακόμα που είχε μαζευτεί στο παλάτι για να τον δει, μαζί και το βασιλιά.

Ο Τσάκωνας φώναξε στο δράκο από το πάνω πάτωμα ότι είναι ακόμα ζωντανός. Ο δράκος

ανέβηκε τη σκάλα για να τον φάει αλλά ο Τσάκωνας πρόλαβε και τον σκότωσε με το σπαθί του βασιλιά. Παντρεύτηκε τη βασιλοπούλα, έγινε αυτός βασιλιάς και ζήσανε αυτοί καλά και εμείς καλύτερα.

***Ελένη Ματζουράνη-Τσουκαλά / Στυλιανή
Κυπραίου-Τσουκαλά, Μανταμάδος***

Καταγραφή Άννα Τσουκαλά

Ποιος μήνας είναι καλός;

Μια φορά ήταν μια μάνα κι ένας μπαμπάς. Ήταν πολύ φτωχοί. Είχαν ένα μωρέλι.

–Άει, να πας να φέρεις ξύλα ν’ ανάψουμε φωτιά.

Πήγε το μωρό. Χάθισε στο δάσος. Εν ήξερε να πα στο σπίτι. Γίν’τσε νύχτα. Εν ήξερε πού να πα. Είδε μακριά φως. Ένα κτίριο μεγάλο. Είδε το φως, λέει, τώρα να κάτσω δωχάμω να δω ποιος θα μπει μέσα. Καμιά φορά, τράκα τρούκα, ήρθανε δώδεκα παλκάρια. Μπαίνουν τα παλκάρια, μπαίνει κι αυτός. Λέει, πού χάθηκες, βρε μωρέλι μ’; Λέει, χάθκα. Το ταΐσαν το μωρό, το ποτίσαν. Ήταν οι δώδεκα μήνες. Το ρωτήσαν: Ποιος μήνας είναι καλός; Η Γενάρς;

–Καλός μήνας είναι, βρέχ’, γεννούν τα πρόβατα.

–Η Φλεβάρς;

–Η Φλεβάρς καλός είναι, βρέχ’ ανοίγουν οι φλέβες.

–Η Μάρτς;

–Η Μάρτς καλός είναι, ούλοι οι μήνες καλοί είναι, είχε λόγο καλό για ούλους τσ' μήνες. Του γεμίσαν ένα σακκί λίρες, το μωρό τσ' πάει στο σπίτι τ'. Περνούσαν καλά.

Ρωτάει μια γειτόνσα: Πώς γίν'ται εσείς, που 'στε πολύ φτωχοί, και ζούτε όμορφα; Και είπε η γυναίκα ότι ο γιος μου πήγε... Στέλνει κι αυτή το γιο τσ'. Στέλνει το γιο τσ', πήγαν οι δώδεκα μήνες, το βάλαν μέσα το μωρό το ρωτούιν. Λέγ,' ο ένας μήνας εν είναι καλός, ο άλλος εν είναι, κανένας μήνας εν ήταν καλός. Γεμίζουν ένα σακί φίδια, λέει, θα πας στο σπίτι, θα κλείσεις πόρτες, παναθύρια και θα ν' ανοίξ'. Επήγε, λέει, κλείσαν τσ' πόρτες, ανοίξαν το σακί, χύσαν τα φίδια, τσ' φάγαν.

Κοραλλία Ρόδου, Χίδηρα

Η Μουμούμ

Ηταν ένας βασιλιάς. Είχε μια κόρη. Βασιλοπούλα. Έπρεπε να την παντρέψουνε. Αλλά είπε η βασιλοπούλα:

–Δε θα μου δώσετε άντρα εσείς. Θα περάσουν όλα τα παλικάρια του χωριού, της πόλης, απ’ το μπαλκόνι μου από κάτω. Εγώ θα κρατάω ένα μήλο, θα βγω στο μπαλκόνι και θα το ρίξω. Πολύ ψηλά. Και σε όποιανου κεφάλι πέσει, αυτόν θα πάρω άντρα.

Όμορφος, άσχημος, νέος, γέρος, φτωχός, πλούσιος, αυτόν θα πάρω άντρα.

Γιατί ήθελε να πάει με τη μοίρα της. Ε, ήταν κι ένας πολύ φτωχός, ένας πάρα πολύ φτωχός, τι να πούμε τώρα.

Ήτανε μια φτωχιά που είχε ένα γιο. Του λέει, έλα ντύσου, παιδάκι μου, και πήγαινε κι εσύ να περάσεις.

–Βρε μάνα, λέει, μέσα σε τόσο κόσμο εγώ θα πάω, ένας ζητιάνος, ούτε ρούχα είχε καλά.

–Δεν πειράζει, λέει, παιδάκι μου, πήγαινε κι έχει ο Θεός και για μας.

Καθώς περνούσαν όλοι, έριξε το μήλο, σιγά σιγά, σιγά σιγά, πήγε το μήλο κι έπεσε στου φτωχού το κεφάλι. Ο βασιλιάς να πεθάνει.

Ήταν δυνατό να παντρέψει την κόρη του μ’

αυτό το τιποτένιο το παλικάρι, που το είχαν για τίποτα μέσα στο χωριό; Τέλος πάντων δέχτηκε, λέει, αυτόν μ' έδωσε ο Θεός, αυτόν θα πάρω.

Έγινε ο γάμος αλλά ο βασιλιάς δεν τους έβαλε στο παλάτι, τους έβαλε στο κοτέτσι. Βέβαια και το κοτέτσι δεν ήταν σαν τα δικά μας, ήταν παλάτι. Έκαναν παιδιά αλλά ο βασιλιάς ήταν πολύ δυσαρεστημένος. Το παλικάρι δεν αισθανόταν καλά και της λέει: –Θα σηκωθώ και θα φύγω. Εγώ δεν μπορώ να είμαι παραπεταμένος, να είσαι κι εσύ δυστυχισμένη, να μη σ' αγαπούνε οι δικοί σου και να αισθάνεσαι άσχημα. Θα φύγω. Να πάω να βρω την τύχη μου.

Ε, η βασιλοπούλα στεναχωρέθηκε αλλά δεν μπορούσε να τον κρατήσει. Πήρε τα μάτια του κι έφυγε. Θα πάω, λέει, να με φαν οι δράκοι. Καθώς πήγαινε, πήγαινε, πήγαινε μες στα βουνά, συναντάει τον πρώτο το δράκο.

–Ωρα καλή, παλικάρι.

–Ηρθα, λέει, για να με φας.

Λέει, γιατί; Είπε το πρόβλημά του.

–Τώρα, λέει, τι να σε κάνω; Είμαι φαγωμένος, δεν πάει ούτε μια μπουκιά κάτω.

Πιο κάτω θα συναντήσεις τον αδερφό μου, ίσως αυτός είναι νηστικός, θα σε φάει.

Πάει πιο κάτω, βρίσκει τον δεύτερο, πάλι τα ίδια, λέει, φαγωμένος είμαι κι εγώ, πήγαινε,

είναι ο τρίτος αδερφός. Το αποτέλεσμα ήταν να πάει πιο κάτω και να είναι κι ο άλλος φαγωμένος. Και καθώς βιάδιζε λοιπόν, βρέθηκε σ' ένα μεγάλο πύργο που δεν είχε παράθυρα και πόρτες κι είχε μια τρύπα. Προσπάθησε και μπήκε μέσα, ήταν κι αδυνατούλης, χώρεσε. Κρύφτηκε. Δεν είχε τίποτα, ούτε κρεβάτια, ούτε τραπέζια, τίποτα, τίποτα, τίποτα. Κάποια στιγμή λοιπόν, καθώς ήταν κρυμμένος, ακούει ένα φρρρρτ και μπαίνουν τρία περιστέρια. Ξετινάζονται και γίνονται τρεις ωραίες κοπέλες. Και αρχίσαν: –Μουμούμ, στρώσε μας το τραπέζ'. Το τραπέζι να φάμε.

Αυτός έβλεπε απ' την τρυπούλα τι γινόταν. Στρωθήκαν τραπεζαρίες, μπήκαν απάνω πιάτα με αγχιστά φαγητά, ό,τι διέταξαν τα κορίτσια, φάγαν.

–Μάζεψέ τα, Μουμούμ, και τώρα ετοίμασε τα κρεβάτια μας.

Τα κρεβάτια, κοιμηθήκαν, αυτός κρυμμένος εκεί, και περίμενε να δούμε τι θα γίνει.

Ξημέρωσε η μέρα, το πρωί, σηκώνονται, λέει:

–Μουμούμ, μάζεψε τα κρεβάτια. Μετά βάλε μας να φάμε, τα τραπέζια τα πρωινά μας. Ξαναφάγανε, ξετιναχτήκανε, γίνανε πάλι περιστέρια και φύγανε.

–Αα, λέει, τούτο πρέπει εγώ να το εκμεταλλευτώ. Τι θα κάνω; Ας πω κι εγώ, Μουμούμ, βάλε μου ένα πρωινό να φάγω. Να δούμε, τι είναι αυτή η Μουμούμ;

Βλέπει, παρουσιάζεται ένα τραπέζι, με το γάλα του, με τα βούτυρά του, με τα φρυγανάκια του, με όλα αυτά τα καλά και κάθεται και τρώει. Λέει, Μουμούμ, μάζεψέ τα. Τα μάζεψε, χάθηκαν αόρατα όλα. Λέει:

–Μουμούμ, μπορώ να σε ρωτήσω, τι είσαι εσύ;

Απαντάει η Μουμούμ και λέει, ένα καμένο κεράκι απάνω στο καρί (το καρί είναι στα τζάκια, που έχει ένα ραφάκι). Πηγαίνει λοιπόν ο άνθρωπος, βλέπει το καμένο το κεράκι απάνω στο τζάκι και το παίρνει, το βάζει στην τσέπη του, λέει, ευκαιρία είναι να πάω εγώ στο σπίτι μου. Αφού η Μουμούμ ό,τι ζητήσεις τα κάνει... Όταν λοιπόν βγήκε και πήγαινε, νά ο πρώτος ο δράκος.

–Α, λέει, φίλε, τώρα είμαι νηστικός, θα σε φάγω.

–Α, τι να κάνω, λέει, τώρα. Μουμούμ, κάνε μία τυρόπιτα μεγάλη και νόστιμη, να φάει και να χορτάσει και να περισσέψει. Για να μη με φάει εμένα.

Λοιπόν, η τυρόπιτα ήταν τόσο πολύ ζεστή, τόσο πολύ ωραία, που παρουσιάστηκε μπροστά στο δράκο, έφαγε, χόρτασε, δεν

μπόρεσε να τη φάει και έφυγε. Πάει πιο πέρα, βρίσκει το δεύτερο το δράκο. Λέει, τώρα είμαι νηστικός, θα σε φάω. Λέει, εντάξει.

–Μουμούμ, μια τυρόπιτα μεγάλη, όπως την προηγούμενη, να φάει ο δράκος να χορτάσει και να περισσέψει.

Τρώει κι αυτός, τελειώνει και προχωράει να φύγει πιο πέρα. Ο άλλος όμως ο πονηρός τού λέει, θα σε φάγω. Λέει, εντάξει, εγώ θα σου προσφέρω κάτι καλύτερο. Όταν έβγαλε την τυρόπιτα, ήταν ελκυστική, τον άρεσε, έφαγε, αλλά αυτός ήταν πονηρός. Του λέει:

–Πώς έκανες αυτή την τυρόπιτα κι έφαγα εγώ;

–Δικός μου λογαριασμός είναι, αφού χόρτασες.

–Όχι, λέει, άμα δε μου πεις τι είναι αυτό θα σε σκοτώσω. Και θα σε φάγω μετά.

Αναγκάστηκε λοιπόν να του πει, ότι, αυτό το πράμα είναι, το κεράκι. Λέει, να μου το δώσεις. Τώρα τι να κάνει ο άνθρωπος; Λέει, τι είχα, τι έχασα; Τουλάχιστο κέρδισα τη ζωή μου. Του δίνει το κεράκι. Αλλά ήταν κι αυτός έξυπνος και λέει πριν φύγει:

–Μουμούμ, φύγε απ' το δράκο κι έλα σε μένα.

Και μπαίνει στην τσέπη του και συνέχισε και πήγε στο σπίτι του. Πήρε βέβαια μέρες για να γίνουν όλα αυτά. Κάποια στιγμή πήγε στο

σπίτι του, τον δέχτηκε η γυναίκα του με χαρές και πανηγύρια, της λέει, είμαστε πλούσιοι. Λέει, τι;

–Τώρα θα δεις. Μουμούμ, αυτό το καλύβι θέλω να γίνει ένα παλάτι καλύτερο και μεγαλύτερο από του πεθερού μου. Να είναι όλο διαμάντια και χρυσάφια, να μην υπάρχει τοίχος. Όλα να αστράφτουνε.

Μέχρι το πρωί, τελειωμένο. Βρέθηκαν ξαφνικά μέσα σ' ένα παλάτι, εκείνος, η γυναίκα του και τα παιδιά του, που έλαμπε από παντού. Το πρωί, που ξημέρωσε, ξύπνησε ο βασιλιάς, ο πεθερός του, και θέλησε να βγει στο μπαλκόνι του. Τον θάμπωσε κάτι απέναντι, δίπλα. Τι 'ναι αυτό το πράμα; Φωνάζει τους υπηρέτες, τους λέει:

–Αυτό πότε χτίστηκε, πότε έγινε και τι είναι; Λέει, αφέντη βασιλέα, είναι ένα παλάτι που δεν έχουμε ξαναδεί τέτοιο πράμα. Λέει, και πότε έγινε; Λέει, δεν ξέρουμε.

–Χτες, λέει, ήταν;

–Δεν ήταν. Ό,τι έγινε, έγινε το βράδυ.

Περίεργο πράμα. Λέει, και ποιανού είναι αυτό; Λέει, είναι στο μέρος που ήταν η κόρη σου, που είχαν το κοτέτσι. Εντωμεταξύ το παλάτι ήταν και με το στρατό του, τους υπηρέτες του και με όλα που έπρεπε να υπάρχουν μέσα. Ό,τι είχε ο βασιλιάς τα είχε

και αυτό. Λέει, φώναξέ τους. Φώναξε, πήγε το παλικάρι, ο γαμπρός του.

–Πώς το 'κανες;

Λέει, δεν έχει σημασία, πάντως εγώ αυτή τη στιγμή είμαι βασιλιάς κι εγώ, σαν εσένα, αφού έχω παλάτι.

Λέει, για να γίνεις βασιλιάς πρέπει εγώ να σου το παραχωρήσω, αλλά για να γίνει αυτό πρέπει να συναγωνιστούμε. Δηλαδή, θα μαγειρέψεις εσύ και θα 'ρθει ο στρατός ο δικός μου να φάει. Θα μαγειρέψουμε κι εμείς και θα έρθει ο δικός σου στρατός να φάει, και το προσωπικό, όλοι. Και όποιοι μείνουν ευτυχισμένοι και ευχαριστημένοι, αυτός θα γίνει ο βασιλιάς.

Λέει, εντάξει. Ε, οι άλλοι βάλαν καζάνια, σφάζαν ζώα, καθάρισαν εκειπέρα, βράζαν, βράζαν, βράζαν, βράζαν, για να γίνουν τα φαγητά, ενώ εκείνος λέει:

–Μουμούμ, ετοίμασε τραπεζαρίες, τα καλύτερα σερβίτσια, να φαν, που λέμε, κι οι κότες, τα πάντα. Και να ρθει κι ο στόλος, ο στρατός εκεί, να φάνε.

Του πεθερού του. Ανταλλαγή έγινε. Άμα πήγαν εκεί οι άνθρωποι, χορτάσαν μόνο που τα είδανε. Και ήταν όλα αχνιστά και όλα ωραία. Τα πάντα. Οι άλλοι πήγαν και περιμένανε ώρες για να γίνουν τα φαγητά.

Κάποια στιγμή λοιπόν έγινε η συγκέντρωση και είπε ο στρατός του βασιλιά:
–Βασιλέα μου, εμείς, αυτά που είδαμε κι αυτά που φάγαμε, δεν τα έχουμε δει ούτε στο όνειρό μας.
Οι δε άλλοι περιμένανε ακόμα να φάνε. Και τότε έδωσε το θρόνο του στο γαμπρό του κι έγινε βασιλιάς και βασίλευσε και ήταν κι αυτό το κεράκι που ούτε τέλειωνε ούτε τίποτα. Ό,τι έλεγε γινότανε. Όλα ήρθαν καλά και ζήσαν όλοι ευτυχισμένοι κι εμείς καλύτερα.
Κι ήμουν κι εγώ εκεί
μ' ένα κόκκινο βρακί.
Και σερνόμουν στα χώματα
και πέσαν όλα τα μπαλώματα.

Μαρικούλα Σαλαβού, Παναγιούδα

Η φακή

Μια φορά κι έναν καιρό ζούσε μια γριά που λαχταρούσε να φάει φακή αλλά δε μπορούσε να μαζέψει όλα τα υλικά για να τη φτιάξει. Μετά από 15 χρόνια κατάφερε να μαζέψει όλα τα υλικά. Έφτιαξε τη φακή, έβαλε το τσουκάλι στο κεφάλι της και ξεκίνησε να πάει στην αδελφή της για να φάνε μαζί τη φακή. Την ώρα που βγήκε από το σπίτι της πέρναγε το βασιλόπουλο πάνω στο άλογό του. Η γριά τρόμαξε, έριξε το τσουκάλι και έχυσε τη φακή. Καταράστηκε το βασιλόπουλο να πάει να φέρει τρία κίτρα από την κιτριά που φύλαγε ο δράκος.

Το βασιλόπουλο γύρισε στη μάνα του και της είπε για την κατάρα της γριάς. Η μάνα του τον ετοίμασε κι αυτός έφυγε για να πάει να φέρει τα κίτρα. Στο δρόμο συνάντησε ένα γέρο και τον ρώτησε πού πάει. Όταν άκουσε για τα κίτρα, ο γέρος τού είπε ότι θα δυσκολευτεί να τα κόψει. Τον συμβούλεψε να πάρει μαζί του τρία αρνιά. Όταν φτάσει στην κιτριά θα πετάξει το πρώτο αρνί και μέχρι να το φάει ο δράκος θα κόψει ένα κίτρο. Θα πετάξει το δεύτερο αρνί και μέχρι να το φάει ο δράκος θα κόψει και το δεύτερο

κίτρο. Θα πετάξει και το τρίτο αρνί και μέχρι να το φάει ο δράκος θα κόψει και το τρίτο κίτρο.

Το βασιλόπουλο ακολούθησε τη συμβουλή του γέρου, έκοψε τα τρία κίτρα και πήρε το δρόμο του γυρισμού. Στο δρόμο δίψασε και σκέφτηκε να φάει το ένα κίτρο για να ξεδιψάσει. Έκοψε το κίτρο και βγήκε μια κοπέλα που του ζήτησε νερό. Το βασιλόπουλο δεν είχε νερό να της δώσει και αυτή ξεράθηκε. Έκοψε και το δεύτερο κίτρο αλλά πάλι βγήκε μια κοπέλα που του ζήτησε νερό. Το βασιλόπουλο δεν είχε να της δώσει και ξεράθηκε κι αυτή. Το τρίτο κίτρο το φύλαξε και δεν το έκοψε.

Όταν έφτασε στην άκρη της πόλης σταμάτησε σε μια βρύση. Κατέβηκε από το άλογο, πήγε κοντά στη βρύση και έκοψε το τρίτο κίτρο. Βγήκε μια κοπέλα, του ζήτησε νερό και της έδωσε να πει νερό από τη βρύση. Έτσι η κοπέλα σώθηκε. Την άφησε να κάτσει στη βρύση και αυτός πήγε να στείλει μουσικούς για να τη συνοδεύσουν στο παλάτι.

Την ώρα που περίμενε, μια αραπίνα υπηρέτρια πήγε να γεμίσει νερό από τη βρύση. Είδε την όμορφη κοπέλα και τη ρώτησε τι περιμένει εκεί. Όταν της είπε η

κοπέλα ότι περιμένει τους μουσικούς που θα στείλει το βασιλόπουλο για να τη συνοδεύσουν στο παλάτι, η αραπίνα ζήλεψε. Πέταξε την κοπέλα στη γούρνα να πνιγεί και πήρε αυτή τη θέση της. Η κοπέλα δεν πνίγηκε αλλά έγινε χρυσόψαρο. Οι μουσικοί έφτασαν στη βρύση, βρήκαν την αραπίνα και τη συνόδευσαν στο παλάτι. Το βασιλόπουλο περίμενε την όμορφη κοπέλα για να την παντρευτεί αλλά αντί για αυτή παντρεύτηκε την αραπίνα.

Ζούσε με την αραπίνα στο παλάτι μα δε μπορούσε να ξεχάσει την όμορφη κοπέλα που είχε αφήσει στη βρύση. Έτσι έστειλε υπηρέτες να αδειάσουν τη γούρνα μήπως βρουν κάτι. Οι υπηρέτες βρήκαν το χρυσόψαρο και το πήγαν στο βασιλόπουλο. Το βασιλόπουλο έφτιαξε μια ωραία στέρνα στην αυλή του παλατιού και έβαλε μέσα το χρυσόψαρο.

Η αραπίνα δεν ήθελε να βλέπει το χρυσόψαρο και έβαλε να το σφάξουν και να το πετάξουν. Μια σταγόνα από το αίμα του έσταξε στο χώμα και από αυτή φύτρωσε ένα κυπαρίσσι. Η αραπίνα έπεισε το βασιλόπουλο να κόψει το κυπαρίσσι και να μη δώσει πουθενά ούτε μια πελεκούδα. Το βασιλόπουλο έβαλε τους υπηρέτες να κόψουν

το κυπαρίσσι και τους είπε να μη δώσουν σε κανέναν ούτε μια πελεκούδα. Την ώρα που το κόβανε μια γριά πέρασε έξω από το παλάτι, είδε τις πελεκούδες και ζήτησε μία για να βάλει στο κουμάρι της. Οι υπηρέτες τη λυπήθηκαν και της έδωσαν μία. Η γριά την πήρε και γύρισε στο σπίτι της και σκέπασε μ' αυτή το κουμάρι της.

Ήταν μεγάλη σαρακοστή και η γριά έφυγε από το σπίτι να πάει στην εκκλησία. Από την πελεκούδα βγήκε η κοπέλα και έκανε όλες τις δουλειές του σπιτιού. Γύρισε η γριά από την εκκλησία και βρήκε σκουπισμένο το σπίτι, πλυμένα τα ρούχα, καμωμένο το φαί. Την επόμενη μέρα πήγε ξανά η γριά στην εκκλησία. Βγήκε πάλι η κοπέλα από την πελεκούδα και έκανε τις δουλειές του σπιτιού. Γυρνάει η γριά από την εκκλησία και τα βρίσκει όλα καμωμένα. Την τρίτη μέρα βγήκε από το σπίτι αλλά δεν πήγε στην εκκλησία. Παραφύλαξε να δει τι συνέβαινε. Έτσι είδε την κοπέλα που βγήκε από την πελεκούδα και άρχισε να κάνει τις δουλειές του σπιτιού. Μπήκε μέσα, πήρε την πελεκούδα και την πέταξε στη φωτιά να καεί. Η κοπέλα την παρακάλεσε να μην το κάνει γιατί θα το μετανιώσει αλλά η γριά δεν την άκουσε.

Ο κόσμος ήξερε ότι η γριά ζούσε μόνη της και πονηρεύτηκε όταν είδε την όμορφη κοπέλα. Άκουσε και το βασιλόπουλο για την όμορφη κοπέλα και πονηρεύτηκε κι αυτό. Στο παλάτι μαζεύονταν όλες οι κοπέλες και έκαναν παρακαμούδα (έγνεθαν μαλλιά). Το βασιλόπουλο έστειλε να καλέσουν όλες τις κοπέλες για να κάνουν την παρακαμούδα. Όταν είδαν τη γριά μόνη της την έστειλαν να φέρει και την κόρη της. Έτσι η γριά γύρισε και πήρε και την κοπέλα.

Την ώρα που γνέθανε κλειδώσανε όλες τις πόρτες του παλατιού και είπαν παραμύθια. Όταν ήρθε η σειρά της κοπέλας αφηγήθηκε την ιστορία της. Το βασιλόπουλο κατάλαβε ότι ήταν η κοπέλα που είχε αφήσει στη βρύση. Η αραπίνα που κατάλαβε κι αυτή ζήτησε να πάει στην τουαλέτα για να ξεφύγει αλλά δεν την άφησαν. Το βασιλόπουλο παντρεύτηκε την κοπέλα και την έκανε βασίλισσα και την αραπίνα την κομμάτιασαν και την έριξαν στα σκυλιά.

***Ελένη Ματζουράνη-Τσουκαλά / Στουλιανή
Κυπραίου-Τσουκαλά, Μανταμάδος***

Καταγραφή Άννα Τσουκαλά

Το παλικάρ' κι του κουρίτσ' του δράκου

Ητανε ένα παλικάρ' κι βγήκι στο
κυνήγ'. Ήταν πουλύ όμορφο. Στο
κυνήγ' που γύρζι, βλέπ' μια γριά και
πολέμα ν' ανάψ' το φούρνο τσ'. Κι πάει
κουντά και τ' λέει: Τι κανς;

–Αχ, μουρέλι μ, λέει, πολεμώ ν' ανάψω το
φούρνο μ', αλλά γέρασα και δεν μπορώ, να
τον ανάψω να ψήσω τα ψωμιά.

–Σ' το κάνω εγώ, λέει, μη στεναχωριέσαι.

Ανάβ' το φούρνο, τσ' ψήνει τα ψωμιά, τα
βγάζ', έλα, λέει, ιδώ να καθίεις.

–Εμ εγώ τι θα σι κάνω εσένα τώρα; Θα σι πω
να πα να παρς γυναίκα τ' δράκ' τ' γκόρ, τν
έχ' φυλακή, τν έχ' μέσα κλεισμένη, και όποιο
παλικάρ' πα να τν πάρ' τον τρω. Ιγώ δε θα σ'
αφήκω να σι φάει, θα σι βοηθήσω να πας να
τ' βρεις να τ' παρς να γλιτώσ' η κουπελούδα.

–Ε, άντε, λέει, ισύ που ξέρς.

–Ισύ, λέει, θα πάρς αυτά τα καρύδια από
μένα –τρία καρύδια τον έδωσι– και θα πας
ικεί. Πριν να ρθει η δράκους στο σπίτι τ'.

Μόλις πήγι κι βγήκι του κουρίτσ', λέει, τι ήρθες να κάνς εδώ; θα σι φάει, δε θα σ' αφήσ' να φύγς, δε θα γλιτώεις.

—Όχι, λέει, να γλιτώσω ισένα θέλω, έλα να σι πάρω κι εσένα να φύγουμε.

—Ε, να ρθω, λέει, να γλιτώσω πια απ' τα χέρια τ'.

Κι παίρν' τ' κουπέλα, τ' κάνει καβάλα σι άλουγο, που είχε, κι φεύγει. Άμα η δράκος πήγι στο σπίτι τ' το μεσημέρ', δεν τν ήυρε αυτή, ανοιχτές οι πόρτις, α, λέει, κάποιος ήρτε κι την πήρι. Έλα να δεις τι θα τον κάνω εγώ αυτόνα. Ε, πέφτει η δράκους να πάει να τον βρει. Πού να τον βρει; Αυτός, άμα τρέχαν με τ' άλογο, τ' λέει αυτή: Γύρσε δες ποιος μάς έρχεται; Λέγ' βλέπου ένα μαύρο σύννεφου. Λέει, μη φοβάσαι. Ρίχ' το ένα το καρύδι, βγάζ' ένα χουράφ' όλο αγκάθια. Αυτός, η δράκος, πέφτ' μες στ' αγκάθια, να πατεί από δώ, να πατεί από κει, το πέρασε όμως. Το πέρασε. Αλλ' αυτά φύγαν πουλί με το άλογο.

Άμα πήγι πάλι εκείνος, τ' ρουτά πάλι: Γύρσε, δε, τι βλέπς; Λέει, βλέπω έναν μιγάλου πουταμό. Λέγ', έγινε πουταμός. Έβρεξε κι τρέχ'. Γυρίζ' σπα και το άλλο το καρύδ'. Γίνκει ένας πουταμός πουλί μεγάλους. Ε, δεν

μπορούσε πάλι. Πουλέμα, πουλέμα η δράκουσ, πού θα μι πασ, θα σι πιράσου. Τουν πέρασι κι τουν πουταμό. Πάλι τα πιδιά φύγαν αλλά είχε και τρίτο εμπόδιο. Άμαν έφταξε πάλι και κόντευε να τσ' φτάξ' η δράκουσ, λέει, για γύρσε δε. Λέει, τι να γυρίσου να δω, βλέπω πάλι το κατάμαυρο σύννεφο. Λέει, τώρα θα δεις. Ρίχτ' του τελευταίου καρύδ' κι του χουράφι γέμισι μαχαίρια. Πάει η δράκουσ να τα πιράσ' τα μαχαίρια, κόβουν τον απ' τη μια, κόβουν τον απ' την άλλη, γίνκι κομμάτια αυτού πέρα και γλιτώσαν τα πιδιά κι φύγαν.

Ε, άμα φύγαν κι τ' μπήγε σ' σπίτι του, τόσο πολύ φχαριστήθηκε η μάνα τ', η πατέρας ιτ, λέει, τούτη θα τ' μπάρου ιγώ γυναίκα, σας αρέσ'; Λέει, πώς δε μας άρεσε! Μας άρεσε, μωρέλι μ'. Κι κάναν του γάμου. Κάναν του γάμου κι πιράσαν πουλύ ωραία η βραδιά κι ζήσαν καλά κι εμείς πιο καλύτερα. Θα τα βρούμι κι μείς πιο καλά σαν αυτούς γιατί κι γίδιοι είμαστε τσι εμείς τώρα, με τα μαχαίρια μάς καρφώνιν, μας κάνιν, μας δείχνιν. Κάθε παραμύθι είχε και τον τόπο τ', που λέγαν κι οι παλιοί. Τον τόπο τ' είχε, μωρέλι μ'.

Χριστίνα Καραδημητράκη, Θερμύ

Εκτόπλασμα

υο τζομπαναρέοι φλάγαν στο βουνό.
Λέει, ο ένας, θα πάρω έναν υπνάκο,
φύλαγε τα θκά σ', φύλαγε και τα θκά
μ' τα πρόβατα.

–Ναι, λέει, εντάξει.

Όπως ήταν κάτω από το δέντρο και είχε
μισάνοιχτο το στόμα του, βλέπει ο άλλος ένα
μπάμπουρα και βγαίνει από μέσα.

–Α, λέει, τι είναι τούτο; Θα το
παρακολουθήσω, να δω τι είναι.

Πραγματικά τον παρακολουθά, τον
μπάμπουρα, πήγε πιο κάτω, βρήκε ένα
κρανίο από ζώο, μπήκε από τη μια πλευρά,
βγήκε από την άλλη, μπήκε απ' τ' αυτί,
βγήκε απ' το στόμα, μπήκε απ' τη μύτη,
κάποια στιγμή, τσούκου τσούκου, το βλέπει
πάλι σιγά σιγά και ξαναχώνεται στο στόμα
μέσα του κοιμισμένου. Κείνη την ώρα ξυπνά
ο φίλος του.

–Ω, λέει, κοιμόμουν βαριά και τι να σι πώ,
σα να ήμουν σ' ένα πύργο ψηλό, άνοιγα
παράθυρα, έκλεινα πόρτες, ανέβαινα,
κατέβαινα, ω τι ωραίο όνειρο ήταν αυτό.

–Κάτσι, λέει, να σι πω, ποιο γήταν.

(Εξηγούσε η γιαγιά: Το πνεύμα ήταν, πήγε, ανέβηκε, κατέβηκε και ξαναγύρισε στον άνθρωπο, όταν ήθελε να ξυπνήσει.)

***Φωτεινή-Μαλβίνα Κατραμάδου-Χιώτη,
Μυτιλήνη***

Το πλέλι

Μια φορά ήταν ένας γέρος.
Κβανούσι κλαδιά σσι φούρνοι.
Γύριζι κι ήπαιρني του ψουμί. Μια
μέρα, εκεί πό 'κανι την κατνια τα κλαδιά,
πέταξε ένα πλέλι. Λέει να πα να δω, έχει τη
φουλίδα του εκεί το πλέλι; Πήγε πράγματι,
είδε τ' φωλιά, είχε ένα αυγέλι. Το πήρε τ'
αυγέλι, είχε κι ένα μωρό, να το ψήσει η
γυναίκα του, να το ταγίσει το μωρό. Άμα
πήγαινε στο σπίτι, ήτανε η αγορά, περνούσε,
ήταν ένας Οβραίος, [τον είδε που] βάστα κάτι
στο χέρι.

–Ρε, τι 'ναι που έχεις εκεί στο χέρι;

–Νά, ένα αυγέλι. Τώρα είναι φωλιουδάτο, το
πήρα να το κάνει η γυναίκα.

Λέει, φέρ' να τ' αγοράσω.

–Το πάω στο μωρό.

–Να σου δώσω ένα κοσάρ', βρε τριάντα,
τίποτα.

Του 'δωσε ένα κατοστάρι, λέει, πάρ' το. Μια
μέρα, δυο, πέντε, πάει, έπαιρνε τ' αυγέλια,
άμαν έχεις, λέει, κι άλλα φέρ' μου τα. Καμιά
φορά, λέει τη γυναίκα τ', εγώ θα φύγω να
πάγω στο χατζηλίκ'. Θα πάρω, λέει, το πλέλ'
μι τη φωλιούδα, να το φέρω έδω, να παίρεις
τ' αυγά, να τα δίνεις στον Οβραίο, να

παίρνεις το κατοστάρ'. Πράγματι κατάφερε, το πήρε, το πήγε. Μια μέρα, δυο... Είχε και μια φοράδα – η γιος το μωρό περνούσε στο σχολειό, πρώτα πάγαινε στο ζο και μετά έμπαινε μέσα στο σχολειό. Τα 'φτιαξε η κυρία αυτή με τον Οβραίο. Αρώστησε η Οβραίος, ήθελε το πλέλι να φα, τι θα κάνει, τι θα κάνει, να φάγω, λέει, το πλέλι. Πιάσε το 'σφαξε το πλέλι, το άνοιξε αυτός, δεν είδε τα σκωτέλια μέσα, πάρ' το λέει, δεν το θέλω.

–Γιατί;

–'Ηθελα, λέει, τα σκωτέλια.

–Τα πήρε, λέει, το μωρό.

–Θα σκοτώσεις το μωρό, να μου φέρς τα σκωτέλια.

(Τα έψησε η μάνα αυτά, έφαγε το μωρό, την καρδιά την έφαγε η φοράδα.) 'Αμαν ήβγε απ' το σχολειό και πέρασε από το ζο, του είπε, ξέρεις τίπουτα, θα πας απ' την άλλη πόρτα να μπεις μέσ' στου σπίτ', να πάρεις τι θα παρς, κι θα φύγουμε γιατί η μάνα σου θα σε σκοτώσ'. Πράγματι, ήμπε μες στο σπίτ', δεν πήρε χαμπάρι η γυναίκα, η μάνα τ', πήρε τι πήρε, αρπά τη φοράδα, είχε και μαντουλίνο. Αρπά του μαντουλίνου κι τ' φοράδα, τι πήρι άλλου, κάνει καβάλα, σκοτείνιασε σ' ένα μέρος, λέει, πού θα πάγω τώρα, πού θα πάγω, τραβούσε, πάγαινε. Πήγε σ' ένα μπαχτσέ

απόξω. Έφεγγε μέσα στο σπίτι ένα φως.

Φώναξε, ήβγε ένας γέρος.

–Ρε μάρμπα, σκοτνιάσκα έδω, τώρα τι θα γίνει; Μπορώ να μένω έδω να φύγω το πρωί; Λέει, πώς, έλα. Αφήκε τη φοράδα, έβγαλε τα σεντέτια τ', εμπήκε, έδωσε μια τρίχα η φοράδα τ'. Λέει, όποτα με χρειαστείς, θα κάψ' ν' τρίχα, εγώ θαν έρθω. Φάγανε ευτού πέρα με το γέρο, κοιμηθούκαν, σκώθηκε το πρωί.

–Πού θα πας, ρε καλόπαιδο;

–Θα πάγω, λέει, να δούμε πού θαν εύρω δουλειά.

–Θέλεις να κάτσεις έδω; Δεν έχουμε βαριά δουλειά. Γομάρια να κάνουμε, να φορτώνω εγώ, να πάω να τα πλω, να έχεις και το νου στου στο [μπαξέ].

–Δε θέλω; Λέει, πώς δε θέλω.

Κάτ'σε. Του βασιλιά το παναθύρι, ήβλεπε μες στο μπαχτσέ. Είχε στο τζαμ' μπροστά, που πλάγιαζε, είχε ένα δέντρο. Εκάτ'σε αυτός κάτου απ' το δέντρο, έβγαλε το μαντολίνο και το τζιγκράνιζε. Η βασιλοπούλα από πάνου τον λιμπίσκε. Νά λουλούδια, νά παράδις από πάνου απ' το παναθύρ' να τ' πιτά.

Πέρασαν κανά δυο τρεις μέρες, που ξανακάναν γουμάρι αυτοί, πιάσε αυτός κι τα έψνε μαζί τσ'. Κάβ' την τρίχα, πλακών' η

φάρσα. Κάνει καβάλα, μπαίνει μες στο
μπαχτσέ, τον πάτ' σε καλά, την αφήν' κι
έφυγε πάλι. Πήγε αυτός έπαιζε το μαντολίνο,
η γέρος, άμα γύρσε, τράβα τα μαλλιά τ'.

–Βρε, λέει, τι ζο ήρθε μες στο μπαχτσέ; Τι
έγινε;

–Δεν έγινε τίποτα τέτοιο.

–Βρε, έλα έδω να δεις.

Η βασιλοπούλα άιντε παράδις. Ε, αρρωστάει
η βασιλοπούλα, νά γιατροί απ' το εξωτερικό,
νά δε ξέρου τι, τίπουτα. Καμιά φορά τού
ξεμυστηρεύτηκε, ότι εγώ τούτονε θέλω.

–Ε, αυτόν θέλεις, αυτόν πάρε.

Έκανε μια γκούλα, ένα σπιτέλι, πάντρεψέ
[τους].

Καμιά φορά λοιπόν η βασιλιάς η
Μανταμαδιός κήρυξε πόλεμο με το
Μολυβιάτη το βασιλιά. Θέλει να πάρ' τη
Σκαμιά, το Μανταμάδο. [Λένε] οι [άλλοι]
δυο γαμπροί.

–Τάδε μέρα, ν' ανιβούμε να μονομαχήσουμε.

Η βασιλοπούλα έκλαιγε.

–Βρε πατέρα,

Κάνει καβάλα τη φάρσα, τους πρόλαβε σ'
Συκαμιά. Τους πέρασε. Ε, ως που να πάει,
πλησιάζαν κι οι άλλοι από πίσω. Μοναχός
του αυτός, τσ' καθάρισε τσ' Μανταμαδιούς.
Τσ' κατέβασε μέχρι κάτω τ' Τσαμλί. Επήγαν
αυτοί, είδαν τα πράματα, γυρίσαν πίσω, δεν

ήξεραν. Έκανε συνεδρίαση η βασιλιάς στο παλάτι, λέει, νικήσαμε. Δεν ήξεραν τώρα, ούτε η βασιλιάς ότι ήταν ο γαμπρός, ούτε κανέννας. Νικήσαμε αλλά, έλεγε μες στο νου τ', ας είχα έναν τέτοιο γαμπρό, κι ας έχανα τσι το φως μου.

Τ' άκσε η Θιος αυτό. Έχασε το φως του η βασιλιάς. Βρε γιατροί στο εξωτερικό, βρε δε ξέρω τι... Μια γύφτ'σσα λέει, το φως σ' θαν έρθ' αλλά πρέπει να πα να βρεις τ' αθάνατο νερό. Τ' αθάνατο νερό είναι μέσα στα βουνά. Ανοίγιν τα βουνά κι κλιούν. Να προλάβεις να παρς και να φύγεις. Πήγε αυτός. Στο δρόμο τσ' ήβρε πάλι αυτήνοι. Λέει, πού πας, ρε καλόπαιδο; Λέει, πάω για τ' αθάνατο νερό.

—Κι εμείς, λέει, αυτού πάμε. Άμα πας πιο μπροστά, πάρε να μας δώσεις κι εμάς. Θα σ' πάρουμε κι εμείς άμα πάμε πιο μπροστά.

Λέει, εντάξει, καλά. Άμα πλησιάσανε, λέει η φάρσα τ', θα μι κόψ'. Θα μας μαγκώσει το βουνό. Ό,τι προλάβεις κι κάνεις, έκανες.

Τέλειωσε. Να πιάσουμε να φύγουμε.

Πράγματι, όπως ήμπαν μέσα, έκανε έτσι, αρίπαξε ό,τι αρίπαξε, ήβγε από το άλλο μέρος, αυτοί ανιβαίναν ακόμα, γύρισε πίσω αυτός. Λέει, τι έκανες, πήρις;

—Πήρα.

Λέει, πήρις και για μας;

—Ναι.

Δώσε του ένα μπουκαλέλι, είχε κατουρήσει η φάρσα μέσα. Φύγαν. Πήγε αυτός, αφήκε τη φάρσα, πήρε τη φοράδα, έκανε καβάλα πως πάγαινε πάν' για το βουνό. Λέει, πού πααίνεις τέτοια ώρα; Θα πάγω, λέει, για τ' αθάνατο νερό. Λέει, πήραμε εμείς. Γύρισε πίσω.

Καμιά φορά η βασιλιάς, πανηγύρ' στο σπít': Τ' αθάνατο το νερό! Μόλις έβαλε την κατουρλιά, φουνή, τσιρίδα! Πήγε κοντά [ο γαμπρός του] κι έκανε έτσι με το βαμβακάκ'· λέει, κι στο άλλο κι στο άλλο.

Άμα γύρ' σε και τν είδε τν κόρη τ', τότε την αγκάλιασε τσι μονιάσαν. Λέει, τη μονομαχία που ήταν να πάτε, αυτός επήγε, και στο αθάνατο το νερό.

Ας τους αφήσουμε τώρα. Γη άλλους επήγε για το χατζηλίκ'. Γυρίζει καμιά φορά αυτός απ' το χατζηλίκ', ρε, πού 'ν' το μωρό, γυναίκα;

–Δεν ξέρω.

–Ε φοράδα;

–Την πήρι, έφυγε, δεν ξέρω.

–Το πλέλ';

–Ψόφησε.

Έκανε ένα χρόνο δυο, δεν ξέρω πόσο έκανε, καμιά φορά διαβόλεψε αυτός ότι κάτι γίνεται, πήρε βόλτα στα χωριά κι στο εξωτερικό ακόμα. Πέρασε απ' το γέρο στις αρχές, δεν

έκανε συζήτηση. Έμεινε ευτού πέρα ένα βράδ', λέει, ρε παιδί. Τέτοιο ένα πράμα, ήρθε ένα τέτοιο παιδί έδω, το κράτ'σα αλλά τι έγινε δεν ξέρω. Παντρεύφκι και πήρε τη βασιλοπούλα. Τι έγινε, δεν ξέρω. Χάθηκε. Έπεσε τώρα στα ίχνη. Καμιά φορά τον έκανε βασιλιά και έκανε τη δουλειά του βασιλιά. Απ' του Μανταμάδου η βασιλιάς ανταμώναν. –Αυτή, λέει, που πήγεις κι πήρις, εγώ την είχα γκόμενα. –Αει, ρε, που την είχες γκόμενα εσύ. Απ' τη μια είχε, απ' ν' άλλη είχε, βάλανε στοίχημα. –Η το χάνς το σπίτι, λέει, ή το χάνω. Πράγματι, λέει, σε τόσενις μέρις θα σου φέρω σμάδια. Πήγε, έψαξε, ηύρε μια γριά, λέει, θα κάνεις τούτονα το πράγμα. Θα σ' κάνω εγώ ένα μπαούλο να κλειδώνει από μέσα κι ν' ανοίγ'. Και θα μπω κι θα μι πάρεις να μι πας στης τάδε βασίλισσας το σπίτ' απόξου (ήταν πολύ πονετκιά αυτή, λέει, λυπούνταν) και θα πεις στο χαμάλη να το κατεβάσει το μπαούλο και βάζεις τα κλάματα εσύ και τσι φωνές. Θα βγουν αυτοί έξω. Πράγματι τα 'κανε αυτάνα που τσ' είπε, ήμιπ μέσα, καμιά φορά ήβγανε οι δούλες που είχε, λέει, γιαγιά, γιατί κλαις; –Τι να σας πω, λέει, κόρη μου. Κακοπρόσβαλα και πήρα το μπαούλο, έχω τς

κόρης μου την προίκα μέσα. Και μου τ'
αφήκαν έδωνα. Πού να το πάω εγώ μόνη μου
τώρα, βράδ' σκοτεινά;

Μπαίνιν μέσα, πάνε το λένε σ' βασιλοπούλα.
Λέει, βάλτε το, ευτού πίσω απ' μπόρτα. Παν
της το λεν, λέει, άμπαμπα, πίσ' απ' μπόρτα
δεν τ' αφήνω. Να το πάρτε να το βάλτε σ'
κάμαρα που κοιμάτι η βασιλοπούλα. Παν της
το λεν της βασιλοπούλας, φέρτε το, λέει,
έδιω. Πράγματι το πήγαν. Τ' νύχτα είχε
τέσσερις χρυσές τρίχες, βγαίναν απ' τα βυζά
τσ, είχε ελιά απ' το λαιμό.

Πιάσε είπε τα σμάδια.

—Θα πεις, λέει, σμάδι καλό.

—Θέλεις να σου πω και το άλλο; Η γυναίκα σ'
—αφού σου λέγω τν είχα γκόμινα— έχ' και
τέσσερις τρίχες χρυσές. Κάν'ν αυτό του
πράμα.

Τότες τον πίστεψε. Τι να κάνει τώρα αυτός,
τι να κάνει; Παίρ' τ' γυναίκα του αυτή, τη
βασιλοπούλα, να πα να κυνηγήσει στα
χωράφια του βασιλιά. Την αφήκε μέσ' σ' ένα
λαγκάδ'.

—Απ' έδιω, λέει, ε θα κινηθείς, θα πιράσ' να
σι πάρω.

Σκουτείνιασε, πα η ώρα δέκα, εν ήξερε σε τι
δρόμο να πααίν'. Τέλος πάντων, πήρε δρόμο
αυτήνη, όπου με βγάλει η άκρη, λέει. (Την
πήρι για να τη σκοτώσ' αλλά απ' τν ομορφιά

που είχε δεν επάαινε το χέρι του να τραβήξει τη σκαντάλη.) Καμιά φορά είδε μακριά ένα φως. Τραβούσε, πάαινε. Χάραζε, κατέβηκε, πήγε σε μια μάντρα. Ένας γέρος ήτανε αυτού. Οι στυύλοι γαβγίζανε, πήρε χαμπάρ' ο γέρος, βγήκε, κατέβηκε κοντά, τν πήρι μέσα, δεν ήξερε τώρα ότι ήτανε η βασιλοπούλα, έ ρε, κοπελούδα μου, λέει, πού γυρίζεις; Λέει, μην τα μ'λας, παππού. Μπορείς να με κρατήσεις έδω; Θα σ' μαγειρεύω να τρώμε.

Κάτ'σε. Έβαλε ρούχα, πέταξε τα δικά της.

Γύρ'σε γη άντρας τσ', να πα να δει στο χουράφ', θα δει σμάδια, τίπουτα, τν φάγανε τ' αγρίμια, τίπουτα δεν μπόρεσε να δει.

Γύρ'σε, γύρ'σε, γύρ'σε, γύρ'σε, δεν μπόρεσε να βρει τίπουτα. Έβγε μια μέρα άλλη κι πήγι στο κυνήγι. Ξέφυγε απ' αυτού, κατέβκε, κατέβκε, χαμπήλωσε, πήγε στο γέρο ευτού πέρα. Πήγε ευτού πέρα, μεσημέρ', λέει, κάτσε να φάμι. Ε, κάτ'σε (δεν ήξερε ότι είναι η βασιλιάς αυτός), φάγαν, λέει, ρε παππού, τούτο το φαγί πουλύ νόστιμο, ποιος το μαγειρέψε; Λέει, η γιος μου. Ξαναπήρε πάλι το τ'φέκι τ', έφυγε.

Καμιά φορά, πάει πάλι στο γέρο στα γίδια, ρε παππού, λέει, θα μου το δώσεις το γιο, να μαγειρέψ' γιατί έχω, λέει, ένα γλέντ', να κάνει τους μεζέδεις, γιατί μαγειρεύ' όμορφα. Είναι καλός μάγειρας. Λέει, να τον

ρουτήσουμε άμα θέλ'. Πράγματι τηνε
ρουτήσαν.

Εκεί που τρώγαν και πίναν, γινούκαν τα
μυαλά τους, δεν έχει καμιά περιπέτεια, δεν
έχει κανέννας σας, να πούτε; Πιάσι ένας,
ήλεγε, ήλεγε, ήλεγε, αυτός που 'χε τ' φάρσα.
'Ελεγε που πήγε στο κυνήγ' και γνώρισε το
μάγειρα. Τέλειωσε αυτός.

–Εσύ, λέει, δεν έχεις τίπουτα να πεις;

–Ε, πώσθα πούμε, λέει, κι εμείς. Θα πούμε.

Πιάσι διηγήθη τσι αυτός ότι εγώ έκανα
τούτο, έκανα το άλλο... είχε καλέσει και το
γέρο το μπαξιβάνη. Είχε καλέσει τον
κατσιακάδάρ' αυτόν, είχε τσι τον πατέρα του
καλεσμένο. Ούλοι αυτοί στο τραπέζ'. Τα
συζητούσαν.

–Εγώ, λέει, ξεγέλασά τον και τ' πήρα το
σπίτ'. (Ο Μανταμαδιώτς δεν τον εγνώρισε
πως ήταν αυτός που του πήρε το σπίτ'.)

–Τι έγινε;

–Έτσι, λέει, έγινε.

Τα διηγήθηκε όλα. Κείν' την ώρα, τραβάει ο
άλλους τ' μπιστόλα, βρε ρουφιάνε, λέει, εγώ
είμαι!

–Εγώ, λέει, είμαι η γυναίκα σ'.

Κι η γέρος ηύρε το γιο τ'.

Λευτέρης Καμμένος, Λεπέτομνος

Οι βοσκοί οι ερημίτες

Κάποιος βοσκός κατέβαινε στο δρόμο. Είχε ένα παρεκκλήσι. Λέει, να μπω μέσα ν' ανάψω ένα κερί. Αλλά εκείνη την ώρα κρατούσε την μπαστούνα του έτσι στα χέρια. Πήγαινε να μπει, χτύπαγε, ξανά πίσω. Ε, τελευταία θύμωσε, κατεβάζει τη μπαστούνα, μπαίνει μέσα, λέει, α, κι οι αγίοι φοβέρα θέλιν.

Σε μας τα παλιά χρόνια οι βοσκοί μένανε στις στάνες, και πολλά παιδιά μεγαλώναν πάνω στο βουνό. Ε, κάποτε ένα παιδί είπε, να κατεβώ, ήταν Πάσχα, ήταν Μεγάλη Πέμπτη. Είδε που σταυρώσαν το Χριστό, τον λυπήθηκε, τον έκλαψε. Το δεύτερο το χρόνο, λέει, ας ξαναπάω. Ε, κατέφκε πάλι, πάλι βλέπει να τον σταυρώνουνε, πάλι στεναχωρέθηκε. Ε, τον τρίτο χρόνο, την ώρα που πήγε να ασπαστεί το Χριστό, του λέει: Ε, Χριστέ μ', θα φταις κι εσύ. Δε μπορεί πέρσι, πρόπερσι σε σταυρώσαν. Ε, και φέτο; Θα φταις κι εσύ.

Ένας άλλος ακοινώνητος πήγε στην εκκλησία, είδε που έδινε ο παπάς αντίδωρο, πήγε κι εκείνος. Το 'βαλε μες στην παλάμη, το 'βλεπε. (Τώρα περισσεύιν και τα πετούν κιόλα.) Ήταν μέχρι ζάρι, λίγο πιο μεγάλο. Πα στον παπά, λέει: Δεν το 'χω παπά μ', στ' αντίδερό σ', μα το 'χω στην ανθρωπιά σ'. Μα τι θαρρείς, νησ'κός εγώ κατέφκα; Ένα καζάνι γάλα κι ένα ψωμί, λέει, έφαγα.

Σουζάνα Λασκαρίδου, Ανεμώτια

Πίτα μπρος και πίτα πίσω

Υστερα, ήταν μια άλλη πολύ περίεργη, η οποία, ό,τι καυγάς γινότανε, έπρεπε να βγει στη γειτονιά και να πάρει και το δίκιο. Όποιος είχε το δίκιο, αυτό έλεγε. Μια μέρα πήγε η πεθερά: Νύφη, λέει, θέλω να με ζυμώσεις ψωμί. Αλλά, θα βγάλεις όλα σου τα ρούχα.

–Γίνεται αυτό, μάνα;

Λέει, ναι, θα βγάλεις γιόλα σου τα ρούχα, να μου ζυμώσεις το ψωμί.

Συνενοημένη τώρα η πεθερά με τη γειτονιά, θα κάνετε, λέει, έναν ψεύτικο καυγά, να δούμε θα της το κόψω αυτό το χούι που έχει;

–Εντάξει.

Έπιασε αυτή, έβγαλε τα ρούχα, πήρε τη σκάφη, αρχίζει να ζυμώνει ολόγυμνη. Εκείνη την ώρα αρχίσανε απέξω η γειτονιά, μωρή το ένα, μωρή το άλλο, μωρή το φρόκαλο, αυτή δεν άντεχε, λέει, θα πάγω. Λέει, πού θα πας, είσαι γυμνή.

–Ε, λέει, να ντυθώ.

–Οχι, λέει, είσαι γυμνή, τώρα ζύμωνε.

–Τώρα, λέει, θα δεις.

Πήρε αυτή δυο μπαλάκια ζυμάρι, βάζει ένα μπροστά ένα πίσω, βγήκε θεόγυμνη έξω. Βλέπει η γειτονιά.

–Τι κάνς, λέει;

–Τι να κάνω; Πίτα μπρος και πίτα πίσω, βγήκα να πω της γειτόνισσας το δίκιο.

–Δε συμμορφώνεσαι πια με τίποτα, λέει. Την άφησε στο έλεος.

***Φωτεινή-Μαλβίνα Κατραμάδου-Χιώτη,
Πηγή***

Ουδείς τέλειος

Κάθονται δίπλα απ' τη σόμπα στο καφενείο και συζητούν. Λέει ένας στο φίλο του, έχω μεγάλο καημό τη γυναίκα μου. Λέει, τι έχεις; Λέει, βρε παιδί μου, όλα της καλά, αλλά δεν τρώει.

–Λίγο είναι το φαητό τσ';

–Όχι, λέει, δεν τρώει καθόλου.

–Είναι ότι κρυφοτρώει. Άμα μ' έλεγες λίγο, καλά.

Εκείνος δεν το πίστεψε εκείνη την ώρα. Αλλά σιγά σιγά εμπήκε σε υποψία. Λέει μια μέρα, κάτσε να την παραφυλάξω. Σηκώνεται το πρωί, παίρν' το γαϊδουράκι και την κατσικά, να πάει στο χωράφ'. Πάει έξω απ' το χωριό, δένει το γαϊδουράκι σ' ένα δέντρο, γυρίζει πίσω. Όπως γύρισε πίσω, άνοιξε την πόρτα και ήταν απέναντι το τζάκι. Η κουζίνα. Βλέπει τ' γυναίκα του να κρύβει κάτι κάτω απ' τον καναπέ. Λέει, γιατί γύρσες;

–Νά, ξέχασα να πάρω τσιγάρα κι ένα εργαλείο. Θα κατεβώ εγώ τώρα στην αποθήκη να πάρω το εργαλείο, άντε πήγαινε εσύ, να πάρεις τα τσιγάρα.

Έκανε εκείνη να πει...

–Όχι, όχι, θα ν’ αργήσω, πήγαινε.

Παίρνει τα τσιγάρα. Εκείνος εντωμεταξύ μόλις έφυγε σηκώνει τον καναπέ, βλέπει ένα τηγάκι και είχε μέσα δέκα αυγά και ετοιμάζε να τα τηγανίσει. Εκείνος όμως σπάει άλλα δέκα μες στο τηγάκι. Γύρσε εκείνη, πήρε τα τσιγάρα, εκείνος όμως αντί να φύγει μπήκε μέσα στο κατώι. Την παρακολουθούσε. Εκείνη από τη βιασύνη τσ’, που ήταν εκείνη η ώρα να φάει, δεν τα είδε τα αυγά. Τα τηγάνισε όπως ήταν, άρχισε να τρώει. Όταν έφαγε τα δέκα τα αυγά, λέει, α, ή αρρώστησα, ή θα ν’ αρρωστήσω.

Βγαίνει ο άντρας τσ’, λέει, ούτε αρρώστησες ούτε θα ν’ αρρωστήσεις. Τα αυγά είναι είκοσ’.

Έμεινε εκείνη κι από τότε πλιά, καθόταν με τον άντρα τσ’ κι έτρωγε.

Σουζάνα Λασκαρίδου, Ανεμώτια

Ακούσε το τι θα σας πω,
τι έπαθα μια νύχτα.
Εκλέψανε το τζετζερέλ'
γεμάτο με τα ρβύθια.

Δεν έκλαιγα το τζετζερέ
μόν' έκλαιγα τα ρβύθια.
Που πέσαν τα μωρά μ' νησκά
κι κλαίγαν όλη νύχτα.

Στης ακρίβειας τον καιρό
γύρεψα να παντριφτώ
κι μι δώσαν μια γυναίκα
σαν την αχιλώνα πέτα
κι μι δώσαν ένα σπίτι
αποκάτω απ' τον αξίστι.

Η αχιλώνα δεν το θέλει,
παίρν' του τζετζερέλ' κι φεύγει.

***Φωτεινή-Μαλβίνα Κατραμάδου-Χιώτη,
Μυτιλήνη***

Και πάλι μαζί

Ηταν ο γέρος κι η γριά και μαλώσαν.
Έδιωξε η γριά τον γέρο απ' το σπίτ'. Πήγε η γέρουσ κι έφτιαξ' ένα σπίτ' με τ' αλάτ'. Η γριγιά πήγε στα χορτάρια. Δεν είχε αλάτ' να τ' αλατίσ'. Πάει στο γέρο, λέει, δώσε μου, γέρο, λίγο αλάτ'.

–Όχι, λέει, γριγιά, μ' έδιωξες, δε σε δίνω αλάτ'.

Πάγει η γριγιά στο σπίτ', βράζει τα χορτάρια, κι αρχίνησε παρακάλλιε το Θιό: Βρέξε, Θιέ μου, μια βροχή, να λιώσει του γέρου το σπίτ'. Πιάνει ένα νιρό και λιώνει του γέρου το σπίτ'. Ο γέρουσ πού να πάει τώρα βρεμένος; Πάει σ' γριά. Χτυπά την πόρτα. Λέει, άνξε γριά. Λέει, τι θες, γέρο;

–Να μπω, λέει, γριούδα μέσα, γιατί έλιωσε το σπίτι μ'.

–Ού, λέει, παλιόγερε, δε μ' έδωκες κουματέλ' αλατέλ' να βάλω στα χορταρέλια! Άντε, έλα, έλα, τον έβαλε η γριγιά μέσα.

Κάτ'σε στη φωτιά, ζεστάθηκε, αρχίνσε ο γέρος κρύωνε.

–Να έρθω, γριγιούδα, στη φωτιά να ζεσταθώ;

–Ούζου, παλιόγερε, που δε μ' έδωσες κομμάτ', αλάτ' όταν ήρθα. Άντε, έλα έλα, τον έλεγε.

Εντωμεταξύ πήγε η γριγιά να κοιμηθεί, σβούσε η φωτιά αρχίνσε ο γέρος να κρυών', λέει, να 'ρθω να κοιμηθώ κοντά σ';

–Ού παλιόγερε, δε μ' έδωσες κομμάτ' αλάτ', άντε έλα, έλα, και πήγε η γέρους έπεσε με τη γριγιούδα κι αγκαλιαστήκαν κι αγαπήσαν.

***Φωτεινή-Μαλβίνα Κατραμάδου-Χιώτη,
Πηγή***

Η προσφορά

Μια κοπέλα καθόταν υπηρέτρια σε μια πλούσια που είχε χάσει τη μάνα της και κάθε Σαββάτο έκανε μια προσφορά, ένα ψωμί, που το έστελνε στον παπά, για να διαβάξει για τη μάνα της. Αλλά εκείνα τα χρόνια ο κόσμος πεινούσε, δεν ήταν σαν και τώρα, που δεν πεινάει. Έτσι που πήγαινε η κοπέλα (είχε το ψωμί διπλωμένο), μέσα σ' ένα σπίτι είχε πέντε-έξι παιδιά. Και φωνάζουν, πεινάμε. Κλαίγαν τα παιδιά. Λέει, δεν έχω τίποτα να σας δώσω. Τα σκώτια μου να σας δώσω; Τα τζιγέρια μου; Παρόλο που ήταν το κοριτσάκι μικρό [το αποφάσισε]. Ν' αφήσω εδώ το ψωμί και δε θα πω τίποτα στην κυρά. Ξεδιπλώνει την πεσέτα, δίνει το ψωμί, το πήραν τα μωρά, αα, φάγαν. Δεν το είπε στην κυρά, ότι το ψωμί δεν το πήγε στον παπά.

Κατά τα μεσάνυχτα είδε τη μάνα της στ' όνειρο. Της λέει, όσες φορές έστειλες ψωμί, πρώτη φορά ήρθε στο στόμα μου. Λέει: Σήκω απάνου, πού το πήγες το ψωμί;

Άρχισε έκλαιγε το παιδάκι. Λέει, περνούσα από το τάδε σπίτι και πεινούσαν τα παιδιά και το άφησα εκεί μέσα.

–Μπράβο, λέει. Είδα τη μάνα μου στ' όνειρό μου και μου λέει, τόσες φορές έστειλες το ψωμί, πρώτη φορά το έλαβα.

Και από τότε ζύμωνε μια ζυμωσιά ψωμιά και τα μοίραζε. Δεν πήγαινε στον παπά. Στους φτωχούς. Αυτοί που πεινούσαν.

Φραγκούλης Θεοδοσίου, Σκαλοχώρι

Το μισαρβυθέλι

Ηταν δυο πάλι γέροι που δεν είχαν παιδιά. Ε, η γέρους είχε πάρ' ένα τσβάλ' αλεύρ', είχε κι ροβύθια να μαγειρέψει. Άμα τα καθάριζε τα ροβύθια είπε: Να 'ταν όλα τούτα πιδιά μας, τι όμορφα θα 'ταν!

Έλα συ να γινούν τα ροβύθια παιδιά των, τα ροβύθια όλα. Στα ροβύθια μέσα ήταν κι ένα μισό και έγινε το παιδί μικρό και τ' ονομάσαν μισαρβυθέλι. Ύστερα τα παιδιά, που ζύμωνε η γριά, πάγαινε το ένα, κλικλί, γιαγιά, εμένα, πάγαινε το άλλο, κλικλί, έκανε ούλη τη ζύμη τσ' κλικλιά για τα μωρά. Πα η γέρους το βράδ', δεν έχει ψωμί.

–Γιατί, μωρέ γριγιά, δεν έχει ψωμί;

Λέει, γιατί τά 'κανα κλικλιά, τσ' τα φάγαν τα μωρά.

Νά το ξύλο τη γριγιά, φοβηθήκαν τα μωρά, πήγαν κρυφτούκαν. Το μισαρβυθέλι, εκεί που έτρωγε χόρτο το βόδ', το κατάπιε. Ένα ένα βγαίνουν στο φανερό. Τα βρίσκαν. Το μισαρβυθέλι δεν το βρίσκαν.

–Μισαρβυθέλι, πού είσαι;

Φώναζε: Μεσ στου βοδιού τ' τζιλιά.

Γυρεύγαν το, γυρεύγαν το, βλέπαν το βόδι,
δεν είχε τίποτα. Πιάνιν, σφάζουν το βόδ'
ανοίγουν την τσιλιά του, πάλι δεν το βραν.
Φωνάζαν: Μισαρβυθέλι, πού είσαι;

–Μέσα στον σκεμπέ.

Ανοίξαν το σκεμπέ, βρήκαν το μισαρβυθέλι
κι ησυχάσαν. Ησύχασε τσι η γέρους που
ήθελε να πιάσει ξύλο τη γριγιά, που έκανε
όλο τ' αλεύρ' κλικλιά.

*Χριστίνα Καραδημητράκη, Λουτρόπολη
Θερμής*

Το αχόρταγο το μάτι

Ενας παπάς παραπονιόταν ότι τον πηγαίνανε μικρές βλογιές. Λέει, τι να κάνουμε μ' αυτόν τον παπά; Συνέχεια δεν αρέζει αυτές τις βλογιές που τον πάμε. Λέει, κάνε μια πολύ μεγάλη, ηγιάντρας ιτσ. Κι θα τη φέρω εγώ στο τσουβάλι μου απάνω.

Ε, κάνανε την ευλογία μεγάλη, την πάνε στην εκκλησιά, δεν εχώριε να μπει από την πόρτα μέσα. Η παπάς φώναζε: Ανοίξτε τσι τ' άλλο το κανάτ [το φύλλο].

Βάλαν τα γέλια. Ανοίξαν τσι τ' άλλο το κανάτ, για να φχαριστηθεί η παπάς για την ευλογία που τον πήγαν.

Χριστίνα Καραδημητράκη, Θερμή

Τύφλωση

Είχε δύο τάματα. Γύρισε στο χωριό του. Το τάμα ήταν το εξής. Το τάμα τι ήτανε; Τον πρώτο άνθρωπο που θα συναντήσει να τον ρωτήσει:

–Τι θέλεις –είμαι πολύ πλούσιος– να σου δώσω; Ό,τι μού γυρέψεις θα σου το δώσω. Αλλά, τον δεύτερο που θα βρω, ό,τι μού γυρέψεις εσύ, θα του δώσω τα διπλά.

Αρχινάει λοιπόν αυτός και λέει: να γυρέψω ένα εκατομμύριο; Ο άλλος θα πάρει δυο. Να γυρέψω δέκα σπίτια; Σ' άλλον θα δώσει είκοσι. Να γυρέψω τίποτα.

Κάθισε λοιπόν και σκέφτηκε, σκέφτηκε. Λέει, βγάλε μου το ένα μάτι.

Προτίμησε να μείνει με ένα μάτι για να μπορεί να βλέπει τον άλλο που δε θαν έχει καθόλου.

Ερεσσός

Κάτι δεν πάει καλά

Μια φορά ήταν μια γριά κι ένας γέρος, κι ήταν κακός γέρος. Πολύ κακός. Και την πήρε την καημένη τ' γριούλα έναν πατσά. Αυτή πήγε να το ξύσει, το πήρανε οι γλάροι. Τι να κάνει; φώναζε, έλα γλάρε, δεν κατέβαινε αυτός. Πάει στην κλώσσα, λέει, δώσε μου ένα πουλάκι. (Γύρευε ο γλάρος πουλάκι.) Δώσε μ' ένα πουλάκι, λέει, να το δώκω στο γλάρο να με δώσει το σκεμπέ. Θα με σκοτώσει ο άντρας μου με το χσό τον κόπανο.

Λέει η κλώσσα, με τάισες καμιά φορά τα πουλάκια μου;

Πάει στη βρουλιά, λέει, δώσε μου ένα βρούλο, της έδωσε η βρουλιά, έκανε ένα φρουκάλι, σκούπιζε.

Πήρε το στάρ', το ρίχνει στην κλώσσα. Της έδωσε η κλώσσα το πουλάκι. Πήγε να το δώσει στο γλάρο, ο γλάρος φραπ το κατέβασε μες στην κοιλιά του. Έμεινε η γριά εκεί. Ακόμα εκεί κάθετα.

Σοφία Παρασκευά, Σίγρι

Θανατηφόρα δεκάρα

Μια γριά γύριζε και βρήκε μια δεκάρα.

–Να την πάρω καραμέλες, θα πετάξω τα χαρτέλια, να πάρω καρύδια θα πετάξω τα τσόφλοια, τι να πάρω, τι να πάρω, να πάρω αλεύρι κι ζάχαρ' να κάνουμε αλευριγιά.

Κάνανε την αλευριγιά, πάει η γριά να δοκιμάσ', πέφτει μες στο καζάν. Πάει γη γέρους να τ' βγάλ τη γριγιά, πέφτ' μέσα. Είχαν ένα γατέλι, πα το γατέλ' να τραβήξ' γριγιά και το γέρο, έπεσε μέσα. Πέσανε όλοι κι έφυγε το καζάν', κύλησε το καζάν' κι έφυγε κάτου στον ποταμό.

Άγρα

Γρουσούζη, κατσόγερε!

Ηταν ένας γέρος και μια γριά. Τι τους έπιασε στα γεράματα, χωρίσαν. Κάναν ξεχωριστά σπίτια. Πιάνει ο γέρος έκανε ένα με το αλάτι. Η γριά το 'κανε με το πιπέρ'. Καλοκαίρι. Ο κόσμος πήγαινε έπαιρνε αλάτι, να κάνει παστά, να βάλει στη σαλάτα, ο γέρος είχε λεφτά, μαγείρευε. Αντίκρου αντίκρου ήταν. Και έτρωγε, και η γριά πεινούσε η κακομοίρα, γιατί πιπέρ' ποιος να πάρει καλοκαιριάτικα για να βάλει στο φαγητό.

Ε, πέρασε ο καιρός, πέρασε το καλοκαίρ', έβρεξε, έλιωσε το αλάτ', δεν είχε ο γέρος. Πήγε χτύπησε την πόρτα τσ'. Βγαίνει η γριά και λέει: Όταν έτρωγες το φουρνιαστό, δε μου είπες έλα δω. Όταν έτρωγες το σφουγγάτο, δε μου είπες έλα κάτω. Όξω παλιόγερε, κατσόγερε.

Σουζάνα Λασκαρίδου, Ανεμώτια

Α, το μωρέλι μ'!

Ηταν μια μάνα φτωχιά κι είχε τα μωρέλια τσ' και είπε: Θα πάγω στο νερό.

Κι το μικρέλ' τ' άφησε, στη γωνιά· εκεί έβραζε η φακή.

–Μη βράζεις φακή, θα πέσω μέσα, έλεγε το μωρό. Μη βράζεις φακή, θα πέσω μέσα.

Έβραζε η φακή, πέφτει το μωρό μέσα στο τζετζερέ, το χάσαν το μωρό. Το γυρεύαν το γυρεύαν πού να το βρουν το μωρό. Καμιά φορά νύχτωσε, είπανε: Να μαζευτούμι να κάτσουμε να φάμε.

Πιάσαν να φαν, βλέπιν το παπτσέλι του μωρού μέσα στ' φακή. Βλέπιν το χερέλι τ' μέσα. Μας τα λεγε η γιαγιά μου, κλαίγαμε εμείς, που μασταν 'μωρά.

Παράκουλα

Ο παλαβός με την πόρτα

Μια φορά κι έναν καιρό ήταν δυο αδέρφια. Ο ένας ήταν στα καλά του κι ο άλλος ήταν αγαθούλης. Ο νορμάλ έφευγε κάθε πρωί για τη δουλειά αφήνοντας τον παλαβό να προσέχει την ηλικιωμένη μητέρα τους, που ζούσε μαζί τους. Κάθε πρωί που έφευγε, τον συμβούλευε τι να κάνει, να μαγειρέψει, να την ταΐσει και να την προσέχει τέλος πάντων μέχρι να γυρίσει.

Ένα βράδυ, όταν γύρισε ο αδερφός ο μεγάλος απ' τη δουλειά, ρωτάει τον μικρούλη, τον αγαθό:

–Τι έγινε; Πώς πέρασες τη μέρα σου; Την τάισες τη μάνα μας;

Κι αυτός του είπε, ου, βέβαια, ακόμα ανοιχτό έχει το στόμα της, έλα να τη δεις κι εσύ, μόνος σου. Ακόμα κι άλλο θέλει.

–Τι την τάισες, μωρέ;

–Έφτιαξα, λέει, τραχανά.

Έβαλε αυτός το χωνί στο στόμα και το 'ριξε όπως ήταν με την κατσαρόλα στην γριάς το

στόμα μέσα απ' το χωνί. Η γριά η καημένη,
όπως ήταν φυσικό, κήκε, πνίγηκε και έμεινε
ξερή με το στόμα ανοιχτό.

–Βρε, τι έκανες! Πάει, βρε, η μάνα μας,
άρχισε να χτυπιέται ο μεγάλος αδερφός.
Πάει, βρε, την πέθανες τη μάνα μας. Βρεε, τι
θα κάνουμε τώρα. Πώς θ' αντικρύσουμε τους
γειτόνους. Άντε, κλείσ' την πόρτα να
πάρουμε τα μάτια μας να φύγουμε. Δε μας
χωράει ο τόπος.

Αυτός, αντί να κλείσει την πόρτα, όπως τον
συμβούλεψε ο αδερφός του, τη βγάζει από
τους μεντεσέδες, τη βάζει στην πλάτη την
πόρτα και προχώραγε στο δρόμο. Αφού
περπάτησαν περπάτησαν πολλή ώρα, φύγαν
απ' το χωριό, ξεμάκρυναν, νυχτώθηκαν,
είδαν ένα ψηλό δέντρο κι αποφάσισαν ν'
ανέβουν επάνω να περάσουν τη νύχτα τους.
Ο παλαβός μαζί με την πόρτα. Δεν την
εγκατέλειψε ούτε εκεί. Την πήρε κι αυτή
απάνω στο δέντρο.

Κάποια στιγμή, κάποιοι καμηλιέρηδες
σταματήσαν δίπλα στο δέντρο το ψηλό,
δέσαν τις καμήλες τους και κάτσαν εκεί να
ξαποστάσουν και να περάσουν πιθανόν τη
νύχτα. Ο άλλος από πάνω, ο αγαθούλης, σε
κάποια φάση άρχισε να γκρινιάζει, ότι εγώ

κατουριέμαι. Αδερφέ, εγώ κατουριέμαι.
Θέλω να κατουρήσω.

Ο αδερφός του δεν τον άφηνε. Του έλεγε,
κάτσε, περίμενε, να φύγουν αυτοί πρώτα, να
μη μας πάρουνε χαμπάρι που είμαστε πάνω
στο δέντρο.

–Άπαπα εγώ δεν μπορώ να περιμένω,
κατουριέμαι. Πρέπει να κατουρήσω.

Άρχισε λοιπόν να κατουράει από πάνω από
τα ψηλά κλαδιά του δέντρου, οι άλλοι από
κάτω, ερχόντουσαν τα τσίσα του, κι αρχίσαν
να φωνάζουν: Αλλάχ βερσι, αλλάχ βερσι,
δηλαδή ο Θεός βρέχει.

Πέρασε λίγη ώρα, λέει πάλι ο αγαθούλης,
εγώ θα πετάξω την πόρτα. Δεν μπορώ,
κουράστηκα. Θα την πετάξω την πόρτα
κάτω.

–Βρε αμάν, βρε κάτσε καλά, θα μας πάρουν
είδηση, να του λέει ο μεγάλος αδερφός,
απαπά, τίποτα αυτός, ανένδοτος, θα την
πετάξω την πόρτα γιατί δεν μπορώ,
κουράστηκα.

Όσπου αφήνει την πόρτα από τα χέρια του κι
απ' τα κλαδιά να φύγει κάτω. Κατεβαίνοντας
η πόρτα έκανε ένα θόρυβο ντάγκα ντούγκα
ντάγκα ντούγκα πάνω στα κλαδιά. Οι άλλοι

κάτω οι καμηλιέρηδες τρομάζανε κι αρχίσανε να τρέχουνε πανικόβλητοι φωνάζοντας:

–Παλιός ουρανός χαλάει, καινούργιος γίνεται. Παλιός ουρανός χαλάει, καινούργιος γίνεται.

Από την τρομάρα τους οι άνθρωποι αφήσαν και τα ζώα εκεί φορτωμένα και φύγαν. Όταν κατέβηκαν οι άλλοι κάτω το πρωί τι να δουν. Παν κοντά στις καμήλες και βλέπουν ότι οι καμήλες ήταν φορτωμένες με σακιά με φλουριά. Κι έτσι, χάρη στον αγαθούλη αδερφό, η τύχη τούς έφεξε, έγιναν πλούσιοι, πήραν τα φλουριά και ζήσαν αυτοί καλά κι εμείς καλύτερα.

Ειρήνη Καμπάνη

Από τους γονείς της, Παναγιώτη και Μαρία Καρανικόλα – κάμπος Θερμής

Στο κσ'τέλι

Ηταν μια δραχμή. Την πάει στη γιαγιά του. (Δεν είχε μανά, λέει, ήταν ορφανό.) Το πήγε στη γιαγιά, τώρα, η γιαγιά: Τι να το κάνουμε, μωρέλι μ', τούτο; Τι να πάρομε;

–Εμ, γιαγιά, συ ξέρς, τι θα πάρομε.

–Ε, να πάρομε καρύδια, έχιν φλούδια.

–Να πάρομε αμύδαλα;

Και τ' αμύδαλα δεν τ' άρεζε η γιαγιά. Έχιν φλούδια κι αυτά.

–Να πάρομε σταφίδες;

–Έχιν τσιμπίδια κι οι σταφίδες.

–Τι να πάρομε;

–Άντε να πάρομε μέλι, που κουλά στο κσ'τέλι.

Να πάριν μέλι να κάνουν τηγανίτις, να βάλουν μέλι να κάτσιν με τ' γιαγιά να τσ' φάνε.

*Χριστίνα Καραδημητράκη, Λουτρόπολη
Θερμή*

OIKIAKA

Ο πρώτος ο γάιδαρος βάζει στο δεύτερο γνώση.

Που 'χαν τα μαλλιά τα χάσαν κι οι κασιδιάρει τα πήραν.

Γέρο σα δεν έχεις, γέρο ν' αγοράσεις.

Σουζάνα Λασκαρίδου, Ανεμώτια

Ευχή και κατάρρα

Ητανε μια μάνα που είχε τέσσερα παιδιά και τα μεγάλωσε με κόπους και βάσανα. Κάποια στιγμή, τα παιδιά φύγανε κι η γιαγιά ήτανε μόνη της και έτυχε ν' αρρωστήσει. Λοιπόν, ειδοποιεί το ένα το παιδί. (Τα παιδιά ήτανε: το ένα η Μέλισσα, το άλλο ήτανε ο Σκαντζόχοιρος, το τρίτο ήταν η Χελώνα, το τέταρτο ήταν η Αράχνη.)

Στέλνει να ειδοποιήσουνε τον Σκαντζόχοιρο, το αγόρι της, ότι η μάνα είναι άρρωστη, να πάει να τη δει, να της συμπαρασταθεί. Το παιδί, λέει, είχε καρφιά και κάρφωνα, και είπε ότι δεν μπορεί να πάει στη μάνα του γιατί είχε να φράξει ένα χωράφι και έπρεπε να βάλει τα καρφιά, τους πασσάλους, κι έτσι δεν μπορούσε να πάει. Κι έτσι η μάνα θύμωσε και το καταράστηκε και λέει: Μια ζωή να κουβαλάς καρφιά.

Κι έτσι μάς έμεινε ότι ο σκαντζόχοιρος έχει τα καρφιά.

Μετά, ειδοποιεί το άλλο το παιδί –ήταν η Αράχνη– ότι η μαμά σου δεν είναι καλά και να πας. Και λέει η Αράχνη, εγώ τώρα φτιάχνω εδώ. Ασχολιόταν με ένα δίχτυ που ύφαινε στον αργαλειό και έπρεπε να το τελειώσει και λέει, δεν μπορώ να πάω στη μάνα. Τα ίδια πάλι η μάνα, ξανά νευρίασε, θύμωσε και είπε: Μια ζωή να είσαι μες στα δίχτυα.

Ειδοποιεί το τρίτο, που ήταν η Χελώνα, και η Χελώνα ήταν αυτή τη στιγμή σε μια σκάφη και έπλενε ρούχα και λέει: Δεν μπορώ ν' αφήσω τώρα τα ρούχα μες στη σκάφη να πάω στη μάνα, πρέπει να τελειώσω τη δουλειά μου. Προηγείται η σκάφη. Δε θα δω τη μάνα. Τα ίδια κι η μάνα, και λέει, μια ζωή να κουβαλάς τη σκάφη.

Το καβούκι της χελώνας.

Ενώ η Μέλισσα, μόλις την ειδοποίησε η μάνα της, έτρεξε· ενώ είχε αλεύρια, λέει, και ζύμωνε. Πήγε με τ' αλεύρια, όπως ήταν αλευρωμένη, κι η μάνα άμα την είδε:

–Πώς είσαι έτσι, κόρη μου;

Και λέει, να, μάνα, ζύμωνα εγώ τώρα και μου
’παν δεν μπορείς κι έτρεξα να δω· και της
έδωσε την ευχή της και είπε, εσύ πάντα να
’σαι προκομμένη και να δημιουργείς και να
’ναι πάντα το σπίτι σου γεμάτο. Κι έτσι οι
μέλισσες είναι πάντα, οι κερήθρες γεμάτες
μέλι.

*Μαρία Αρβανίτου-Δουκάκη, Λουτρόπολη
Θερμής*

Μισό τσπί αγάπη

Ηταν ένας γέροντας. Τον σπούδασε, τον μεγάλωσε, είχε κτήματα, γύρισε πίσω στο χωριό του. Λέει, πατέρα, να βρω μια καλή γυναίκα να παντρευτώ. Ναι, λέει, γιε μου να βρεις. Πράγματι έψαξε αυτός κανά χρόνο, βρήκε μια καλή γυναίκα, καλόν άνθρωπο, καλή ψυχή, την παντρεύτηκε. Έκαναν ένα μικρό παιδάκι, ίσαμε πέντε χρονώ το μεγαλώσανε.

Κάποια στιγμή η νύφη ήθελε να γίνει η αφέντρα του σπιτιού, σιγά σιγά, σιγά σιγά, τον έβγαλε τον γέροντα από το σπίτι, είχε ένα υπόγειο, τον κατέβασε στο υπόγειο και τον άφησε εκεί. Πολλές φορές δεν τον πήγαινε και το φαγητό, έστελνε το γιο της, το πέντε χρονών το παιδάκι, να πάει το φαγητό. Μια μέρα, χειμώνας, Δεκέμβρης μήνας, λυσομανούσε ο αέρας, χιόνι, κατιβαίνει το μικρό να δώσει του παππού να φάει.

Λέει, άκου να σου πω, εγγονάκι μου, πες του πατέρα σου ή στη μαμά σου, σήμερα, κάνει πουλύ κρύο, δε θα τ' βγάλω τη βραδιά.

–Καλά, λέει, παππού, θα πάω απάνω να το πω εγώ.

Πάει λοιπόν, το λέει στον πατέρα του:
Πατέρα, λέει, μου είπε ο παππούς ότι σήμερα
κάνει πολύ κρύο. Και δε θα τη βγάλει τη
νύχτα. Θέλει κι άλλο στρώμα να σκεπαστεί.
Μια κουβέρτα.

Λέει, εντάξει. Πες το στη μαμά σ'. Πάει στη
μάννα, λέει, νά, δώσε τούτο. Το παίρνει ο
άντρας το κοιτάζει, λέει, ναι, γιόκα μου,
δώσε αυτό. Λέει, τι είναι αυτό, μπαμπά, που
μου δίνεις; Λέει, τσπί. Το κοιτάζει ο μικρός,
λέει, ρε πατέρα, έχεις ένα ψαλίδι ή ένα
μαχαίρ'; Έχω, λέει, να σ' το δώσω, τι το θες;

–Να, λέει, στεναχωριέμαι, άμα θα φτάσεις
στην ηλικία του παππού και μου ζητήσεις να
σκεπαστείς, δε θα 'χω να σι δώσω. Θα το
κόψω αυτό στη μέση, θα κρατήσω το άλλο.

Κείν' την ώρα ήρθε στα συγκαλά του ο γιος,
και λέει, πόπο τι έκανα, τον πατέρα μου,
τόσα χρόνια!

–Τράβα, μωρή γυναίκα, κάτω και φέρ' τον
γρήγορα απάνω και άναψε το τζάκι να
ζεσταθεί ο γέροντας.

**Φωτεινή-Μαλβίνα Κατραμάδου-Χιώτη,
Μυτιλήνη**

Εύλο με καθυστέρηση

Ηταν ένας γονιός ο οποίος είχε ένα μονάκριβο παιδί, το οποίο όλα του τα χρόνια έμπαινε και έβγαινε μες στις φυλακές μέχρι που ασπρίσαν πια τα μαλλιά του. Σαράντα χρονώ σαρανταπέντε. Βγαίνοντας αυτός τελευταία φορά από τη φυλακή, έχω, λέει, κι έναν πατέρα, ας πάω να τον δω. Πάει πράγματι, τον βλέπει κάτω από ένα δέντρο.

–Τι κάνς, λέει, πατέρα;

Λέει, καλά είμαι γιε μου, εσύ τι κάνεις; Λέει, καλά είμαι, πατέρα, νά, βγήκα τώρα από τη φυλακή και ήρθα να σε δώ.

Σηκώνει ο γέρος το μπαστούνι, του δίνει μια.

–Κάτσε, λέει, πια, ασπρίσανε τα μαλλιά σου, κάτσε σαν άνθρωπος, τι θέλεις και μπαινοβγαίνεις μέσα στις φυλακές;

Λέει, πατέρα, πιάσε αυτό το κλαδί πάνω.

Ο μπαμπάς του καθότανε κάτω από το δέντρο. Λέει, να το πιάσω, γιε μ'.

Σήκωσε το μπαστούνι ο γέρος να κατεβάσει το κλαδί.

–Δε γίνεται λέει, δε μπορώ, είναι μεστό.
Είναι χοντρό.

–Για πιάσε, λέει, πατέρα, τούτο δω από κάτω.

Είχε κάτι φυντανάκια το δέντρο από κάτω.
Χλωρά κλαράκια.

–Λύγισέ το, λέει, θα το λυγίσεις;

Κάνει έτσι με το χέρι ο γέρος, το λύγισε.

–Πατέρα, λέει, όταν ήμουνα τόσοσ, δε με
χτύπησες. Να με μαλώσεις, να γίνω
γιάνθρωπος. Με χτυπάς τώρα που είμαι τόσο.
Τώρα μαθαίνω, που ασπρίσανε τα μαλλιά
μου;

***Φωτεινή-Μαλβίνα Κατραμάδου-Χιώτη,
Κώμη***

Κατάλαβες τώρα;

Ηταν μια μάνα και είχε ένα παιδί και μόνο. Όταν έγινε παλικάρι, είκοσ' χρονώ —εν είχε πατέρα, πέθανε—, για να δει αν είχε το παιδί τς καλωσύνη στην ψυχή τ' μέσα—, λέει μια μέρα, γιε μ', είμαι ταμένη, γιατί αρρώστησες μια φορά, και τάχ'κα να μι πας στον αγλιέ σ'κωτά. (Αγλιές είναι προφήτς Ηλίας.)

Στουλίσ'κη αυτός, έβαλε τα ρούχα τ', άμαν επήγαν το μισό το δρόμο, κατούρσέ τον πα στην πλάτη τ'. Λέει, μάνα, έχε το νου σ', γιατί κατούρσες με.

—Ε, νά, γιε μ', λέει, εν ήθελα, λέει, καταπήρε με, συγχώρεσέ με.

Άμαν επήγαν σ' πρόποδες του προφήτη Ηλία, ξανακατούρησέ τον. Πέταξέ την μες στον πρίνο.

—Ξανακατούρσές με, λέει, πάλι.

Λέει, αυτή: Γιατί με πετάς, γιε μ';

—Γιατί κατούρσες με.

Λέει αυτή: Ξέρεις πόσες φορές όλα τα ρούχα μου στολίδουμουν και πάγαιναμ' σν

εκκλησιά, σε σήκOUNα μουρό και κατούρσε
με, λέει, κλάρα φορές, 'γώ γιέμ ε σε πέταξα.
Σ' ανέθρεψα και σε φυλούσα και σε καθάρζα
και εγώ σ' έσερνα, λέει, ζ' μπέτρα για να
δούμε τι άνθρουπον έκανα ζ' κενονίαν,
καλόν ή κακόν; Δεν την τήρησε την
ανατροφή και με πέταξε στον πρίνο.

Μετάνιωσε αυτός, μετάνιωσε και κατάλαβε
πως είχε σφάλμα.

–Μητέρα, έχεις δίκιο, συγνώμη, μητέρα,
συγνώμη, μη με καταρεστής, μητέρα.

–Όχι, γιε μ', να έχεις την ευχήμ', δεν
πειράζει.

Δημήτριος Μαϊστρέλλης, Αγιάσος

...κι ο σκύλος στην ουρά του

Μια φορά καθόταν ο πατέρας με τους τέσσερους γιους να φάνε. Λέει ο πατέρας στο μεγάλο το γιο: Ρε Παναγιώτη, πιάσε από κει το κουμάρι να πιω.

Ο μεγάλος ο γιος λέει στον άλλο: Καλά δεν ακούς; Ο πατέρας θέλει νερό.

Γυρίζει ο άλλος και λέει στον τρίτο: Άντε, ρε, τι κάθεται; Ο πατέρας νερό είπε.

Γυρίζει αυτός στον πιο μικρό και λέει: Άντε ρε, σήκω απάνω.

Λέει αυτός: Ε, πατέρα, ξέρεις τίποτα; Λέει, τι;

–Σήκω τσε πιέ. Μια που θα πιεις, βάλε και μένα ένα ποτήρ’.

Μιχαήλ Βίγλατζης, Αγιάσος

Κληρονομιά με τόκο

Ηταν ένας γέρος και ο κόσμος ήξερε ότι είχε λεφτά, ενώ αυτός πεινούσε. Δεν είχε να φάει. Του λέει ένας, ρε συ, δεν κάνεις μια δουλειά; Λέει, τι;

–Θα κόψεις κομμάτια γυαλί, τζάμι, και τη νύχτα θα σηκώνεσαι ώρες ώρες και θα [κάνεις] ότι μετράς λίρες.

Το κάνει αυτός, πηγαίνει ένας αφγκριέται. Λέει, ο πατέρας σου τα λεφτά μετράει.

–Ω, πατέρα, λέει, εγώ ό,τι θέλεις.

Του κουβαλούσε. Μαθαίνει ο άλλος, του κουβαλούσε κι ο άλλος. Λέει, μετά τα θάνατα κάτι θα πάρετε όλοι. Αυτός έτρωγε και τα [κακά του τα έκανε] μέσα σ' ένα κουτρούπ'. Τέλος πάντων. Λέει, το κουτρούπι, όταν πεθάνω θα τα μοιραστείτε. Πέθανε λοιπόν ο γέρος, πάνε να πάρουν το κουτρούπι, λέει, πρέπει να πάμε στον καδή, τον δικαστή, να τα μετρήσ'.

Τώρα ο άλλος [ο καδής], πονηρός, λέει, πρέπει να πάρω κι εγώ. Λέει, πώς θα τα μετρήσουμε; Λέει, θα τα βάλω πάνω στο

κεφάλι, θα σπάσετε το κουτρούπι, όσα
πέσουν μπροστά, είναι δικά μου, όσα πέσουν
από τη μια είναι του ενού, όσα από την άλλη
του αλλουνού. Έτσι θα το χωρίσουμε. Σκώνει
ένας τον κόπανο, σπάει το κουτρούπι,
πασαλείφτηκε μαγάρεις.

Φραγκούλης Θεοδοσίου, Σκαλοχώρι

Ταχιά το λένε τα πουλιά

Ηταν μια οικογένεια και είχαν ένα παιδί. Και το σπουδάσανε. Το σπουδάσανε, μέχρι που έμαθε και του πουλιού τη γλώσσα. Τόσο πολύ. Μια μέρα θέλαν να πάνε εκδρομή. Ο πατέρας, η μάνα και το παιδί. Πήγανε εκδρομή, πήγανε σ' ένα ρέμα μέσα, κελαηδούσαν πουλιά. Λένε, αγόρι μου, τι λένε τα πουλιά, που έχεις μάθει μέχρι τη γλώσσα του πουλιού; Δεν απαντούσε. Λέει, γιατί δε μιλάς;

—Δε θα σ' το πω, λέει, δεν υπάρχει περίπτωση.

Ε, φύγανε, πήγαν στο σπίτι. Ο πατέρας το θεώρησε προσβολή, γιατί, σου λέει, ξοδέψαμε τόσα λεφτά, σε σπουδάσαμε, σε κάναμε άνθρωπο και τώρα δε μας λες; Οι γονείς το παιδί θέλαν να το εξαφανίσιν. Το παίρνουν το παιδί τώρα —είπαμε ότι είναι παραμύθια—, το βάζουν σ' ένα κιβώτιο μέσα, το ρίχνιν στο ποτάμι, πήγε μες στη θάλασσα. Περνούσε κάποιο καράβι, το είδανε, λένε, τι είναι αυτό το πράμα. Φέρ' το απάνω. Είδανε το παιδί μέσα.

–Πώς βρέθηκες;

–Δεν ξέρω, λέει· απ’ το σπίτι, κοιμόμουν, και βρέθηκα δωπέρα. Όπου πάτε, λέει, θα πάω.

Πήγανε σ’ ένα κράτος άλλο, άγνωστο, στο λιμάνι, και δεν ήξερε το παιδί πού βρισκότανε. Άκ’σε ότι ο βασιλιάς ζητούσε κάποιον να του λύσει μια απορία που είχε. Πηγαίνουν τα πουλιά και δεν τον αφήναν να κοιμηθεί, μες στον κήπο που είχε στο παλάτι. Τι έχιν; Γιατί;

Άκ’σε που φωνάζαν, όποιος το βρει, θα τ’ δώσω την κόρη μου –παράδειγμα–, θα του κάνω ό,τι θέλει. Λέει αυτός, θα πάω, λέει, εγώ. Πήγε εκεί που καθόταν ο φρουρός, του λέει αυτός:

–Κοίταξε, όποιος πήγε και δεν το βρήκε τον αποκεφαλίσαν.

Λέει, έτσι κι αλλιώς χαμένος· θα πάω, λέει, εγώ.

Ε, πήγε ο φρουρός, του ’πε, βασιλιά, έτσι κι έτσι, κάποιο παιδί...

–Ε, πες του να ’ρθει.

Πήγε, βγαίνει απόζω στο μπαλκόνι, βλέπει τα πουλιά που κελαηδούσαν.

–Βασιλιά, να σου πω, λέει, τι λεν. Τα πουλιά, λέει, έχιν κάνει παιδιά, πουλάκια, και θέλιν σαν βασιλιάς να διαχωρίσεις, πόσα να πάρει η μάνα, πόσα να πάρει ο πατέρας.

Βγήκε ο βασιλιάς, είπε, τόσα θα πάρεις εσύ και τόσα εκείνη. Εξαφαν' στήκαν τα πουλιά. Εξαφαν' στήκαν. Λέει: Τώρα, τι θέλεις;

–Βασιλιά, λέει, τι να θέλω;

–Θα σε παντρέψω, λέει, με την κόρη μου και θα σι κάνω ό,τι θέλεις, χρυσάφι θα σου δώσω, ό,τι θέλεις.

Ε, το παιδί παντρεύτηκε την κοπέλα, έκατσε ένα χρόνο, δύο χρόνια, τρία χρόνια, πέντε χρόνια, ήθελε να πάει στοι γονιοί του να δει γιατί τον πετάζανε. Πήγε στο σπίτι που μένανε, είδε φορούσαν μαύρα. Νομίζανε ότι το παιδί είχε εξαφανιστεί. Κάθισε εκεί, τον αγκαλιάσανε, κάθισαν να φάνε. Έμεινε το βράδυ εκεί. Ξύπνησε το πρωί το παιδί και πήγε να πλύνει τα χέρια του. Τότε δεν είχαν όπως έχουμε τώρα τα μέσα· πήρε νερό ο πατέρας να πλύνει τα χέρια του το παιδί και η μάνα πετσέτα να σκουπιστεί. Λέει:

–Τώρα, μάνα και πατέρα, αυτό μού είπαν τα πουλιά: μια μέρα ο πατέρας κι η μάνα σου θα σου δώσιν πετσέτα· το 'χα προσβολή να σ' το πω σαν πατέρα και μάνα, ότι θα μου δώστε να πλυθώ νερό και πετσέτα. Το 'χα προσβολή.

–Δίκιο είχες, παιδί μου, λέει· τον συγχωρέσαν.

Πελόπη

Σαν τ' αλάτι

Ηταν ένας βασιλιάς κι είχε τρεις κόρες. Και μια μέρα ήθελε να μάθει ο βασιλιάς πόσο τον αγαπάνε τα παιδιά του. Πράγματι, είπε η μεγάλη: Εγώ, πατέρα μου, σε λατρεύω. Από δω μέχρι τον ουρανό σ' αγαπάω.

–Α, λέει, κόρη μου, φχαριστήθηκα.

Πάει η δεύτερη, εσύ, λέει, κόρη μου, πόσο μ' αγαπάς;

–Εγώ, λέει, πατέρα, σ' αγαπώ από δω μέχρι τα πέρατα της γής.

–Μπράβο, λέει, κόρη μου, κι εσύ μ' αγαπάς, να 'χεις την ευχή μου.

Έρχεται και το τρίτο, το μικρό.

–Εσύ, λέει, πόσο μ' αγαπάς;

–Εγώ, λέει, μπαμπά μου, σ' αγαπάω όπως το αλάτι.

–Τι λες, λέει, βρε, τρελή; Μ' αγαπάς όπως το αλάτι; Τι είναι αυτό το πράγμα; Δεν μ' αγαπάς καθόλου. Σήκω και φύγε τώρα.

Λέει, πατέρα μου, δεν κατάλαβες.

–Όχι, λέει. Σήκω φύγε, δεν σε θέλω εδώ.

Πράγματι το κοριτσάκι, του δώσανε τα μπουχτσαδέλια τ', έφγε. Πήγε στην πόλη, βρήκε τον εαυτό της σιγά σιγά, έπιασε κι ασχολήθηκε με μαγειρική. Αφού έμαθε πια να μαγειρεύει καλά, γύρισε πίσω στο παλάτι στον πατέρα της. Αλλά χωρίς να πει ποια είναι. Είχαν περάσει και κάποια χρόνια. Ζήτησε στην κουζίνα δουλειά.

–Είσαι, λέει, καλή;

Λέει, πάρα πολύ καλή.

Πράγματι, την προσέλαβαν να μαγειρεύει το βασιλιά, τη βασίλισσα, τη μάνα, τον πατέρα και τις αδελφές. Πραγματικά για ένα μήνα μαγείρευε τα ωραιότερα φαγητά. Στο μήνα απάνω αυτή, τακ, το κόβει σπαθί το αλάτι. Μια, δυο, τρεις, πέντε, δεν άντεξε ο πατέρας, λέει, τούτα τα φαγιά δεν είναι καλά. Ποιος τα μαγειρεύει; Είναι, λέει, γιάνοστα, δεν μπορώ να τα φάω.

–Βασιλιά μου, λέει, γιέχουμε μια καινούργια μαγείρισσα, κάτω.

Λέει, γιά φέρτε την απάνω. Λέει, γιατί μου βάζεις και τρώγω φαγιά άσχημα, ανάλατα;

Δεν ξέρεις ότι το αλάτι ομορφαίνει το φαγητό;

Μα κι εγώ, λέει, πατέρα μου, γι' αυτό είπα ότι σ' αγαπάω σαν τ' αλάτι κι εσύ μ' έδιωξες.

–Κόρη μου, λέει, γιεσú είσαι;

Λέει, ναι.

–Έκανα μεγάλο λάθος, συγγνώμη.

***Φωτεινή-Μαλβίνα Κατραμάδου-Χιώτη,
Μυτιλήνη***

Πείνα και των γονέων

Ηταν ένας και είχε μια αδερφή. Την πάντρεψε μ' ένα καλό παιδί. Δεν είχε δουλειές. Σηκωθήκαν, κουνιάδος και γαμπρός, να πάνε αλλού να δουλέψιν. Ε, να μην την αφήσουν μονάχη την κοπέλα, την πήγαν στα πεθερικά. Δεν την είπαν τίποτα, όμως αποδειχτήκαν πολύ τζιγκούνηδες. Μαγειρεύαν και, την ώρα που ήταν για να φαν, τη στέλναν σε μια δουλειά και, μέχρι να πάει, είχαν φάει αυτοί, είχαν πλύνει και τα πιάτα και τσιμουδιά για φαγητό. Αφού πέρασε μια βδομάδα, έγραψε στον αδερφό της. Λέει, έτσι κι έτσι. Σηκώθηκε ο άνθρωπος ήρθε, απόγευμα έφτασε στο χωριό. Κείνο το βράδ' δε φάγαν κι εκείνοι, αναγκαστικά. Πλαγιάσανε, ήταν τα δυο δωμάτια και είχαν μια κουρελού στη μέση. Κοιμηθήκαν. Ο γέρος στη γριά: Δε μπορώ να κοιμηθώ, πεινάω.

—Ε, τι να σε κάνω, λέει, τι να σε κάνω; Άντε να σηκωθώ να σε κάνω λίγη αλευρόσουπα.

Σηκώθηκε. Ο αδερφός κάθεσαι τώρα και παρακολουθεί. Μόλις είδε κι άναψε τη φωτιά κι έβαλε την κατσαρόλα, παραμερίζει την

κουρελού: Α, συμπεθέρα, κι εσύ δεν έχεις ύπνο; Κι εγώ, λέει, δεν έχω ύπνο. Πήγε εκεί να ζεσταθεί στο τζάκι. Λέει, τι μαγειρεύεις;

–Εβαλα, λέει, νερό να πλύνω τα πιάτα.

Λέει εκείνος. Παίρνει την τσιμπίδα, λέει, εμείς στο χωριό μας, για να καθαρίζουν τα πιάτα πιο καλά, βάζουμε και στάχτη μέσα. Σ' κώνει το καπάκι, ρίχνει τη στάχτη. Ε, καθίσαν, καθίσαν, καθίσανε, καληνύχτα, καληνύχτα. Εκείνος παρακολουθεί. Ο γέρος λέει, εγώ πεινάω. Δεν μπορώ να κοιμηθώ.

–Ε, άντε να σου κάνω ένα μπιστεμέ.

Τούρκικο είναι. Δηλαδή ζύμη που μέσα στη θράκα τη βάζαν και την ψήναν. Ε, ο άλλος τα βλέπει αυτά. Μπαίνει κι εκείνος.

–Ακόμα δεν κοιμήθηκες, συμπεθέρα; Κι εγώ δε με παίρνει ο ύπνος.

Έλεγε ιστορίες, έλεγε ιστορίες, γυρίζει την ιστορία στ' αμπέλια. Λέει, εμείς, άμα θα βάλουμε αμπέλ', και πήρε αυτού που ήταν απλωμένη η πίτα με τη στάχτ', πήρε την τσιμπίδα, χτυπάμε εδώ, χτυπάμε εκεί, και βάζουμε ένα σκοινί για να είναι ίσιο, πενήντα πόντους από δω, πενήντα πόντους από κει, έκανε την πίτα με τη στάχτ' ένα. Καθίσανε, είπανε, άντε καληνύχτα, καληνύχτα. Εκείνος

όμως ο γέρος επέμενε. Λέει, τι να σου πω;
Κατάλαβε τώρα ότι παρακολουθούσε ο
άλλος. Λέει, κάτ' απ' τ' σάγια, είναι το
σαμάρ'. Πάρ' το, βάλ' το στην πλάτη σ' και
πάαινε μες στο μπαχτσέ και φάε ένα λάχανο.
Πάει, παίρνει ένα ράβδο ο συμπέθερος, πάει
τον βαραίει. Έλεγε, συμπέθερε, εγώ είμαι!
Σμπέθερε, εγώ είμαι! Τον έδειρε εκείνος.

–Εμ, πώς του λέει. Εσείς ένα βράδ' δεν
μπορέσατε να κοιμηθείτε, που δε φάγατε!
Την αδερφή μου που την έχετε μια βδομάδα
και δεν έχει φάει; Θα την πάρω λέει, ο γιος
σας είναι καλό παιδί, θα την πάρω μαζί μου
εκεί που δουλεύουμε.

Κι έτσι γλίτωσε.

Σουζάνα Λασκαρίδου, Ανεμώτια

Ο κλέφτης και το γουρουνάκι

Μια φορά κι έναν καιρό ζούσαν σε ένα φτωχό χωριό ένας γέρος και μία γριούλα. Είχαν ένα γουρουνάκι και περίμεναν πότε θα μεγαλώσει για να το σφάξουν.

–Πότε γέρε θα σφάξουμε το γουρουνάκι μας;
ρωτούσε συνέχεια η γριούλα.

–Όταν μεγαλώσει, απαντούσε ο γέρος.

Μια μέρα όταν η γριά σκούπιζε, είδε το γουρουνάκι που είχε μεγαλώσει.

–Γέρε, το γουρουνάκι μας μεγάλωσε, είπε η γριά.

–Ας το σφάξουμε, λέει ο γέρος.

Όταν το έσφαξαν λέει ο γέρος:

–Θα πάμε στο χωράφι να πάρουμε ξύλα για να το μαγειρέψουμε.

Έβαλαν το γουρουνάκι μέσα σε μία κούπα και πήγαν στο χωράφι για να πάρουν τα ξύλα. Καθώς πήγαιναν συνάντησαν στον δρόμο έναν άντρα.

–Που πάτε; Τους ρώτησε.

–Πάμε να πάρουμε ξύλα για να μαγειρέψουμε το γουρουνάκι μας.

–Και πού είναι το γουρουνάκι σας;

–Μέσα σε μία κούπα στο σπίτι μας.

–Πού είναι το σπίτι σας;

–Λίγο πιο κάτω.

–Τι χρώμα είναι η πόρτα του σπιτιού σας;

–Πράσινη.

–Που κρύβετε το κλειδί σας;

–Κάτω από μια γλάστρα.

Όταν ο γέρος και η γριά πήγαν στο σπίτι τους, μπήκε η γριά μέσα για να πάρει το γουρουνάκι να το πάει έξω να το μαγειρέψουν και είδε την κούπα άδεια.

–Γέρε, το γουρουνάκι μας δεν είναι μέσα στην κούπα.

Όταν ο γέρος είδε την άδεια κούπα είπε στη γριά:

–Δέν έπρεπε να λέγαμε σ’ αυτόν τον άντρα που μας ρωτούσε, τώρα μας έκλεψε το γουρουνάκι.

Ο γέρος και η γριά ήταν τελικά άτυχοι και αντί για το γουρουνάκι έφαγαν ψωμί και τυρί.

***Καταγραφή, Ταξιαρχούλα Δουργούνα,
Μυτιλήνη***

Βίτσιο κι αυτό!

Ηταν μια. Παντρεύτηκε. Ήθελε σώνει και καλά πεθερά. Έλεγε: Γιατί δεν έχεις μάνα. Να είχα μια πεθερά. Να τη βάλω εδώ στην πολυθρόνα. Να της κάνω τον καφέ τς, να της κάνω...

Ε, βαρέθηκε ο άντρας, πήγε κι έκανε μια συρμάτινη. Μόλις την είδε αυτή, τρελάθηκε. Της πήρε παντούφλες, της πήρε τσεμπέρια, της πήρε φορέματα, τς πήρε τα πάντα. Και την είχε πια και την καμάρωνε, την πεθερά. Έρχεται το μεσημέρι ο άντρας της να φάνε, λέει, σήμερα έριξες κομμάτι αλάτι παραπάνω. Λέει, όχι το ίδιο το αλάτι. Λέει, αλλά το φαγητό... Με την αύριο ήταν πιο αρμυρό. Την τρίτη μέρα πια πέταξε τα πιρούνια, πέταξε τα ψωμιά, λέει, το κάνεις επίτηδες. Σου λέγω είναι αρμυρό και βάζεις ακόμα πιο πουλύ αλάτι μέσα. Τι είναι ετούτα τα πράματα;

Σηκώθηκε έφυγε θυμωμένος. Λέει η γυναίκα, κάτι γίνεται. Έβαλε την κατσαρόλα στη φωτιά, πήρε το κουμάρι να πα να γεμίσει, αλλά εκείνη γύρισε πίσω. Βλέπει την τελένια την πεθερά και τσούκου τσούκου σκώνεται,

πάει, παίρνει μια χούφτα αλάτ' και το ρίχνει
μες στην κατσαρόλα. Την αρπάει όπως ήταν,
ανάβ' το φούρνο, την έβαλε μέσα, τν έκαψε.
Άμα ήρθ' ο άντρας της λέει: Ούτε καλή ούτε
κακιά ούτε τελένια πεθερά.

Σουζάνα Λασκαρίδου, Ανεμώτια

Φουρτούνα στη στεριά

Ηταν ένας καπετάνιος. Κι είχε μία και μοναδική μάνα.

–Μάνα, λέει, θα παντρευτώ.
Φεύγω στα καράβια και θα κάνω ένα δυο χρόνια και κάθεται μόνη. Και είσι κρίμα.

–Ναι, λέει, γιε μου, ευχαρίστως, παντρέψου, δεν έχω πρόβλημα.

Βρήκε μια γυναίκα λοιπόν, την πήρε. Καλή, νοικοκυρά, όλα αυτά.

–Εγώ, λέει, όταν φύγω, δε θέλω τίποτα, μόνο να προσέχεις τη μητέρα μου.

–Εντάξει, λέει, γιάντρα μου, τι στεναχωριέσαι;

Αυτή, με το που φεύγει ο σύζυγος, δεν την ήθελε στο σπίτι, ήθελε την ελευθερία της να έχει. Της έδωσε μια πλάκα κι έναν κοντυλοφόρο και την έστειλε στο σχολειό. Όλο το χειμώνα η γυναίκα πήγαινε στο σχολειό να μάθει γράμματα. Τι ήθελε να κάνει; Αφού την έλεγε η νύφη, πήγαινε, πήγαινε. Πέρασε ένας χρόνος. Γύρισε ο γιος.

Λέει, μάνα, εμένα με νοιάζει εσύ πώς
πέρασες με τη γυναίκα μ’;

–Τι να σε πω, λέει, γιε μ’, μ’ έδωσε την
πλάκα και πήγα στο σχολειό, μ’ έστειλε να
μάθω γράμματα.

–Α, λέει τη ρουφιάνα, δεν είναι εντάξει, τη
χωρίζει.

Πέρασε ένα χρονικό διάστημα, λέει, μανούλα
μου, βρήκα μια καλή κοπέλα.

–Ντάξει, γιε μ’.

Την παντρεύτηκε κι αυτή. Λέει, εγώ θέλω να
προσέχεις τη μάνα μου. Τίποτα άλλο. Λέει,
εντάξει. Με το που φεύγει αυτός, αυτή πάλι
ήθελε την ελευθερία της, είχαν κοτέτσι στην
αυλή, την έστειλε τη μάνα από το πρωί μέχρι
το βράδυ στο κοτέτσι να κλωσά αυγά, να
είναι απασχολημένη να μην την ενοχλεί. Ε,
πέρασε ένα χρονικό διάστημα, γυρίζει ο γιος,
λέει, τι έγινε, μαμά, πώς πέρασες; Λέει, τι να
σε πω, γιε μ’. Όλη μέρα ήμουν στο κοτέτσι
και πλάκωνα τα αυγά, να βγουν
κλωσόπουλα.

–Τη ρουφιάνα, λέει, τέρμα.

Πέρασε ένα χρονικό διάστημα, άντε, λέει, τι
να κάνω, πρέπει να φύγω, να πάω να

δουλέσω. Τέλος πάντων, λέει, μανούλα μου, βρήκα μια πιο μικρή γυναίκα, είναι πιο λογική.

–Εντάξει ,λέει, γιε μου.

Αυτή πάλι η μικρή, πιο κωλοπετσωμένη, δεν την ήθελε καθόλου. Μια μέρα περάσαν απ’ τη γειτονιά ένα τσούρμο ηθοποιού. Πήγε, συνεννοήθηκε μ’ αυτούς, λέει, τι να σε πω, η πεθερά μου παίζει καλό νταβούλι. Άμα τη θέλετε, λέει, πάρτε την.

Πραγματικά, την πήραν. Γυρίζει αυτός πίσω, γύρευε τη μάνα του, πού ’ναι, μωρέ γυναίκα, η μάνα μου; Λέει, τι να σε πω, ξελογιάστηκε μια μέρα μ’ ένα γέρο κι έφυγε, την έχασα. Έψαξε όσο μπόρεσε αυτός τη μάνα του, τίποτα. Ένα απόγευμα λοιπόν, ένα βραδάκι, ακούει φασαρία στο δρόμο, κόσμος, κι όπως αυτός καθότανε ν’ ακούσει, ακούει τη μάνα του και λέει τραγουδώντας και παίζοντας το νταβούλι:

Η πρώτη νύφη στο σχολειό,

η δεύτερη κλωσοπούλια,

η τρίτη η μικρότερη

ζουρνάδες και νταβούλια.

Η μάνα κατάλαβε ότι ο γιος θα είναι στο σπίτι και θα την ακούσει.

–Μωρή γυναίκα, λέει, τι είναι αυτά που ακούω;

Λέει, τι να σε πω;

Κατεβαίνει κάτω και βλέπει τη μάνα του με το ζουρνά και με το νταβούλι.

–Τι να σε πω, λέει, γιε μ', τρεις πήρις, κι οι τρεις σκατά.

***Φωτεινή-Μαλβίνα Κατραμάδου-Χιώτη,
Μυτιλήνη***

Πέτα τη μάνα

Ηταν πάλι ένα ζευγάρι και είχε και τους δύο τους γονείς μες στο σπίτι. Η νύφη δεν ήθελε τη μάνα αυτουνού. Ήθελε σώνει και καλά να τη διώξει. Μια μέρα η γυναίκα έκανε παράπονα στο γιο της, δεν έλεγε και τα πιο δύσκολα, αλλά είχε καταλάβει ο γιος ότι η γυναίκα του δεν ήθελε τη μητέρα της. Μια μέρα που σκούπιζε η γυναίκα του, νόμιζε ότι ήταν μόνη μες στο σπίτι, κάποια στιγμή λέει, τη ρουφιάνα, να δεις εγώ το βράδυ, σήμερα βρέχει, θα φουσκώσ' το ποτάμι, την ώρα που θα φουσκώσ' θα σε πετάξω κάτω απ' το παράθυρο.

Τ' ακούει ο άντρας της. Πάει και λέει στη μάνα του, μάνα σήμερα, πέντε η ώρα θα πας να πλαγιάσεις.

–Τι, λέει, δε θα φάω εγώ;

–Όχι, λέει, μάνα. Να μη φας, να μη πιεις, λέει, σήμερα. Αλλά δε θα πας στο δικό σου το κρεβάτι που είναι κάτω από το παράθυρο, θα πας στο συμπεθέρας το κριβάτ' να κοιμηθείς.

–Βρε γιε μ', λέει, γινόνται αυτά;

–Ναι, λέει, αυτό θα κάνεις.

Πράγματι, πέντε η ώρα, η γυναίκα σηκώνεται, εγώ, λέει, δε νιώθω καλά σήμερα, θα πάω να ξαπλώσω.

Αντί να πάει στο δικό της κρεβάτι, που ήτανε στο παράθυρο, πάει στις συμπεθέρας. Η συμπεθέρα, μετά, εννιά η ώρα, δέκα, τν είδε που κοιμόταν στο κρεβάτι της αλλά δεν της μίλησε, πήγε ξάπλωσε στ' άλλο το κρεβάτι. Τη νύχτα έκανε αυτός ότι κοιμότανε. Πήρε χαμπάρι ότι σηκώθηκε η γυναίκα του πράγματι, άνοιξε το παράθυρο, είχε φουσκώσει και το ποτάμι από κάτω, δίνει μια, πλατς, την πετά από κάτω. Κλείνει το παράθυρο.

–Ρουφιάνα, λέει, καλά σ' έκανα.

Πήγε στο κρεβάτι, έπιασε αυτός, όπως είχε το χέρι του μέσα στον ύπνο του υποτίθεται, χρ, χρ, ροχάλιζε κι έλεγε: Η μέρα θα το δείξει τίνος μάνα θα να λείψει.

Ξανά πάλι. Πέρασε λίγη ώρα, ξανά πάλι, χρ, ή μέρα θα το δείξει τίνος μάνα θα να λείψει.

–Μπα, λέει, αυτός δεν είναι καλά.

Κοιμήθηκε. Το πρωί ετοίμασε τα τσάγια, τα φασκόμηλα, περίμενε να δει τη μάνα της, βλέπει την πεθερά. Λέει, πεθερά, πού είσαι;

–Να, λέει, δεν είπα εγώ ότι δεν ήμουν καλά;
Και για να μην ενοχλώ πήγα στις μαμάς σου το κρεβάτι.

–Παναγία μου, λέει, έριξα τη μάνα μου.

–Σήκω και φύγε τώρα, της λέει ο άντρας της, γιατί δεν είσαι καλός άνθρωπος.

***Φωτεινή-Μαλβίνα Κατραμάδου-Χιώτη,
Μυτιλήνη***

Το ενδιαφέρον του εγγονού

Μια φορά ένας παππούς είχε ένα εγγονό που δεν του φερνόταν καλά, αλλά πάντα ήθελε να τον πειράζει και του λέει:

–Εγώ, παππού, σε αγαπώ τόσο πολύ, που, όταν θα πεθάνεις, θα σου κάνω ωραία κηδεία. Θα σου πάρω πολλούς παπάδες, πολλούς ψαλτάδες, ένα ωραίο φέρετρο, ακόμα και τη μουσική να σου παίζει διαβαίνοντας. Δε μου λες, ίσως έχεις και καμιά δική σου επιθυμία; Πες μου τη κι εγώ θα σου την κάνω.

Ο παππούς, ακούγοντας αυτά τα λόγια του εγγονού του, του απαντά και του λέει:

–Άκου να σου πω. Από όσα μου είπες, εγώ δεν θέλω τίποτες. Η επιθυμία μου είναι μία, όταν πεθάνω να μου κάνεις αυτή τη χάρη. Ήθελα μετά το θάνατό μου, να μου βάλεις μαζί στον τάφο μου το ραβδί που το 'χω τώρα κι ακουμπώ επάνω του και περπατώ.

Του εγγονού τού φάνηκε παράξενο και τον ρωτά:

–Καλά, βρε παππού, τι να το κάνεις το ραβδί σου μαζί και το ζητάς;

Και ο παππούς τού απαντά πάλι και του λέει:
–Το ραβδί, το θέλω μαζί μου για τον εξής λόγο. Όταν θα με θάψετε και φύγετε από το μνημείο, μπορεί να 'ρθεί κανένας σκύλος και να αρχίσει να σκαλίζει τα χώματα για να με βρει και να με φάει. Εκείνη την ώρα εγώ, έχοντας το ραβδί κοντά μου, ή θα τον κοπανήσω κατακέφαλα να τον σκοτώσω ή θα προσπαθήσω πάλι με το ραβδί μου να τον διώξω. Με κατάλαβες;

Ο εγγονός λοιπόν, ακούγοντας αυτά τα παράξενα λόγια του παππού, του λέει:

–Καλά, βρε παππού, είναι δυνατόν πεθαμένος να βλέπεις και να κάνεις αυτά όλα που μου λες;

Και ο παππούς πάλι του ξανααπαντά και του λέει:

–Εμ, όλα αυτά που μου τάζεις εσύ που θα μου κάνεις, θα μπορώ να τα δω και να τα πιστέψω ενόσω θα είμαι πεθαμένος; Αφού τώρα εν τη ζωή δεν μου κάνεις τίποτες, δεν με υπολογίζεις, και θα με κοιτάξεις πεθαμένο; Τι να τα κάνω εγώ αυτά, εάν τα κάνεις στο θάνατό μου; Εγώ θέλω τώρα που ζω, που είναι ζωντανός. Άμα και πεθάνω δεν χρειάζομαι τίποτες, τίποτες. Αυτά που σκέπτεσαι μετά τον θάνατό μου είναι μπογιές για τους ζωντανούς. Με κατάλαβες;

Απόστολος Καρανικόλας, Μανταμάδος

Μάνα είναι μόνο μία

Στα βαφτίσια της μάνας μου ήμουν κι εγώ παιδί. Λάδι δεν είχαν να την βαφτίσιν. Λέει, θα πας στον ουρανό, να βρεις το Θεό, να πάρεις λάδι, να βαφτίσουμε τη μάνα σου. Τι να κάνω, ανεβαίνω στην κορφή του βουνού, σιγά σιγά, έπιασα ένα σύννεφο, σκάλωσα, ανέβηκα πάνω, βρήκα το Θεό και όργωνε τον ουρανό. (Έτσι τα 'λεγε ο μπαμπάς μου.) Λέω, ήρθα να μου δώσεις λάδι να βαφτίσουμε τη μάνα μου. Λέει, περίμενε. Ωσπου να πάει να μου φέρει το λάδι, εγώ έπιασα το άροτρο, όργωσα όλο τον ουρανό. Πήγα να κατέβω, δεν έφτανα. Τι να κάνω; Βγάζω το ζωνάρι μου, είχα κι ένα κομμάτι σκοινί, το απλώνω και σιγά σιγά σιγά κατέβηκα. Βαφτίσαμε τη μάνα μου, τη βγάλαμε Μαρία. Κάναμε ένα χορό!

Φραγκούλης Θεοδοσίου, Σκαλοχώρι

ΑΜΟΥΛΑΡΤΑ

Απί ποιο μέρους τ' κουρμιού μας πήρε γι Θιος τσ' έκανι τ' μύτ' μας.

Tουν τσιρό τσίνουν που έκανε γι θιος
τουν άθριπου, αφού τουν τέλειουσι,
τουν σήκουσι αλόρτουν να τουν
λουγιαξ πα τσ' έχ'ι κανένα κσουρ
για να του σάσ' τσι ύστιρας να τ' δώσ' τσι τ'
μλιά. Πράγματι τουν πήρ'ι μια γύρα, τουν
λόγιαξι, είδι ότι κάτ' έλ'πι. Άραγισ τι πράμα;
Γι μύτ'. Τώρα τι να κάν'ι αφού τέλειουσι
ούλ'ι τ' λάσπ' τσι δεν είχι άλ'ι. Τουν ήβλιπι
συνέχεια τσι σκέβγoutαν τι μπόργι να κάν'ι.
Είδι ότι τουν κόλου τ' τουν είχι καμουμένουν
χουντρόν, στρουτζλόν τσι μουνουκόματουν.
Αμέσουσ λοιπόν τραβά μια βαθιά, βαθιά
δαχτλιά από κατάμισι, τουν χώρσι σι δυο
κουλουμέρια, τ' δαχτλιά λοιπόν που έβγαλι
απ' ανάμεσα, έκαν'ι τ' μύτ'.

Γι' αυτό λοιπόν άμα τσι κλάσ γι κόλους, μι τ'
πρώτ γι μυρουδιά χτυπά στ' μύτ', γιατί είνι τ'
κόλ' κριγιας.

Απόστολος Καρανικόλας, Μανταμάδος.

Η γέννα του Χατζή

Μια φορά ήταν ένας στο χωριό που ήταν πολύ πλούσιος αλλά και πολύ τσιγκούνης. Όλοι τον φωνάζαν Χατζή. Συντοχρόνως είχε και μια χήρα γυναίκα που είχε τρία κορίτσια. Καθότανε στο σοφρά και τρώγανε λίγες ελιές και ψωμί. Εκεί που τρώγανε, λέει η μικρή κόρη: Εγώ θα παντρευτώ τον Χατζή. Η μάνα λέει, μπας και τρελάθηκες; Δεν είδες την άλλη τη γυναίκα που πήρε, δυο μήνες δεν κράτησε; Λέει, εγώ θα τον παντρευτώ.

Επέμενε, επέμενε, τον παντρεύτηκε. Όταν πήγε στο σπίτι διαπίστωσε ότι το μόνο που είχε σε μια σακουλίτσα ήταν λίγο αλεύρι. Έκανε αλευρόσουπα. Εμείς τη λέμε ψυρούκι. Δε μίλησε η κοπέλα. Ούτε διαμαρτυρήθηκε. Πρωί, μεσημέρι, βράδι, ήταν ο χυλός. Μια μέρα, της λέει. (Θυμάμαι που το έκανε αυτό η μάνα μου. Έπαιρνε ένα κρεμμυδάκι και το τσιγάριζε, και μετά έβαζε ντομάτα και λίγο νερό και γινόταν ωραίο.)

Λέει, α, χατζή, γιατί να πας να ξοδευτείς; Δεν είναι καλό έτσι που το τρώμε; Πέρασαν λίγες μέρες, έτυχε ένας ψαράς που τα έδινε τζάμπα τα ψάρια, πήρε τα ψάρια, τα πήγε, ουου, τι τά

’θελες τα ψάρια. Τι τά ’θελες τα ψάρια, μη ξαναπάρς.

Το ίδιο έγινε και ύστερα, που πήρε λίγο κρέας. Ε, κάθισε λοιπόν και σκέφτηκε, πόσο τυχερός είμαι, πήρα μια γυναίκα που είναι πιο τζιγκούνα από μένα. Τι θέλω να κρατώ το κλειδί απάνω μου, μπορεί να τρυπήσει η τσέπη μου να το χάσω. Εκείνη θα τα φυλάει πιο καλά από μένα. Βγάνει δίνει το κλειδί. Λέει, είναι το κλειδί στο μπαούλο που έχω μέσα, τσι λίρες. Εκείνη έκανε ότι δεν χάρηκε, προσποιήθηκε, τίποτα. Φάγανε, σηκώθηκε το μεσημέρι, έφυγε στο καφενείο ο Χατζής. Πα ξεκλειδώνει, βλέπ’ το μπαούλο γεμάτο λίρες. Παίρνει δυο-τρεις, τσ’ βάζει στην τσέπη, πάει στη μάνα τσ’. Λέει, μαμά, θέλω την Κυριακή να μας κάνεις το τραπέζι. Αλλά να έχει απ’ όλα, μέχρι και του πουλιού το γάλα. Λέει, απ’ την πείνα só ’στριψε. Εδώ μετά βίας έχουμε δυο ελιές κι ένα κρεμμύδι, και λίγο ψωμί.

Λέει, άνοιξε την παλάμη σ’. Τσ’ βάζει μέσα. Λέει, απ’ αυτά θα το κάνεις το τραπέζι.

Φεύγει, πάει το βράδυ ο Χατζής, λέει, σήμερα πέρασα απ’ τη μάνα μου και είπε, επειδή τόσο καιρό δεν μπόρεσε να τα καταφέρ’, την Κυριακή θα μας κάνει το

τραπέζ'. Αλλά, να σι δω, Χατζή, να φάμε τόσο, που να μη φάμε μια βδομάδα.

Αυτό του καλοφάνηκε, έστω και την αλευρόσουπα που θα γλίτωνε. Και περίμενε. Πραγματικά πήγανε. Απ' την αυλή μοσχοβολούσε μέσα. Εκείνος όμως, όπως ήταν συνηθισμένος, από το πρώτο το πιάτο... Εκείνη, τι είπαμε, τον έσπρωχνε.

—Άντε, φάε κι ένα ρυζόγαλο, φάε κι ένα γιαούρτ', φάε και δεν ξέρω τι, τελευταία ο άνθρωπος λέει, δεν μπορώ, θα σκάσω. Να φύγουμε.

Ε, τον πήρε, φύγανε. Έπεσε πάνου στο κρεβάτ', μα πού πονείς, Χατζή, έλεγε, εδώ.

—Μα αυτά, είναι τσ' γέννας αυτοί οι πόν'.

—Παλαβώθηκες, γυναίκα;

—Εγώ, λέει, πάω να φέρω τη μαμή να σε δει. Εγώ το βλέπω γέννα.

Εκείνος φώναζε, τίποτα. Εκείν' πήγε, βρήκε μια μαμή γριά, φτωχιά, Τουρκάλα. Τσ' είπε: Θέλω να 'ρθεις, να βρεις ένα μικρό παιδάκι, και να ρθεις και να κάνεις να πιστέψει ότι ο Χατζής γέννησε.

Έτυχε η κόρη της να είναι ετοιμόγεννη.
Έβγαλε τσ' έδωσε και λίρες. Αυτές οι
τουρκάλες σκεπαζόταν μ' ένα χράμ'. Έκρυψε
το παιδί από κάτω και πήγε. Άρχισε πάλι ο
άντρας: Τι είναι αυτά τα ρεζίλίκια που
κάνεις.

–Βρε, χατζή, να σε δει.

–Κάτσε, λέει, βρε Χατζή, να σε δω. Αφού λες
πως πονείς, κι εκείνος πονούσε και φώναζε.
Κάνει έτσι την κοιλιά, α, εσύ ετοιμόγεννος
είσαι, λέει, τώρα θα γεννήσεις. Ρίχνει μες στα
πόδια του το μωρό. Ακού' το κλάμα,
σηκώθηκε έφυγε ο άνθρωπος. Λέει, θα
σηκωθώ το πρωί, θα πούνε, ο Χατζής
γέννησε. Έφγε ο Χατζής, από χωριό σε
χωριό, από πολιτεία σε πολιτεία, περάσαν
είκοσι χρόνια.

Ε, λέει, τώρα δε θα θυμούνται. Θυμόταν και
τσ' λίρες, ας γυρίσω. Ήρθε από δω από κάτω.
Ήταν ένα σπίτι και είχαν μια πεζούλα και
καθότανε τα βράδια, όταν είχανε καιρό και
ζεκουραζότανε. Έτυχε εκείνη την ώρα να
είναι η θεια Αμερσώ και η θεια Μαριγώ.
Μιλούσαν. Κι αυτός πήγε σιγά σιγά να δει τι
λένε. Λέει η Μαριγώ: Βρε Αμερσώ, σήμερα
είδα τον Νικόλα, σωστό παλικάρι γίνηκε.
Στολισμένος (γιατί εμείς την Κυριακή
στολιζόμαστε).

–Ε, κι ο Παναγής, λέει, ο δικός σου δεν πα παρακάτω.

–Αλήθεια, πότε τον γένησες;

–Ε, πού να θυμάμαι, λέει, τώρα. Α, λέει, να τ' χρονιά που γένησ' η Χατζής.

Ν' ακούσει, τη χρονιά που γένησε η Χατζής, έφυγε δεν ξαναγύρισε. Όποιος είναι τζιγκούνης αυτά παθαίνει.

Σουζάνα Λασκαρίδου, Ανεμώτια

Το χαψέλι

Ηταν ένας πάρα, μα πάρα πολύ τσιγκούνης. Είχε ένα κασελάκι και μάζευε τις λίρες. Δεν ξόδευε τίποτα απολύτως και προσπαθούσε με δεκάρες να ζήσει τη γυναίκα του και τον εαυτό του. Μια μέρα σηκώθηκε πρωί πρωί, πήρε μια δεκάρα, λέει, γυναίκα, σήμερα θα φάμε ψάρι.

—Καλά, άντρα μου, λέει, σε περιμένω.

Κατέβηκε στην αγορά. Τότε παλιά είχανε αχθοφόροι, να το πω έτσι, που τους πλήρωνες, τους έδινες μισή δραχμή, και τα πήγαινε στο σπίτι τα πράγματα. Κοίταξε, ψάρια ωραία, περιποιημένα, λαχταριστά! Πάει σ' έναν ψαρά, λέει, πόσο έχει αυτό; Του 'πε. Λέει, αυτό; Λέει, ρε κουμπάρε, αυτό είναι χαψέλι.

—Αυτό, λέει, θέλω.

—Αυτό, λέει, έχει μια δεκάρα. (Το χαψέλι ξέρετε ποιο είναι; Ο γαύρος.)

—Αυτό, λέει, θα πάρω, τύλιξέ το.

Το τύλιξε ο άνθρωπος, δίνει άλλη μια δεκάρα, λέει, πήγαινε το στο σπίτι και να πεις στη γυναίκα μου να το κάνει, ψτό, βραστό και πλακί. Λέει, εντάξει. Πάει στο σπίτι, χτυπά την πόρτα, ανοίγει η γυναίκα, τούτο, λέει, το έστειλε ο άντρας σου. Λέει, τι να το κάνω; Λέει, ψτό, βραστό και πλακί. Ανοίγει αυτή το χαρτί, βλέπει μέσα ένα χαψέλι.

—Άντε βρε, λέει αυτή, του δίνει μια, πάει η γάτα εκείν' την ώρα, εξαφανίστηκε το χαψέλι.

Δώδεκα η ώρα αυτός ανεβαίνει στο σπίτι.

—Α, ρε γυναίκα, λέει, σήμερα θα φάμε πλουσιοπάροχα.

—Γιατί, λέει, γιάντρα μ';

Λέει, το χαψέλι που σου 'στειλα δεν το μαγειρέψες; Και είπα, λέει, να το κάνεις ψτό, βραστό και πλακί.

—Άντε, λέει, χριστιανέ μου, το πέταξα.

—Τι; Πέταξες το χαψέλι;

—Ναι.

—Το χαψέλι θέλω.

—Βρε, το πέταξα το χαψέλι.

Λέει, να το βρεις. Βγαίνει αυτή στην αυλή, ψάχνει το χαψέλι, από δω από κει, πουθενά το χαψέλι. Λέει, δεν το βρήκες; Λέει, όχι, άντρα μου. Λέει, σήμερα θα πεθάνω. Τι έχεις; λέει, άντρα μ'; πώς θα πεθάνεις; Λέει, θα πεθάνω. Κατέβα να φέρεις την κάσα από την αγορά.

–Βρε, έλα στα συγκαλά σου.

Τι να κάνει; Είδε την επιμονή του, κατεβαίνει κάτω, φωνάζει τον άνθρωπο, ανεβάζει την κάσα πάνω, άντρα μου, λέει, την έφερα. Ήρθε, στολίστηκε αυτός, λέει, το 'βρες το χαψέλι;

–Όχι, γιάντρα μ'.

–Άσε με, λέει, να πεθάνω.

Χώθηκε μέσα στην κάσα, έπεσε αυτή, μυρολογούσε, βρε σήκω, τι 'ναι τούτα που με κάνεις;

–Όχι, λέει, τώρα εγώ θα πεθάνω σήμερα.

Μαζεύτηκε κόσμος.

–Πάνε, βρε άντρα μου, λέει, μαζεύεται κόσμος. Τι θα κανς; Σήκω.

–Βρήκες το χαψέλι;

–Όχι, λέει, δεν το βρήκα.

–Ντάξει, λέει, ας μαζευτεί κόσμος.

Νά κι ο παπάς. Τότε πηγαίνουν στα σπίτια.

–Σήκω, βρε, λέει, ήρθαν οι παπάδες με τα διακόπουλα.

–Βρήκες, γυναίκα μου, το χαψέλι;

–Όχι, λέει, δεν το βρήκα.

Λέει, να με μνημονεύσετε. Αφού πια τον μνημονεύσαν, τον σκώσαν, παγαίνουν.

–Σήκω, λέει, βρε. Στο νεκροταφείο θα σι παν. Σήκω, να τιλιώνς να φύγουμε!

–Το βρήκες το χαψέλι;

Λέει, όχι.

–Άσε, λέει, να με παν.

Πραγματικά, τον παν, τον βάζιν μέσα, τελευταία στιγμή τον λέει: Βρε συ, σήκω, θα σε παραχώσιν. Λέει, το βρήκες το χαψέλι; Λέει όχι.

–Ε, άσε, λέει, να με παραχώσιν. Και για να σι πω, γυναίκα.

Λέει, τι;

–Τσ’ λίρις, το κασ’λέλ’ μι τσ’ λίρις, τσ’
έβαλις μαζί μ’;

Λέει, όχι, γιάντρα μ’, ικεί που πας δε θες
λίρις;

–Δε θέλω λίρις; Σκωθείτε να φύγουμι.

Τούτη την ώρα πετιέται αυτός όρθιος, οι
μισοί τά ’χανε φτύσει. Τι οι μισοί, όλοι.

–Αλήθεια, λέει, γυναίκα, κει που πάου, λέει,
εγώ, δε θέλω λεφτά;

–Όχι, λέει, άντρα μ’, δε θες τέτοια πράματα.
Ό,τι περάσεις εδώ.

–Ό,τι έχω και δεν έχω μες στο κασελάκι θα
το φάμε, λέει, γυναίκα από δω και πέρα. Θα
περνάμε πλουσιοπάροχα.

**Φωτεινή-Μαλβίνα Κατραμάδου-Χιώτη,
Μυτιλήνη**

Μπέε

Ηταν ένας παπάς και πάαινε ένας άνθρωπος φτωχός κάθε χρόνο το Πάσχα και έκλεβε, ένα αρνί, δυο, και τα πούλαγε και αγόραζε για τα μωρά του ρούχα. Λοιπόν πήγε στον παπά να ξομολογηθεί και του είπε η παπάς, άμα πας να κλέψεις δυο αρνιά, να φέρς κι μένα ένα.

–Εντάξει, λέει, παπά, αλλά δεν μπορώ να τα φέρω.

–Θα σου δώσω, λέει, το χεγιμπέ.

Χεγιμπές ήταν ένα πράμα σαν τορβάς που το βάζαν απ' τη μια κι απ' την άλλη πάνω στο ζο. Λοιπόν, λέει, η άνθρωπος: Δεν την κάνω φέτος αυτή την κλεψιά. Θα πάγω να π'λήσω το χεγιμπέ. Να πάρου λεφτά να ψουνίσω τα μωρά μ'.

Πήγε σν εκκλησιά. Ήβγε η παπάς κι έλεγε: Δεν έφερες το μπε, το ντε κι το χεγιμπέ.

Λέει η άνθρωπος: Πιάσανε εμέ, γυρεύουνε και σε. Τότε αρχινάει η παπάς: Αλληλούια αλληλούια, έφυγε.

Κάπη

Ούτε ντάκα ούτε ντούκα

Ητανε μια ωραία κοπέλα, ήτανε παντρεμένη. Πήγαινε στη βρύσ' να πάρει νερό, ήβγαινε η παπάς:

–Να ρθω το βράδ' στο σπίτ';

Η κοπέλα πήγε και το πε στον άντρα τσ' ότι έτσι κι αλλιώς μι κάνει η παπάς. Λέει, πε τον να έρθ' και τον βάζεις μες στο μπαούλο. Άμα πήγε η παπάς, χτύπησε γη άντρας τσ', ανοίγει το μπαούλο, τον βάζ'. Μπαίνει κι η άντρας τσ. Καθίζει στο μπαούλο απάν', πού να φύγ' η παπάς απ' το σπίτ'. Πέρασαν ώρες πολλές, ο παπάς τώρα τι να κάνει; Κόντεψε να σκάσ' μέσα στο μπαούλο. Καμιά φορά φεύγει η γιάντρας της έξω, φεύγει η παπάς. Πάει στο νερό την άλλη μέρα. Τον καλεί αυτή.

Λέει: Ούτε ντάκα ούτε ντούκα, ούτε μπαίνω στη σεντούκα.

Υψηλομέτωπο

Ο παπάς με το γάιδαρό του

Μια φορά κι έναν καιρό ήταν ένας παμπόνηρος παπάς που είχε κι έναν γέρικο γάιδαρο. Επειδή καταλάβαινε ότι ο γάιδαρος δεν μπορούσε να του κάνει πια τις δουλειές κι από μέρα σε μέρα θα ψοφούσε, ήθελε να τον ξεφορτωθεί και σε πολύ καλή τιμή. Τι σκέφτηκε λοιπόν το πονηρό μυαλό του. Είχε ένα χρυσό νόμισμα, μετζίτι που το λέγανε αυτή την εποχή, και το ζητάει από τη γυναίκα του. Της λέει, παπαδιά, δώσε μου ένα χρυσό μετζίτι που έχουμε. Θα πάρω το γάιδαρο να βγω βόλτα.

Η παπαδιά το έδωσε. Αυτός το πήρε και όταν είδε μια παρέα ξένων να ανεβαίνει από το δρόμο, χώνει το μετζίτι μέσα στον ποπό του γαιδάρου. Φυσικά ο γάιδαρος το 'σπρωξε κι έφυγε πάλι μέσα στο δρόμο. Σκύβοντας το μάζευε ο παπάς και φώναζε:

— Άντε, βρε, προχώρα, δε σου 'πα δεν είναι ώρα να μου χέζεις μετζίτια μες στο δρόμο;

Τον ακούνε οι άλλοι, οι ξένοι οι περαστικοί,
κι αρχίσαν να τον ρωτάνε:

–Τι έγινε, παπά, τι παραμιλάς με το γάιδαρό
σου;

–Άσ’ τα, μωρέ, λέει, εγώ τον πάω βόλτα κι
αυτός μου χέζει μετζίτια, κουράστηκα πια να
μαζεύω τα μετζίτια απ’ το δρόμο, ενώ του
λέω δε θα κάνεις τέτοια μες στο δρόμο.

–Τι; Να μας πουλήσεις το γάιδαρο. Μετζίτια
χέζει; Να μας πουλήσεις το γάιδαρο.

–Άπαπα, δε γίνεται αυτό γιατί αυτός ο
γάιδαρος είναι η ζήση μου. Δεν μπορώ να
σας τον πουλήσω.

–Μα εμείς θα σε δώσουμε ένα σακούλι
χρυσά φλουριά. Θα σε πληρώσουμε καλά.

Έκανε και τα νάζια του ο παπάς, ότι δήθεν
δεν ήθελε να τον πουλήσει, και τελικά τους
τον έδωσε. Όταν πήγαν αυτοί δυο βήματα
παραπέρα, γύρισαν πίσω να τον φωνάξουνε,
εε, παπά, τι θα ταΐζουμε το γάιδαρο, δε μας
είπες.

–Ε, τους είπε, βάλτε του ένα κουβά άχυρο
και ένα κουβά νερό, τους είπε ο παπάς.

Και συνέχισε να πηγαίνει στο σπίτι του. Πήγε χαρά χαρούμενος στην παπαδιά, της πήγε και το σακούλι με τα χρυσά νομίσματα, αλλά της λέει, παπαδιά, να δεις που αυτοί θα σκάσουν το γάιδαρο. Είναι που είναι γέρος, θα του βάλουν και περισσότερο φαγητό από αυτό που τους είπα, για να τους χέσει περισσότερα μετζίτια, σε λίγο θα ρθουν να βροντάν την πόρτα μας.

Πράγματι, έτσι κι έγινε. Αυτοί του βάλαν μπόλικο φαγητό του γαϊδάρου νομίζοντας ότι έτσι θα τους κάνει περισσότερα μετζίτια, έφαγε, έφαγε ο γάιδαρος, έσκασε. Το πόδι του φράκαρε στην πόρτα, δεν μπορούσε να ανοίξει η πόρτα. Όταν πήγαν αυτοί το πρωί να ανοίξουν, βλέπουν το πέταλο να γυαλίζει από την κλειδαρότρυπα, λέει, πάπω, γέμισε ο σταύλος μετζίτια. Πώς θα ανοίξουμε τώρα, δεν θα ανοίγει η πόρτα.

Πήραν κασμάδες και άρχισαν να κοπανάν την πόρτα μέχρι που την έσπασαν, μπήκαν μέσα και τι να δούνε! Το γάιδαρο τάβλα, ψόφιο. Πάπω, νευρίασαν με τον παπά κι αποφάσισαν να παν να βρούν το σπίτι του. Σηκώθηκαν λοιπόν και πήγαν στο σπίτι της παπαδιάς και βεράγαν την πόρτα.

Ο δε παμπόνηρος παπάς είχε συνεννοηθεί με την παπαδιά και είχαν καταστρώσει άλλο

σχέδιο. Είχε δυο λαγούς ο παπάς, ολόιδιους, άσπρους. Πήρε τον ένα και τον άλλο τον άφησε στο σπίτι. Τον ένα τον πήρε μαζί του. Και της είχε συνεννοηθεί, ότι θα κάνεις αυτά κι αυτά. Πράγματι λοιπόν η παπαδιά, όταν πήγαν αυτοί, τους είπε:

–Τι φωνάζετε σ’ εμένα, τι θέλετε και φωνάζετε; Εγώ δεν ξέρω απ’ αυτά. Να πάτε να βρείτε τον παπά, να συνεννοηθείτε, είναι στην τάδε περιοχή στο κτήμα του και δουλεύει.

Πράγματι αυτοί φύγαν και πήγαν στον παπά έξαλλοι και φωνάζαν από μακριά. Ο άλλος, όταν τους είδε:

–Τι φωνάζετε, βρε παιδί μου, τι φωνάζετε; Τι πάθατε;

–Έτσι κι έτσι, που μας ξεγέλασες, που ψόφησε ο γάιδαρος.

–Εμ, πόσο του βάλατε να φάει;

Είπαν αυτοί, του βάλαμε ένα βαρελάκι με σανό και δεν ξέρω τι άλλο.

–Αμ, γι’ αυτό τον σκάσατε, εγώ δεν σας είπα να του βάλετε τόσο φαγητό, είπε ο παπάς. Τέλος πάντων, περιμένετε, σε λίγο θα πάμε στο σπίτι να σας δώσω πίσω τα φλουριά σας.

Και παίρνει το λαγό που είχε πάρει μαζί του πρωτύτερα, αυτόν τον άσπρο λαγό, κάνει μια λίστα, γράφει ένα σημείωμα, του το κολλάει στο λαιμό του λαγού:

–Εσύ τώρα θα πας στην παπαδιά, θα πας σπίτι, και θα της πεις να φτιάξει αυτά τα φαγητά, αυτά, αυτά, αυτά τα γλυκά, όλα αυτά θα τα κάνει γιατί εγώ θα πάω στο σπίτι με επισκέπτες. Θα της πάω μουσαφίρηδες.

Και τον αμολάει το λαγό να πάει, υποτίθεται, στην παπαδιά. Φυσικά ο λαγός δεν πήγε στην παπαδιά, έγινε λαγός, έφυγε. Όταν λοιπόν μετά τους πήρε αυτός και πήγε στο σπίτι, η παπαδιά ήταν συνεννοημένη και είχε φτιάξει όλα αυτά που της είχε πει, και είχε ξεχάσει κάποιο, ένα από τα φαγητά. Όταν ο παπάς άρχισε να τη ρωτάει, παπαδιά, έκανες αυτό το φαγητό, το άλλο, το άλλο, όλα αυτά που σου μίηνυσα με το λαγό, τα 'κανες;

–Ναι, παπά μου, όλα τα 'χω κάνει.

–Και αυτό το γλυκό; Το 'κανες;

–Αχ, αυτό, παπά, το ξέχασα.

–Το ξέχασες; Τώρα θα δεις τι θα πάθεις.

Είχε περάσει προηγουμένως απ' το λαιμό της η παπαδιά μια φούσκα που βγάζαν απ' τα

σφαχτάρια, τα ζώα, γεμάτη με αίμα. Αυτό το είχε περασμένο στο λαιμό χωρίς να φαίνεται. Παίρνει ο παπάς ένα μαχαίρι, σφάζει την παπαδιά –ενώ έκοβε τη φούσκα αυτή απ’ το ζώο– και την πήραν τα αίματα. Οι άλλοι τα χάσανε.

–Πώπω, τι έκανες, βρε παπά, για μας να σφάζεις τη γυναίκα.

Άρχισαν να χτυπιούνται οι άνθρωποι και να στενοχωριούνται, τι είναι αυτά που έκανες; Τρόμαξε το μάτι τους με τον παπά αυτόν τέλος πάντων. Κείνη την ώρα τους λέει αυτός, μην ανησυχείτε καθόλου. Τώρα θα δείτε. Θα σηκωθεί αμέσως. Και παίρνει μια σφυρίχτρα που είχε και αρχίζει να σφυρίζει από πάνω από την παπαδιά. Η παπαδιά σηκώθηκε επάνω. Οι άλλοι έμειναν έκθαμβοι. Και άρχισαν τότε να ζητάν το σφυριχτράκι αυτό και το λαγό (ήταν δύο λαγοί, είδαν το λαγό στο σπίτι τον ένα) και δε θέλαν φλουριά πίσω απ’ το γάιδαρο.

–Μα αυτά δεν τα πουλάω, έλεγε ο παπάς, είναι δικά μου, δεν τα δίνω, μου χρειάζονται.

–Όχι, εμείς δε θέλουμε τα φλουριά, πολύ θέλουμε να μας δώσεις τη σφυρίχτρα μαζί με το λαγό.

Λέει, δε γίνονται αυτά τα πράγματα γιατί εγώ τα χρειάζομαι, έκανε και τα νάζια του ο παπάς, παρ' όλα αυτά τους τά 'δωσε. Πήραν το σφυριχτράκι αυτοί, πήραν και το λαγό και φύγανε κατενθουσιασμένοι. Ο δε παπάς λέει στην παπαδιά.

–Να δεις, παπαδιά, που αυτοί τώρα θα παν στα σπίτια τους και θα σφάζουν τις δικές τους γυναίκες. Και θα ρθουν πίσω, ωχ τι θα γίνει. Λοιπόν, άμα έρθουν εσύ θα έχεις μαυροφορέσει και θα τους πεις ότι πέθανα.

Όπως λοιπόν το είχε προβλέψει ο παπάς, αυτοί έκαναν το ίδιο. Πήγαν στις δουλειές τους, στείλαν το λαγό να πάει μαντάτο στη γυναίκα τους, φυσικά ο λαγός δεν πήγε τίποτα, πήγαν στο σπίτι νευριασμένοι, έσφαξαν τις γυναίκες τους και σκοτωνόταν να σφυρίζουν από πάνω για να σηκωθούν. Δε σηκώθηκαν. Σηκωνόταν αυτές; Δεν σηκωνόταν. Πήγαν λοιπόν σε έξαλλη κατάσταση πάλι και βροντούσαν το σπίτι της παπαδιάς.

–Πού 'ναι ο παπάς, που μας ξεγέλασε, που σφάζαμε τις γυναίκες μας, να τον σκοτώσουμε, να τον κάνουμε, να τον ράνουμε!

Ανοίγει η παπαδιά μαυροφορεμένη και με το μαντίλι στα μάτια, να τρίβει τα μάτια της με τα κλάματα και να λέει, *αχ ο παπάς, που πέθανε, τον έχασα τον άντρα μου, και άλλα τέτοια. Αυτοί ήταν τόσο θυμωμένοι μαζί του που είπαν, θέλουμε να πάμε να μας δείξεις τον τάφο του. Δεν πιστεύουμε αυτά που μας λες. Θέλουμε να πάμε να μας δείξεις τον τάφο του. Εμείς θα τον ξεχώσουμε από κει μέσα.*

Πράγματι λοιπόν, τους πήγε η παπαδιά, τους έδειξε το χώρο που ήταν ο παπάς, υποτίθεται, πεθαμένος, αυτοί τον άνοιξαν, τον βγάζουν από μέσα, τον χώνουν μέσα σ' ένα τσουβάλι, λένε, *αμ και πεθαμένος εσύ δεν έχεις εμπιστοσύνη. Θα πάμε να σε πετάξουμε στη θάλασσα.*

Τον φορτώθηκαν στην πλάτη τους και ξεκίνησαν για τη θάλασσα. Έλα ντε που ήταν μακρύς ο δρόμος της θάλασσας και κουράστηκαν. Σε κάποιο μέρος λοιπόν παράτησαν το σακί με τον παπά για να πάνε να κάνουν την ανάγκη τους και να ξεκουραστούν. Όταν τον βάλανε κάτω με το τσουβάλι, αυτός άρχισε να φωνάζει από μέσα *απ' το τσουβάλι.*

–*Αχ, κι εσείς να θέλετε, εγώ δε θέλω να γίνω, κι εσείς να θέλετε, εγώ δε θέλω να γίνω.*

Ένας τσομπάνος που έβοσκε εκεί τα πρόβατά του πλησίασε εκεί το σακί και ρώτησε:

–Ε, τι γίνεται, τι είσαι εσύ εκεί μέσα, άνθρωπος;

–Ναι, μωρέ, λέει, εμένα με παν τον χριστιανό να με κάνουν βασιλιά με το ζόρι κι εγώ δε θέλω. Αφησα τις δουλειές μου και τρέχω. Με τρέχουν τώρα και με τσουβαλιάσανε με το ζόρι επειδή δεν ήθελα, να πάνε να με κάνουν βασιλιά.

–Τι λες, λέει, αλήθεια; Τότε δε βγαίνεις εσύ μέσα απ’ το τσουβάλι να μπω εγώ να κάνουν εμένα, που βαρέθηκα να βοσκώ εδώ τα πρόβατα;

Ο παπάς άλλο που δεν ήθελε, έβαλε τον τσομπάνο να τον λύσει, μπαίνει ο καημένος ο τσομπάνος στο τσουβάλι γιατί πίστευε ότι θα τον κάνουν εκείνο βασιλιά, τον δένει από πάνω, και, όταν ξεκουραστήκανε αυτοί και πήγανε, βουτήξαν πάλι το τσουβάλι και φύγανε, ήταν μέσα ο καημένος ο τσομπάνος.

Τον πήγαν τον πετάξαν τον τσομπάνο στη θάλασσα στα βαθιά, όσο μπορούσαν πιο βαθιά, και γυρίζοντας πίσω αντικρύσαν τον παπά να βόσκει πρόβατα. Έμειναν όταν τον είδαν. Ο ένας ρωτούσε τον άλλον:

–Βρε, αυτός δεν είναι ο παπάς που πνίξαμε προηγουμένως, που πετάξαμε στη θάλασσα;

Είπε κι ο άλλος, ο σύντροφός του, ναι, αυτός είναι.

–Και τι γυρεύει εδώ πέρα. Καλέ, παπά, εσένα δε σε πετάξαμε στη θάλασσα; Τι γυρεύεις εδώ πέρα; Θα μας τρελάνεις εσύ.

–Αμ, λέει, είδατε; Με ρίξατε στα ρηγά κι έβγαλα λίγα πρόβατα. Αν με ρίχνατε στα βαθιά, θα 'βγαζα περισσότερα.

–Τι λες; λέει, τότε να πας να πετάξεις κι εμάς, να βγάλουμε κι εμείς πρόβατα.

–Άντε, λέει, παρατήστε με τώρα στο χάλι μου, τόσα τράβηξα εγώ εξαιτίας σας, δεν μπορώ να κάνω τίποτα άλλο πια.

–Έλα, τζάνουμου, κάνε το αυτό για μας, τόσα πάθαμε κι εμείς εξαιτίας σου, άσε να βγάλουμε κι εμείς κανά πρόβατο.

Άλλο που δεν ήθελε ο παπάς, να απαλλαγεί απ' την παρουσία τους, να μην τον ενοχλούν, τους βουτάει και τους πάει να τους ρίξει κι αυτούς στη θάλασσα όπως θέλανε. Τους πετάει λοιπόν στη θάλασσα κι αυτός, και του φωνάζαν αυτοί.

–Δεν βρίσκουμε πρόβατα.

Ο παπάς τους έλεγε από πάνω: Πιο βαθιά,
πάτε πιο βαθιά! Οι άλλοι πάλι φωνάζαν, δεν
βρίσκουμε πρόβατα!

–Πιο βαθιά, πιο βαθιά, πιο βαθιά!

Μέχρι που τους έπνιξε και γύρισε πίσω στην
παπαδιά ήσυχος και με τα πρόβατα. Ότι δεν
θα τον ενοχλήσει άλλος κανείς.

Ειρήνη Καμπάνη – Λουτρόπολη Θερμής

***Από τους γονείς της, Παναγιώτη και Μαρία
Καρανικόλα***

Εγώ μλώ τη μάνα σ'

Ηταν ένας οκνός. Ένας ντεμπέλης,
και πάγαινε στην εκκλησιά κάθε
μέρα. Πάγαινε σ' Παναγιά, έκανε
το σταυρό του, Παναγιά μ', δώσε μ' ένα
διπλό. Θα με το δώσεις;

Ήλεγε πάλι μοναχός ιτ: Ναιαιαιαι.

Ήπαιρνε απ' το παγκάρ'. Την άλλη μέρα
πάλι τα ίδια: Δώσε μ' ένα δεκάρ'. Θα με το
δώσεις; Ναιαι.

Μοναχός ιτ. Η παπάς βλέπ' το χοντζερέ τσ'
άδειαζε. Λέει, τι συμβαίνει εδώ; Ας κρυφτώ
από πίσω απ' ντ Παναγία – ήταν μεγάλη η
Παναγιά. Πήγε, κρύφτηκε από πίσω.
Ξαναπήγε αυτός: Παναγιά μ', να πάρω ένα
διπλό;

Λέει αυτός, όοοχι.

–Σκάσε, λέει, εσύ, εγώ μλώ τη μάνα σ'.

Νόμιζε ότι ήταν η Χριστός...

Πρόδρομος Καρακωσταντής, Θερμή

Ο παπαγάλος

Ένα αντρόγυνο είχε έναν παπαγάλο στο σπίτι'. Ο παπαγάλος ό,τι ήβλεπε, το βράδυ τα έλεγε. Η γυναίκα είχε ένα φίλο. Πάγαινε το βράδ': Κύριε, η κυρία έχει φίλο.

Δεν το 'δινε σημασία. Αυτήνη όμως, πονηρή τώρα, ήταν της δλειάς: Δεν το θέλω τον παπαγάλο. Δεν το θέλω τον παπαγάλο, να τον πλήσεις τον παπαγάλο, ό,τι θέλεις κάν' τον τον παπαγάλο, τον πήρε η γ' άνθρωπος, κατέβηκε να τον πλήσει στη Μυτιλήνη, τον είδε ένας παπάς, λέει, πού παγαίνεις με το πουλί;

–Δεν το θέλει η γυναίκα μου (όχι να τον πλήσ', να τον δώσ').

–Φέρ' το, λέει, α το πάρω εγώ.

Το πήρε η παπάς. Το πήρε η παπάς, το πήγε στην εκκλησία, το είχε στην πόρτα από πάνω, όποιος ήμπαινε, φώναζε: Οι γυναίκες αριστερά, οι άντρες δεξιά.

Καμιά φορά πήγε κι αυτός. Αφού είπε, οι
γυναίκες αριστερά, οι άντρες δεξιά,

–Κι οι κερατάδες, λέει, να κάτσιν στη μέση.

***Πρόδρομος Καρακωσταντής, Λουτρόπολη
Θερμής***

Ο ψευτοθόδωρος

Ητανε δυο παγαπόντες. Πώς να ξεγελάσουν τον άλλο. Ο ένας απ' το ένα χωριό, ο άλλος απ' το άλλο χωριό. Τελικά, φεύγει ο ένας απ' το ένα χωριό να πάει στο άλλο να πουλήσειπραγμάτεια που είχε. Ο ένας πήγε και μάζεψε απ' τα ποτάμια –βγαίνουνε κάτι πράσινα μες στα ποτάμια, βγαίνουνε, τώρα δε βγαίνουν– μάζεψε αυτά σαν μαλλιά, τα ξέρανε, και τα πούλαγε για μετάξ'.

Ο δε άλλος, λες και είχαν τηλεπάθεια, πήγε και μάζεψε απ' τις λυγαριές σποράκια, είναι σαν πιπέρι, τα ξέρανε, προς πώλησιν έτοιμα. Μετάξι ο ένας –εμείς τα λέμε βαθρακόσκατα. Ο άλλος έφτιαξε αλυγαριόσπορους για πιπέρ'. Συμπτωματικά, έτυχε τώρα, φεύγοντας ο ένας από το ένα χωριό, να πάει στο άλλο να πουλήσει το εμπόρευμα. Έφυγε κι ο άλλος, κάπου στη μέση συναντηθήκανε.

–Γεια σου, φίλε.

–Γεια σου.

–Πού πας;

–Να, λέει, έχω κομμάτι μετάξι να το π’λήσω στο επόμενο χωριό.

–Κι εγώ, έχω, λέει, πιπέρ, θα πάω κι εγώ να το πουλήσω.

Λέει ο ένας απ’ τους δυο: Δεν τ’ αλλάζουμε;

–Να τ’ αλλάξουμε.

Ο Ψευτοθόδωρας λέει: Πώς σε λεν εσένα;

Λέει: Ψευτοκωστή. Εσένα πώς σε λένε;

Λέει: Εγώ ’μαι ο Ψευτοθόδωρας.

–Ε, άντε να σου δώσω μετάξ’, να μου δώσεις το πιπέρ’. Το μπαχάρ’.

–Α, εντάξει. Αλλά θα μου δώσεις, λέει, έναν παρά.

Σκέβεται ο Ψευτοκωστής, τον κοιτάζει καλά καλά. Θα σου δώσω το μετάξι έναν παρά. Ο άλλος όμως ο Ψευτοθόδωρας την κατάλαβε τη δουλειά, λέει, ό,τι σκατά πουλάω εγώ, πουλάει κι ο άλλος. Βγάζει ο Ψευτοκωστής: Πάρε τον παρά και φέρε το πράμα, το μετάξι (βαθρακόσκατα ξερά).

Σκατζάρουν εκείπέρα, έγινε αλλαγή, ξεφορτώνουνε το γάιδαρο, τα φορτώνουνε στσ’ άλλοι, άντε γεια, στο καλό. Πήγανε στα

σπίτια τους. Άμα πήγανε στα σπίτια τους,
ρωτάει η γυναίκα: Πού πήγες, τι έκανες;

–Να, πήγα, λέει, αντάμωσα έναν που τον
λέγαν Ψευτοκωστή.

–Ου, πού έπεσες, λέει, αυτός είναι τ'
αλλουνού τσ' χωριού η 'πατεώνας.

–Α, λέει, ρε γυναίκα, μη στεναχωριέσαι, εγώ
πήρα τσι έναν παρά. Βαθρακόσκατα του
δώκαμε, αλυγαριόσπορο πήραμε.

Ε, ο άλλος, πού 'δωσε τον παρά, λέει, το
ρουφιάνο, να πάω να τον πιάσω; Τα 'πε στσι
γυναίκα του, οι γυναίκες ξέραν πιο πολλά.

–Εσύ στον Ψευτοθόδωρα έπεσις. Πάνε πάρε
τ' άσπρο πίσω.

Η τηλεπάθεια ήταν εν ενεργεία. Ξεκινάει ο
ένας απ' το ένα το χωριό κι ο άλλος απ' τ'
άλλο, ανταμώνουν σε κάποιο σημείο,
φωνάζει ο Ψευτοκωστής: Έλα δω, ρε, θα μου
φέρεις τον παρά πίσω.

Αρχίσανε εκεί, πλακωθήκανε, είπανε τα
καθέκαστα. Μεταξύ κατεργαρέων υπάρχει
ειλικρίνεια.

–Έλα δω, ρε μαλάκα, λέει, αλυγαριόσπορο μου δώσεσ, βαθρακόσκατα σου ’δωσα, δεν το κλείνουμε να τελειώνουμε;

–Όχι, τον παρά μου θέλω.

–Α, παρά δεν έχει.

Βάλανε στοίχημα. Λέει ο Ψευτοθόδωρας, εγώ είμαι ο Ψευτοθόδωρας, ρε Ψευτοκωστή,

Θα πάμε, κι όποιος γελάσει τον άλλο, θα πάρει τον παρά.

–Ε, πού α πάμε;

–Θα πάμε να βρούμε την τύχη μας.

Φύγανε. Ψάξανε για δουλειές αλλά ο ένας ήθελε να γελάσει τον άλλον. Δεν καταφέραν τίποτα, παρότι ήταν κι οι δυο καταφερτζήδες, ψεύτες, δεν βρήκανε τίποτα. Τέλος πάντων, ταλαιπωρηθήκανε εδώ, εκεί, όπου βρίσκαν. Ξαφνικά, μετά από πολυήμερες ταλαιπωρίες, βρήκαν ένα ξωκκλήσι. Μπήκανε μέσα να μη τσ’ σπασ τ’ αγιάζι. Ο ένας φύλαγε τον άλλον. Μην τον κλέψει, μην τον γελάσει. Πέσαν να κοιμηθούνε, πάει κι ένα τσούρμο ληστές. Αυτοί είχαν πάει από μέσα από το τέμπλο και ο χώρος για τους εκκλησιαζόμενους ήταν έξω. Ξαπλωμένοι αυτοί, λέει, τι γίνεται; Μπουκάραν μέσα ένα τσούρμο ληστές. Οι

ληστές είχαν τα κλεψιμαίικα όλα, τα ρίζανε κάτω, τα μοιράζανε. Τελικά έμεινε μια λίρα. Αφού μοιράσανε και πήρανε ίσα μέρη ο καθένας, έμεινε μια λίρα. Λοιπόν, μαλώνανε οι ληστές. Μάλλον έμεινε υπόλοιπο να δώσουν σε κάποιον κι ο αρχηγός λέει: Αφού δε φτάζανε τι θα κάνουμε; Λέει αυτός, τη λίρα μ' θέλω.

Οι άλλοι τ' ακούγανε από μέσα. Ο Κωστής με το Θοδωρή. Ο Κωστής δε μίλαγε. Μόλις είδε τσι μαλώναν, λέει ο Ψευτοθόδωρας: Σκωθείτε οι πεθαμένοι να φάμε τσ' ζωντανοί!

Κι ακούσαν κι οι λησταί και παρατήσαν τσ' λίρες. Κάθισαν ύστερα να μοιραστούν τα κέρδη οι δυο τους. Μία σου και μία μου, τελικά κόλλησε μια λίρα. Λέει, ρε συ, τόσες λίρες που πήρες, γκρινιάζεις; Δηλαδή γυρεύεις τη μια λίρα; Πάρ' τη. Να τα κλείσουμε να τελειώσουμε. Λέει ο Κωστής: Α, τη λίρα μ' θέλω.

—Βρε, κάτσε καλά.

—Α, τη λίρα μ' θέλω.

Φτάσανε εκεί σε διαφωνία. Όσα κι αν έκανε ο Ψευτοθόδωρος στον Κωστή να κρατήσει τη λίρα, δεν [τον κατάφερνε]. Εντωμεταξύ οι

ληστές πήγανε πού πήγανε, κάποιος δεν είχε πειστεί.

–Τι γίνηκε, οι πεθαμένοι σκώθηκαν; Εγώ δεν το πιστεύω. Άμα δω.

Ο Κωστής κι ο Θόδωρος φαγουρόδερναν στην εκκλησία. Πάει η ληστής, φόραγε μια σκούφια σαν εμένα, κάνει έτσι απ’ το παραθυράκι που είχε ο ναΐσκος να δει, είχε σίδερο, δεν μπόρεσε να πιράσει το τσιφάλι, φαινόταν η σκούφια του. Ο Ψευτοθόδωρος τον μπάνισε, λέει, αρπάζει τη σκούφια, λέει, άντε, ρε Κωστή, πάρε μια σκούφια για τη λίρα, να τελειώσουμε. Άρπαξε, έβγαλε τσι τα μαλλιά του ληστή. Α, ρε, πάρε να τελειώνουμε. Ο ληστής την κοπάνησε. Πάει στσ ληστές:

–Αυτοί ήταν τόσοι πολλοί, που [μαλώναν] να πάρουν μια λίρα.

Φεύγουν οι ληστές, απομένει ο Κωστής κι ο Ψευτοθόδωρος. Λέει ο Ψευτοθόδωρος:

–Άντε πήρες τη σκούφια, τελειώσαμε.

–Όχι, λέει, τη λίρα μ’ θέλω.

Λέει, για έναν παρά κάνεις έτσι; Πήρες ολόκληρη σκούφια, πήρες λίρες, ό,τι και να ’λεγε δεν τον κατάφερνε, τέλος πάντων αφού

τα πήρανε μισά μισά, έλειπε μια λίρα. Ο Κωστής δεν το 'βαζε κάτω.

–Εγώ είμαι πιο καταφερτζής από σένα. Τη λίρα μου.

–Δε σε φτάνουν τόσες λίρες; Λέει ο Ψευτοθόδωρας: Θα ξαναβάλουμε στοίχημα. Όσα πήρες κι όσα πήρα, άμα καταφέρεις και με ξαναγελάσεις... όσα πήρα θα σ' τα δώσω όλα. Άμα χάσεις θα μου τα δώσεις εσύ.

Εντωμεταξύ ξημέρωσε, τα [πράγματα] στον ώμο, παγαίνανε. Πού να παν; Ήταν κι οι δυο πολύ μπαγαπόντηδες, ούτε να πληρώσουν να πάνε σε κανά χάνι, πήγαν ήβραν ένα [σπίτι], λέει, να πέσουμε εδωπέρα; Ο άλλος ήταν αγρότης κι είχε μέσα πράματα να φαν, να πιουν. Παράλληλα ο αγρότης εκειπέρα είχε μια [χαβούζα]. Μέσα ο άλλος πέταγε τα ξεροκόμματα, τα περισσεύματα, ξεραινόταν κι άμα είχε ανάγκη, έβγαζι κι έτρωγε. Πήγαν από πάνω και σκεφτόντουσαν.

–Κατέβα εσύ μέσα να πάρς παξιμάδι να 'χουμε να τρώμε, πού θα βρούμε άλλο.

Πες το, πες το, ο Κώστας έπεισε το Θοδωρή.

–Ρε τον πούστη, λέει, τώρα θα με γελάσει. Ρε Κώστα, μη στενοχωριέσαι, θα κατέβω εγώ.

Θα γεμώσω το τσουβάλι παξιμάδια και θα με
τραβήξεις απάνω. Εντάξει, βρε;

–Μπέσα.

Βρήκαν ένα στσιονί, είχε ο αγρότης, παίρνει
το τσουβάλι ο Ψυτοθόδωρας, κατιβαίνει το
στσιονί, τον λασκάριζε γη άλλους από πάνου,
α, λέει, εντάξει, σταμάτα. Πήρε ο
Ψευτοθόδωρας, έβαλε καμπόσα παξιμάδια,
μπαίνει μες στο τσουβάλι, έβαλε και
παξιμάδια, έδεσε το τσουβάλι από μέσα, ρε
Κώστα, τράβα ρε!

Έπιασε γη άλλους και τράβαγε. Ρε γαμώ τη
μου, λέει, πολύ βαριά είναι τα παξιμάδια.
Τέλος πάντων, τα 'συρε απάνου ο Κωστής,
αρπά το τσουβάλι, άντε ρε, καλά είσαι μέσα!
Θα γελάσεις εμένα; Ο άλλος ήταν μες στο
τσουβάλι. Αρπά το τσουβάλι στον ώμο, πήγε
πήγε πήγε, κάπου βρήκε μια βρυσούδα,
πιτάει το τσουβάλι κάτω, α πιω κουμάτι νερό,
να φάω κανά παξιμάδ. Ανοίγει το τσουβάλ,
βλέπει μέσα τον Ψευτοθόδωρα. Λέει: Είσαι
χαζός. Τώρα τι να σου πω; Θέλεις τα
φράγκα; Άντε, πάρε τα φράγκα σου και μην
τα ξαναβάλεις με τον Ψευτοθόδωρα.

Γιάννης Πατσανάς, Μυτιλήνη

Ολοκληρωμένα προγράμματα

Οταν οι Εβραίοι φύγαν από τον τόπο τους, ψάχναν να βρούν εδάφη να πάνε να εδραιωθούν. Έρχεται λοιπόν ένας Εβραίος στη Μυτιλήν', δεν είχε ταξιά. Νοικιάζει ένα κάρο για ταξί.

—Πόσα θέλεις για να με γυρίσεις.

Έφτασε το μεσημέρι, πνάσαν. Δίνει ο Εβραίος λεφτά και λέει: Πήγαινε να πάρεις κολατσό, να πάρς ελιές, να πάρεις κεράσια.

Αυτός πήρε καρπούζι. Άμα φάγανε του λέει: Σ' είπα να πάρς κεράσια, εσύ πήγες και πήρες καρπούζ'. Του λέει ο ταξιτζής: Τα κεράσια, αφεντικό, θα τα τρώγαμε, θα πετούσαμε τα κουκούτσια. Τα καρπούζι που πήρα, φάγαμε εμείς, τις φλούδες θα τις βάλουμε στο άλογο, τα σπόρια θα τα ξεράνουμε.

Λέει, ο Εβραίος, μ' αυτό το σκεπτικό, πίσω, εδώ δεν έχει χαίρι για μας.

Πολιχνίτος

Ο Τεμπέλης

Κάποτε ήταν ένας τεμπέλης. Δεν ήξερε πώς να ζήσει. Δεν ήθελε να πάει στη δουλειά. Σκέφτηκε να μαζέψει λίγο χόρτο. Ξερνό, που λέμε. Ξερό χόρτο. Το 'βαλε μέσα σ' ένα τσουβάλι, ξεκίνησε, τώρα, από τα Πάμφυλλα, παράδειγμα, να το πάει σ' Μυτιλήν' να το πουλήσει για μετάξι. Επειδής μοιάζει το μετάξι με το χορτάρι αυτό. Βέβαια ο άλλος θα μπορούσε να το δει μέσα τι είναι. (Παλιός κόσμος, τώρα, ξέρω κι εγώ; Τα πολλά μπορεί να είναι ψέματα...) Ένας άλλος, το ίδιο κι αυτός τεμπέλης, ήταν από τα άλλα τα χωριά, τα πέρα. Απ' τ' Ακρωτήρ' παράδειγμα. Ερχόταν κι αυτός με άλλο πράμα. Αυτός είχε ένα τσουβάλι κι είχε βάλει μέσα φύκια. Και τα έλεγε ότι πουλάω μεταξωτές κορδέλες. Συναντηθήκαν μες στη Μυτιλήνη. Αυτοί οι δυο οι τεμπέληδες.

–Τι έχεις, ρε κουμπάρε, μες στο τσουβάλι;

Είπε αυτός που ήταν από δω, απ' τα Πάμφυλλα: Εγώ έχω μετάξι, πουλώ. Εσύ τι έχεις, κουμπάρε;

–Εγώ έχω μεταξωτές κορδέλες.

–Κάνουμε ανταλλαγή τα τσουβάλια;

Ο ένας τώρα ήθελε να γελάσει τον άλλον.

–Κάνουμε.

Το πήρε ο καθένας το τσουβάλι του αλλουνού και το δώσαν τρεχάλα για να μπορέσουν ν' απομακρυνθούν. Να μη ξανασυναντηθούν. Ανοίγ' ο ένας το τσουβάλι, πράγματι χόρτα. Ανοίγ' ο άλλος, βλέπ' φύκια. Λέει, με γέλασε. Ε, κι ο άλλος: Κι εμένα με γέλασε.

Πέρασε ένα διάστημα, συναντηθήκαν ξανά μέσα στη Μυτιλήνη.

–Βρε, με γέλασες, λέει, εμένα.

–Ε, εσύ, λέει, τι μ' έκανες; Δε με γέλασες;

–Άντε, λέει, τώρα, που δώσαμε γνωριμίες, να πηγαίνουμε μαζί να βρούμε καμιά δουλειά.

Τυχαία συναντήσανε έναν παπά.

–Γεια σου, παπά.

–Καλώς τα παιδιά. Πού γυρίζτε;

–Δουλειά γυρεύουμε.

–Ελάτε, λέει, κι έχω ανάγκη εγώ να σας πάρω στο χωράφ'. Έχω βόδια, έχω...

Ε, τους πήρε, τους πήγε στο σπίτι τ'. Αλλά ο παπάς ήταν πάρα πολύ πονηρός. Μόλις πήγι, για να τους δοκιμάσ', λέει τ' μπαπαδιά, πήγαινε απ' τη στέρνα και φέρε ένα τυρί να φαν τα παιδιά. Ακούσαν αυτοί στέρνα (είναι χαβούζα, που λέμε), λένε, ετούτος έχει τυρί με τη στέρνα! Κάτσαν, φάγαν.

–Τι δουλειά θα κάνουμε, παπά;

Λέει, ο ένας θα πάει στα βόδια, να βοσκήσει τα βόδια, κι ο άλλος θα καθαρίσ' το στάβλο.

Ο στάβλος είχε μέσα κοπριά πολλή. Πήρε τα βόδια ο ένας, έφυγε το πρωί για το βοσκό. Ο άλλος κάθισε στο στάβλο. Λέει, για να τον καθαρίσω έχει πολλή δουλειά. Έτρεχε ένα ποτάμ' δίπλα. Γυρίζ' το ποτάμ' μέσα, τα

πήρε (ενώ αυτό το ποτάμι πήγαινε σ' έναν αλευρόμυλο και γύρζε). Σταμάτησε ο αλευρόμυλος, τρέξαν να δουν, είδαν ότι είχε γυρίσει τον ποταμό. Τον αρχίσαν λοιπόν στο ξύλο. Τον πρήξαν. Τον αφήσαν, φύγαν. Αυτός όμως, για να ξεγελάσ' τον άλλον, τώρα, το φίλο του, που είχε πάει στα βόδια, σκέφτηκε, σκέφτηκε κι έκανε κάτι λουκουμάδες, κάτι γλυκίσματα. Λέει, άμα 'ρθει, θα πω ότι όλη μέρα έτρωγα λουκουμάδες. Ενώ ήταν δαρμένος.

Ο άλλος, που πήρε τα βόδια, τα έπιασε τα βόδια μύγα. Το μεσημέρι, ξερς, έχει μια μύγα και τα κεντά και τρέχουν. Έτρεχε από δω, έτρεχε από κει να τα γυρίσ', αγλάδες πάτ' σε, κτσάθηκε, έπεσε κάτω, ξέρω 'γώ. Τι να κάνει κι αυτός, να γελάσει τον άλλον πάλι; Όλη μέρα γύριζε κι έτρεχε, καμιά φορά βρήκε μια αγλαδιά κι είχε λίγα αγλάδια, τα 'βαλε στον κόρφο τ' μέσα, να πάει να τα δώσει στον άλλον. Να τον γελάσ', κατάλαβες; Το βράδ' ανταμώναν, κάτσαν στο σπít',

–Πώς τα πέρασες;

Λέει αυτός, όλη μέρα λουκμάδες έτρωγα.
Ενώ είχε φάει ξύλο.

Λέει, γιατί;

–Γύρισα, λέει, το ποτάμι μέσα, το νερό τα
πήρε όλα τα κόπρια και τν άραξα και έτρωγα.
Εσύ;

–Α, εγώ, λέει, φίνα. Όλη μέρα στον ίσκιο κι
έτρωγα αχλάδια.

Ενώ όλη μέρα έτρεχε ο άνθρωπος και κυνήγα
τα βόδια.

–Κάνουμε ανταλλαγή αύριο τη δουλειά;

–Κάνουμε.

Αλλάξαν δουλειά. Ε, τα ίδια πάλι, ό,τι έπαθε
ο ένας, έπαθε κι ο άλλος. Γιατί τον αρμήνεψε
να γυρίσ' το ποτάμι πάλι μέσα, τον δείραν κι
αυτόν. Το βράδ' συναντηθήκαν, λέει, με
γέλασες.

–Εμ, εσύ, λέει, τι μ' έκανες, δε με γέλασες;
Που μ' είπες ψέματα;

–Αυτή, λέει, δεν είναι δουλειά, να φύγουμε.
Αλλά, μια που θα φύγουμε από δω, να

πάρουμε και τα τυριά. Άκσες τον παπά που μας είπε ότι έχει μια στέρνα με τυριά; Να γεμίσουμε ένα τσουβάλι.

Παν λοιπόν νύχτα στη στέρνα, ποιος θα κατεβεί μέσα; Βαθιά η στέρνα. Λέει, θα σε δέσω, ο ένας στον άλλο, θα σε δέσω με το σκοινί να σε κατεβάσω μέσα. Θα γεμίσεις το τσουβάλι να σ' ανεβάσω να φύγουμε.

Τον κατεβάζει με το σκοινί μέσα, αυτός, ήταν και αξυπόλητος, πάτ'σε κάτω, ήταν αγκάθια. Πονηρός ο παπάς, ε; Μόλις τα πάτησε αυτός, για να μη πει τώρα, έχει αγκάθι, και τον αφήσει και φύγει (λέει, τι 'ναι, ρε;):

–Τα τυριά είναι στην άρμη, έχει άρμη και γι' αυτό τα πόδια μου είναι μαλακά.

Λέει, μη μιλάς, γέμισε το τσουβάλι.

Τι να κάνει, μπαίνει αυτός μες στο τσουβάλι. Το 'δεσε, λέει, τράβα πάνω. Μόλις τράβηξε το τσουβάλι, το πήρε απάνω, λέει, εσύ κάτσε μες στη χαβούζα τώρα, να σε πιάσει η παπάς. Μα αυτός ήταν μες στο τσουβάλι. Το παίρνει στον ώμο το τσουβάλι. Το πήρε το τσουβάλι, τράβα. Τράβα, τράβα, πέρασε από 'να

μαντρί. Πέσαν οι σκύλοι απάνω να τον φάνε
αυτόν. Λέει αυτός που ήταν μες στο
τσουβάλι: Σήκωσέ με πιο αφηλά, θα με
δαγκάσιν.

–Βρε, μέσα είσαι;

Τον πέταξε κάτω. Αλλά πιο μπροστά –
ξέχασα να το πω– ήθελε να κατουρήσει, το
ψιλό τ'. Και κατούρσε μες στο τσουβάλι.
Κατούρσε λοιπόν, τρέχανε πα στον άλλο, τα
πόδια τ'. Λέει, καλά το 'λεγε πως ήταν
φρέσκια τα τυριά και τρέχιν. Ύστερα άμα
πήγε στα σκυλιά και μουντάρανε οι σκύλοι,
λέει, σήκωσέ με πιο ψλά μη με δαγκάσιν.

–Βρε, μέσα είσαι;

Τον πέταξε. Τον πέταξε κάτ', φύγαν.
Πηγαίναν, πηγαίναν, πηγαίναν, στο δρόμο
είχε ένα πουτάμ' και περνούσε νερό. Πού θα
βρουν μian άκρια να μπορέσιν να το περάσιν.
Πήγε να περάσει ο ένας, έφυγε που πατούσε
η πέτρα, πέφτει κάτω, σπα το πόδι τ'. Λέει,
ώπα, γη άλλος, δε με καλοφαίνεται εμένα.
Εγώ θα πάω να περάσω απ' αλλού. Πάει πιο
πάνω, είχε κάτι βάτ', του βγάλαν τα μάτια.

Πηγαίνουν τώρα, κουτσός, με ένα πόδ', κι ο άλλος χωρίς μάτια.

–Τι θα κάνουμε;

–Ε, τώρα, λέει, θα γυρίζουμε στα χωριά, να ζητιανεύουμε.

Μόλις περάσαν –βάστα ο κουτσός το στραβό και παγαίνουν– βλέπουν μian αχλαδιά, κι ήταν φορτωμένη αχλάδια. Λέει ο κουτσός, ν' ανεβείς εσύ απάνω, που είναι γερά τα πόδια σ', στο στραβό, ν' ανεβείς εσύ απάνω, παспаτεύοντας θα τα κόψεις τ' αχλάδια. Τα ρίχνεις κάτω κι εγώ θα τα μαζεύω. Έστω και μ' ένα ποδάρ'.

Καλώς, έκρινε ο άλλος, ανέβηκε πάνω, μάδειε τ' αχλάδια, τα 'ριχτε κάτω... Αυτός από κάτω είδε μian αρκούδα και πάγαινε. Μόλις είδε την αρκούδα, έκοψε. Έφυγε. Δεν μίληξε καθόλου, να πει, έτσι κι έτσι'. Πήγε η αρκούδα από κάτω, είδε τ' αχλάδια, χλάπα χλούπα, χλάπα χλούπα, έτρωγε. Φώναζε αυτός από πάνω:

–Σιγά, ρε, θα τα φας όλα. Εγώ τι θα φάω;

Τίποτα. Συνέχιζε.

–Αμ εσύ, λέει, δεν υποφέρνεσαι.

Αφήνει μπόι, πηδά κάτω, πηδά πάνω στην αρκούδα. Εντωμεταξύ αυτός, ο πρώτος που έφυγε, ο κουτσός, πήγε σε απόσταση μακρινή μακρινή, βρήκε μια πέτρα, μια αγκαλιά τρύπια, σπηλιά να την πούμε, πήγε τρύπωσε εκεί μέσα. Η αρκούδα, άμα ανέφκε ο άλλος απάνω, το 'δωσε πλαλιές, να πάει στη σπηλιά της. Αυτή ήταν η σπηλιά της αρκούδας. Μόλις την είδε αυτός από μακριά και πάαινε, βρε, πού την φέρνεις ιδώ, ρε;

Λέει, τη φέρνω για με φέρν'; Κι έτσι λοιπόν, τους μάγκωσε και τους δυο μέσα και τους έφαγε.

***Πρόδρομος Καρακωσταντής, Λουτρόπολη
Θερμής***

**ΤΟΤΕ ΠΟΥ
ΜΙΛΟΥΣΑΝ ΤΑ ΖΩΑ**

Εκατό χρονώ η αλεπού, εκατό δέκα τ' αλεπέλι

Παραμύθι, παραγούρι

Έπαρι ψωμί κι αγγούρι

Μια φορά κι έναν καιρό, που λέτε, ήταν μια αλεπού με το μωρό της. Στο ψηλότερο μέρος του νησιού. Τη Βίγλα. Στο υψομετρικό το 968. Είναι το ψηλότερο μέρος του νησιού μας αυτό. Ένα μέτρο πιο χαμηλά είναι η Αγιάσο. Καθότανε λοιπόν με το παιδί της εκεί, καμιά φορά βλέπει η αλεπού μια φωτιά στην ανατολή. Κάνει η αλεπού έτσι. Το μωρό την έβλεπε. Λέει, τι κάνεις. Λέει, ζεσταίνομαι. Ζεστάσου κι εσύ.

Το μωρό δε μίλησε. Καμιά φορά, εκεί που καθότανε, κάνει το μικρό, ωχ, ωχ, ωχ, ωχ, και κρατούσε το μάτι του. Λέει, τι έπαθες; Λέει, μια σπίθα ήρθε στο μάτι μου απ' τη φωτιά. Λέει η αλεπού, βρεεε, εκατό χρονώ η αλεπού, εκατό δέκα τ' αλεπέλι.

Από εκεί βγήκε.

Λευτέρης Χαλικιώτης, Σκαμιά

Ο λύκος κι η αλεπού

Ο λύκος κι η αλεπού είχαν σπαρμένο
στάρ' κι ένα κιουπάκι με μέλι.
Παίρνιν το κιούπ', το παν στη
φωλιά τους, το κρύφτιν, άντε να
θερίσουμε το στάρ', να τ' αλέσουμε, να
κάνουμε τηγανίτες, να βάλουμε το μέλι, να
φάμε. Εκεί που θερίζανε η αλεπού φώναζε:
Τώρα, τώρα!

–Τι είναι, μωρέ αλεπού, τι φωνάεις;

Λέει, με φωνάζουν να πα να βαφτίσω ένα
μωρό.

–Ε, πάνε, λέει η λύκος.

Την έστειλε να πα να βαφτίσ' το μωρό.
Άνοιξε το κιούπ' κι έτρωγε το μέλι. Άμα
πήγε, λέει, τι το 'βγαλες το μωρό; Λέει,
αρχισταρέλ'.

–Α, όμορφο όνομα, είπε η λύκος.

Συνέχεια το θέρους. Έλεγε πάλι η αλεπού:
Τώρα, τώρα, τώρα!

–Τι είναι, μωρέ αλεπού, πάλι και φωνάζεις;

–Νά, με φωνάζουνε, λύκο, πάλι μωρό να βαφτίσω.

Πάει βαφτίζει και το δεύτερο μωρό. Άμα γύρισε, λέει, τι το ’βγαλες; Λέει, μεσιαρέλι. (Πήγε στα μισά το κιουπέλ.) Συνέχιζαν το στάρ’ να τελειώσιν. Καμιά φορά έβαλε αυτή πάλι τις φωνές: Τώρα, τώρα!

–Τι είναι μωρέ αλεπού;

–Νά, κι άλλο μωρό με φωνάζιν.

–Ε, πάντα μωρά είχαν;

–Ε, να μην πάω;

–Όχι, πάνε να το βαφτίσ’.

Πα να το βαφτίσ, γλύφ’ το κιούπ’ καλά η αλεπού, το τρώει το μέλι όλο. Άμα κατέφκε:

–Τι το βγαλες;

–Γλυφταρέλι.

–Πολύ όμορφο, αλεπού. Άντε τώρα ν’ αλέσομε να κάνομε τσ’ τηγανίτες.

Πα να δουν το κιούπ’, το βλέπουνε αδειανό. Αυτή έλεγε, εσύ το ’φαγες. Ο άλλος έλεγε, γιατί, μωρ’, το φαγα εγώ και δεν το φαγες εσύ, π’ ανέβαινες τσε βάφτιζες τα μωρά;

Αρχινούν τον καυγά. Θα κάτσομε να τα
κάνομε, τσι οποιανού είναι αναλυτά, αυτός
έφαγε το μέλι. Τώρα τι να κάνει η αλεπού για
να τ' αλλάξ'; Λέει στο λύκο, λύκο, δεσ στο
γιαλό, ένα πουλί... Πάρ' του λύκου, τα βάζει
στα δικά τσ'. Παίρ' τα δικά τσ', τα βάζει
στου λύκου. Γυρίζ' η λύκους, τι να δει;

–Είδις; Ισύ το φαγες το μέλ' κι όχι εγώ.

*Χριστίνα Καραδημητράκη, Λουτρόπολη
Θερμής*

Η αλεπού και τα ψάρια

[Ήταν μια αλεπού και ένας λύκος και πεινάγανε. Μια μέρα η αλεπού σκέφτηκε να ξεγελάσει ένα ψαρά για να του πάρει τα ψάρια.] Έπεφτε μπροστά τ', έκανε την ψόφια, [την προσπερνούσε ο ψαράς,] σκώνονταν αυτή. Πλάλει, πάλι έπεφτε μπρος στον ψαρά, τα κοφίνια. Στο τέλος λέει ο ψαράς, άει στο καλό, άμα τις μάζενα τόσις αλεπούδισ, γιά τι παράδες θε να 'παιρνα; Και φεύγει να πα να βρει τσ' αλεπούδισ να μαζέψ'. Παίρν' η αλεπού το γάδαρο με τα ψάρια, φεύγει. Γυρίζ' πίσω, δε βρίσκει γάδαρο τσι ψάρια. Ιι, λέει, τν αλεπδάρα, μου τα πήρε κι έφυγε. Τα 'φαγε κι τσ' γαδαρο τσ' τα ψάρια.

Πάει βρίσκει το λύκο η αλεπού: Έλα να φάμε ψάρια. Δε ψάρια που σ' ήφερα. Πήγα στο γιαλό, τα ψάρεψα, τώρα είναι η σειρά σ' να πας. Δε θα πάω εγώ πάλι, θα πας εσύ.

Τρων τα ψάρια. Σηκωνόνται να παν στο γιαλό να ψαρέψει ο λύκος, τον δένει ένα κιούπι στην ουρά: Άντε, λύκο, πέσε για να βγάλεις ψάρια.

Η λύκος πάγαινε, βάρυνε το κιούπ' δεν
μπόραγε να το σύρει βούλιαζε.

–Μωρ', θα πνιγώ, τ' φώναζε, μωρ'
πνίγουμαι.

–Όχι μεγάλα ψάρια γέμ'σες.

Καμιά φουρά, η ουρά κόπκε του λύκου και
γλίτωσε από τον πνιγμό και γύρσε πίσου.

–Αχ! μωρ' αλεπού.

–Άντε, βρε λύκο, μεγάλα ψάρια έβγαλεις,
βλιάξαν και γι' αυτό τα 'παθες αυτά.

Χριστίνα Καραδημητράκη, Θερμή

Η γριά με το πετεινάρι της και την κοτούλα της

Μια φορά κι έναν καιρό ήταν ένα μεγάλο παλάτι, που το είχε ένας βασιλιάς ξακουστός, με κάγκελο γύρω γύρω, δεν μπορούσε να μπει κανείς μέσα, και λίγο πιο πέρα ήταν το σπιτάκι μιας γριούλας που ήταν μοναχιά, και δεν είχε κανέναν να τη συντηρήσ' ούτε να την προσέξ'. Είχε μια κοτούλα, που την έκανε κανένα αυγό και έτρωγε, κι ένα πετεινάρι, που φώναζε, ένα πολύ ζωηρό πετεινάρι.

Λοιπόν το πετεινάρι έβλεπε απέναντι τον κήπο του βασιλιά· ήθελε να μπει μέσα να σκαλίσ' να φάει, δεν μπορούσε να μπει. Και σκέφτηκε: Τι να κάνω να τραβήξω την προσοχή; Βγήκε και φώναζε: Κουκουρίκου! Κουκουρίκου! Να χέσω του βασιλιά τα γένιααα! Κουκουρίκου! Να χέσω τ' βασιλιά τα γένια!

Ε, τον ακούσαν από μέσα, βγήκαν: Τι θέλεις; Φύγ' από 'δώ· τον διώχναν. Εκείνος τα ίδια και τα ίδια· τον πιάσαν, τον πήγαν στο βασιλιά. Λέει ο βασιλιάς: Τι θέλεις; Λέει,

τίποτα δε θέλω· θέλω, λέει, να μι δώσεις
κατιτίς και να με αφήσεις να βοσκήσω.

–Ε, πάντε πετάζτε τον έξω αυτόνα. Ρίξετέ τον
μέσα στη χαβούζα να τον καταπιεί το νερό.

Ρίζαν το πετεινάρ' μέσα στ' χαβούζα, έλεγε
το πετεινάρι: Ρούφα, κώλε μ', το νερό,
ρούφα, κώλε μ', το νερό, ρούφα, κώλε μ', το
νερό· ήπτε το νερό όλο το πετεινάρι, βγήκε
έξω ζωντανό. Άρχισε πάλι: Να χέσω τ'
βασιλιά τα γένια, να χέσω τ' βασιλιά τα
γένια.

–Αρπάζτε τον και ρίξτε τον μέσα στον
φούρνο να τον κάψετε.

Τον ρίζαν μέσα στον φούρνο να καεί το
πετεινάρι· λέει, βγάλε, κώλε μ', το νερό,
βγάλε, κώλε μ', το νερό· έσβησε η φωτιά,
βγήκε το πετεινάρι έξω.

–Τι θες;

Λέει, να μ' αφήσετε να σκαλίζω έξω. Ε, εκεί
που σκάλιζε ο πετεινός αυτός, βρήκε ένα
φλουρί. Πήρε το φλουρί στο στόμα τ' και
φώναζε: Βρήκα ένα φλουρί, βρήκα ένα
φλουρί, βρήκα ένα φλουρί!

–Ε, παιδιά, λέει, τούτος βρήκε φλουρί!
Αρπάξετέ τον να πάρουμε το φλουρί απ’ το στόμα τ’.

Πήγαν να του πάρουν το φλουρί, δεν το ’δινε ο πετεινός, το πήραν αυτοί με τη βία το φλουρί. Το πήγαν στο βασιλιά, λέει, ρίξτε το μέσα στ’ άλλα τα φλουριά. Πήραν το φλουρί, φώναζε πάλι: Το φλουρί μ’ θέλω, το φλουρί μ’ θέλω, κουκουρικού, το φλουρί μ’ θέλω! Όλη τη νύχτα ο πετεινός φώναζε.

Αγανακτήσανε πια όλοι. Λέει, άντε βρε παιδιά, ρίξτε τον μέσα στα φλουριά, να βρει το φλουρί του να το πάρει να φύγει, να μην έχουμε άλλες ιστορίες. Πήραν τον πετεινό, τον ρίξαν μέσα στα φλουριά.

–Άντε τώρα, πάρε το φλουρί σου και φύγε.

Ε, αυτός πήρε ένα φλουρί στη μύτη τ’ και άρχισε: Ρούφα, κώλε μ’, τα φλουριά, ρούφα, κώλε μ’, τα φλουριά, ρούφα, κώλε μ’, τα φλουριά· ρούφηξε τα φλουριά το πετεινάρι, βγήκε έξω, τον βγάλαν, τον διώξαν. Πήγε στη γριά με το φλουρί. Το ’βαλε μπροστά της το φλουρί, το πήρε η γριά: Πού ’ταν τούτο, πού το βρήκες; Λέει, πάγαινε να φέρεις ένα σεντόνι, άσπρο καθαρό, να το βάλεις να κάτσω απάνω.

–Τι λες, που θα σου δώσω σεντόνι καθαρό;

–Φέρ’ το, γριά, και δεν θα το μετανιώεις.

Πήγε η γριά έφερε το σεντόνι, κάτ’σι ο πετεινός απάνω, βγάλε, κώλε μ’, τα φλουριά, βγάλε, κώλε μ’, τα φλουριά, έβγαλε όλα τα φλουριά.

–Πού ήταν τούτο το πράμα;

Λέει ο πετεινός: Πήγαινε ν’ αγοράσεις ό,τι θέλεις, να μας πάρς κι εμάς λίγο καλαμπόκι να φάμε με την κοτούλα. Και πήγε η γριούλα και πήρε τα φλουριά κι έβγαζε ένα ένα και ψώνιζε, η γριούλα, και πέρασε αυτή καλά κι εμείς ακόμη πιο καλά.

Μαρία Δεδούση, Βαρειά

Λαγός και χελώνα

Μια φορά κι έναν καιρό ήτανε ο λαγός και η χελώνα. Η χελώνα περπατάει αργά πολύ. Ο λαγός τρέχει. Γινόταν κάποτε ένα σεμινάριο. Λοιπόν λέει η λαγός στη χιλώνα: Γινόμαστε φίλοι να πάμε στο σεμινάριο;

–Εντάξει, γινόμαστε.

Το δέχτηκε η χιλώνα. Ο λαγός ήτανε όλο χαρά. Ήτανε μακριά για να πάνε στο σεμινάριο. Λέει, μέχρι να κουνήσει το ένα της το πόδι, το άλλο, εγώ θα νικήσω, θα πάρω το δώρο· ο λαγός.

Ε, ο λαγός ξεθάρρησε, πήγε κάτω από έναν πεύκο, έπεσε στην πρασινάδα, στα λουλούδια και κοιμήθηκε. Η χελώνα ετοίμασε τη βαλίτσα της, έβαλε το φαγητό της, ό,τι ήταν για να βάλει, την πήρε, και σιγά σιγά έτρεχε. Δεν έπεσε να κοιμηθεί. Η χελώνα πήγε πρώτη στο σεμινάριο.

Καμιά φορά ο λαγός ξύπνησε. Δεν στεναχωρέθηκε γιατί, λέει, εγώ θα τρέξω, μέχρι να κουνηθεί η χελώνα, θα το πάρω το δώρο εγώ.

Πα, βλέπει τη χελώνα εκεί και έσκασε από τη ζήλια του. Το δώρο το πήρε η χελώνα.

Πόπη Παπάνη, Αγιάσος

Γάιδαρος, Πετεινός και Γάτα

Κάποτε ένας χωρικός πήγε να φορτώσει το γάιδαρό του ξύλα από το βουνό. Στο δρόμο έπεσε ο γάιδαρος κάτω. Τον είπε, άντε να δεις, άμα πάμε στο χωριό, να δεις τι θα σε κάνω. Φοβήθηκε ο γάιδαρος, θα με δειρ' τώρα, μόλις τον ξεφόρτωσε τα ξύλα, τα 'βγαλε από πάνω τ', το γεμίζ' πλαλιές, έφυγε ο γάιδαρος. Έτρεχε, έτρεχε, έτρεχε, καμιά φορά ακούει μια γάτα και φώναζε, μιάου, μιάου, μιάου.

–Βρε... πήγε κοντά, τι συμβαίνει κι κλαις;

–Άσ' τα, λέει, εγώ δεν εφύλαξα τον ποντικό και πήγε κι έφαγε το τσουβάλι το αλεύρ' και μ' είπε θα με σκοτώσει τ' αφεντικό μ'.

–Εγώ, λέει, να δεις τι έπαθα. Εγώ έπεσα κάτω και μ' είπε, θα με δειρ', γιατί έπεσα φορτωμένος ξύλα.

–Ε, άντε να πάμε στην πόλη.

Φύγανε από κει, απ' το χωριό που μέναν, να πάνε στην πόλη. Στον δρόμο ακούν κι έναν πετεινό και φώναζε.

–Κικιρίκου, κικιρίκου!

Πάνε κοντά: Μαθέ, γιατί κλαις; Τι έχεις και φωνάζεις;

–Εγώ, λέει, δεν εφώναξα το πρωί να πάει τ' αφεντικό μου στη δουλειά και μ' είπε, θα με σφάξ'.

–Άντε, λέει, έλα κι εσύ μαζί. Να πάμε στην πόλη.

–Τι θα κάνουμε στην πόλη;

–Θα πάμε, λέει, να μάθουμε μουζικάντες. Τι θα πάρεις εσύ η γάιδαρος;

–Εγώ θα πάρω το κλαρίνο.

–Εσύ, πετεινέ;

–Εγώ, λέει, με τη μύτη, θα πάρω το σαντούρ', να το χτυπάω.

–Εσύ, γάτα;

–Εγώ, λέει, θα πάρω το βιολί.

(Κάνει καμιά φορά η γάτα κάπως και ξυέται.)
Ε, τραβούσαν, τραβούσαν, πήγαν σ' ένα ορισμένο μέρος, σκοτείνιασε. Τώρα, τι να κάνουν; Μηδέ πόλη φάνηκε, μηδέ φώτα. Λέει ο πετεινός, εγώ θα ανεβώ σ' ένα κυπαρίσσι ψηλό, θ' ανεβώ στην κορυφή να πέσω. Κι από κει θα δω μήπως έχει και φώτα, να πάμε στην πόλη.

Λέει κι η γάτα, θαν' ανέβω κι εγώ στα μισά. Η γάιδαρος η καημένος, άντε λέει, εγώ θα πέσω στη ρίζα. Ε, πέσανε. Καμιά φορά ο πετεινός ξύπνησε, λέει, ρε παιδιά, είδα φώτα, πρέπει να 'ναι η πόλη. Πάμε;

–Πάμε.

Σκωθήκαν νύχτα, τραβούσαν απάνω στο φως· βρήκανε ένα σπιτάκι μικρό και μέσα φασαρία. Πάν' στο παράθυρο κοντά, αφγκριγιόνται, μέσα ήταν κλέφτις και κάναν ρυζόγαλο. Είχαν ένα καζάνι και ένας με τον άλλο πλια μια χάβρα. Ο ένας έλεγε, έβρασε, γη άλλος, θέλει ακόμη λίγο. Αυτοί πεινούσαν. Λέει ο γάιδαρος, θα κρεμάσω το κεφάλι μου από το παναθύρ' μέσα και θα με

κάνετε καβάλα, θανα βάλουμε τσιρίδες όλοι μαζί. Θαν' ακούσουν αυτοί, θα φοβηθίν να φύγιν.

Πράγματι λοιπόν, βάζει το κεφάλι του ο γάιδαρος μέσα απ' το παράθυρο, τον κάνει η γάτα καβάλα, απάνω σ' γάτα η πετνός, αρχινήσανε, γκαρ, νιάου, κικιρίκου, φουβθήκαν οι κλέφτες, φύγαν. Μπαίνιν μέσα, ένα καζάνι –το 'χαν κατεβάσει το ρυζόγαλο–, αρχίσαν πλια, η πετνός με τη μύτη τι ήθελες να φάει, η γάιδαρος ό,τι μπορούσε. Είχε ένα πιάτο: με το πιάτο, λέει, με το πιάτο, έφαγε το μσό το καζάν. Ε, τώρα, φουσκώσαν οι κοιλιές των, να κοιμηθούν. Πού να κοιμηθούμε για;

Η γάτα κοιμάται συνήθως στη γωνιά. Έπεσε στην αχλιά. Εγώ, λέει, θα πέσω εδώ. Ο πετεινός, από πάνου από την πόρτα, λέει, είχε ένα ξύλου, ανέβκε απάν' στο ξύλο. Ο γάιδαρος;

–Ε, πέσε, ρε γάιδαρε, στην πόρτα κάτω.

Πέσαν. Οι κλέφτις πήγαν σ' ένα ορισμένο σημείο και καθόνταν τώρα και σκέβονταν, τι θα γίνει, να παν πίσω, να χάσιν το ρυζόγαλο;

Ένας: εγώ θα πάω. Σηκώθηκε λοιπόν, σιγά
σιγά, σιγά σιγά πήγε. Ανοίγει την πόρτα,
πασπάτεψε αυτού που 'χαν το καζάνι, στη
γωνιά, που λέμε, μουντέρνει η γάτα, τον
κατατζουγκράνσε, τον έφαγε τσ μούρες ιτ.
Πήγε ν' ανοίξει την πόρτα να φύγ',
κατιβαίνει ο πετνός, του βγάζει τα μάτια τ'.
Σκώνει κι η γάιδαρος το ποδάρι τ' χώνει μία.

Πήγε στσ' άλλ', δεν είναι, λέει, για να πάμε
αυτού. Ένας, λέει, κάτου, μ' ένα πιρόνι μ'
έφαγε τα μάτια, γη άλλους με μια τζίτα τα
'βγαλε τα μάτια μ', κι άλλους με μια
κουτσκούδα με κοπάνιε από πίσου. Κι έτσι
λοιπόν τέλειωσε το ρυζόγαλο.

**Πρόδρομος Καρακωσταντής, Λουτρόπολη
Θερμής**

Το φίδ'

Εφυγε, λέει, ένας από δω, από το χωριό, και πήγαινε να πάρει νερό απ' το κυπαρίσσ'. Στο δρόμο πάτησε ένα φίδ'. Δεν το είδε ο άνθρωπος, το πάτησε. Γυρίζει το φίδ' και τυλίγεται στο λαιμό του. Να τον πνίξ' γιατί το πάτησε. Ο άνθρωπος έβαλε τις φωνές. Μια αλεπού λέει ήταν στο κυπαρίσσι εκεί.

–Τι συμβαίνει;

Από μακριά την έταξε· λέει, πέντε κότες θα σε δώσω. Άμα μού γλιτώσεις.

Και πήγε κοντά:

–Τι συμβαίνει;

–Το φίδι αυτό. Δεν το είδα. Περιπατούσα να πάω να πάρω νερό και το πάτησα και γύρσα και τυλίχτηκε στο λαιμό μου.

Τώρα η αλεπού το είπε το φίδι, για κατέβα και μπες σε τούτο το μπουκάλι, να σε δω πόσο μάκρος έχεις.

Μπήκε, λέει, μέσα στο μπουκάλι και το βίδωσε το μπουκάλι κι έσκασε το φίδ'.

–Άντε, λέει, τώρα, να πας να με φέρεις πέντε κότες.

Πήγε στο σπίτι του ο άνθρωπος κατατρομαγμένος, λέει στη γυναίκα, θέλω πέντε κότες.

–Τι θα τις κάνεις;

Λέει, έτσι κι έτσι. Τυλίχτηκε ένα φίδι στο λαιμό μ' γιατί το πάτησα και με γλίτωσε η αλεπού. Και η αλεπού θέλει να πληρωθεί, πέντε κότες.

–Σιγά, λέει, μη σου δώσω πέντε κότις. Να, πάρε το σκύλο και πάαινε.

Παίρει το σκύλο, τον βάζει μέσα σ' ένα τσουβάλ', το φορτώθηκε και πήγαινε στου κυπαρίσς'. Μόλις τον είδε η αλεπού γλύφονταν που θα φάει τσ' κότις. Άμα πήγε κοντά, βγάζει απ' το τσουβάλι το σκύλο, την κυνήγησε, την έπιασε την αλεπού, τν έφαγε τν αλεπού.

Πρόδρομος Καρακωσταντής, Θερμή

Γάιδαρος, λύκος και αλεπού

Μια φορά κάθονταν ένας γάιδαρος στο λιβάδι, έτρωγε κι ευχαριστιόταν. Χορταράκι, πρασινάδα, έτρωγε κι ευχαριστιότανε. Μα η τύχη του η κακή, μια αλεπού κι ένας λύκος φτάνουν εκεί. Για να φάνε το γαϊδουράκι. Το γαϊδουράκι τρώει χόρτα, ο λύκος...

Το γαϊδουράκι μόλις τους είδε είπε: Βρε, καλώς τους φιλαράκους! Ελάτε να βοσκήσετε κοντά μου. Αυτοί τού απάντησαν: Τι; Να φάμε χόρτα εμείς; Εμείς δεν τρώμε χόρτα.

Το γαϊδουράκι λέει: Βλέπετε τίποτα άλλο εδώ; Εδώ έχει μόνο χόρτα.

Δεν του είπαν: Θέλουμε να σε φάμε εσένα. Του είπαν: Εμείς έχουμε καράβι δικό μας και λεφτά. Να πάμε, να περάσουμε θάλασσα, να ψωνίσουμε φαγητά, να έχουμε τον χειμώνα, να τρως κι εσύ. Να μην τρως μονάχα χόρτα.

–Ε, γινόμαστε. Εντάξει. Γινόμαστε φίλοι.

Μόλις μπήκανε και ταξιδεύανε, μόλις βγήκανε στον ωκεανό, στα βάθη, σκέφτηκαν πώς θα φάνε το γάιδαρο. Λέει: Μα εδώ που φτάσαμε, η ζωή μας είναι επικίνδυνη και πρέπει να ξεμολογηθούμε. Αρχινά ο λύκος: Λέγε μας εσύ, αλεπού, τι έκανες στη ζωή σου.

–Ε, τι έκανα; Νά, πάγαινα στα κοτέτσια, έκλεβα κότες και έτρωγα, με κυνηγούσανε, αλλά έτρεχα, κρυβόμουνα. Στα κοπάδια πάγαινα, κανά αρνάκι, κανά κατσικάκι, πάλι με κυνηγούσαν αλλά εγώ έτρεχα, δεν μπορούσαν να με πιάσουν, κρυβόμουνα.

–Ω, συχωρεμένες οι αμαρτίες σου.

–Πες μας κι εσύ, λύκο, τι έκανες στη ζωή σου.

–Ε, κι εγώ τα ίδια, κι εγώ δεν τρώω χόρτα· πάαινα στα κοπάδια, έκλεβα αρνάκια, κατσικάκια, με κυνηγούσανε, δεν μπορούσαν να με πιάσουνε, έτρεχα κι εγώ, κρυβόμουνα.

–Α, συχωρεμένες οι αμαρτίες σου, λύκο! Πες μου, γαϊδουράκι, εσύ τι έκανες στη ζωή σου;

–Ε, τι να κάνω εγώ; Με είχε το αφεντικό, με φόρτωνε διάφορα, λαχανικά, ντομάτες, κολοκυθάκια, αγκινάρες, παγαίναμε σε χωριά, τα πουλούσαμε... Ε, μ' έπαιρνε λίγα

πιτυράκια, λίγο κριθαράκι, κι άμα δεν έτρεχα κιόλας, με χτυπούσε, με έδερνε. Μια φορά καθώς πηγαίναμε, ήτανε μια ζέστη μεγάλη. Μεγάλη ζέστη! Δίψασα. Με είχε φορτώσει μαρούλια τ' αφεντικό μου. Κι έκανα έτσι κι έκλεψα ένα μαρούλι κι έφαγα, από το κιβώτιο.

–Ποποπό! Έκλεψες μαρούλι κι έφαγες; Δίχως λάδι, δίχως ξίδι; Η αμαρτία σου δεν συγχωρεύεται με κανέν' τρόπον. Πρέπει να πέσεις στο βυθό. Δεν συγχωρεύεσαι. Η αμαρτία σου. Γιατί έφαγες μαρούλι δίχως λάδι, δίχως ξίδι.

–Ε, εντάξει, αφού είναι έτσι. Μονάχα ο παππούς μου, μου είχε αφήσει κάτι μήνυμα πίσω στα πόδια μου. Σας παρακαλώ, διαβάστε το.

Παν να διαβάσουν το μήνυμα, σκών' τα πόδια, χτπά τ' κανά δυό κλοτσιές, τσ' ρίχτ' στο βυθό και παίρνει το καράβι το γαϊδουράκι και γυρίζει πίσω στο μέρος του και ζούσε καλά κι εμείς καλύτερα.

Πόπη Παπάνη, Αγιάσος

Το ματζανέλι

Μια φορά ήταν ένας γέρος και μια γριά και δεν είχαν παιδιά. Η γριά παραπονιόταν, προσευχόταν όλη μέρα στο Θεό, δώσ' μου ένα παιδάκι, κι ας είναι και ποντικάκι. Μια μέρα, εκεί που σκούπιζε, τραβάει το μπαούλο να σκουπίσει από πίσω, πετιέται ένα ποντικάκι.

—Αα, τούτο είναι το παιδάκι που μου έδωσε ο Θεός.

Το πήρε, το έντυσε, του έβαλε τα πάντα, το είχε στα πούπουλα. Αλλά εντωμεταξύ του έμαθε και δουλειές. Σκούπιζε, μαγείρευε, έκανε απ' όλα. Σηκώνονται μια Κυριακή το αντρόγυνο και πήγαν στην εκκλησία. Το είχε βγάλει ματζανέλι. Το ματζανέλι, αφού έκανε όλες τις δουλειές, είπε να κάνει και λίγο κουρκούτ', που θα 'ρθουν να φάν. Η κουρκούτ' όμως, όταν βράζ', πετάει. Έλεγε: μη βράζ' κουρκούτ' και θα πέσω μέσα.

Η κουρκούτ' κουτ κουτ, χαμπάρι δεν έπαιρνε. Νευρίασε και το ματζανέλι, έπεσε μες στην κατσαρόλα. Τέλειωσε επιτέλους η λειτουργία, ήρθαν στο σπίτ', βλέπουν κλειδωμένα, χτυπούσαν χτυπούσαν, τίποτε,

λένε, θα πήγε σε καμιά γειτόνισσα. Ζητήσαν μια σκάλα, βάλαν απ' τον τοίχο, ανεβήκαν, λένε, κοίτα τι ωραία, σκούπισε, μας έκανε και φαγητό.

Βάλαν να τρων, βρίσκαν κομματάκια κρέας, λένε, φαίνεται πήγε και μας πήρε και κρέας. Άμα όμως βρήκαν το κεφαλάκι και την ουρίτσα, καταλάβαν πως ήταν το ματζανέλι. Αρχίσαν τα κλάματα, ανεβήκαν πα στο παράθυρο και κλαίγαν. Πηγαίν' μια κάργα, λέει, γιατί κλαίτε, λένε κι οι δυο μ' ένα στόμα, το ματζανέλι χάσαμε, γέρος και γριά το κλάψαμε.

—Ε, λέει, κι η κάργα, να ρίξω κι εγώ τα φτερά;

Λέει, ρίξ' τα. Ρίχνει η κάργα το φτερό. Πά στη συκιά να φα σύκα, βλέπει ότι λείπει το φτερό τσ', λέει η συκιά, τι έγινε το φτερό σου; Λέει, το ματζανέλι χάσαμε, γέρους κι γριά το κλάψαμε.

Λέει, να ρίξω κι εγώ τα φύλλα μου; Λέει, ρίξ' τα. Πάει με την αύριο το γουρούνι, πήγαινε και έτρωγε τα φύλλα που ήταν πεσμένα της μέρας, λέει, γιατί τα 'ριξες όλα και δεν τα άφησες να τα ρίχνεις λίγα λίγα να έρχουμαι να τα τρώω; Λέει, το ματζανέλι χάσαμε, γέρους κι γριά το κλάψαμε.

Λέει, να ρίξω κι εγώ το χρυσό μου το δόντι;
Λέει, ρίξε. Πάει στη βρύση να πιεί νερό.
Λέει, πού 'ναι το χρυσό σου το δόντι; Λέει,
το ματζανέλι χάσαμε, γέρους κι γριά το
κλάψαμε.

Λέει κι η βρύση, να στερέψω; Λέει, στέρεψε.
Δίψασε ο βασιλιάς, πήρε το κουμάρι η
βασιλίτσα να πα να γεμίσει. Πα στη βρύση, η
βρύση δεν έτρεχε. Λέει, γιατί δεν τρέχεις;
Που έρχομαι κάθε μέρα και παίρνω νερό.
Λέει, το ματζανέλι χάσαμε, γέρους κι γριά το
κλάψαμε.

Λέει, να σπάσω κι εγώ το κουμάρι, που
κρατούσε. Λέει, σπάσ' το. Πάει στο σπίτι,
βλέπει ο βασιλιάς, λέει, πού ναι το νερό που
περιμένω; Λέει, το ματζανέλι χάσαμε, γέρους
κι γριά το κλάψαμε.

Λέει, να βάλω κι εγώ φωτιά στο χαροπάνι;
Έβαλε φωτιά στο χαρουπάνι, κήκε και το
παλάτι.

Σουζάνα Λασκαρίδου, Ανεμώτια

ΧΟΤΖΑΣ

Στο σπίτι στην Προύσα, ήρθε το Ραμαζάνι, δεν είχαν τίποτα να φαν. Λέει, χανούμ, μη βιάζεσαι. Πήγαν το βράδυ να τον καλέσιν. Άμα βάλανε τα άλλα, βάλανε κι το σκοινί τη μπακλαβούκα. Έφαγε ένα κουμάτ', αρχινά καβγά, φασαρία, κάνει έτσι το σκοινί, γυρνάει το άλλο κομμάτι κοντά του.

Παναγής Κουνέλλης, Λουτρόπολη Θερμής

Ηρθε ένα καϊκ', η καφενές ήταν δίπλα, έκανι αυγά και λοιπά. Έπιασε καιρός, σκωθούκαν φύγαν. Άμα ξαναπέρασ' η καπτάνιος, η καφετζής γύρευε.

–Τα αυγά, θα τα βάλω κλώσα να κάν' πουλιά, τα πλιά θα [κάναν κι άλλα] και λοιπά, δεν έφτανε το καϊκ' τ' αλλουνού! Τι να κάνει, έβαλε το Μαστραντίν Χότζα δικηγόρο. Ε, ήρθ' η ώρα στο κονάκι, που λέγανε τότε το δικαστήριο, που πήγαν, πήγε η πρόεδρος, ο Μαστραντίν Χότζας δεν πάγαινε ακόμη. Λέει του κλητήρα, πάινε φώναξε το δικηγόρο, να έρθει απάνω να κάνουμε τ' δίκ'. Μόλις πήγε ο κλητήρας,

λέει, πες του εισαγγελέα ότι νά, βράζω
κουμάτι στάρ' να πάω να σπείρω αύριο.
Μόλις το βράσω, θα ν' έρθω. Πράγματι πήγε
απάν'. Έρχεται η σειρά, βγάλαν το
κατηγορητήριο...

—Άντε, βρε Μαστραντίνς Χότζα, καλά, λέει η
εισαγγελέας, άμα πήγι πάνου, βρασμένου
στάρ' φυτρώνει;

—Εμ, βρασμένα αυγά, λέει, βγάζιν πλιά;

Παναγής Κουνέλλης, Θερμή

Εκανε ο Χότζας ένα φούρνο. Όποιος
τον έβλεπε το φούρνο έλεγε: Δεν
τον έκανες καλά. Η φούρνος πρέπει
να βλέπει από δω μεριά, όχι από το
βοριά. Πάγαινε γη άλλος πάλι, τα ίδια: Δεν
είναι καλός, από κει θα τον κάνεις, από το
νοτιά να βλέπει η φούρνος.

Η φούρνος δεν τέλειωνε. Γυρίζει ύστερα η
Χότζας και κάνει το φούρνο πάνω σ' έναν
αραμπά. Κι άμα πάγαινε γίενας και του
έλεγε, από δω να βλέπει η φούρνος, γύριζε
τον αραμπά, γύριζε κι η φούρνος μαζί.

–Να ησυχάσω, λέει, πλια, αφού δεν κάνω καλό φούρνο.

*Χριστίνα Καραδημητράκη, Λουτρόπολη
Θερμής*

Η Μαστραντίν Χότζας ήθελε να πάει απ' το χωριό τ' στην Προύσα, να πάει στην πόλη. Μαζευτήκαν ούλοι.

–Μαστραντίν Χότζα, να μας παρς, φέρε μας τούτο, φέρε μας τ' άλλο.

Όλο το χωριό. Πάει κι ένα μωρό, ένας πιτσιρικάς, λέει, πάρε μ' ένα παγιαβλίλ', μια σφυρίχτρα.

Πήγε η Μαστραντίν Χότζας, γύρισε, μόλις πήγε να μπει στο χωριό, είχε το παγιαβλίλ' και σφύριζε κι έμπαινε μέσα. Πήγανε.

–Μ' ίφερης τούτο, μ' ίφερης τ' άλλο; Λέει:

–Γιατί, ρε; Τον καιρό που μι τα παραγγέλνατε, μι δώσατε χρήματα; Μόνο το μουρό μ' έδωσι το μιταλλέλ. Πάρτε το.

Παναγής Κουνέλλης, Θερμή

ώσε μου, λέει, δύο χιλιάρικα. Δεν έχω, λέει, ένα έχω. Ένα, λέει, δώσ' το μου. Το πήρε, το 'βαλε στην τζέπη, λέει, τώρα είμαστε εντάξει.

Λέει, τι εντάξει είμαστε;

–Σε γύρεψα, λέει, δυο. Μ' έδωκες το ένα. Άρα ίσα είμαστε.

Πύργοι Θερμής

Mια φορά πάλι, η χότζας ήτανε πα σ' ένα δέντρο, έκοφτε ένα κλαδί. Καθόταν πά στο κλαδί που έκοφτι. Περνάει ένας, λέει, τι κάνεις, θα γκρεμίσ'. Λέει, κάνε συ τη δλειά σ'. Κάνε συ τη δλειά σ', έκοφτι, έκοφτι η χότζας, έκουψι το κλαδί, πα κι αυτός μαζί. Λέει, καλά του γείπε, λέει, αυτός, να πα να τον εύρω, να τον συνεννοηθώ, να με καθοδηγέψ'. Πήγε, ηύρε τον, λέει, ε, κουμπάρε, πού το 'ξιρες που θα γκρεμίσου;

–Αφού, λέει, έκουφτις του ξύλου και κάθουσιν πα στο ξύλου; Θα γκρεμίσ'.

Αφάλωνας

Μια φορά πάλι σμίξανε μι τη
γναίκα τ', πήγαν κι θερίζαν.
Στάρ'. Δώκε της το δριπάν', αυτή
χε παρμέν' ένα ψαλίδ' μαζί τς.
Ήταν οκνή, κατάλαβες; Κι κάθ'ταν μι του
ψαλίδ' κι έκουφτι.

–Βρε, γυναίκα, λέει, μι του δριπάν' θερίζιν,
έτσι, νά, νά.

–Οι.

Πιάσε λοιπόν η Χότζας, έριξ' τη μες στου
π'γάδ'. Αφού τν έριξι, λέει, μες του πγάδ'
έλιγι αυτή, μι του ψαλίδ' θερίζιν. Ήταν
ανάποδη.

Μόρια

Αλλη μια φορά πάλι σμίξαν. Λέει, θα
πα να πνιγώ. Πάω να πέσου μες σ'
μποτάμ'.

–Πάαινε, λέει. Χαθήκαν οι γυναίκις; Χάθηκε,
λέει, του μνί πού 'χι του πιπέρ'.

Έφγι λοιπόν, πήγι σ' ένα γιουφύρ', έπισι,
λέει, μέσ στουν μποταμό. Πήγε αυτός. Έπλυνι
ένας. Μπαξβανκά.

–Βρε, λέει, μπας κι είδισ τ' γυναίκα μου;

–Έπεσι μες σ’ μποταμό.

–Πάει ίσα κάτ’;

–Δεν επάαινε, λέει, ίσα κάτ’. Ίσα πάν’ λέει, πάαινι.

Ήταν ανάποδ’ κατάλαβις;

Αγιάσος

Ητανε ένα ζευγάρι, κοιμότανε, νύχτα, σκεπασμένο με το πάπλωμα. Από κάτω απ’ το παράθυρο, νά φασαρία, το χιόνι έπεφτε, φασαρία, κακό, μαλώνανε δυο άντρες. Αυτός, περίεργος, λέει, ρε γυναίκα, αυτοί θα σφαχτούνε, να πάω να τους χωρίσω.

–Βρε, κάτσε καλά, λέει, τι ανακατεύεσαι;

–Όχι, λέει, εγώ θα πάω, θέλω να πάω να τους χωρίσω.

–Μα κάνει κρύο.

–Μη σε νοιάζ’ λέει, θα πάρω το πάπλωμα να το ρίξω από πάνω μου.

Πράγματι παίρνει αυτός το πάπλωμα,
κατεβαίνει κάτω, είδανε αυτοί ότι κατέφκε με
το πάπλωμα, αρπούν το πάπλωμα,
σηκώνονται και φεύγιν. Ανεβαίνει αυτός
επάνω. Λέει, τι έκανες, άντρα μου, τους
ξεχώρισες;

–Ο καυγάς, λέει, γυναίκα ήταν για το
πάπλωμα.

***Φωτεινή-Μαλβίνα Κατραμάδου-Χιώτη,
Μυτιλήνη***

Φώναξε ο σουλτάνος το χότζα γιατί
έκανε καπετανάτο, δηλαδή ήθελε
να δίνει εκείνος διαταγές. Έβγαλε
απόφαση να τον καθαρίσει. Τον
φωνάζει στο παλάτι του, του έκανε εκείνος
τεμενά, τον προσκύνησε, λέει, ένα πράμα θα
σε ρωτήσω, ξέρεις πότε θα πεθάνεις; Κάνει
που ανοίγει ένα βιβλίο, διαβάζει, διαβάζει:
Ναι, λέει, ξέρω, αλλά ξέρω πότε θα πεθάνεις
κι εσύ. Εδώ είναι γραμμένο ότι άμα πεθάνω
εγώ, μετά ένα μήνα θα πεθάνεις εσύ.

Λέει αυτός, α, το χότζα κοιτάζετε καλά.

Φραγκούλης Θεοδοσίου, Σκαλοχώρι

Μια γυναίκα ήταν χήρα. Τον ρωτούσε, τι νέα μάς έφερες απ' την πόλη; Τι είπε ο σουλτάνος;

–Έβγαλε νόμοι, λέει, όποια χήρα έχει μεγάλο στόμα, έχει δικαίωμα να παντρευτεί.

–Ααα, κάνει αυτή, να δείξει ότι έχει μεγάλο στόμα.

–Ναι, λέει, αλλά όποια έχει μικρό στόμα μπορεί να πάρει δύο άντρες.

–Οου!

Φραγκούλης Θεοδοσίου, Σκαλοχώρι

Ενας βοσκός είχε εκατό πρόβατα. Θα πήγαινε στην Αμερική. Πού να τ' αφήσει τα πρόβατα; Τ' άφησε στο χότζα. Σίγουρο άνθρωπο. Μετρά τα εισοδήματα και όποτε έρθ'... Μόλις έφυγε τ' αφεντικό, αρχίζει. Πούλιε, έσφαζε, στα έξι χρόνια δεν είχε τίποτα. Τα μάδησε όλα. Καμιά φορά ήρθε τ' αφεντικό, κάνει μια κούπα γιαούρτ' να πα να τον καλωσορίσει.

Λέει η χότζας: Όταν πάγαινες, είχε
φουρτούνα;

–Είχε.

–Τριάντα πρόβατα έταξα για να πας. Στο
γυρισμό είχε;

–Είχε.

–Άλλα τριάντα. Δεν έχω τίποτα, μια κούπα
γιαούρτ' κράτησα.

Αρπάζ' την κούπα τ' αφεντικό, του κοπανεί
μες στα μούτρα. Πάγαινε στο δρόμο.

–Τι έπαθες, χότζα;

–Λογαριάσ'κα με τ' αφεντικό μου και βγήκα
ασπροπρόσωπος.

Μιχάλης Πασσάς, Σκαλοχώρι

Ηταν ένα παναγύρι. Είχε μουσική,
χορεύαν, καβάλα η γυναίκα στο
γαϊδούρι, εκείνος περπατούσε,
βλέπουν έναν κότσυφα. Λέει, για
δες ένας κότσυφας, τι ωραία μύτη που έχει, τι
ωραίος πού 'ναι!

–Κοτσυφίνα είναι, λέει η γυναίκα.

–Βρε, κότσυφας είναι! Κοτσυφίνα είναι.

Τη δίνει ξύλο. Αφού την έδειρε πια, γυρίσαν πίσω. Τον άλλο χρόνο, πάλι καβάλα το γαίδαρο, πάλι, λέει η γυναίκα, άντρα μ', μη θυμηθούμε πάλι την κοτσυφίνα. Λέει, κότσυφας ήταν.

Της έριξε ένα ξύλο, πάλι γύρισαν πίσω. Κι από τότε έμεινε: Κότσυφας είναι, κοτσυφίνα είναι.

Φραγκούλης Θεοδοσίου, Σκαλοχώρι

Μια φορά όλοι οι διανοούμενοι και οι πλούσιοι σκέφτηκαν να κάνουν τραπέζ'. Να τους καλέσουν να τους κάνουν τραπέζ' να φάνε. Οι φτωχοί δεν είχαν να φαν. Ε, ο Χότζας ήξερε πολλά πράματα. Καλέσαν και το Χότζα να πάει, αλλά είπαν ότι πρέπει να φορείτε ένα ένδυμα με φαρδιά μανίκια. Ο Χότζας δεν είχε. Τι να κάνει; Πήγε σ' ένα φίλο του και του είπε, θέλω να πάγω να φάγω –γιατί δεν είχε και φαγητά ο χότζας. Να πάω να φάω, το πιο πολύ.

–Ε, γιατί δε πας; λέει.

–Γιατί πρέπει να έχει φαρδύ μανίκι, με φαρδομάνικα.

–Κάτσε, λέει, θα σε δώσω.

Πήγε αυτός, τι έκανε, δεν ξέρω, βρήκε ένα ένδυμα το έδωσε στο Χότζα, το έβαλε. Πήγε ο χότζας στο τραπέζι, τρελάθηκε. Τι φαγητά ήταν αυτά! Έφαγε, ήπια...

Άμαν έφαγε και ήπια και χόρτασε, σκέφτηκε, γιατί να μην έχουν οι άλλοι να φάνε κι εδώ να τρων και να πρέπει να φορέσει και ρούχο επίσημο για το τραπέζι. Σκέφτηκε όμως να το αποδείξ' κιόλας. Πήρε το κουτάλ', άνξε το μανίκι τ' κι έριχνε το πιλάφ' μες στο μανίκι τ' κι έλεγε:

–Φάε, μανίκα μ', πιλάφ', φάε, μανίκα μ', πιλάφ', φάε, μανίκα μ', πιλάφ', γέμισε το μανίκι τόνα, γέμισε και το μανίκι το άλλο, φάε, μανίκα μ', έκατσε με τα χέρια του έτσ' ο Χότζας.

Λέει, τι 'ναι αυτά που έκανες;

–Εμ, εσείς δεν καλέσατε, λέει, ανθρώπ' να φαν, καλέσατε ρούχα.

Έδωσε λοιπόν και στο ρούχο μ' να φάει.
Καλά 'ναι τα φαρδομάνικα αλλά τα φορούν
οι δεσποτάδες.

Μαρία Δεδούση, Βαρεία

Ο Χότζας ήταν πολύξερος. Μια φορά
τον βάλαν φωτιά στο φέσι του, που
κρεμόταν η φούντα από πίσω.

–Χότζα, ξέρς αυτό;

–Το ξέρω.

–Ξέρς αυτό;

–Το ξέρω.

Του βάλαν φωτιά στη φούντα, η φούντα
καιγόταν από πίσω, δεν πήρε είδηση και τον
λεν: Ε, χότζα, λέει, η φούντα σου καίγεται.

Λέει, κι αυτό το ξέρω.

Μαρία Δεδούση, Βαρεία

Κάποτε ο Ναστραντίν Χότζας ήθελε
να βγει το πρωί στην πόρτα, να
κάνει το σταυρό του και να πει: Θεέ

μου, ρίξε με χίλιες λίρες. Άμα είναι εννιακόσιες ενενήντα εννιά, δεν τις θέλω.

Τον άκουσε ο γείτονάς ιτ. Κάθε πρωί ήθελε να βγει να πει αυτό: Θεέ μου, ρίξε με χίλιες λίρες. Άμα είναι εννιακόσιες ενενήντα εννιά, δεν τις θέλω.

–Ε, να δοκιμάσω, λέει ο γείτονάς ιτ.

Πάει, του ρίχτει εννιακόσιες ενενήντα εννιά. Απ’ τον καπνοδόχο μέσα. Πήγε το πρωί τσ’ μέτρησε, βγαίνει σ’ μπόρτα, λέει, Θεέ μου, σ’ ευχαριστώ, σ’ ευχαριστώ. Πως είναι εννιακόσιες ενενήντα εννιά δε με πειράζει. Τν άλλη θα μου τη χρωστάς.

Πήγε αυτός που τς έριξε, λέει, φέρε τις λίρες, εγώ τις έριξα. Λέει, α, καιρό εγώ έκανα το σταυρό μου κι έλεγα να με ρίξ’ χίλιες λίρες. Μ’ έριξε εννιακόσιες ενενήντα εννιά.

Λέει, εγώ τις έριξα. Στο δικαστήριο.

–Στο δικαστήριο. Εγώ, πώς να πάω στο δικαστήριο, εγώ είμαι αζυπόλητος.

–Θα σε πάρω ποδήματα.

Τον παίρνει ένα ζευγάρι ποδήματα.
Ξαναπάει.

Λέει, ρούχα έχω;

–Και ρούχα.

Τον κάνει και ρούχα. Πίσω πίσω, άμα πήγε
και είπε, τώρα πλια εντάξει είσαι; λέει, δεν
είμαι εντάξει, εγώ δεν μπορώ να πορπατήσω.
Εγώ θέλω κι ένα μουλάρι να κάνω καβάλα.

Τον παίρνει κι ένα μουλάρ', πήγαν στο
δικαστήριο.

–Τι συμβαίνει;

Τα 'πε στο δικαστή: Εγώ, δικαστά, κάθε πρωί
έλεγα, Παναγιά μου, Χριστέ μου, Θεέ μου,
ρίξε μου χίλιες λίρις. Μ' έριξε εννιακόσιες
ενενήντα εννιά, με λυπήθηκε. Τώρα τούτος θα
μας πει πως είναι τσι το μουλάρι πού 'χω
καβάλα, ότι είναι θκό τ'.

Λέει, θκό μου είναι τσ' αυτό.

Πρόδρομος Καρακωσταντής, Θερμή

Καθόταν, στο παράθυρο, ψιχάλιζε,
και καθόταν και ρέμβαζε. Περνούσε
έναν κύριο πλαλιά πλαλιά,
σκεπασμένος. Αυτός, για να σπασ' πλάκα,
λέει, κύριε, η βροχή είναι δώρο του Θεού,
εσύ τρέχς;

Ντράπηκε ο άλλος ο άνθρωπος, σταμάτησε,
πάγαινε σιγά σιγά, για κακή του τύχη,
αρρώστησε, κρυολόγησε. Ύστερα από ένα
διάστημα κάν'ταν εκείνος στο παράθυρο,
βλέπει το χόντζα κι έτρεχε. Δεν έχασε καιρό.
Βγαίνει στο παράθυρο, Χόντζα εφέντη, λέει,
ξέχασες τη συμβουλή που μ' έδωσες; Κι η
βροχή δώρο του Θεού είναι.

—Μα εγώ, λέει, δεν τρέχω για να μη βραχώ.
Τρέχω για να μην πατήσω την ευλογία που
στέλνει ο Θεός από πάνω.

**Πρόδρομος Καρακωσταντής, Λουτρόπολη
Θερμής**

ΑΙΝΙΓΜΑΤΑ

Ουρανός με τ' άστρα,
γη π'ταλωμέν',
τσ' γάτας μας τα νύχια,
τ' φιδιού το τσιφαλέλ.

(Η χελώνα)

Βατούσα

Από πάνω σαν τηγάνι
από κάτω σαν μπαμπάκι
από πίσω σαν ψαλίδι.

Τι είναι;

(Το χελιδόνι)

Μυστεγνά

Μια παπούκα μαλλιαρή
πίν' νερό
τσ' δεν κατουρεί.

(Γάτα)

Νέες Κυδωνίες

Χιλιόκουμπου,
χιλιότρυπο
χίλια να πεις δε θα το βρεις.
(Το σφουγγάρι)

Πέτρα

Χίλιοι μίλιοι καλογέροι
Σε μια κάπα τυλιγμένοι
(Το ρόδι)

Πλωμάρι

Ανιβαίνω, κατιβαίνω,
Τα βρακιά μου λύνω, δένω.
(Ο κουβάς στο πηγάδι)

Βασιλική Κατσιάνου, Πάμφυλλα

Μακρύς μακρύς καλόγερος
και πίτα το κεφάλι.

(Το φτυάρι)

Πέραμα

Μακρύς μακρύς καλόγερος,
τα γένεια μες στο χώμα.

(Το πράσο)

Άντισσα

Βήμα βήμα περπατεί κόρη λυγερή
κι από πίσω της πηγαίνει
μια γριά βλογιοκομμένη.

(Βελόνα και δαχτυλήθρα)

Μεγαλοχώρι

Έχω ένα βαρελάκι
που 'χει δυο λογιώ κρασάκι.
(Το αυγό)

Παπάδος

Κλειδώνω παραντώνω
κι η κλέφτης μέσα κά'ται.
(Ηλιος)

***Φωτεινή-Μαλβίνα Κατραμάδου-Χιώτη,
Μυτιλήνη***

ΔΙΣΤΙΧΑ

Σαν αποθάνω, μάτια μου, δε θέλω να
δακρύσεις.

Μόνο μια χάρη σου ζητώ, να μη μ'
αλησμονήσεις.

Γύρισε, δεξ τον ουρανό, πώς στέκει δίχως
στύλο.

Τι καρτερείς, μικρούλα μου, και δε με κάνεις
φίλο.

Απ' της καρδιάς σου τους παλμούς θέλω κι
εγώ να ζήσω.

Όταν θα πάψουν να χτυπούν, τότε κι εγώ θα
σβήσω.

Σαν αποθάνω δε ζητώ δάκρυα πικρά να
χύσεις

μόνο ζητώ να μ' αγαπάς όσο καιρό κι αν
ζήσεις.

Ο χωρισμός σου μ' έκανε υγεία να μην έχω.

Πάντα να είμαι ασθενής και στο γιατρό να τρέχω.

Καταραμένη τύχη μου, σα μύλο με γυρίζεις.

Αντίς να με παρηγορείς, βάσανα μου δίνεις.

Σα μάθεις πως απόθανα μη λυπηθείς, πουλί μου,

Να λυπηθείς που δε θα βρεις καρδιά σαν τη δική μου.

Σαν αποθάνω, μάτια μου, ο κόσμος τι θα λέει.

Πρώτα τονε φαρμάκωσε και τώρα τονε κλαίει.

Σαράντα ώρες να γινεί η νύχτα, δεν κοιμούμαι.

Τις δεκαπέντε ξυπνητός, τις άλλες συλλογούμαι.

Ήθελα με την τύχη μου μιαν ώρα να
βρεθούμε

Γονατιστοί στην Παναγιά δίκαια να
κριθούμε.

Την κλίνη που κοιμάσαι εσύ, να 'μουν κι εγώ
να γείρω.

Να τρέχουν τα χειλάκια σου ροδόσταμο να
πίνω.

Όταν σε καλοθυμηθώ μένα η καρδιά μου
τρέμει

ωσάν το φυλλοκάλαμο που το φυσάει τ'
ανέμι.

Είχα καιρό να την ιδώ τη λεμονιά με τ' άνθη,
τη νεραντζούλα φουντωτή που μ' έβαλε στα
πάθη.

Σαν αποθάνω, μάτια μου, δεν θέλω να
δακρύσεις.

Θέλω μονάχα, μάτια μου, τα μάτια μου να
κλείσεις

Κώστας Κώστογλου, Πλωμάρι

Σαν τα μάρμαρα της πόλης που ναι στην αγιά
Σοφιά,

έτσι τὰ ἴχεις ταιριασμένα μάτια, φρύδια και
μαλλιά.

Κάν' τα τα μαλλιά σου σκάλα, κάν' τα σκάλα
ν' ανεβώ

να φιλήσω την ελιά σου και τον άσπρο σου
λαιμό.

Έλα να πάμε μακριά σ' ένα έρημοκκλησάκι,
εσύ να γίνεις Παναγιά κι εγώ το καντηλάκι.

Ορμήνεψε τα μάτια σου όταν θα βγουν
σεργιάνι

να μην πληγώνουν τις καρδιές και δε χωρεί
βοτάνι.

Δεν μπορώ να καταλάβω τη δικιά σου
ομορφιά.

Απ' τη Βενετιά σε φέραν κι έχεις τέτοια
ομορφιά;

Έλα ν' αλλάξουμε καρδιές, να πάρεις τη δική
μου,

να δεις πώς βασανίζεται για σένα το κορμί
μου.

Σ' αυτόν τον κόσμο ο άνθρωπος τίποτα δεν
κερδίζει.

Πίκρες καημούς και βάσανα το στήθος του
γεμίζει.

Τι να τα κάνει ο άνθρωπος όσα κι αν
αποκτήσει,

αφού θαν έρθει μια στιγμή τα μάτια του να
κλείσει;

Ο ουρανός κι η θάλασσα έχουν το ίδιο χρώμα.

Ο πλούσιος και ο φτωχός θα μπουν στο ίδιο χρώμα.

Φίλοι πια δεν υπάρχουνε να σ' αγαπούν με πόνο

και σ' αγαπάει πια κανείς για το συμφέρον μόνο.

Γνώριζα φίλους κι έλεγα πάντα πως μ' αγαπούσαν.

Από μπροστά μου γέλαγαν, από πίσω με μισούσαν.

Μη μπιστευτείς και πεις ποτέ στο φίλο το μυστικό σου.

Φίλος στο φίλο θα το πει κι είναι κακό δικό σου.

Ψάχνω να βρω έναν άνθρωπο να πω τα
μυστικά μου

μην αποθάνω άξαφνα και μείνουν στην
καρδιά μου.

Πλατιά που αναστέναξα και είπα, Παναγιά
μου,

σε άλλον να μη δώσετε τα πάθη τα δικά μου.

Αφήστε με να καίομαι ώσπου να γίνω στάχτη
και πα στη στάχτη να γραφτούν τα ειδικά μου
πάθη.

Αφήστε με να καίομαι, κανείς να μη με
σβήσει,

για να ιδώ την τύχη μου πού θα με
καταντήσει.

Η τύχη μου με κυνηγά μα θα την κυνηγήσω
ή θα χαθώ ολότελα ή ευτυχής θα ζήσω.

Σαν τα δικά μου δάκρυα άλλος κανείς δε
χύνει

τρέχουν κρυφά, δε φαίνονται, το στήθος
μου τα πίνει.

Όταν γελώ καμιά φορά, γελώ για να μην
κλάψω,

και μες στο γέλιο προσπαθώ τον πόνο μου να
θάψω.

Να ήξερες τον πόνο μου, κει μέσα απ' την
καρδιά μου

θα κλαίγανε τα μάτια σου μαζί με τα δικά
μου.

Ποτές μου δεν εχάρηκα εγώ μες στη ζωή
μου.

Πίκρες καημοί και βάσανα φωλιάζουν στην
ψυχή μου.

Δύο φίλοι είναι στο χορό, κι οι δύο
μερακλήδες.

Ο ένας έχει βάσανα κι ο άλλος έχει ελπίδες.

Ωραία πού ναι την αυγή όταν γλυκοχαράζει.

Χαρά σ' εκείνη την ψυχή που δεν
αναστενάζει.

Και τα βουνά την ξέρουνε τη λύπη τη δική
μου.

Παρακαλώ να μ' εύρουνε βοτάνι στην πληγή
μου.

Θέλω ν' ανέβω σε βουνό που δέντρο να μην
έχει,

να το φυσούν όλοι οι καιροί κι ο ουρανός να
βρέχει.

Από τον Μανταμάδο

Περιεχόμενα

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ	5
ΑΧΛΙΑ ΚΑΙ ΥΠΟΜΟΝΗ.....	8
Η φτωχιά κόρη με τη χρυσή μοίρα	9
Γη αχλιουπίτς.....	16
Η χωριάτισσα που έγινε βασίλισσα	20
Ζαλαμπέλα.....	29
Η κοταρού.....	34
Τα γραμμένα λιώνιν;	37
Η έξυπνη κόρη.....	40
Το γινάτι βγάζει μάτι	51
Μάλμαλο τυλί	61
Η γριά κι ο αράπης	64
Θόδωρος Θεodώρα μοιάζει	66
Αχλιοπταρούδα	69
Πεντάμορφη.....	71

Το πάθημα του τεμπέλη.....	76
Γράμμα στο Θεό	78
Σωστή τακτική	80
Η εξυπνούλα.....	81
Δε χέζω πια.....	86
Ούξου, κατσιπουδιάρ'	88
Απροσδόκητη εξέλιξη.....	90
ΣΗΜΑΔΙΑΚΟΙ ΚΙ ΑΤΑΙΡΙΑΣΤΟΙ Κ'ΣΟΙ ΚΑΙ	
Κ'ΣΟΜΗΛΙΓΓΑΤΟΙ ΚΙ ΣΤΗΝ ΚΟΥΡΦΗ ΑΣΤΕΡΑΤΟΙ	92
Το παλικάρι και οι λησταί	93
Περίεργεια.....	98
Οι τρεις συμβουλές	100
Ο χρυσός αητός	108
Βέρι-βέρι το πουλί.....	115
Ο Μίδας	124
Το παπούτσι μ' θέλω.....	125
Φόνισσα μάνα.....	126
Οι μήνες.....	129
Μισοκωλέλι.....	132
Τσ' γριάς το φιλί	135
ΣΥΝΤΑΓΕΣ ΓΙΑ ΗΡΩΕΣ ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΕΡΑΤΑ.....	138
Ατσ, καπιού	139

Ο Γιάννης και το φίδι.....	141
Ο Τσάκωνας.....	144
Ποιος μήνας είναι καλός;.....	151
Η Μουμούμ.....	153
Η φακή.....	161
Το παλικάρ' κι του κουρίτσ' του δράκου.....	166
Εκτόπλασμα.....	169
Το πλέλι.....	171
Οι βοσκοί οι ερημίτες.....	181
Πίτα μπρος και πίτα πίσω.....	183
Ουδείς τέλειος.....	185
Και πάλι μαζί.....	189
Η προσφορά.....	191
Το μισαρβυθέλι.....	193
Το αχόρταγο το μάτι.....	195
Τύφλωση.....	196
Κάτι δεν πάει καλά.....	197
Θανατηφόρα δεκάρα.....	198
Γρουσουζή, κατσόγερε!.....	199
Α, το μωρέλι μ'!.....	200
Ο παλαβός με την πόρτα.....	201
Στο κ'τέλι.....	205

ΟΙΚΙΑΚΑ.....	206
Ευχή και κατάρα.....	208
Μισό τσπί αγάπη.....	211
Ξύλο με καθυστέρηση.....	213
Κατάλαβες τώρα;.....	215
...κι ο σκύλος στην ουρά του.....	217
Κληρονομιά με τόκο.....	218
Ταχιά το λένε τα πουλιά.....	220
Σαν τ' αλάτι.....	224
Πείνα και των γονέων.....	227
Ο κλέφτης και το γουρουνάκι.....	230
Βίτσιο κι αυτό!.....	233
Φουρτούνα στη στεριά.....	235
Πέτα τη μάνα.....	239
Το ενδιαφέρον του εγγονού.....	242
Μάνα είναι μόνο μία.....	244
ΑΜΟΥΛΑΡΤΑ.....	245
Απί ποιο μέρους τ' κουρμιού μας πήρε γι Θιος τσ' έκανι τ' μύτ' μας.....	246
Η γέννα του Χατζή.....	247
Το χαψέλι.....	252
Μπέε.....	257

Ούτε ντάκα ούτε ντούκα	258
Ο παπάς με το γάιδαρό του	259
Εγώ μλώ τη μάνα σ'	270
Ο παπαγάλος.....	271
Ο ψευτοθόδωρος	273
Ολοκληρωμένα προγράμματα	281
Ο Τεμπέλης.....	282
ΤΟΤΕ ΠΟΥ ΜΙΛΟΥΣΑΝ ΤΑ ΖΩΑ.....	291
Εκατό χρονώ η αλεπού, εκατό δέκα τ' αλεπέλι .	292
Ο λύκος κι η αλεπού.....	293
Η αλεπού και τα ψάρια	296
Η γριά με το πετεινάρι της και την κοτούλα της	298
Λαγός και χελώνα.....	302
Γάιδαρος, Πετεινός και Γάτα.....	304
Το φίδ'	309
Γάιδαρος, λύκος και αλεπού	311
Το ματζανέλι.....	314
ΧΟΤΖΑΣ	317
ΑΙΝΙΓΜΑΤΑ	333
ΔΙΣΤΙΧΑ.....	338

**Επιχειρησιακό πρόγραμμα Κρήτης και Νησιών Αιγαίου 2007-2013
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης**